

MAGYAR SZOCIOLÓGIAI TÁRSASÁG

Változás. Válság. Váltás.Hu

Absztraktok

MAGYAR SZOCIOLÓGIAI TÁRSASÁG
BUDAPEST · 2009

Szerkesztő

Paksi Veronika
Tibori Tímea

Magyar nyelvi lektor

Szarka Zsófia
Tibori Tímea

Angol nyelvi lektor

Barta Szilvia
Fekete D. Ilona
Sípos Flórián

Olvasószerkesztő

Hricó Ivánné

Kiadó

Magyar Szociológiai Társaság

Cím: 1014 Budapest, Országház utca 30.

Tel: (1) 224-0770 és (1) 224-6747

Fax: (1) 224-6745

E-mail: mszt@socio.mta.hu

Honlap: www.szociologia.hu

ISBN 978-963-886333-0-0

Minden jog fenntartva.

A konferencia támogatói

HST.hu Kutató és Tanácsadó Kft.

www.hst.hu

Debreceni Egyetem
Szociológia és Szociálpolitika
Tanszék

www.innocenter.hu

Heineken
Hungária

TARTALOMJEGYZÉK

TARTALOMJEGYZÉK	3
TUDOMÁNYOS BIZOTTSÁG	6
SZERVEZŐBIZOTTSÁG	6
SZERVEZŐK.....	6
ABSZTRAKTOK.....	7
Ábrahám Katalin, MA ¹ - Tózsér Zoltán, MA ² (6/a szekció).....	7
Acsády Judit, PhD ¹ (17. szekció).....	8
Angelusz Róbert, DSc ¹ – Tardos Róbert, CSc ² (4. szekció).....	9
Antal Z. László, PhD ¹ (12. szekció).....	10
Balku Anett ¹ - Sörös Anett ² (9. szekció).....	11
Balla Réka, MA ¹ (17. szekció).....	12
Balogh Péter, MA ¹ (11. szekció).....	13
Balogi Barbara ¹ - Dusa Ágnes Réka ² (9. szekció).....	14
Bányai Borbála, MA ¹ - Légmán Anna, MA ² (3. szekció).....	15
Barna Ildikó, PhD ¹ (7. szekció).....	16
Bartha Eszter, PhD ¹ (11. szekció).....	17
Berényi Eszter, MA ¹ - Neumann Eszter, MA ² (6/a szekció).....	18
Berger Viktor, MA ¹ (11. szekció).....	19
Berki Sándor, PhD ¹ (5. szekció).....	20
Bihari Ildikó, MA ¹ (poszter).....	21
Bindorffer Györgyi, PhD ¹ (7. szekció).....	22
Bozsonyi Károly, PhD ¹ (4. szekció).....	23
Bögre Zsuzsanna, PhD ¹ (14. szekció).....	24
Csákó Mihály, CSc ¹ (6/b szekció).....	25
Csanády András, MA ¹ (1. szekció).....	26
Csizmady Adrienne, PhD ¹ (10. szekció).....	27
Csoba Judit, PhD ¹ (3. szekció).....	28
Csurgó Bernadett, MA ¹ (10. szekció).....	29
Czibere Ibolya, MA ¹ (17. szekció).....	30
Dóczy Tamás, MA ¹ (16. szekció).....	31
Éber Márk Áron, MA ¹ (11. szekció).....	32
Éliás Anikó ¹ (poszter).....	33
Előd Zoltán, MA ¹ (2. szekció).....	34
Engler Ágnes, MA ¹ (6/a szekció).....	35
Erős Ferenc, DSc ¹ (plenáris).....	36
Fáber Ágoston, MA ¹ (11. szekció).....	37
Farkas Zoltán, CSc ¹ (5. szekció).....	38
Fazekas Márta, dr ¹ (7. szekció).....	39
Fekete Sándor, MA ¹ (5. szekció).....	40
Feketéné Pál Enikő, MA ¹ (5. szekció).....	41
Fényes Hajnalka, PhD ¹ (9. szekció).....	42
Fernezeyi Bori, MA ¹ - Eröss Gábor, PhD ² (3. szekció).....	43
Fleck Gábor, MA ¹ (8. szekció).....	44
Fokasz Nikosz, DSc ¹ (1. szekció).....	45
Fokasz Nikosz, DSc ¹ - Kopper Ákos, PhD ² (2. szekció).....	46
Fónai Mihály, CSc ¹ - Ceglédi Tímea, MA ² (6/a szekció).....	47
Fónai Mihály, CSc ¹ – Márton Sándor, MA ² (6/a szekció).....	48
Fülöp Edit, MA ¹ (1. szekció).....	49
Füstös László, DSc ¹ - Szalma Ivett, MA ² (15. szekció).....	50
Gábrity Molnár Irén, PhD ¹ (7. szekció).....	51
Galán Anita ¹ (poszter).....	52

Gergely Orsolya, MA ¹ (10. szekció).....	53
Giczi Johanna, MA ¹ - Sik Endre, DSc ² (15. szekció)	54
Göncz Borbála, MA ¹ (9. szekció)	55
Gregor Anikó, MA ¹ (15. szekció).....	56
Gregor Anikó, MA ¹ (17. szekció).....	57
Gulyás Emese, MA ¹ (4. szekció)	58
Gyetvai Gellért ¹ (8. szekció).....	59
Hausmann Alice, MA ¹ (9. szekció).....	60
Havasi Virág, PhD ¹ (16. szekció)	61
Hetesi Zsolt, PhD ¹ (13. szekció)	62
Horváth Kata, MA ¹ - Kovai Cecília, MA ² (14. szekció).....	63
Hrubos Ildikó, CSc ¹ (6/b szekció).....	64
Jelenfi Gábor, MA ¹ – Kmetty Zoltán, MA ² (4. szekció).....	65
Jelenfi Gábor, MA ¹ (1. szekció).....	66
Kanczler Balázs, MA ¹ (8. szekció).....	67
Karácsony Gergely, MA ¹ - Róna Dániel, MA ² (4. szekció)	68
Kerekes Noémi, MA ¹ (poszter).....	69
Kerülő Judit, CSc ¹ (8. szekció)	70
Kiss Szabolcs, PhD ¹ (12. szekció)	71
Kocsis János Balázs, PhD ¹ (10. szekció)	72
Kovács Imre, CSc ¹ (plenáris)	73
Kovács Árpád, MA ¹ - Velencei Attila, MA ² - Szabó Attila, PhD ³ - Szabó Tamás, CSc ⁴ (16. szekció)	74
Kovács Éva, CSc ¹ - Gárdos Judit, MA ² - Örkény Antal, DSc ³ - Szabari Vera, PhD ⁴ - Tibori Tímea, CSc ⁵ - Vidra Zsuzsanna, PhD ⁶ (poszter).....	75
Kovácsné Kovács Andrea, MA ¹ (1. szekció).....	76
Kőszeghy Lea, MA ¹ (10. szekció)	77
Krémer Balázs, CSc ¹ (3. szekció)	78
Kupa László, CSc ¹ (7. szekció).....	79
Ladányi János, DSc ¹ (plenáris)	80
Lakatos Zoltán, MA ¹ (13. szekció)	81
Laki Ildikó, MA ¹ (16. szekció)	82
Laki Mihály, DSc ¹ (1. szekció).....	83
Leidinger Dániel, MA ¹ (12. szekció)	84
Lénárt András, MA ¹ (14. szekció)	85
Lih József, MA ¹ (3. szekció).....	86
Megyesi Boldizsár, MA ¹ (9. szekció)	87
Messing Vera, PhD ¹ – Molnár Emília, PhD ² (8. szekció).....	88
Micsinai István, MA ¹ (2. szekció).....	89
Miklósi Márta, MA ¹ - Petrás Ede József, MA ² (6/a szekció).....	90
Mohos Mária, PhD ¹ (7. szekció).....	91
Murányi István, PhD ¹ (8. szekció)	92
Murányi István, PhD ¹ (9. szekció)	93
Murinkó Livia, MA ¹ - Szalma Ivett, MA ² (poszter)	94
Nagy Éva, MA ¹ (7. szekció)	95
Nagy Gábor ¹ (poszter).....	96
Nagy Péter Tibor, DSc ¹ (6/b szekció)	97
Némedi Dénes, DSc ¹ (12. szekció)	98
Neményi Mária, DSc ¹ (8. szekció).....	99
Németh György, MA ¹ (3. szekció)	100
Polónyi István, CSc ¹ (6/b szekció).....	101
Rácz Andrea, MA ¹ (17. szekció).....	102
Reisz Terézia, PhD ¹ (6/a szekció).....	103
Rigó Róbert, MA ¹ (9. szekció).....	104
Ságvári Bence, MA ¹ (16. szekció)	105
Sáska Géza, CSc ¹ (6/b szekció)	106
Sik Domonkos, MA ¹ (11. szekció)	107
Sik Domonkos, MA ¹ (9. szekció)	108
Sipos Mónika, MA ¹ (7. szekció).....	109

Solt Ágnes, MA ¹ (8. szekció).....	110
Szabó Andrea, MSc ¹ – Csoba Judit, PhD ² (3. szekció).....	111
Szalai Erzsébet, DSc ¹ (plenáris).....	112
Szalma Ivett, MA ¹ – Bartus Tamás, PhD ² (17. szekció).....	113
Szegál Borisz, CSc ¹ (3. szekció).....	114
Szél Bernadett, MA ¹ (16. szekció).....	115
Szvetelszky Zsuzsanna, MA ¹ (1. szekció).....	116
Tibori Tímea, CSc ¹ (7. szekció).....	117
Tomay Kyra, PhD ¹ (10. szekció).....	118
Tornyi Zsuzsa Zsófia, MA ¹ (6/a szekció).....	119
Tóth Eszter Zsófia, PhD ¹ (14. szekció).....	120
Tóth Ferenc, PhD ¹ - Veres Andrea, MA ² (13. szekció).....	121
Tóth Ibolya ¹ (poszter).....	122
Vág András, MA ¹ (13. szekció).....	123
Vajda Júlia, PhD ¹ (14. szekció).....	124
Vajda Júlia, PhD ¹ (7. szekció).....	125
Végh László, CSc ¹ (12. szekció).....	126
Végh László, CSc ¹ (13. szekció).....	127
Veigl Helga, MA ¹ (13. szekció).....	128
Vörös András ¹ (2. szekció).....	129
ELŐADÓK SEKCIÓK SZERINTI CSOPORTOSÍTÁSBAN.....	130
1. Válság és megújulás.....	130
2. Emlékezet, történelem, média.....	130
3. Gazdaság és társadalom viszonya.....	130
4. Kivonulás, tiltakozás és hűség a válságban.....	130
5. Meghatározottság és választás.....	130
6/a. Oktatás és társadalom az Alföldön.....	131
6/b. Kerekasztal az oktatásügyi rendszerváltásról.....	131
7. „Sósabbak itt a könnyek?!” Etnikai kooperáció/koegzisztencia/konfrontáció a változás két évtizedében.....	131
8. Romák az új évezredben.....	131
9. Közép-európai identitások.....	132
10. Fenntartható város.....	132
11. Kritikai társadalomtudomány a rendszerváltás után.....	132
12. Tudományos forradalom a társadalomtudományok területén.....	132
13. Szép új világ? Előrejelzés és előre jelezhetőség komplex rendszerekben. Jövőképek, társadalmi mozgásformák.....	132
14. Új eredmények és módszertani dilemmák az interjú kutatásban.....	133
15. Európai összehasonlító vizsgálatok (EUTE - Európai Társadalomtudományi Elemzések).....	133
16. Generációk megváltozott érték-és szerepfelfogásai.....	133
17. Társadalmi nemeket érintő változások.....	133
18. Poszterek.....	133

TUDOMÁNYOS BIZOTTSÁG

Fokasz Nikosz
Kovács Éva
Melegh Attila
Murányi István
Neményi Mária
Örkény Antal
Pető Andrea
Szabari Vera
Szabó Ildikó
Takács Judit
Tóth István György

SZERVEZŐBIZOTTSÁG

Heleszta Éva
Murányi István
Paksi Veronika
Szabó Ildikó
Tibori Tímea

SZERVEZŐK

Csepeli György
Csoba Judit
Fényes Hajnalka
Heleszta Éva
Hricó Ivánné
Márton Sándor
Murányi István
Nagy Zita
Némedi Dénes
Paksi Veronika
Pércsi Antalné
Sípos Flórián
Szabó Ildikó
Tibori Tímea

ABSZTRAKTOK

Ábrahám Katalin, MA¹ - Tózsér Zoltán, MA² (6/a szekció)

Tudás és/vagy kompetenciák? Végzős hallgatók részvétele a felnőttoktatásban

A gazdasági változások következtében kialakult nagyarányú munkanélküliség miatt a munkaerőpiacra belépni kívánó generáció nehéz helyzetben van. A felsőoktatás tömegesedése és a gyorsan változó munkaerő-piaci helyzet miatt a diploma ma, már nem garancia a sikeres elhelyezkedésre. A felsőoktatásból kilépő hallgatóknak alkalmazkodni kell a növekvő elvárásokhoz, ami azt jelenti, hogy a végzettség mellett gyakorlati tapasztalattal, illetve egyéb olyan képzettségekkel, kompetenciákkal kell rendelkezniük, amelyet részben a tapasztalati tanulás során, részben a felnőttoktatás keretében sajátíthatnak el. A harmadfokú képzés szerepe a regionális átalakulásban (TERD) című kutatásunkban ez utóbbira helyeztük a hangsúlyt. Olyan végzős BA/BSc hallgatókat vizsgáltunk, akik felsőfokú tanulmányaik mellett felnőttoktatásban is részt vesznek. Arra kerestük a választ, hogy a hallgatók milyen készségeket, tudáselemeket tartatnak szükségesnek, amelyeket a felsőoktatás nem biztosít, és melyek a legjellemzőbb területei a felnőttoktatásnak, amelyeket a hallgatók a sikeres munkaerő-piaci elhelyezkedés reményében választanak. A Magyarország, Románia és Ukrajna magyar tannyelvű felsőfokú intézményeiben folyt vizsgálat keretében 1361 hallgatót kérdeztünk meg. Eredményeink azt igazolják, hogy a felsőfokú képzésben részt vevő hallgatók több mint egyharmada kapcsolódik be nem iskolarendszerű szakmai képzésen túl a nyelvi, informatikai, képességfejlesztő képzésekbe, illetve egyéb képességek, készségek fejlesztésébe (pl. járművezetés, zenetanulás, professzionális sporttevékenység). A bekapcsolódás okaként a megkérdezettek döntően az elhelyezkedést segítő kompetenciák megszerzésének szükségességét jelölték meg.

Kulcsszavak: felsőoktatás, harmadfokú képzés, felnőttképzés, munkaerőpiac

Knowledge or/and Competences? Participation of Graduate Students in Adult Education

Due to high unemployment rates caused by the recent economic changes, university students graduating in 2009, who are facing the challenges of entering the labour market, are in a difficult situation. Having a university degree does not necessarily guarantee success at job market caused by the expansion of higher education and the rapidly changing nature of labour market. Graduating university students have to accommodate to these growing expectations, which necessitates that - apart from their higher educational studies - they have to possess practical experience, as well as certain qualifications and competences that may partly be obtained during practical learning and partly at the institutions of adult education. Therefore, we are focusing on the latter in our research: The Impact of Tertiary Education on Regional Development (TERD). We examined BA/BSc students, who participated in adult education besides their higher educational studies. We wished to learn the types of knowledge and skills that are required by BA/BSc students but are not provided by higher education. In addition, we wished to discover those special areas of adult education that are chosen by students most in the hope of becoming successful at the labour market. The research was carried out among nearly 1,361 students, who studied at Hungary's, Romania's and the Ukraine's Hungarian-speaking tertiary educational institutions. Our results prove that more than one third of students, studying in tertiary education, participate in foreign language, informatics, and skill-developing trainings as well as in other extra-curricular activities such as driving courses, music learning and professional sport pursuits. The major cause of students' participation was the need for acquiring competences which are crucial in obtaining jobs.

Key words: higher education, tertiary education, adult education, labour market

¹ PhD hallgató, Debreceni Egyetem
Projektkoordinátor, Debreceni Egyetem

² PhD hallgató, Debreceni Egyetem
Kutatási asszisztens, Debreceni Egyetem

A gondoskodás társadalmi konstrukciója. Motivációk, kihívások, ellentmondások gondoskodói munkakörben dolgozók szerep megformálásában

Az előadás témája a 2009 elején induló, még folyamatban levő nemzetközi kutatáshoz kapcsolódik ("Transitions in Central and South Eastern Europe - Changing Gender Perspectives"). A kelet-európai társadalmakban a társadalmi nemek helyzetét, a nőiesség és férfiasság konstrukcióját vizsgálja 9 országban, különböző aspektusokból. Magyarországon korábbi vizsgálatok rámutattak, hogy a hagyományos szerepelvárásokhoz kötődő munkamegosztásnak a magánéletben még igen nagy jelentősége van a lakosság körében. A kutatás a gondoskodást helyezi a középpontba, mint az emberi kapcsolatrendszerek egyik alapvető mozzanatát. Számos európai uniós kutatás és project irányul a gondoskodói szerepkör elemzésére és ennek társadalmi jelentőségére. (pl Genderwise, amelyben az MTA SZKI is részt vett). Jelen kutatás arra keresi a választ, hogy a társadalmi élet számos nemi szerepet érintő változása mellett, vajon a gondoskodói feladatok ellátása, az ezekről való gondolkodás mennyiben nemekhez kötődő? Az adatgyűjtés során a legújabb összehasonlító kutatások adatbázisaiból ehhez kapcsolódó survey adatok másodelemzésével kaptunk képet a szerepmegosztásról, az ehhez kapcsolódó attitűdökről. A kutatás második részében kvalitatív módszerrel, félig strukturált interjúkat veszünk fel három meghatározott csoportban. Az egyik csoportot a gondoskodói munkakörben, dolgozók alkotják, hiszen Európa szerte ez az ágazat, amelynek betöltése erősen meghatározott nemek szempontjából. Az előadás ebből emelné ki az interjúk elemzése alapján azokat a jellemző motívumokat, amelyek a gondoskodói feladat betöltéséhez kapcsolódnak a megkérdezettek körében. A bemutatott eredmények hozzájárulhatnak a nemek társadalmi helyzetének eddig még kevésbé feltárt területének feltáráshoz. A kutatás során részfeladatokat láttak el (adatgyűjtés, másodelemzés, interjúk felvétele): Albert Fruzsina, Paksi Veronika, Szalma Ivett, (MTA, SZKI), és Erdei Katalin (külső szakértő).

The social construction of care. Motivations, challenges, contradictions in the role formation of care workers

The paper is connected to an on-going international research project that started in 2009 ("Transitions in Central and South Eastern Europe - Changing Gender Perspectives"). The research projects focuses on the development of gender relations, on the social constructions of femininity and masculinity, and on the position of women in Central and South Eastern Europe from different perspectives in 9 countries. Earlier research showed in Hungary that division of labour in private sphere is connected to traditional gender role expectations. The recent project focuses on care as one of the basic expressions of human relations. A growing number of European research projects are intended to reveal caring tasks and their social significance. This research in Hungary aims to reveal that to what extent the caring functions are based on a gendered construction, and if these contribute to the segregation of men and women in different aspects of social life. The methodology is mixed, however primarily qualitative. The first phase of data collection included the employment of already existing international data bases. The analysis of the data concerning caring activities, social responsibility, and participation is followed by the recording of semi-structured interviews in three specific groups. One of these groups is men/women employed in care work. This sphere is one of the mostly gender specific ones all over Europe. The presentation will be based mostly on the motives revealed in the interviews concerning the social construction of care. The results can contribute to a closer understanding of gender relations in this particular sphere and may suggest a social significance of these constructions. Participants of the data collection: Fruzsina Albert, Veronika Paksi, Ivett Szalma, (HAS, Sociology), and Katalin Erdei (interviewer).

¹ Tudományos munkatárs, MTA Szociológiai Kutatóintézet

Átrendeződő politikai törésvonalak?

A 2009. júniusi EP-választás hazai eredményei a részvételi hajlandóság mérséklődése mellett a pártok támogatottságának esetenként váratlan fejleményeivel is figyelmet keltettek, melyek a hosszabb időn keresztül viszonylag stabil politikai tagolódás átrendeződését is felvetették. A DKMKA Választáskutatás Program 2008-2010-es panelvizsgálatának részben, már lezajlott felvételeinek a hagyományosan vizsgált témakörök mellett újabb problémákkal való kiegészítései a kérdés sokrétűbb megközelítését teszik lehetővé. Ilyen mozzanatok a gazdasági válság kihatásai, az érintettség és fenyegetettség foka vagy a tág értelemben vett rendszerattitűdök (így a mostani és az 1990 előtti viszonyok egybevetésével, valamint - közvetettebb módon - a politikai pártok képviseleti szerepével kapcsolatos beállítódások, lojális vagy a tapasztalatok szerint az esetek többségében inkább kritikus vélekedések). Mindezek és az átalakuló pártpreferenciák összefüggései kapcsán az előadás a korábban is megkülönböztetett bal-jobb és liberális-konzervatív ideológiai-politikai tengelyek mellett a mérsékelt-radikális dimenzió szerepét is vizsgálat tárgyává teszi

Political cleavages under rearrangement?

Besides diminishing propensity to vote, the domestic results of the EP-election in June 2009 have attracted attention by partly unexpected developments in the support of parties, too, suggesting a possible rearrangement of the political landscape relatively stable for a longer period. The panel survey series of the Hungarian Election Studies Program to be continued from 2008 to 2010 permits a multifaceted approach with the joint inclusion of traditional and up-to-date pieces of research agenda. As to the latter, the impacts of economic crisis, the degree of personal loss and threat perception regarding upcoming forms of hardship, moreover, attitudes toward the political system in a broad sense are to be examined (such as those comparing current conditions and those before 1990, or, with a reference to a more indirect approach, attitudes toward the role of parties concerning popular representation, implying a set of loyal, and as they have more often occurred, critical manifestations). Concerning these issues, with changing party preferences among them, the presentation is going to assess the yields of the inclusion of a third dimension with moderate and radical standpoints on the poles joining the right-left and liberal-conservative ideological-political axes having a longer past in the study of political cleavages.

¹ Professor emeritus, Eötvös Loránd Tudományegyetem

² Tudományos főmunkatárs, MTA-ELTE
Kommunikációelméleti Kutatócsoport

Az időszemléletben bekövetkezett paradigmaváltás következményei

Az emberiséget mindig is foglalkoztató kérdésekre – Miért élünk? Mi értelme, célja van a szenvedéseknek? Mi lesz velünk a halál után? – a véges és a végtelen időszemléletben eltérő válaszok születnek. A végtelen térben és időben élő ember számára létezik egy tág, az érzékszerveinkkel és műszereinkkel érzékelhető világon túlnyúló világ. Ennek a világnak fontos része a meghalt embereknek helyet adó, az őket befogadó „túlvilág”. A véges időben élő emberek számára az emberi élet a születéstől a halálig tartó időszakra szűkül. A véges időszemléletet elfogadó emberek egy új, az emberiség számára eddig ismeretlen világba kerültek. Az időszemléletben bekövetkezett paradigmaváltás gyökeresen megváltoztatta az egész társadalom és az emberek mindennapi életét. Ennek a változásnak a következményei – számos fontos változás mellett - megváltoztatták az orvostudomány alapvető céljait, a népesedési folyamatokat és a természet és társadalom kapcsolatát is. Előadásomban e paradigmaváltás következményeivel kapcsolatos kutatási eredményeket fogom bemutatni elsősorban a három említett területen. Az eddigi kutatási eredmények alapján a következő összefüggést fogalmazhatjuk meg: ha a végtelen időszemlélet és azt képviselő társadalmi csoportok és intézményrendszer helyett a véges időszemlélet és azt képviselő társadalmi csoportok és intézményrendszer kerül „domináns”, „uralkodó” helyzetbe, akkor ez olyan változásokhoz vezet egy társadalom életében, amely e társadalom fennmaradását hosszútávon lehetetlenné teszi.

The consequences of the change of paradigm in the perception of time

Different answers are produced to these questions always preoccupying humanity, such as ‘Why do we live? What is the meaning and aim of suffering? What happens to us after death?’ in a finite and infinite perception of time. For man living in infinite space and time there exists a broad world extending beyond the one sensed by our perception and instruments. That world has no boundaries in space or time, and the other world allocating place and receiving the dead is an important part of this world. For man living in finite time, the time horizon is narrowed to a period from birth to death. People who have shifted to a finite perception of time live in a new unknown world. To them, only that is real which can be experienced by their senses or with the help of instruments. This profane approach to the world has fundamentally changed the society and the daily life of people. The consequences of the change of paradigm in the perception of time among many other changes have modified the fundamental aims of medical science, the demographic processes and even the relationship between nature and society. In my presentation I would present research results related to the consequences of the change of paradigm primarily in those three areas mentioned here. Based on research results so far, the following interrelationship can be noticed: if, instead of the infinite perception of time and the social group and set of institutions represented by it the finite perception of time and the social group and set of institutions acquire a ‘dominant’ and ‘decisive’ position then this would lead to such changes in the life of a society that makes the survival of that society impossible in the long run.

¹ Tudományos főmunkatárs, MTA Szociológiai Kutatóintézet

Az identitás kifejeződése a debreceni egyetemisták csoportkultúráiban

Tervezett előadásunkban egy olyan, szociológia alapszakosok által készített kutatás részeredményeire támaszkodunk, amely a Debreceni Egyetem hallgatóinak különböző közösségekbe szerveződésének kritériumait vizsgálta. A kutatás során készített esettanulmányok tapasztalatait a Csoportok és határok című tanulmányunkban fejtettük ki, amely a Kultúra és közösség című folyóirat 2009. 3. számában fog megjelenni. Előadásunkban a csoportkeretek között zajló közös kulturális és szórakozási tevékenységek identitásképző szerepét elemezzük. Kutatásunk jelentőségét egyrészt abban látjuk, hogy olyan közegben folytattuk vizsgálódásainkat, amelyet belülről ismerünk. Másrészt azért lehet érdekes a debreceni egyetemisták csoportvilágának bemutatása, mert egyetemünkön a hallgatók döntő többségének nem Debrecenben van az állandó lakása. A többség családjától távol él, és ezért különösen nagy jelentőségük van a csoporthatásoknak. Az egyetemisták ily módon egy közös létforma által létrejövő ifjúsági kultúrát alkotnak, amely a különböző csoportviszonyokban, a tevékenységek rendszerében formálódik. Ezen belül elsősorban az egyetemi főtevékenységen és a szakmai szocializációval szorosan összefüggő tevékenységeken kívüli egyetemi életre koncentráltunk – azon belül is kulturális (in)aktivitásukra (művészet-fogyasztás, szórakozás, életmód, normakövetés stb.) Vizsgálatunk során empirikusan is alátámasztást nyert Albert K. Cohen elmélete (A szubkultúrák általános elmélete, 1976), miszerint az egyén célja mindig az, hogy egy csoport tagja lehessen. Ha csoportérdeket sért, vagyis például olyan viselkedési formákat vesz fel, amelyeket a csoport nem fogad el, kirekeszthetik. A csoportkultúrák elsődleges szerepe tehát az értékek mentén végbemenő integráció, hogy az egyén olyan emberekkel tartozzon egy csoportba, akik vele azonos értékrendet követnek. Ezekben a csoportokban az egyén értékei megerősítést nyernek. A csoporttagok között kialakult viszonyok baráti kapcsolatok alapjai lehetnek, így erősíthetik az egyén társadalmi integrációját. A csoport önmeghatározása ezen kívül – mely főleg más csoportoktól való elhatárolódásként jelenik meg – elősegíti a tagok identitásának kialakulását és megerősítését, amely napjaink globalizált világában egyre nagyobb nehézséget jelent az ifjúság életében. Ezt a problémakört kívánjuk részletesebben kifejteni előadásunkban.

The expression of identity in group cultures of college students of Debrecen

Our planned presentation is based on the part-results of a research carried out by sociology BA-students, which analyzed the different criteria of organization into communities of the students of the University of Debrecen. The experiences of case-works made during the research are explained in the essay titled Groups and borders, which will appear in Vol.2009. No.3. of the periodical Culture and Community. In our presentation we analyze the identity-forming role of common cultural and entertainment activities weltering among group frames. On the one hand, as we see, the importance of our study is that it was conducted in an environment that is well-known to us from the inside. On the other hand, the presentation of the group-world of the students of Debrecen can be interesting because the vast majority of the students of the university do not have their permanent address in Debrecen. The majority lives far from his family; therefore the group-impacts have an especially great significance. That way the students create a youth culture that comes into being by the common way of living, and this culture forms in different group-relations and systems of activities. Within that, we focus on the life at the university, which is beyond academic main-work and the professional socialization closely coherent activities – also particularly their cultural (in)activities (art-consumption, entertainment, lifestyle, norm-pursuance, etc). During our research the theory of Albert K. Cohen (Delinquent Subculture Theory, 1976) was backed up, in which he declares that the objective of the individual is to become a member of a group. If he goes against group-interests, i.e. he behaves in a way which is not acceptable to the group, he can be excluded. The elemental role of a group culture is thus integration that is formed along values, and the individual thus belongs to a group which follows the same value system. In these groups the individual's values get verified. Among the group-members friendships can evolve to be able to establish the social integration of the individual. The self-definition of the group – that appears primarily in the isolation from other groups – in addition, helps to evolve and establish the identity of the members, which is nowadays an ever-growing problem in a youth's life in the world of globalization. We wish to unfold this set of problems more particularly in our presentation.

¹ MA hallgató, Debreceni Egyetem

² MA hallgató, Debreceni Egyetem

Hegemón maszkulinitás versus alternatív maszkulinitások

Jelen kutatás a maszkulinitás kulturális felépítésére, reprezentációjára, társadalmi megjelenítésére koncentrálna. A kutatás a hegemon maszkulinitás (Connell, 2005:77) és az alternatív maszkulinitások kapcsolatát vizsgálja. A fókuszban a melegek által alkotott férfi identitások helyezkednek el. A kutatás során többek közt megvizsgálom a melegek által a heteroszexuális férfiakról alkotott sztereotípiákat és a melegidentitásokat a transnational business identity (Connell,1998:16) fogalom tükrében. A kutatás arra a kérdésre keresi a választ, hogy a melegek által megalkotott maszkulinitásformák mennyiben reprodukálják a hegemonikus maszkulinitás elemeit. Pl. a melegek által gyakorolt tanúsított "érzékenység" vagy odafigyelés az érzelmekre nem jelenik meg a hegemon maszkulinitás esetén. A hegemon maszkulinitásra az érzelmek repressziója jellemző, viszont ez nem egy feltétlenül sikeres konstrukció. A használt módszer a mélyinterjú, 18-45 éves svájci, francia nyelvterületen élő meleg férfiakkal. A hipotézisek szerint a melegek a problémás önfogadás és gyakori társadalmi diszkrimináció miatt sokkal inkább a munkájuknak élnek és a transnational business identity modelljének felelnek meg. Az önmagukról alkotott sztereotípiák (autosztereotípiák) alapján többek között a következő konstrukciókkal találkozunk: "fashion victim" (a divat rabja), "de folles" (az örültek: a női tulajdonságokat felvevők), "the Boy" (a férfiaság hangsúlyozása áll a középpontban) stb. A mélyinterjúk arra utalnak, hogy a melegek gyakorolt a társadalom által a női identitásként azonosított értékek kapcsán határozzák meg önmagukat (pl.érzékenység), ezáltal is távolítva magukat a tradicionális társadalmi nemi identitásoktól, ugyanakkor ezáltal csupán újra eljátszák a társadalomban már létező tradicionális duális, női-férfi nemi szerepeket. A "női" identitással való azonosulás, gyakorolt okoz negatív önképet és az egyének „önmaguk elleni hadjáratba” kezdenek. Az önmaguk elleni harcban gyakorolt kéri a pszichológusok és médiumok, látókok segítségét, akik kétes eljárások kapcsán próbálnak kétes gyógy módokat találni a nem kívántnak ítélt személyes tulajdonságok ellen. Azonban az idősebb melegek, akik régebb óta felvállalták identitásukat, már azt vallják, hogy nincsenek különbségek a meleg és heteroszexuális férfiak között, ami ezen identitások integrálását és normalizálását jelenti.

Hegemonic Masculinities Versus Alternative Masculinities

The research focuses on the cultural construction and representation of masculinity, analysing the interference between the hegemonic masculinity (Connell, 2005:77) and other alternative masculinities, namely the ones constructed by the gay. In this research I am looking at the auto-stereotypes of the gay, the stereotypes about the heterosexual men, that were constructed by the gay and the gay identities in the light of the transnational business identity (Connell,1998:16). The research proposes to answer the question whether the masculinity constructed by the gay reproduces the hegemonic masculinity. For example the gay often present themselves as "sensitive" as "being in touch with their emotions and inner self". These characteristics are not present in the case of the hegemonic masculinity, where we can observe the repression of emotions, which is not necessarily a successful construction. During this research I am using the method of deep interviews conducted with men between the ages of 18-45, who live in Switzerland, in the French speaking region (Romandie). According to the hypotheses due to the problem of not accepting oneself and facing discrimination from others, the gay tend to seek refuge in their work, constructing the transnational business identity. Based on the autostereotypes, between others, we can distinguish the "fashion victim", "de folles" (those who define themselves as feminine), "the Boy" (the 'manly man', the very masculine individuals) etc.. The interviews show that some gay assume an identity that is labeled feminine by the society, to distance themselves from the traditional identities, but it's nothing else but the replay/theatrical performance of society's gender duality. Assuming "feminine" traits often leads to negative self perception and it can be the starting point of a war against oneself. In this war, psychologists and mediums', fortune tellers use unorthodox techniques to heal the personality traits that were declared unwanted (e.g. sensibility or being introverted). However, the gay, who have reached certain age and experience and who have accepted their identity, say that there is no difference between being gay and being heterosexual, which points to the integration and normalisation of gay identity.

¹ PhD hallgató, Budapesti Corvinus Egyetem
Titkár, World Health Organization

Fejlesztéspolitika és céllentétes hatások

A tervezett előadás keretében kutatási tevékenységünk eredményeiből kívánunk bemutatni néhányat. PhD hallgatóként a területi egyenlőtlenségek és a fejlesztéspolitika kapcsolatával foglalkozunk az új gazdaság-szociológia elméleti alapjaira támaszkodva, s célunk annak empirikus vizsgálata, hogy a területfejlesztési politika csökkenti-e a területi egyenlőtlenségeket. Kutatásunk érdekessége egyrészt talán, hogy a probléma körüljárásakor intézményi szemléletmód alkalmazására törekszünk: a fejlesztéspolitika által létrehozott és alkalmazott intézményi minősítéseket, szabályozást vizsgáljuk abból a szempontból, hogy eléri-e szándékolt céljukat. Előzetes vélekedésünk értelmében ez nem teljesül, azaz ezen intézményes szabályozások nem szándékolt mellékhatásokkal járnak. Másrészt talán a témában végzett empirikus munkánk érdeklődésre számot tarthat azért is, mert az intézményes szabályozás hatását korszerű és megfelelően megválasztott kutatási módszerek révén igyekszünk feltárni – az alternatív magyarázatok lehető legnagyobb részét kizárva és a belső érvényesség minél magasabb szintjét megcélozva. Az alkalmazott kutatómódszertani tervek között 'non-equivalent control group design'-t és legjellemzőbben 'regression discontinuity design'-t használunk. Az előadás során több empirikus munka eredményeit is bemutatjuk. Ezek mindegyikére jellemző, hogy mintavétel alkalmazása nélkül meglévő statisztikai adatok elemzésével a teljes populációt vizsgáljuk. A bemutatni szánt empirikus munkák a kiemelt projektekkal, a 2004-2006-os tervezési időszak magyarországi Európai Unió fejlesztési forrásaival, illetve a civil szervezetek és a fejlesztéspolitikai sikeresség kapcsolatával foglalkoznak. Kutatásunk és az empirikus munkák jelentőségét abban látjuk, hogy az eredmények révén talán közelebb kerülünk annak feltárásához, hogy bizonyos tényezők miként járulnak hozzá a fejlesztéspolitika céljainak megvalósulásához – azaz ebben az esetben az egyenlőtlenségek növekedéséhez. Az ilyen jellegű ismeretek talán segíthetik a jövőbeli fejlesztési források elosztásának koordinációját.

Development policy and counterproductive effects

In our presentation we wish to introduce some of the results from our research topic. As PhD-student our aim is to examine the Hungarian regional development policy from the point of view of (new) economic sociology. We try to answer the question using empirical evidence whether regional development policy decreases territorial inequalities. The merit of our study may be on the one hand that the problem is examined from an institutionalized point of view: we study whether the institutional regulations and classifications generated and applied by the regional policy itself reach their aim. According to our assumption they do not. With other words we expect the regional policy of Hungary to be counterproductive. On the other hand we expect our research to be scientifically interesting because we investigate the effects of the policy using up-to-date and appropriate research designs in order to exclude the most alternative explanations possible and to gain the highest internal validity. The applied methodological solutions include non-equivalent control group design and mainly regression discontinuity design. In the presentation we wish to demonstrate the main results of several empirical explorations. All of these studies were carried out without using any sampling methods, based on already existing data sources concerning the whole population. The studies planned to be presented include analysis of the Hungarian priority-projects, the European Union development funds of the 2004-2006 planning period in Hungary, and the relationship between non-governmental organizations and the success of gaining development funds. The significance of the research is that we may be able to explore how certain factors may cause government policy to result in unintended consequences – i.e. in this case increase of inequalities. This knowledge may help the coordination of future development-funds allocation in Hungary.

¹ PhD hallgató, Budapesti Corvinus Egyetem

A vallás és az érdekérvényesítés közösségformáló ereje a Debreceni Egyetemen

Az előadás egy 2009 tavaszán résztvevő megfigyelésekkel és interjúk készítésével végzett kutatás eredményeinek bemutatása és értelmezése. Vizsgálatunk egyediségét abban láttuk, hogy egy számunkra már belülről is jól ismert, azonban tudományosan kevésbé kutatott világot kívántunk feltárni a szociológia és az antropológia fogalmaival és módszereivel. Kutatási eredményeinkről az ősszel megjelenő Kultúra és Közösség című folyóirat tematikus száma is beszámol, illetve előadásunk a „Campus-lét a Debreceni Egyetemen” című kutatás elővizsgálatának is tekinthető. Hipotézisünk szerint az egyetemi évek során a hallgatók a csoporttársakkal való kommunikáció, a rendszeres találkozások, a közös érdekek vagy a közös tevékenységek által különböző csoportok tagjaivá válnak. Kutatásunk célja, ezen csoport-meghatározó tényezők vizsgálata volt. Megfigyeléseinkben a kulturális fogyasztás és szórakozás- és szabadidő eltöltés dimenziójának feltárása mellett a vallás, illetve a pénzhez és hatalomhoz való viszony szerepével foglalkoztunk részletesebben. A vallás csoportszervező erejének vizsgálata során szerzett eredményeink szerint a vallásos egyetemi közösségek vizsgálata releváns az egyetemi csoportkultúrák szempontjából, hiszen sajátos szimbólumokkal, nyelvi eszközökkel, értékrenddel, szertartásokkal, hierarchiával és közösségi terekkel rendelkeznek. A pénzhez és hatalomhoz való viszony kutatása során feltártuk, hogy az egyetemi évek alatt kibontakozó önállósodás, érdekérvényesítés, az ezek alapjául szolgáló pénz és hatalom, valamint az ezekhez való viszony is befolyásolhatja a csoportképződési folyamatokat, mivel az egyetemi tanulmányok alatt rendelkezésre álló pénzüsszeg és az azzal való gazdálkodás életformák szerint eltérő egyetemista-csoportok kialakulását eredményezi, illetve az egyéni érdekérvényesítés módjai is más-más közösségeket generálnak. Az előadás az említett két tényező közösség-formáló szerepének bemutatására törekszik.

The making of community by power of religion and representation of interests. The case of the University of Debrecen

We attempt to interpret the results of a study from spring 2009 that is based on participant-observations and interviews. The research program was unique from the aspect that we are students of the University of Debrecen. By using the methods and concepts of sociology and anthropology, we tried to reveal more deeply a well-known world for ourselves which scientifically has not been explored so far. A periodical, Culture and Community, is going to publish a paper about this research and our effort can be the preliminary study of another university exploration “Campus-existence at the University of Debrecen”. Our assumption was that by communications with other students, regular meetings, common interests and collective activities throughout the years at the university, students become members of varying groups. The purpose of the research was to examine these community-generator factors that shape the groups. In the observations we tried to reveal the dimension of cultural consumption, recreation and leisure time activities but we put an emphasis on the significance of religion and relations between students, money and power. According to the results, religion, due to the power of its own symbols, linguistic phrases, values, rituals, hierarchy and public spaces, is particularly essential from the aspect of understanding university students’ sub-cultures. We examined that financial background and related power position are basic factors of the students’ separatedness and representation of interest during university-years. These factors can also influence the sub-grouping because of (saving) money may generate sub-groups that have different live-styles and the individual ways of representation of interest that also create variant communities. Our presentation tries to reveal the magnitude of religion and effect of money and power as sub-grouping factors among university-students.

¹ MA hallgató, Debreceni Egyetem

² MA hallgató, Debreceni Egyetem

Az állam szerepének változásai a pszichiátriai ellátórendszerben

Előadásunkban az állam szociális szerepének változásait mutatjuk be két esettanulmány segítségével. Magyarországon az állam az 1800-as évek második felétől kezdve nyújt ellátást a pszichiátriai betegeknek. Ekkoriban elsősorban kórházak köré telepítettek pszichiátriai osztályokat. Ezzel párhuzamosan létrehozták a CSÁP rendszert, ahol az intézményi ellátáson kívül vidéken, helyi közösségekben élhettek és dolgozhattak a betegek. A szocializmus alatt a családi ápolási telepeket megszüntették, a pszichiátriai betegeket nem kívánatos személyeknek tartották, ezért jellemzően a fővárostól távoli intézményekbe száműzték őket, míg a „szerencsésebbek” többnyire zárt osztályokra kerültek. A rendszerváltást követően átalakult a törvényi szabályozás. Ennek következtében hazánkban is megjelent a közösségi ellátási forma (aminek egyfajta előfutára volt a CSÁP rendszer), ami a betegeknek az otthonukban próbál meg segítséget nyújtani, bevonva az ápolásba a családot is. A betegek, mint megváltozott munkaképességű személyek nyílt munkaerőpiacon való foglalkoztatásának lehetősége is megteremtődött. Ezzel párhuzamosan civil szervezetek alakultak, amik a betegek érdekképviseletét, illetve élethelyzetük javítását tűzték ki célul. Mindemellett a pszichiátriai ellátórendszerben a szocializmushoz hasonlóan továbbra is az intézmények és az állam dominanciája a jellemző, míg a közösségi ellátási formákat alig-alig alkalmazzák. A pszichiátriai betegek többsége vagy inaktív státuszúként kizáródik a munkaerő-piacról vagy a döntően állami finanszírozású védett munkahelyeken foglalkoztatják őket, az egészségesektől elzárva. Az egyik esettanulmányunkban Magyarország legnagyobb pszichiátriai szociális otthonának működését vizsgáljuk, amit 1952-ben alapítottak. A másik esettanulmányban egy a rendszerváltást követően létrehozott alapítványt mutatunk be, ahol közösségi ellátást nyújtanak pszichiátriai betegek és családjaik számára. Magyarországon az állami szabályozás és az ellátórendszer működésének vizsgálata alapján megállapíthatjuk, hogy a pszichiátriai betegekről döntően mind a mai napig az állam gondoskodik. A gazdasági válság következtében a megváltozott munkaképességűek és azon belül a pszichiátriai betegek nyílt munkaerő-piacon való megjelenésének lehetősége, illetve foglalkoztatása egyre kevésbé megvalósítható, annak ellenére sem, hogy inaktív státuszuk illetve a védett munkahelyeken való foglalkoztatásuk jelentős anyagi terheket ró az államra és a társadalomra.

The changes of the state's role in the mental health system

In our presentation we would like to present the changes of the state's social role through 2 case studies. In Hungary the state has been ensuring care for the psychiatric patients since the 1850s. In that time primarily psychiatric departments were established alongside general hospitals. In addition, the CSÁP (Family Care Colony) system was created where the patients could live and work in local communities outside the system care. Under the socialist regime the CSÁP system was abolished and the psychiatric patients were regarded as persona non grata thus they were typically exiled to institutions which were located far from the capital, while the „lucky ones” were accommodated in closed psychiatric departments. After the regime change the legal regulation has significantly changed. Due to this, community care has also appeared in Hungary (CSÁP was a sort of a precursor to this) which tries to provide help for the sick people in their homes involving their families. The patients as people with reduced capacity to work can appear on the open labour market. In addition, civil organizations were founded which aimed to represent the interests of the patients and to improve their living conditions. Besides, institutional care with state's support continues to play a predominant role similarly to socialism. The nursery homes for patients and the closed psychiatric departments are still in operation, while the different forms of community care are rarely applied. The majority of the psychiatric patients as an inactive workforce is excluded from the labour market or they are employed state funded sheltered workplaces for the most part. One of our case studies examined the functioning of the biggest nursery home for psychiatric patient in Hungary which was founded in 1952. The other case study is about a foundation, which was established after the regime change. It applies community care and helps the patients to find jobs on the open labour market. On the basis of the examination of state regulation and the operation of the mental health system we can state that in Hungary the state still takes care about the psychiatric patients even today. Due to the economic crisis the possibility of the appearance and employment of the people with reduced capacity to work involving the psychiatric patients on the open labour market seems less and less feasible despite the fact that their inactivity and the operation of the sheltered workplace put significant financial burden on the state and the society.

¹ PhD hallgató, Budapesti Corvinus Egyetem

² Tudományos segédmunkatárs, MTA Politikai
Tudományok Intézete
PhD hallgató, Pécsi Tudomány Egyetem

A magyar zsidó identitás mértéke és iránya

A rendszerváltás előtt a zsidóságra különösen jellemző volt a környezet által kikényszerített, negatív definiált identitás. A rendszerváltás után, különösen a fiatalabb korosztályok körében csökkent a zsidó identitás reaktív jellege. Kovács András és munkatársai 1999-ben, kétezer-fős mintán kérdőíves kutatást végeztek a magyarországi zsidók körében. Előadásomban a kutatás adatait felhasználva nemcsak a magyar zsidó identitás mértékének, hanem „irányának” számszerűsítésére is kísérletet teszek. Először bemutatom azokat a tényezőket, amelyek hatással vannak a zsidó identításra. Ezek a vallásosság, az otthoni zsidó légkör, a vegyes házasságok megítélése, a holokauszt, mint identitásképző elem fontossága, az Izraelhez való viszony, a nem zsidóktól érzett távolság, a zsidó szervezeti tagság és a névnap (meg nem) ünneplése. A válaszadókat zsidó identitásuk erősségéről is megkérdezték. Azon megkérdezettek egy része, akik a fenti, identitást befolyásoló változókra adott válaszaik alapján erősen zsidó érzelműnek tűnnek, valóban erős zsidó tudattal jellemzik önmagukat, azonban más részük azt mondja, hogy zsidónak született ugyan, de ez semmit sem jelent számára. Másfelől, vannak olyanok, akik erősen asszimilálnak látszanak, mégis erős a zsidó tudatuk. Előadásomban arra keresem a választ, hogy miből fakadhat ez a diszkrépancia, és mitől függ az eltérés mértéke. Az eltérés alapján, multinomiális logisztikus regresszió segítségével három típust különböztetek meg. Az első csoport, a „rejtőzködők” azok, akik viselkedésük alapján erős zsidó identitással jellemezhetőek, azonban zsidó öndefiníciójuk ennél „gyengébb”. Az ellenpóluson lévők, a „felszínes zsidók”, akiknek zsidó öndefiníciójuk erősebb, mint azt várnánk. A harmadik csoport pedig, ahol ezek egyensúlyban vannak, a harmonikus nevet kapja. Ezután bemutatom az eltérés nagyságának mérésére szolgáló mérőszámot. Előadásomat egy a mérőszámot is magában foglaló útmodell zárja, amelynek segítségével azt vizsgálom, hogy hogyan látják a zsidók saját közösségük jövőjét. Ez alapján a fent bemutatott kategorizáció relevánsnak bizonyult. Az antiszemitizmus észlelése mögött meghúzódó szubjektív elemek is kiolvashatóak a modelltől. Az is látható, hogy az ifjú generáció előtt mind az asszimilációs, mind az identitásőrző út nyitva áll.

The degree and direction of Jewish identity in Hungary

Before the Transition, Jewish identity was characterized by being a mainly negative identity, enforced by the environment. After the Transition, especially among the younger age-groups, the reactive character of Jewish identity has diminished. Andras Kovacs and his colleagues carried out a survey among Jews in Hungary on a sample of 2000 respondents. In my lecture, using this data I make an attempt to quantify not only the degree of Jewish identity in Hungary but also its “direction”. First the factors having an effect on Jewish identity are introduced. These are religiousness, the Jewish atmosphere at home, attitudes toward mixed marriages, the importance of the Holocaust as an identity constituent, relation to Israel, social distance felt from non-Jews, membership in Jewish organizations and the (non-) celebration of name-days. Respondents were also asked about the strength of their Jewish identity. A part of those respondents who, according to their answers to the above-mentioned questions influencing identity, seemed to be strongly Jewish, characterized themselves indeed with strong Jewish identity. Nevertheless another part of them said that although they were born Jewish, this means nothing to them. On the other hand there are respondents who seem to be highly assimilated, yet they have strong Jewish consciousness. What does this discrepancy result from and depend on? In my lecture I seek to answer these questions. Based on this deviation three groups are formed using multinomial logistic regression. The first group, the “hidors” are those who, according to their behavior, can be characterized by strong Jewish identity, although their self-definition is much “weaker”. Their counter-type, the “shallowors” are those whose Jewish self-definition is stronger than it would be expected. The third group where behavior and self-definition are in balance is called “harmonic”. A measure to quantify the magnitude of this discrepancy is introduced afterwards. My lecture ends with the presentation of a path-model including this measure. With the help of this the vision of the Jews about the future of their community is analyzed. According to this the above categorization proved to be relevant. The subjective elements behind the perception of anti-Semitism are also present. It can be also seen that the ways of assimilation, as well as of the preservation of Jewish identity are open to the young generation.

¹ Egyetemi adjunktus, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Átmenet, átalakulás, posztoszocializmus: A kelet-európai rendszerváltozás nagy elméletei

1989 – Klaus von Beyme szavaival (1996) – valóságos „fekete péntek” volt a társadalomtudomány számára, hiszen egyetlen nagy elméletet sem produkált, amely ilyen hirtelen véget jósolt volna a reformszocialista törekvéseknek. Létezett ugyan a konvergencia-elmélet, amely azt prognosztizálta, hogy az iparosított szocialista országokban előbb-utóbb megindul a demokratikus átalakulás, vagyis politikai rendjükben is hasonlókká válnak a nyugati berendezkedéshez. Ez azonban nyilvánvalóan nem teljesült, hiszen a kelet-európai szocialista rezsimok nem azért omlottak össze, mert olyan jól sikerült a fejlett kapitalista országokhoz való gazdasági felzárkózás, hanem éppen ellenkezőleg, azért, mert ezt nem tudták megvalósítani. A rendszerváltozás után azonban újult erővel indult meg az elméletalkotás és a prognózisgyártás. A '90-es évek elejének legbefolyásosabb paradigmája a tranzitológiai elmélet lett, ami ideológiai támaszt nyújtott az új kapitalista modernizációs projekthez: vagyis azokhoz a reményekhez, hogy a nyugati intézmények átvételével lehetséges lesz relatíve rövid időn belül felzárkózni a fejlett kapitalista országok életszínvonalához. Az elmélet sok kritikusa rámutatott arra, hogy a paradigma népszerűségét nem annyira az akadémiában, mint inkább a politikában nyújtott érdemeinek köszönhette. A paradigma azonban ettől függetlenül olyan tudományos rangra emelkedett, hogy sok rendszerkritikus tudós ma is szükségét érzi annak, hogy elhatárolódjon a „tranzitológiától”. Három nagy kritikai irányzat alakult ki a tranzitológiai elmélettel szemben, amelyeket a rövid meghatározhatóság okán az alábbiakként címkézhetünk: (1) új institucionalizmus (2) a „fejlesztő állam” elmélete (3) a világrendszer-elmélet. Miközben az első három jól ismert a szakirodalomban, a világrendszer-elméletet jóval ritkábban használják Kelet-Európa vonatkozásában. Az előadásban tehát nemcsak arra törekszem, hogy – illeszkedve a szekció egyik kérdéséhez – bemutassam, és kritikailag értékeljem a rendszerváltozás nagy elméleteit, hanem arra is, hogy részletesebben foglalkozzam egy mainstream-en kívüli, kritikai paradigmával. A négy fent említett irányzat elméleti diskussziójával azt szeretném megmutatni, hogy a terminológiának igen nagy jelentősége van a különböző értelmezések kialakításában. Dolgozatomban nagy hangsúlyt fektetek az angol nyelvű szakirodalomra, amit a terjedelem indokol; ez egyébként jelzi, hogy a rendszerváltozás idején Kelet-Európa „divatos” témának számított a nemzetközi tudományban is.

Hivatkozás

Klaus von Beyme, *Transition to Democracy in Eastern Europe* (Houndmills: Macmillan, 1996), 6.

Transition, transformation, postsocialism: Theorizing systemic change in Eastern Europe

1989 – in the words of Klaus von Beyme (1996) – was a “black Friday” for the social sciences because of their failure to forecast the collapse of “actually existing” socialism. To be sure, convergence theory did predict that industrialization would bring about a gradual homogenization of social structures, leading to the overthrow of political regimes in the socialist countries. These regimes collapsed, however, not because they succeeded to catch up with the advanced capitalist countries but quite the contrary, because they failed to do so. This failure has not discouraged the social sciences from developing new prognoses for what is going to happen in Eastern Europe after the collapse of Communist rule. The most influential theory that emerged in the early '90s, was transition theory, which gave ideological support to what can be termed as a capitalist modernization project: namely that with the adoption of Western institutions it would be possible to achieve the Western levels of material welfare within a relatively short period of time. As many critics of this theory showed, this dominance had much more to do with the political than the academic merits of the paradigm. The myth of dominance, did, nevertheless, prove to be persistent, and therefore critical scholars still feel a need to distance themselves from “transitology”. Three main critical schools appeared, which posed a challenge to transition theory: (1) new institutionalism (2) the “developmental state” approach and (3) the world-system perspective. While the first three are well known in the literature, the world-system perspective is less often used with respect to East Europe. In this sense, the paper intends to give not just a critical discussion of existing paradigms but also to introduce in somewhat more detail a non-mainstream perspective on postsocialist change in the Eastern European region. My main aspiration is to show – through a theoretical discussion of the four paradigms listed above – that the choice of terminology has very important implications for the conceptualizing of systemic change in Eastern Europe. The paper puts a strong emphasis on the English literature; which is also an indication that Eastern Europe was a “hot” topic back then, which can be tested against the amount of literature produced in the '90s.

Reference

Klaus von Beyme, *Transition to Democracy in Eastern Europe* (Houndmills: Macmillan, 1996), 6.

¹ Egyetemi adjunktus, Eötvös Loránd Tudományegyetem
PhD hallgató, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Összehasonlítva felfedezett válságok. A PISA-vizsgálat fogadtatása Belgiumban és Magyarországon

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Társadalomtudományi karán az Európai Bizottság 6-os programjának keretén belül zajló nemzetközi kutatásban tudás és politika kapcsolatát vizsgáljuk (www.knowandpol.eu). A kutatás legutóbbi szakaszában az OECD által kiépített tudás alapú irányítási eszköz, a PISA vizsgálat megalkotását és nemzeti szintű döntéshozatalra, oktatásügyi diskurzusokra kifejtett hatását vizsgáltuk. A PISA vizsgálat nyomán kialakult diskurzus közismert kulcsállítása, hogy a magyar közoktatás válságba került. A nemzetközi oktatásszociológiai kutatások szerint az Európai Bizottság és az OECD tevékenysége nyomán átstrukturálódott a globális oktatáspolitikai mező és megszilárdult az a nemzetközi oktatásügyi diskurzus, amely az oktatásügyet a gazdasági versenyképesség és a globális munkaerőpiaci szükségletek függvényeként tételezi. A nemzetek feletti szervezetek „puha” kormányzási eszközökkel gyakorolnak hatást a nemzeti oktatáspolitikákra, az oktatási rendszerek minőségét számadatokba sűrítve ragadják meg és rangsorolják. Az immár rendszeressé vált, nyilvánosság előtt színre vitt nemzetközi tudásmérések 'spektákuluma' az iskolában és az oktatáspolitikában a performativitás globális kultúráját honosítja meg (Grek-Ozga 2008). A negatív diagnózis kívülről érkező sokkja megfelelő tekintélyt és hivatkozási alapot nyújt a reformok indoklásához, és magától értetődőként tünteti fel a közpolitikai „kölcsonzést” és az irányítási eszközök globális áramlását (Steiner-Khamsi 2003). Milyen változások jöttek létre az oktatás céljával és értelmével kapcsolatos nemzeti diskurzusokban? Előadásunkban egyfelől magyarországi terepmunkánkra alapozva, másfelől belga kollegáink beszámolójából kiindulva két olyan oktatási rendszert mutatunk be, amelyekről a PISA-jelentések a válság diagnózisát állították fel. Előadásunkban a PISA eredmények fogadtatásának nemzeti sajátosságaival foglalkozunk, illetve azzal, hogy miképpen épül be a nemzetközi összehasonlítás értelmezési kerete a helyi oktatáspolitikai diskurzusba. Módszertan: Kutatásunk, melyet 2008. június és 2009. március között végeztünk, dokumentum- ill. médiaelemzésen, valamint oktatáspolitikai döntéshozókkal és szakértőkkel készített félig strukturált interjúkon alapszik.

Hivatkozások

Grek, S. – Ozga, J. (2008) Governing by numbers? Shaping education through data. ACES conference, Edinburgh, September 2008.

Steiner-Khamsi, G. (2003) The politics of League Tables, *Journal of Social Science Education* (1)

Crisis in Comparison. The reception of the PISA survey in Belgium and Hungary

The KnowandPol project of the European Commission's 6th framework programme focuses on the relation of knowledge to policy. In the recent phase of the project, the teams studied PISA, the knowledge based regulation tool fabricated by the OECD and its influence on policy-making as well as on national educational discourses. One of the key assertions of the discourse that unfolded as the impact of PISA is that the Hungarian educational system is in crisis. According to the literature of the sociology of education, the global education policy field has lately been fundamentally restructured by the activity of the European Commission and the OECD. The global discourse that places education in the framework of economic competitiveness and global labour market demands has been stabilized. The supra-national institutions influence national educational policy-making through “soft” regulation instruments with the ambition to capture the quality of educational systems through data-collection and rankings. The highly mediatized ‘spectacle’ of continuous international assessments has adopted the global culture of performativity into schools and educational politics (Grek-Ozga 2008). The external negative diagnosis provides authority and references for the justification of reforms, advances policy borrowing and the global flow of regulation instruments (Steiner-Khamsi 2003). How did the national discourses on the objectives and interpretations of education alter? Based on our Hungarian fieldwork on the one hand, and the national report of our Belgian colleagues on the other, our presentation analyses the case of two educational systems diagnosed as being in crisis by the PISA reports. We will discuss the national specificities of the reception of PISA and how the framework of international comparison integrates into and interacts with national educational policy discourses. Methodology: The research is based on media- and document analysis as well as on semi-structured interviews conducted with decision-makers and experts.

References

Grek, S. – Ozga, J. (2008) Governing by numbers? Shaping education through data. ACES conference, Edinburgh, September 2008.

Steiner-Khamsi, G. (2003) The politics of League Tables, *Journal of Social Science Education* (1)

¹ PhD hallgató, Eötvös Loránd Tudományegyetem
Tudományos segédmunkatárs, Eötvös Loránd
Tudományegyetem

² Tudományos segédmunkatárs, Eötvös Loránd
Tudományegyetem

Posztfordizmus és elismerélmélet

A Frankfurti iskola kritikai elméletében az utóbbi két évtizedben – elsősorban Axel Honneth munkásságának köszönhetően – az elismerélmélet került az előtérbe. Az elgondolás rövid felvázolásán túl az előadás elsősorban arra a kérdésre fókuszál, hogy milyen lehetőségek kínálkoznak az elmélet gyakorlati alkalmazása számára. A társadalmi és szociális konfliktusok elemzése mellett az utóbbi évek német nyelvű publikációiban egy másik lehetséges felhasználási mód is megjelenik, amennyiben néhány szerző az elméletet a munka világára, valamint ipar- és üzemszociológiai vizsgálatokban alkalmazta. Stephan Vowsinkel és kutatótársai – egy sajátos Mead-értelmezés alapján – két alapvető elismerési formát különböztetnek meg. A reciprocitásra épülő társadalmi viszonyokban a méltánylás elismerési módja kerül előtérbe, amely az áldozatot követelő hozzájárulást (a munka kontextusában tehát a fizikai munkát) ismeri el. Ezzel szemben a csodálat elismerési formája inkább a társadalmi distanciára épül, amennyiben a különlegességet, a nagy teljesítményt jutalmazza. A két kategóriának a munka világára történő alkalmazása során felvázolhatók azok a történelmi átalakulások, amelyek az egyik vagy a másik forma előtérbe kerülését, valamint háttérbe szorulását eredményezik. Ily módon az elismerési viszonyok posztfordista, illetve posztaylorista szituációban történő átalakulásának vizsgálata fontos impulzusokat adhat a kordiagnosztikus irányultságú szociológia számára. Az előadás emellett azt a kérdést is fel kívánja vetni, hogy az így kialakított kritika mennyire alkalmas a magyar viszonyok leírására és bírálataira.

Postfordism and the theory of recognition

The last two decades of the critical theory of the Frankfurtian School can be roughly characterized by the rise of the theory of recognition, due to the works of Axel Honneth. This lecture concentrates (after the main arguments and statements of this theory are outlined) on its possibilities for the empirical research. Besides the obvious possibility to use this theoretical framework for the analysis of social conflicts, there is another newly discovered way of making use of the theory. Some of the newer German articles tried to use the theory of recognition in the context of labour, i.e. in the sociology of industry. Stephan Voswinkel and his associates differentiate two types of recognition (as a result of a peculiar interpretation of Mead). The first mode of recognition is typical for reciprocal social relations, and it is a reward for a kind of sacrifice or self-abnegation. Contrary to that, admiration as a form of recognition is based on social distance, inasmuch it is a reward for „big”, „outstanding” achievements. If we apply these two categories to the world of labour, it becomes possible to reconstruct historical changes, which resulted in the domination of one or the other form of recognition. Postfordism and posttaylorism caused changes in the specific relations of recognition – these historical changes could be important elements for the „diagnosis of our time”. The paper also tries to ask, to what extent this type of criticism could be useful for the description of Hungarian relations.

¹ Egyetemi tanársegéd, Pécsi Tudományegyetem
PhD hallgató, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Válság a mélyben 2008-2009 Magyarország

A dolgozat szociálpszichológiai megközelítésben, a döntéshozók múltjában keresi a választ a jelenlegi helyzetre, azaz a történeti-szociológiai diskurzushoz kapcsolódik. Igyekszik új szemponttal bővíteni a válság szociológiai elemzését. A kutatás a következő kérdésekkel írható körül: Mi rejlik az uralkodó elit múltjában? Milyen személyiségtípus(okat) termelt ki korai szocializációs történetük? Milyen úton vagy módon összegződik ez ma a látható ösztársadalmi végeredménnyé? Igaz e, hogy hatalmi helyzetben elszabadulhatnak az egyéni gátlások és ez bizonyos fokon túl társadalomalakító tényező? A dolgozatnak nem tárgya a jelenlegi helyzet többi – gazdaság- vagy szervezettani - komponensének vizsgálata. Módszere irodalomkutatáson alapszik, azaz a meglévő szociológiai kutatások, pszichológiai irodalom és nem utolsósorban a média felhasználásával készült. Az ezekben található példákkal illusztrálok a bemutatott összefüggéseket. Azt állítom, hogy az uralkodó elit személyiségeiben bizonyos közös élmény-, érték-, és normarend érvényesül jórészt hálózati hatások miatt. Illetve, hogy ebből ered az elit viszonya önmagához, más osztályokhoz, és intézményekhez. Dávid C. Korten (1996): „Azok az emberek, akiknek bőségesen jutott a szeretetből, ritkán keresnek vigaszt kényszeres, másokat kirekesztő személyes szerzésben. ... A modernitás nevében rendellenes működésű társadalmakat teremtünk, amelyek mindenütt kóros viselkedésformákat termelnek ki.” Alice Miller (2002): „Mindaz, amit a gyermekkel első éveiben tesznek tagadhatatlanul visszaüt az egész társadalomra, hogy a pszichózis, a kábítószer-függőség, a kriminalitás, a legkorábbi élmények rejtett kifejeződése.” Róheim Géza (1984): „Az „orális pesszimista” sohasem heveri ki azt a traumát, amely az orális megvonással, különösen az elválasztással érte, ennek következtében egész környezetében megrendült a bizalma, folyton újabb, sokkoló megvonástól fél, és azon mesterkedik, hogy ilyen katasztrófákat idézzon elő. ... Ezért nem fordul elő Közép-Ausztráliában az orális pesszimista típusa, és nem találni örökké elégedetlen gáncsoskodókat. Senki nem érzi magát folyton háttérbe szorítva, senki sem játssza állandóan a sértettet.”

Hivatkozások

David. C. Korten: Tökés társaságok világalma. (A jó minőségű élet c. fejezet) Magyar Kapu Alapítvány, EKF Hálózat, Budapest, 1996. 318.o.

Alice Miller: Kezdetben volt a nevelés, Pont Kiadó, Budapest, 2002., 7. o.

Róheim Géza: Primitív kultúrák pszichoanalitikus vizsgálata. Tanulmányok. Gondolat Kiadó, Budapest, 1984., 425. o.

Crisis in the deep. 2008-2009 Hungary

My paper searches answers for present-day situation in the past of decision-makers. I use a social-psychological approach, related to the historical and sociological discourse. My paper aims to expand the sociological analysis with a new point of view. The core questions of my research are: What is hidden in the past of the prevailing elite? What kind of personality-types evolved from their earliest socialization yarn? What ways or what methods led to nowadays seen social payoffs? Is it verifiable, that authority positions get out individual inhibitions and this is a social-shaping factor in some extent? My paper does not aim to examine the other components of present situation, like economical or organization tenet ones. The method used is based on literature research, thus present day sociological researches, psychological literature and last, but not least on media rolls-up. I illustrate the presented connections with examples resulted by these sources. I state that personalities of leading elite present some common array of experiences, values and norms due to social network effects. I also assert that this leads to the relationship of the elite towards itself, other classes and institutions. David C. Korten (1996): "Those people, who are richly provided with affection, rarely look for consolation in constrainting, other persons eliminating personally gainings. ... In the name of modernity we create societies with abnormal functions, which yield pathological attitudes everywhere. Alice Miller (2002): 'Something done with the child in his first years, uncontrovertible reverts to the whole society...psychosis, drug dependency, criminality are all expressions of the most earlier experiences. Géza Róheim (1984): The "oral pessimist" never gets over the trauma of oral revoking, especially of mother-breast separating, therefore his confidence in this whole surroundings is shocked. He is frightened continuously by new, shocking revokes, and schemes for these kinds of catastrophes...For this reason we do not find in Central-Australia the oral pessimist-type, and we do not hit permanent discontented captious ones. Nobody feels to be continuously overshadowed, nobody plays an immutable aggrieved.

References

David. C. Korten: Tökés társaságok világalma. (A jó minőségű élet c. fejezet) Magyar Kapu Alapítvány, EKF Hálózat, Budapest, 1996. 318.o.

Alice Miller: Kezdetben volt a nevelés, Pont Kiadó, Budapest, 2002., 7. o.

Róheim Géza: Primitív kultúrák pszichoanalitikus vizsgálata. Tanulmányok. Gondolat Kiadó, Budapest, 1984., 425. o.

¹ Főiskolai docens, Eötvös József Főiskola

Hátrányos helyzetű fiatalok az oktatásban

Az iskolát idő előtt elhagyó, ezen belül is különösen a halmozottan hátrányos helyzetű fiatalok könnyen a társadalom periferiájára kerülhetnek. Az utóbbi években különböző megoldási javaslatok születtek a helyzetük javítása érdekében, azonban az előnyök és a hátrányok feltérképezésének az ismeretében a szakértők véleménye szerint egyik alternatíva sem bizonyult teljesen eredményesnek. Vita tárgyát képezi, hogy a lemorzsolódott fiatalok felzárkóztatása és szakképzése hol történjen. A hagyományos iskola hívei a jelenlegi iskolarendszer bővítésében látják a megoldást, míg az ellenzői a „második esélyt nyújtó” iskolákban. Az érvek és ellenérvek felsorakoztatása az eltérő megközelítéseken és az eltérő környezeti feltételeken alapszik. A téma nem új keletű, azonban napjainkban is aktualitás és kutatásra érdemes, hiszen az alacsony iskolai végzettség, az iskolai lemorzsolódás egyfelől nem csak hazánkban, hanem valamennyi európai országban nehézséget jelent; másfelől nem csak egyéni (mikroszintű), hanem társadalmi (makroszintű) probléma is egyaránt. A fiatalok iskolai reintegrációja, a végzettséghez, szakmai képzettséghez juttatása egy olyan több szereplős, összetett feladatok és intézkedések összessége, amelyet nem ismerhetünk meg az iskolából leszakadó fiatalok esélytelenségének okainak, illetve az esélyteremtés intézményrendszerének az ismerete nélkül. A „második esély” iskola egy olyan esélyteremtő intézmény, amely az iskolai reintegráció mellett elősegíti az érintettek számára a hátrányos helyzet csökkentését, az önértékelés javulását, a munkaerő-piaci lehetőségek a bővülését, ami az aktív állampolgári élet nélkülözhetetlen alapfeltétele. A téma bemutatása és alátámasztása érdekében igyekszem minél több szakirodalmat, forrást, módszertani leírást, statisztikai adatot felhasználni, valamint átfogóan hasznosítani azokat.

Youth with disadvantaged situation in education

Youth leaving school or dropped out from school before time, especially youth with multiply disadvantaged situation can easily find themselves on the periphery of society. In recent years, numerous solution proposals were born, however, based on the examination of the advantages and disadvantages, experts concluded that none of them had proved effective. It is debated where the catching-up work and the vocational training of the dropped out youth should take place. According to the followers of the traditional school, the solution lies in the enlargement of the present school system, while the opponents of it, in the schools offering the „second chance” schools. The lists of pros and contras are based on different approaches and different environmental conditions. The topic is not new, but it is actual and deserves studying even nowadays, because low education and dropping out of school is a problem not only in Hungary but also in all European countries, and it is not only an individual (micro-level) problem but also a social (macro-level) problem. The school reintegration of the youth and providing them with a qualification are a composition of such multi-actor and combined tasks and measures which we cannot be explored without investigating the reasons for the lack of opportunities of the youth dropped out from school and the institute system for the creation of opportunities. The “second chance” school is such an institute for creating opportunities which, besides the school reintegration, promotes the decrease of the disadvantageous situation of the associated persons, the increase in self-evaluation and the widening of labour market opportunities, which is the inevitable basis for active citizenship. For demonstrating and corroborating my topic, I endeavor to use the most possible secondary literature, sources, methodological descriptions and statistical data and to apply them comprehensively.

¹ PhD hallgató, Debreceni Egyetem

Kisebbségi önkormányzatok Magyarországon: jog és gyakorlat

A kisebbségi önkormányzatok megválasztásának, működésének autonómiaigényei és a Nektv. által biztosított jogai összhangjának, ill. gazdálkodásának vizsgálatára először és utoljára 1997-1998-ban került sor, ezért 15 évvel a kisebbségi törvény elfogadása, ill. 4 évvel módosítása után aktuálisnak tartottuk a kutatást. A Nektv. a magyarországi kisebbségek működésének foratókönyve, kisebbségvédelmi eszköz, amelyet pozitív példaként állítanak a környező országok elé. Hipotézisünk szerint azonban joganyag és a kisebbségi önkormányzatok működési gyakorlata között ellentmondások feszülnek, amelyek gátolják az autonómiajogok érvényesülését. Mintát két megyéből – Borsod-Abaúj-Zemplén és Baranya megye – és négy kisebbségből – cigány, német, ruszin, görög – vettünk. A minta nem reprezentatív, mivel önköltős kérdőívekkel voltunk kénytelenek dolgozni. Ezek után interjúkat készítettünk az országos, és a megyei elnökökkel, valamint 51 település önkormányzati elnökével. Kutatásunkban a következő kérdéseket jártuk körül: mi a kisebbségi önkormányzatok közjogi, státusa, szerepe, feladata, és hogyan, milyen garanciákkal érvényesül mindez a gyakorlatban; a kisebbségi önkormányzatok megválasztásának gyakorlata, az önkormányzat működésének anyagi háttere. Eredményeink rámutattak arra, hogy a kisebbségi önkormányzatok működése a településeken számos, a működést zavaró és a törvényt negligáló szubjektív tényezőnek van alárendelve, megválasztásának körülményei illegitímek és anyagi forrásai nem elegendők. Ugyanakkor kiderült az is, hogy a pénzek felhasználhatósága és felhasználása a feladatok meghatározatlansága miatt zavaros, és nem ellenőrzött. A megyei szint nem illeszkedik a rendszerbe, az országos önkormányzatok pedig a települési önkormányzatoktól elszakadtan, gyakorlatilag önmagukat képviselve működnek a nagypolitika világában. A települési önkormányzatokra, különösen a roma lakosság esetében nagy szükség van; közösség- és identitásképző erőt, esetenként mobilitási mintákat kínál, és egyre inkább kultúramegtartó erőt is jelentenek, de pontos feladat-meghatározással és ahhoz rendelt jogszabványokkal hatékonyabban tudnának működni.

Minority self-governments in Hungary: law and practice

Election, practice, congruence of claims for autonomy and rights guaranteed in the Minority Law and financial management of the minority self-governments was analyzed first and the last in 1997-1998; therefore after 15 years the Minority Law had been passed and 4 years after its modification it was time to reconsider these questions. The Minority Law is the scenario of working for minorities in Hungary; at the same time it is the means of minority protection - meant to be the positive example towards neighboring countries. According to our hypothesis there are serious conflicts between the text of law and the practice of the minority self-governments which block operating the autonomy rights. The sample is not representative, since we had no other possibility than sending a questionnaire to all minority self-governments involved in the research in Borsod-Abaúj-Zemplén and Baranya counties (Romans, Germans, Greeks and Ruthenians) and making 51 personal interviews with heads of local, county and country self-governments thereafter. Following themes were inquired: legal status, role and tasks of the minority self-governments, guarantees for operation, way of election of minority self-governments, and financial background on all levels of the system. Results show, that work of the local minority self-governments is subordinated to subjective factors, which disturb functioning and do not follow the law, their election is illegitimate, and financing is insufficient - however because of non-determination of tasks spending money is confused and non-controlled. The county level does not fit into the system and the country minority self-governments representing only themselves work separately in the world of the country politics. Local minority self-governments especially for the Roma population are very important; they form community, strengthen identity, offers mobility samples in some cases and beyond possibilities of solving some social problems they mean a possibility for cultural survival. Minority-self governments could, however, work more effective, if minority-tasks with adequate rights and licenses would be determined more exactly.

¹ Tudományos főmunkatárs, MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet

Választói lojalitás

Napjaink hektikus politikai változásai között a szélsőjobb meglepő előtörése idején, különösen érdekes a politikai lojalitás működési mechanizmusainak mélyebb megértése. Az előadásban különösen a jobboldali szavazók választói lojalitásához kapcsolódó témát szeretném körüljárni, három különböző módszertan segítségével:

- 1) A havonkénti közvélemény-kutatási adatok hosszú idősorait (12-16 év) vizsgálnám az idősor analízis segítségével. Ezzel a módszerrel egyrészt a választói viselkedés időbeli stabilitását vizsgálnám, oly módon, hogy megbecslem a korrelációs időt a korrelációs függvényből, illetve azonosítom az idősoron megfigyelhető Box-Jenkins féle lineáris struktúrát (ha van). Vizsgálnám azt a kérdést is, hogy megfigyelhető-e az idősoron valamilyen aktuálpolitikai eseményektől független szezonális mintázat vagy sem.
- 2) A DKMK panel adatbázis segítségével a két hullám alapján individuális szinten azonosítható mind a jobb, mind a bal oldal stabil szavazó bázisa, ezeknek a lojális bázisoknak a szocio-demográfiai hátterét szeretném kimutatni. Megvizsgálnám, hogy valóban igaz-e az a napi sajtóban és a politikai közbeszédben igen elterjedt nézet, miszerint a Jobbik szavazó bázisának jelentős része az egykori MSZP táborból rekrutálódik.
- 3) Az előző két pont elemzéseit felhasználva egy számítógépes szimulációs modellel, különböző lojalitás szcénákat mutatnék be. Megvizsgálva, hogy mennyire van realitása a jelenlegi ismereteink szerint annak, hogy a következő országgyűlési választásokra jelentősen megváltozzanak a jelenlegi politikai erőviszonyok.

Party loyalty

Seeing the volatile changes of today politics, when the formerly hidden extreme political right emerges steeply, a deeper insight into the operational mechanisms of party loyalty must be rather interesting. In my presentation I intend to investigate the party loyalty concerning the voters of the right via applying three different scientific methods:

- 1) I am to scrutinize monthly opinion poll data in a longer timeline (12-16 years) using timeline analysis. By means of estimating correlation time from the correlation function and identifying the Box-Jenkins structure in the timeline (if it is possible at all), I would examine the timely permanence of voters' behaviour. In tandem with that, I would check whether a seasonal pattern independent from timely political issues could be explored or not in the timeline.
- 2) Exploiting the database of the DKMK panel, regarding the two curves, the stable, loyal voter base of both the political right and the left would become detectable on an individual level the socio-demographic characteristics of which I attempt to circumscribe. By doing this, I would like to find out if the significant part of the voter base of Jobbik is recruited from former MSZP supporters, because that viewpoint became widely spread in political discourse and daily press.
- 3) By synthesising the previous two results, I would deploy several scenes of party loyalty through a model of a computer simulation. Finally, grounding on our present knowledge, I would test that to what extent a vast modification of the present scheme of political power during the next Parliamentary elections can be liable.

¹ Egyetemi docens, tanszékvezető, Károli Gáspár Refomátus Egyetem

Mi igaz és mi hamis az élettörténetekben? Az elhallgatások és a hazugságok szerepe az élettörténeti kutatásokban

Mi igaz és mi hamis az élettörténetekben? Az elhallgatások és a hazugságok szerepe az élettörténeti kutatásokban. Azt gondolhatnánk, hogy az oral history kutatói megegyezésre jutottak abban a kérdésben, hogy miről szólnak az élettörténetek. Erre a problémára Kovács András már a kilencvenes évek elején megfogalmazott egy választ, a méltán sokat hivatkozott '56 –os kutatásában. Bebizonyította, hogy az élettörténetek arra biztosan nem jók, hogy megtudjuk, hogy „mi is történt valójában”. Az oral history kutatásának közismertek az előnyei, mint pl. hogy érthetővé válnak bizonyos társadalmi csoportok magatartási és viselkedési formái, amely a múlt feltárása nélkül értelmezhetetlenek lennének. Ha tudjuk, hogy bizonyos társadalmi csoportok milyen történetekkel élnek együtt, akkor érthetőbbé válik a társadalom számára az is, hogy az emlékekből milyen társadalmi magatartások következhetnek. Kérdés számomra, hogy mi van akkor, ha egy interjúból nem derülhet ki az interjúalany élményvilága, a személyes története, mert az tele van inkonzisztenciával, elhallgatásokkal, sőt, esetleg hazugságokkal is. Kövér György történész erre a kérdésre azt –a számomra is elfogadható választ adta egyik tanulmányában, hogy az elhallgatások és a hazugságok értelmezéséhez be kell vonnunk minden egyéb fellelhető forrást, s azok összevetése után is csak abban lehetünk biztosak, hogy létrehozuk a saját értelmezésünket, eltávolodva az interjúalanyok értelmezésétől. Eddig két dolgot állítottam: Egyfelől az élettörténetek nem arról szólnak, hogy „mi is történt valójában”, hanem arról, hogy mit éltek meg az interjúalanyok életük során. Másfelől, számolnunk kell azzal, hogy sokszor még azt sem tudjuk meg, amit az interjúalanyok valójában megéltek, hanem „csak” annyit, amit el akarnak, vagy el mernek árulni a kutatóknak. A két állítás látszólag ellentmond egymásnak. Az első szerint a kutatóknak nem dolga az igazság megismerése, mert utólag az már lehetetlen, a második esetben azonban a források összevetésével mégiscsak arra törekszünk, hogy megismerjük az igazságot, vagyis az igazság keresésére teszünk kísérletet. Az előadásomban arra próbálok választ adni, hogy miért tarom szükségesnek az elhallgatások és a feltételezett hazugságok leellenőrzését, illetve a kutató oknyomozó munkája hogyan járulhat interjúalanya megéleltörténetének megismeréséhez.

What is true or false in the life stories? The role of reticence and lie in the life story research

One may think that the researchers of oral history had come to a decision about the question: what are life stories about? It was András Kovács who drew our attention to this problem at the beginning of the 90s when he did a research on '56, which was reasonably quoted many times. The oral history research has many advantages. First of all, the role of the past becomes sensible in the present and also, we may understand certain behaviours and attitudes which would be misinterpreted without unfolding the past. If we find out the stories of different social groups then we will also know what social behaviour would be the consequence of these memories. Its importance is hardly debatable. It is still a question to me what we should do, if the personal history cannot be found out from the interview, as it is full of inconsistency, reticence or even lies. Do we have to deal with this problem at all? Or shall we just say that we can only work with the material that is given? To this question György Kövér gave an acceptable answer for me in one of his studies. He suggested that we should involve all other sources, in the case of analysing reticence and lies, so that we can compare them and make our own interpretation while getting further from the person's view. So far I have stated two things: one is that the life stories are not about „what really happened” but about the personal history. The other thing is, that we have to be aware that those who tell their stories do not tell what they really lived through but „only” what they dare or want to share with the researcher. These two statements are seemingly in contradiction. According to the first, it is not the researcher's task to find out the truth as it would be impossible afterwards the happenings. Whereas in the second case with comparing the sources we try to reach the truth, at least we make an attempt to search for verification. Where does the contradiction of the two statements come from? Are they really inconsistent? Can we talk about different points of view at all or is it just a difference of validity which comes from the subject of the research? In my presentation I will try to give some answers to why I find it important to check the reticence and the assumed lies, and also how the pragmatic researcher's work can contribute to understand the person's life story.

¹ Docens, megbízott intézetvezető, Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Rendszerváltás és politikai szocializáció

A politikai szocializációról magyarul eddig csak Szabó Ildikó publikált rendszeres összefoglaló munkát (Az ember államosítása, 1991). Ebben az előző politikai rendszerben megfigyelhető folyamatokat és tényezőket elemezte. A már 20 éve fennálló demokratikus berendezkedésű Magyarország politikai szocializációs folyamatairól sok elemzés készült ugyan (pl. Szabó – Örkény 1998, Csákó et al. 2000, Todosijevic–Enyedi 2004, Murányi 2006, Szabó 2008, Sik 2009), de egy monografikus összefoglalás még várat magára. A korai publikációk jórészt az elméleti dedukciókon alapuló kutatói várakozásokat fejezték ki (pl. Állam és polgár, 1991). Csákó szociológus-hallgatókkal 1990-től négy évenként végzett adatfelvételt hetedikeseik körében, a politikai érdeklődés születésének megragadására. Örkény Antal és Szabó Ildikó 1995-ben középiskolások politikai érzelmeit, értékeit, cselekvési mintáit igyekezett feltárni, külön figyelmet fordítva a nemzeti identitás és a kisebbségek kérdésére. A középiskola, mint szocializációs színtér hatását 2005-ben és 2008-ban jórészt összehasonlíthatóan vizsgálta egy kutatócsoport. Megállapították, hogy a magyar iskolák közül nagyon kevés nevel valóban demokráciára, holott a jogszabályi feltételek és a tanulói érdeklődés, valamint a pedagógusok hatásának lehetősége is adott. Az előítéletek erőssége, iránya és tényezői komoly érdeklődést keltettek a kutatók körében (Enyedi, Murányi, Szabó stb.). Szabó (2009) megalkotta az alaptermék fogalmát, és elemezte hatásukat a politikai szocializációra. Jelen előadás az egyes szocializációs ágensek hatásáról felgyűlt tapasztalatok rendezéséhez kíván hozzájárulni, a családban folyó politikai szocializációt vizsgáló kutatás előkészületeibe illeszkedve.

Political socialisation after state socialism

The only systematic treaty on political socialisation in Hungary has been written by Ildikó Szabó (Az ember államosítása – Indoctrination of people to state – 1991). In this work she analysed the processes and factors observed under the former political regime. A series of analyses have been made since then on different aspects of political socialisation in Hungary (e.g. Szabó–Örkény 1998, Csákó et al. 2000, Todosijevic–Enyedi 2004, Murányi 2006, Szabó 2008, Sik 2009), but a monographic work is still to wait. Studies in the early 90s expressed the authors' expectations based on theoretical deductions (like in Állam és polgár – State and citizen – 1991). Csákó with his sociology students has been collecting data on the birth of interest in politics among seventh graders in every fourth year since 1990. In 1995 Antal Örkény and Ildikó Szabó explored secondary school students' political emotions, values, patterns of social action, giving special attention to issues of national identity and minorities. A research team examined the impact of secondary schools on political socialisation twice – in 2005 and 2008 – mostly in a comparable way. They revealed that very few Hungarian schools educate their students to democracy, however, legal conditions are given as well as youth' interest and the opportunity to act for teachers. The strength, target groups and determining factors of prejudices also have been explored by a series of researchers (Enyedi, Murányi, Szabó etc). Szabó (2009) forged the concept of „basic thematics” and analysed their impact on political socialisation. The present paper is aimed at contributing to a structured overview of the research experience collected since 1990. It fits into the framework of a research project on political socialisation within the family.

¹ Egyetemi docens, Wesley János Lelkész-képző Főiskola

A válság kapcsolata az emberi erőforrások szerkezetével Magyarországon

Jánossy Ferenc elmélete szerint az iparosodó nemzetgazdaságok fejlődésének lehető maximális ütemét behatárolja a rendelkezésre álló munkaerő mennyisége és minőségi szerkezete. Ez a korlátozó hatás trendvonalként rajzolódik ki a teljesítményeket ábrázoló, hosszú idősorok diagramjain. Az így ábrázolt összefüggésben leli magyarázatát hazai gazdaságunk 1953-ban bekövetkezett lefékeződése, valamint a háborúban részt vett fejlettebb országok gazdasági csodáinak lezárulása akkoriban. Eltérően működik azonban az összefüggés az iparosodást követően, amikor kimerülnek azok a munkaerő tartalékok, amelyek eddig a hagyományos mezőgazdaságból az iparba áramlottak. Ez után további növekedés a gazdaságban, csakis a munka hatékonyságának növelésével – vagyis ezt megalapozó összetevők rendszeres termelésének megszerveződésével – lehetséges. Az ipari növekedés mechanizmusát Jánossy F. mint extenzívét, ez utóbbit pedig, mint intenzívét (mai szaknyelven: tudásgazdaság) nevezte és különböztette meg. Magyarországon már a 70-es évek végére elapadt az extenzív növekedés emberforrása, az intenzív váltás feltételei viszont nem épültek ki addigra. Így a növekedés üteme vészesen és tartósan lecsökkent, amibe az államszocialista hatalom belebukott végül. Az intenzív növekedési mechanizmus hiányát a rendszerváltással megörökölte rekapitalizált társadalmunk és, azóta sem tudta ezt orvosolni. 2002-től kezdtem felfogni, hogy gazdaságunk folyamatai a Jánossy F. által felismert szabályszerűségeket követik. 2005-re összeállítottam a GDP hosszú idősorát, amelyiken világosan kirajzolódik a '79-ben megtört trendvonal, aztán a '90 utáni visszaesés, annak átmenete a gyorsuló helyreállításba, majd a felgyorsult növekedés 2000 után megközelítette a trendvonalat és elakadt. El sem érthette azt, mert a versenykörülmények érvényesülése nyomán a foglalkoztatásból maradandóan kiszorultak mindazok, akik képtelenek megfelelni a tőke követelmény szintjének. A foglalkoztatás hosszútávú változásainak képe a három főágazatban és a kutatás terén alátámasztja a mondottakat: az intenzív növekedés feltételeinek változatlan hiányát és a tőke-kompatibilis munkaerő-tartalék kimerülését. Vizsgálatomat – sajnos – nem volt módom kiterjeszteni az említett tényezőkre és a hazai eseten túlra, azonban az eddigiekben megmutatkozó összefüggések nagy valószínűségű korlátokat jeleznek a válságból kilábolás távlataiban.

Connection of the Crisis in Hungary with Structure of Human Resources

According to the theory of F. Jánossy possibly maximal pace in development of industrializing national economies is limited by available quantity and quality of labor forces. These restrictions get outlined on diagrams representing the longtime data series for economic achievements (GDP) as trend lines. This delineated interdependence gives explanation for the breaking down of our home economy in 1953, as well as the finishing of economic wonders that time in other countries taking part in the World War II. Though this connection effects on the contrary after the industrialization, when those labor force sources coming into the industry from traditional agriculture are exploited. Further growing in economy would be possible only by expanding the effectiveness of labors – that means its basic components getting organized into a systematic production. The industrial mechanism of growing was named and distinguished by Jánossy as extensive; the later one was, as intensive (today said: economy of knowledge). The human sources of extensive growing in Hungary dried up just at the late '70-ies; while conditions for coming of the intensive got not built up to that time. So the pace of growing diminished dangerously and lasting, which caused the state socialist power to fall. Afterwards our recapitalized society inherited the want of intensive growing mechanism, and could not overcome it since then. After 2002 I started to comprehend that processes of our economy follow the rules recognized by F. Jánossy. To 2005 I assembled the longtime series of GDP which draws up clearly on the trend line broken in '79; later the recession after '90, its transition into the accelerating restoration. This speeded up growing process after 2000 approached the trend line and got stuck. It could not have caught up with it – because the intervention of competition circumstances pushed out everybody unable to fulfill the requirements of capital. The diagram of the long distance changes of employment in the three main branches and in researches back up those said above: the lack of conditions for intensive growing, and extinction of capital compatible labor reserves. Unfortunately I did not have the opportunity to extend my investigations beyond the components abovementioned and home cases, but the interdependences shown notify serious limits with great probability in course out of the crisis.

¹ Tudományos főmunkatárs, MTA Politikai tudományok Intézete

A lakóparkok világa

A rendszerváltás az 1990-es évek közepére fokozatosan megszüntette a szocialista nagyberuházásban épülő lakótelepek kivitelezését. A lakásépítés, ezen belül is főleg a nagyberuházások piaca néhány évig szinte megdermedt, majd álmából ébredve a teletszerű építkezés, a lakópark formájában új reneszánszát éli. A előadás ennek az építési formának a fizikai, társadalmi jellemzőit vizsgálja. Azt a kérdést járja körül, hogy mennyiben tekinthetők a rendszerváltás után felépült – és folyamatosan épülő – lakóparkok a szocialista nagyberuházásokban elkészült lakótelepek modernizáltabb változatának. Beszélhetünk-e arról, hogy miközben a lakótelepek egyik csoportja a közép-, alsóközéposztályt „szegregálja”, másik csoportja pedig előrehaladott slumosodási tendenciákat mutat, addig a lakóparkok esetében egy „elit-szegregációs” folyamat indult meg. Mi lehet az oka annak, hogy a szocializmus alatt annyit átkozott teletszerű építési mód ismét hódít, sőt a magasabb státuszú rétegeket vonzza leginkább. Úgy látszik, hogy a lakótelep név lakóparkra változtatása automatikusan az ilyen jellegű negyedek népszerűbbé válását eredményezte/eredményezi. Kérdés azonban, hogy meddig tartható fenn ez a folyamat. A lakáspiacon ugyanis – az igazán magas státuszú helyen, környezetben, épített lakóparkok mellett – megjelentek a kevésbé jól kivitelezett, alacsonyabb státuszú lakóköznyezetben épülő telepek, melyeknek lakásait szintén lakópark néven árúsítják. Holott a két lakóhely között jelentős fizikai különbség áll fenn. Már ez is jelzi, hogy – ahogyan a lakótelepek – úgy a lakóparkok sem képeznek homogén csoportot. Nem csak fizikai megjelenésük, hanem társadalmi összetételük szerint is – egymástól jól elhatárolható – csoportokra oszthatóak. Az előadás tipizálja a már felépült lakóparkokat, illetve megvizsgálja az eddig felvetett hipotézisek helytállóságot, miközben két kérdéskörre összpontosít. Az egyik, hogy mennyiben tér el a fizikai és társadalmi környezet. A másik, hogy mennyiben jelentik a lakóparkok a lakótelepi életforma újjáéledését, vagy mennyire jelentenek valami mást, valami olyasmit, amit a reklámok sugallnak.

The World of Gated Communities

Hungarian gated communities are very heterogeneous, with different designs and with resident populations that can differ greatly in terms of social status. Most of the residential parks in Budapest do not possess the “classical” features of gated communities, and this is particularly true of those built in areas of Pest. These parks instead tend to resemble the housing estates built during major housing investments of the communist era, rather than their own archetype. Given that the term “housing estate” has taken on a derogative meaning, investors have chosen trendy names to disguise the resemblance. In their advertising, they imply the possibility of a new lifestyle different from the one to which potential customers are accustomed. The strategy is to distance themselves from the negative images attached to housing estates. Despite these marketing tricks, the changing image of residential parks bears a haunting similarity to the changing evaluation of housing estates. New residential neighbourhoods were named residential parks, residential gardens, parks, houses and parklands. Nevertheless, with increasing numbers of buildings and floors in such developments, the classical features of residential parks faded into the background by the turn of the millennium. This process arises a few questions:

- 1) Rapid fall? Will the worst part of housing estates turn into slum areas? Could this process lead to ghost-estates?
- 2) Future? Housing parks are new examples for regeneration? Could the housing estate be turned in housing parks?
- 3) New problem areas? The new neighbourhoods thus became hauntingly similar to the better class of former housing estates: from this point, it is only one “leap” onwards to having the same problems to arise and seep into the public consciousness.

¹ Tudományos főmunkatárs, MTA Szociológiai Kutatóintézet

A munkaparadigma átalakulása

A XX. század végén jelentkező gazdasági, társadalmi válság megkérdőjelezi a munkát, mint a társadalom legfőbb rendezőelvének érvényességét. A Durkheim óta legfőbb társadalmi szervezőerőnek tekintett munkamegosztásból ugyanis mind nagyobb tömegek szorulnak ki. A munka és teljesítmény szerinti elosztás elve fokozatosan háttérbe szorul pl. a tulajdon, a származás, az állampolgári hovatartozás, a redistribúció mentén szerzett javak mögött. A szerző mindezen változások tükrében arra tesz kísérletet, hogy bemutassa, a munkára, a munkaparadigma átalakulására, a teljes foglalkoztatás megvalósítására vonatkozó XX. századi elméleteket. Az elsőként a munkaparadigma alapjául szolgáló, a munkaerőpiaci és társadalmi integráció során kulcsfontosságú „tisztos munka” fogalmának, tartalmának változásait elemezi. A három történelmi korszak (preindusztriális, indusztriális, posztindusztriális társadalom) munkafogalmának áttekintése során a munka - napjainkban sokat vitatott- kettős jellegének (büntetés- lehetőség, jutalom) bemutatására is sor kerül. A szerző törekszik annak igazolására, hogy az egyes jellemzők dominanciája nagyban függ a kor gazdasági, társadalmi, ideológiai környezetétől. A XX. század második felét elemelve a foglalkoztatás új formájaként létrejött „gatesizmus” bemutatására kerül sor, mely olyan gazdasági környezetben kívánja megvalósítani a teljes foglalkoztatást, ahol a munkavégzés módja, kerete, s eredménye nagymértékben eltér a – XVIII. század második felétől a XX sz. közepéig- tipikus formáktól. A dolgozat a harmadik része a társadalmi integráció teljes foglalkoztatás révén történő megteremtésére, vagy helyreállítására irányuló elméleteket, vitákat mutatja be. Összehasonlításra kerül pl. Beck („a közösség érdekében végzett polgári munka”), Gorz (a „társadalmilag hasznos tevékenység”), Polányi („szubsztantív-formális gazdaság”) modellje, valamint Trube és Vobruba teljes foglalkoztatással kapcsolatos modellje.

The transformation of “workparadigm”

The economic and social crisis appearing at the end of the 20th century queries the validity of work as the organising principle of society. Continually growing masses are excluded from work, which has been regarded as the main organizing force of society since Durkheim. The principle of distribution based on work and performance was gradually replaced by assets gained along property, citizenship and redistribution. In the mirror of these, the author endeavours to present the theories from the 20th century related to transformation of the labour paradigm and the achievement of total employment. First, she analyses the changes in the content and idea of „decent work,” which is of key importance for the labour market and social integration, and serves as a basis for the labour paradigm. Throughout the review of the concept of labour in the three historical eras (preindustrial, industrial, postindustrial society) the recently highly debated double nature of work (punishment – possibility, reward) will be also presented. The author endeavours to prove that the dominance of several characteristics is highly determined by the social and ideological environment of an era. In the analysis the second half of the 20th century, the „gatesism” is presented born as a new form of employment, in which the method, framework, and result of labour highly differ from the forms typical from second half of the 18th century until the middle of the 20th century. The third part of the study presents the theories and debates on the creation or restoration of social integration throughout full employment. Several models will be compared, for instance that of Beck (“civic work for the sake of the community”) Gorz (“socially useful activities”), Polányi (“substantive-formal economy”) or the full employment model Trube and Vobruba.

¹ Egyetemi docens, tanszékvezető, Debreceni Egyetem

A városból vidékre költözők hatása a vidék átalakulására - a Budapest környéki falvak esete

Az előadás azt vizsgálja, hogy a Budapestről vidékre költöző városiak milyen hatást gyakorolnak a vidék gazdasági, társadalmi és politikai átalakulására. A Budapestről való kiköltözés egyik kitüntetett területét az elmúlt évtizedekben a Buda környéki falvak képezték. A Budapesttől nyugatra elhelyezkedő falvak a felsőbb társadalmi osztályok által kedvelt kiköltözési területek. A kiköltözés fő motivációi a kedvezőbb lakókörülmények, a természet közelsége és az egészségesebb környezet iránti igény. A természeti adottságok valamint Budapest megközelíthetősége kedvelt kiköltözési célponttá teszik a Budapesttől nyugatra elhelyezkedő településeket. Az előadás anyaga félig strukturált interjúkon alapuló kvalitatív vizsgálaton alapszik. A kutatás során nyolc Budapest környéki településen készítettünk hetven interjút a vidéki társadalom különböző szereplőivel. Interjút készítettünk a városból kiköltöző családokkal, arra keresve a választ, hogy miért költöztek vidékre, mit jelent számukra a vidék, hogyan élik új vidéki életüket és milyen a kapcsolatuk a településsel és a helyiekkel. Megkérdeztük a helyi lakosságot néhány tagját is arról, hogy milyen változást hozott a városiak megjelenése a helyi társadalomban. Valamint a helyi önkormányzati szereplőkkel készített interjúk segítségével arra kerestük a választ, hogy a kiköltöző városiak igényeire hogyan reagál a helyi politika. Eredményeink azt mutatják, hogy a vidékről alkotott elképzelések nagymértékben befolyásolják a kiköltöző városiak életmódját és kapcsolódását a helyi társadalomhoz. Ebből kiindulva az elemzés fókuszában a vidék reprezentációja és annak hatása áll a vidék átalakulására, fejlődésére. Halfacree elméletéből kiindulva a vidéket elvontként, a helyi társadalmi reprezentációjaként definiáljuk, amely tértől és időtől függetlenül tartalmazza a szabályok és erőforrások készletét, és amely magában foglalja a diszkurzív és nem diszkurzív cselekvéseket egyaránt. A vizsgálat azt mutatja, hogy a vidéki önkormányzatok nem rendelkeznek egységes stratégiával és eszközrendszerrel a városból vidékre költözés hatásainak kezelésére. Az egyes önkormányzatok nagyon különböző módon és különböző eszközökkel igyekeznek kielégíteni a városi kiköltözők sokszor nagyon eltérő igényeit és szükségleteit. A helyi közösségek és politikai is nagyon eltérő módon reagál a városiak megjelenésére. A falvak szuburbanizálódásától a vidék revitalizációjáig a változások széles skálán mozognak, kapcsolódva a vidék eltérő szociális reprezentációjához.

Urban newcomers and their demands in the restructuring of rural - the case of western surrounding villages of Budapest

The presentation examines the arrival of new urban residents in rural areas and its consequences for the local policy, society and economy. The process of migration to rural areas in Hungary has been very strong in western neighbouring villages of Budapest in the last decades. This leafy, "green" rural area has been frequented by upper classes. Migrants hoped for better housing situation and "healthy" life circumstances. The nature, public transport, highways all made these rural villages be one of the most frequented areas of migration from Budapest. The study based on empirical fieldwork doing 70 semi-structured interviews with different actors of rural communities from several settlements (8) in the Western agglomeration of Budapest. The study involved interviews with in-migrant families to understand why they moved and what their demands and perceptions of their new community were, with long-term community members to examine their perceptions of community change and with local government representatives to ascertain what, if any, changes to social services and policy agendas were being attributed to families migrating to the area. A key finding from the study showed that perception of place determines the in-migrants' lifestyles and the relationships with local society. During the analysis we focus on social representation of rural and its impact on rural development. According to Halfacree the case is made for defining 'the rural' as an abstract 'social representation', a set of rules and resources existing out of space and time which are drawn upon in both discursive and non-discursive actions. The case study showed that there is no standardized programme for local governments to treat the emerging demands of urban migration. Local governments manage the new urban needs and demands in different ways with variable instruments. Local governments and also local communities respond differently to the process of in-migration. Powerful actors – ranging from local governments to new (urban) residents – are frequently adherents of the process of vitalisation of rurality to 'suburbanise' the countryside.

¹ Tudományos segédmunkatárs, MTA Politikai Tudományok Intézete
PhD hallgató, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Kooperáló magatartás és részvétel. Tartós szegénységben élő nők viselkedési sémáinak hatása a családon belüli dominancia-rendszerre

Az előadás célja a tartós szegénységben élő nők családon belüli, nemi alapon meghatározódó státusz helyzetének maradátságát biztosító strukturális és funkcionális jellemzők bemutatása a szociális dominancia és a rendszerigazolás elméleteinek keretei között. A kérdéskutatás fókuszában annak az összefüggésnek a bizonyítása áll, hogy a vizsgált legalsó társadalmi réteghez tartozó nők életét jellemző férfi-női hierarchia, ill. férfi-dominancia túlsúly kialakulásában és fennmaradásában a nők maguk is aktívan közreműködnek. Nem pusztán az elnyomás tárgyai, hanem a társadalom elnyomó technikáival és gyakorlatával szorosan együttműködő, cselekvő egyének, akik körében jellemzően a kooperáció eredményeként jön létre és marad fenn a nemi hierarchiára épülő alacsonyabb státusz, még akkor is, ha ez a saját személyüket vagy csoportjukat érintő érdekekkel és értékelésekkel ellentétes. Ezen elméleti összefüggésekre alapozva, hipotézisünk szerint a kutatásunkban szereplő, tartós szegénységben élő nők patriarchális rendhez igazodó családon belüli alacsonyabb státusza, nem kizárólag és nem tudatosan férfi-magatartási sémákra épül, hanem elsősorban a nemek közötti kooperáció eredményeként jön létre. Az alacsony társadalmi státuszú nőkre irányuló sztereotípiák, maguknak a nőknek is a viselkedés sémáiként és forgatókönyveiként szolgálnak. Kutatásunk kvalitatív technikával készült, mely nem valószínűségi, szakértői mintavételre épült. Ennek keretében 89 db interjú felvételére került sor a tartós szegénységben élő nők körében. Az interjúk időtartama egyenként: 1,5-2 óra. Eredményeink bemutatása során egyrészt kitérünk hipotézisünk igazolására, melyben bizonyítjuk, hogy a kutatásban szereplő, tartós szegénységben élő nők körében is leírható, hogy mindazok az előjogok, amelyek a férfiakat a saját családjukban megilletik, elsősorban nem a férfiak kiválóságából fakadó előnyökben, hanem magában a férfi-létben gyökereznek, a férfiak csoportjába tartozás jogára épülnek, melyeket maguk a nők is folyamatosan legitimizálnak az együttélés minden területén. Másrészt válaszolunk arra a jelentős kutatási kérdésre is, hogy elsősorban a férfiak által megélt tartós munkanélküliség és az ebből fakadó tekintély- és presztízsvesztés miért nem alakítja át a nemek közötti hierarchikus viszonyt.

Co-operative behavior and involvement. The effect of behavioral pattern of women living in permanent poverty on the dominance system in the family

The aim of the lecture is to show structural and functional features that anchor the endurance of the based status in the family of women living in permanent poverty within the confines of social dominance and system-authentication theories. The focus of the issue is to prove that women themselves actively participate in the maturation of the man-woman hierarchy and man predominance in the studied bottom social class. They are not just the subject of suppression but they co-operate with the suppressive method and practice of the society, they play an active role in the generation and conservation of lower status based on sexual hierarchy, even if it is against their personal or group interests. Based on this theoretical coherency our assumption is that the lower status in the family of the examined women who live in permanent poverty is not only and consciously based on man-behavioral pattern, but mainly it's the result of the cooperation among sexes. The stereotypes what target the women from the bottom social class serve as pattern or script for them. Our research is made with quantitative technique, which is not based on professional probability sampling. We made 89 interviews with women living in permanent poverty. The length of the interviews is between 1.5 and 2 hours. While showing our results, on one hand we prove that our assumption is correct by showing, that all those privileges that are entitled to men living in the family of women living in permanent poverty, are not originating mainly from the vantage of men's excellence, but those are rooted in men's entity itself and based on the right of belonging to men's group, which right is continuously legitimize by women on all territories of cohabitation. On the other hand we give an answer to the important question, that the permanent unemployment, what is mainly typical among men, and leads to loosing respect and prestige, doesn't change the hierarchical relationship of sexes.

¹ Egyetemi tanársegéd, Debreceni Egyetem
Doktorjelölt, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Társadalmi változások a sportban: Új tendenciák egy régi válságban

A társadalmi változások és a sport viszonya megközelíthető abból a szempontból, hogy a makro-társadalomban bekövetkezett változások, hogyan hatottak a sport társadalmi alrendszerének működésére, másrészt pedig belülről, a sport alrendszerét önmagában is elemezhető területként vizsgálva. A modern sport létrejöttének folyamata során a kötetlen, játékos, és helyenként erőszakos szabadidős időtöltés szabályozott sporttevékenységgé alakult. Mivel a modern sport értékei, a verseny, a kitartás, az individualizáció mind erősen köthetők a nyugati kultúrához, terjedése a világban nem csak maga a sport, hanem a tágabb értelemben vett nyugati kultúra diffúziójaként is értelmezhető. A sport növekvő népszerűségében az állam, majd a gazdasági alrendszer szereplői is meglátták a lehetőséget, és a korábban autonóm terület működésében befolyásuk egyre nőtt, melyet utóbbi esetében a globális gazdasági rendszer formálódása tovább erősített. A sport globalizációját alapvetően háromféle, országhatárokon átívelő flow, a tőke és a befektetés, a munkaerő, valamint a kulturális szimbólumok és ideológiák szabad áramlása biztosítja. Ezek hatása eltérő lehet a világ különböző területein, és nem egyforma a különböző sportágak tekintetében sem. A globális sport világában erősödik a befektetések és a szurkolás nemzetköziesedése is, amely a sport és a nemzettudat közti korábban szoros kapcsolatban is változást hozhat. A 2008-as pekingi olimpiai játékokon feltűnő volt a politikai-gazdasági nagyhatalmak elsőpró sikere, amely alátámasztani látszik a sportban is erősödő egyenlőtlenségeket. Következésképpen a magyar élsport korábbi eredményeinek fenntartása egyre inkább erőt felüli támogatást igényel, annak ellenére, hogy ebben a „fordított piramisban” az élsport már évtizedek óta elsőbbséget élvez az iskolai és a lakossági sporttal szemben mind az állami támogatást, mind a szponzorációt tekintve. A gazdasági válság így elsősorban utóbbi területeket érinti, hiszen az állami költségvetés-csökkentés az oktatási intézményeket is sújtja, a háztartások romló anyagi helyzete pedig a szabadidős tevékenységekre, így a sportolásra szánt pénz csökkentését jelenti. Mindezek következtében a „sportoló nemzet” víziója távolodik, és rövidtávon nem várható javulás a lakosság egészségi állapotában sem.

Kulcsszavak: modernizáció, globalizáció, sport, gazdasági válság

Social change in sport: New tendencies in an old crisis

The relationship between social changes and sport can be investigated considering the effect of macro-social changes on sport as a social subsystem, or within the subsystem, examining sport as an independent unit. During the emergence of modern sport, the previously free, playful and at times violent pastime became a regulated cultural activity. As the values of modern sport, such as competition, endurance and individualization can be connected to the so-called western culture, the spread of modern sport cannot only be regarded as the diffusion of sport itself, but that of western culture as well. The growing popularity of sport was also recognized by the state and the economic actors, whose influence on the autonomous field of sport continuously increased, and this tendency was further strengthened by the formation of the global economic system. The globalization of sport is defined by three transnational flows, that of capital and investment, the movement of labour, and the flow of cultural symbols and ideologies. The effect of these can be different in the corners of the globe and in various sports as well. In the world of global sport, the internalization of investments and supporting is strengthening, which can bring about changes in the previously close relationship of sport and national identity. The 2008 Beijing Olympics proved to be a success for political and economic powers, which indicates increasing inequalities. Consequently, maintaining the former success of Hungarian elite sport requires extra effort, although in this “upside-down pyramid” elite sport has enjoyed priority over school sport and sport for all for decades in state support and sponsorship as well. Therefore, the economic crisis also affects the latter areas of sport, since the cutting of state-budget hurts educational institutions as well, and the worsening financial situation of households means a decrease in their leisure spending, including sport. As a result of these tendencies, the vision of a “sporting nation” seems to move out of sight and the improvement of citizens’ health condition cannot be expected in the near future, either.

Key words: modernization, globalization, sport, economic crisis

¹ Egyetemi tanársegéd, Semmelweis Egyetem
PhD hallgató, Semmelweis Egyetem

Kritikai és nem-kritikai elméletek

Hogy érdemes-e egyáltalán kritikai elméletről beszélni, egyáltalán nem magától értetődő. Pierre Bourdieu és Ferge Zsuzsa – a kritikai szociológia egyik legjelentősebb nemzetközi, illetve hazai alakja – szerint például a kritikai jelleg a szociológiai vizsgálódás inherens sajátossága, a szociológia, ha szociológia, szükségképpen kritikai. E nézetből adódóan az válik kérdésessé, beszélhetünk-e egyáltalán nem-kritikai szociológiáról. Álláspontom szerint igen, kritikai és nem-kritikai társadalomtudomány elhatárolása mindkét megismerési mód megértéséhez közelebb vihet. Előadásomban kiindulásként a kritikai elmélet definícióját rögzítem Huszár Ákos „A kritikai elmélet rekonstrukciója” című munkája alapján, majd az e meghatározásnak nem megfelelő szociologizálási módokat egy reziduális kategóriában, a nem-kritikai elmélet fogalmában vonom össze. E különbségtétellel a társadalmi valóság kétfajta megismerési érdekének különbségére és társadalomelméleti összefüggéseire kívánok rávilágítani. Az előadás elsősorban e két megközelítés vitáját, kölcsönös értetlenségét, a társadalomelméletek piacán egymással versengő ellenfelek álláspontjainak kölcsönös torzítását vizsgálja. Megpróbálok rámutatni, hol járnak el rosszhiszeműen a másik álláspontjának felderítése során, hol értik félre egymást, hol és hogyan tulajdonítanak veszélyt jelentő tulajdonságokat egymásnak, és egyáltalán: mi az oka alapvető félreértésüknek. A rendszerváltás utáni magyar társadalom megértéséhez álláspontom szerint mindkét fél megismerési potenciáljának kiaknázására szükség van. A két fél vitájának rekonstrukciójával célozom a „civakodó felek” „összebékítése”, és szemléletmódjuknak egy olyan kutatási programba integrálása, melyben mindkettő képes saját erényeivel ellensúlyozni a másik fogyatékoságait.

Critical and Non-Critical Theories

It is not evident at all whether there is a point in talking about critical theory as such. According to Pierre Bourdieu and Zsuzsa Ferge (two of the most prominent representatives of international and Hungarian critical sociology) the critical feature is inherent to sociology which is necessarily always critical. Viewing the issue from this point of view, one might reformulate the statement and ask whether there is a point in talking about non-critical sociology as such. According to my hypothesis it is indeed possible to distinguish between critical and non-critical theories, which would bring one closer to the understanding of both ways of thinking. As a starting point, I define the concept of critical theory on the basis of Ákos Huszár's 'A kritikai elmélet rekonstrukciója' (The Reconstruction of Critical Theory), and then I regroup all other social theories into the residual category of 'non-critical' theories. By this distinction I would like to draw attention to the differences between and the social theoretical connotations inherent to the two ways of thinking. The lecture is primarily aimed at investigating the dispute between the two approaches: their mutual incomprehension; their mutual distortion of the opponent's point of view in the field of competing social theories. Accordingly, I intend to point out when they react maliciously on purpose in order to distort the other's standpoint; when they misunderstand each other; when and why they tend to attribute threatening features to each other – that is, I attempt to point out the main reason for their misunderstanding. In my opinion, in order for us to understand Hungarian society after the change of regime, one should explore the cognitive potential of both theoretical frameworks. By the reconstruction of the dispute between representatives of critical and non-critical sociology, I aim at 'reconciling' the 'opposing parties' through the integration of their points of view in a research program in which they would mutually complement the other's weakness by their own virtues.

¹ Egyetemi tanársegéd, Eötvös Loránd Tudományegyetem
PhD hallgató, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Esélyek egyenlősége a felsőoktatásban. Fogyatékkal élő hallgatók a Debreceni Egyetemen

Posztereimen a fogyatékkal élőket érintő esélyegyenlőséget, kiemelten a felsőoktatásban való részvételüket mutatom be. Magyarországon kb. 577 ezer fő rendelkezik valamilyen fogyatékkal. Az Oktatási Minisztérium 2005. évi adatai szerint a főiskolákon és egyetemeken 616 fogyatékos hallgató tanul és számuk évről évre növekszik. Mi ennek az oka? 2002 óta a felsőoktatási törvény előírja, hogy minden felsőoktatási intézmény köteles egyetemi fogyatékos-ügyi koordinátort kinevezni, illetve egyre több intézmény dokumentálta saját esélyegyenlőségi programját is. 2007-től többletpont-beszámítás és különféle (anyagi és eszköz-) támogatások is megkönnyítik a főiskolákra, egyetemekre való bejutást és az ott folyó munkát. Mindezekről függetlenül a fogyatékos hallgatók tanulmányaik során nemcsak lehetőségeket látnak maguk előtt, hanem nehézségekkel is szembesülnek. Elsősorban az akadálymentesítés (rampák, indukciós hurok, digitális könyvtár, lift kiépítése stb.) területén vannak még elmaradások, de ennek a feladatnak is egyre több intézmény igyekszik eleget tenni. Elsődleges célom, hogy bemutassam, miként érzik magukat a Debreceni Egyetemen a fogyatékos hallgatók, milyen nehézségekkel küzdenek, illetve milyen lehetőségeket vehetnek igénybe, amelyek tanulmányaikat és mindennapjaikat megkönnyítik. Ahhoz, hogy mindezekre választ kapjak, interjúkat készítettem az egyetemen tanuló fogyatékos hallgatók egy részével.

Opportunities for equality in higher education. Disabled students at the University of Debrecen

My posters are about the equality of disabled people, especially in higher education on how to participate. Different layers of society in Hungary are made up of groups in which inequality can be observed. The disparity could occur in several ways, but the greatest opportunities are for the field experience. For example, there are different opportunities for the poor, women, ethnic minorities or people with disabilities. Thesis of equal opportunities for disabled people, their participation in higher education studying. In Hungary there are about 577 thousand people having some disability, and the Ministry of Education, 2005th year colleges and universities, according to the 616 disabled students learn and grow in number from year to year. What is this? Since 2002, the Higher Education Act stipulates that all HEIs are required to appoint a university disability coordinator, and institutions offer more and more equal opportunity programs. In 2007, various extra-offset (material and instrument) of aid could make it easier for colleges and universities to access and study there. Opportunities for students with disabilities see themselves not only looked down but also face with difficulties during their studies. Accessibility (ramps, induction loops, digital library, elevator building, etc...) Ares there are still limited, but this task more institutions seek to meet. One of the main essay writings is to present, how the feel at the University of Debrecen, the difficulties they face and what options do I have to study and facilitate daily. To get all these answers, interviews were made of the university's disabled students.

¹ BA hallgató, Debreceni Egyetem

A társadalmi emlékezet, mint önreferenciális identitás

Az előadás megkísérli felvázolni a társadalmi emlékezet önreferenciálisan működő folyamatát. N. Luhmann önreferenciális rendszerelméletén, H. R. Maturana autopoietikus struktúrákra vonatkozó elméletén; és D. R. Hofstadter rekurzív folyamatokra vonatkozó elméletén alapuló modellt kíván bemutatni, amely modell feltárja a társadalmi emlékezet identitásképző természetét, és egyben rávilágít az önreferenciálisan működő rendszerek azon tulajdonságára, miszerint e rendszerek jövőbeli állapotának előrejelzése - önmaguk struktúrája miatt – rendkívüli nehézségeket jelent. A felvázolt rekurzív zárt struktúra modelljén vizsgálhatjuk, hogy a társadalmi rendszer, milyen belső szabályszerűségeket követve működik, milyen műveleteket végez, hogyan hozza létre saját belső határait, hogyan jön létre identitása. Hogyan hozza létre önmaga állapotait, korábbi állapotaira való reflexió eredményeként. Ezek a korábbi állapotok a rendszer emlékezetét jelentik. Az emlékezet, mint korábbi állapotok jelenbeli képe jelenik meg a rendszerben. Az aktuális jelenbeli képek pedig, a rendszer identitását határozzák meg. A modell megpróbálja bemutatni, hogy a rendszer működése hogyan hozza létre a műveletek, határok és rendszerállapotok körfolyamatát, amelyen a rendszer rendkívül instabil identitása nyugszik. Emellett, ha figyelembe vesszük N. Luhmann talányos definícióját az identitásra: „Önmaga az, ami nem önmaga”, a társadalmi identitás paradoxonokkal terhes képe rajzolódik ki előttünk.

The Social Memory as Self-referential Identity

The presentation tries to sketch the self-referentially working process of social memory. On the basis of N. Luhmann's self-referential theory, H.R. Maturana's theory referring to autopoietic structures, and D.R. Hofstadter's theory referring to recursive processes tries to demonstrate a model, which reveals the identity making character of social memory and also the property of self-referentially working systems, that the forecast of state of this kind of systems – because of their own structure – means extraordinary difficulty. On the model of recursively closed structure sketched we can study what kind of regularity the social system follows, what kind of procedure it makes, how it generates its inside border, how its identity comes into existence. How it generates its own states as the result of reflection of its earlier states. These earlier states mean the memory of the system. The memory appears in the system as present picture of earlier states. So the topical present pictures determine the identity of the system. The model tries to demonstrate how the function of the system generates the cycle of procedures, borders and states of the system on which the extremely unstable identity of the system is based. In addition, if we consider N. Luhmann's enigmatic definition of identity: „Oneself is what oneself is not” we will have a picture of social identity burdened with paradoxes.

¹ Szociológus

Társadalmi egyenlőtlenségek a tanulásba történő befektetésben és megtérülésben

A tanulásba történő befektetésekről szóló döntéseket nagymértékben meghatározza az egyén társadalmi, szocio-ökonómiai háttere, ennél fogva már a tanulmányok megkezdése is bizonyos mértékben esélyegyenlőségi kérdés. Kutatott témánk alapsokasága – a felnőttkorban felsőfokú tanulmányokat folytató nők – révén a nem, a származási és saját családi háttér alapján vetődik fel a tanulás és esélyek kérdése. A nők felsőfokú képzésbe történő bekapcsolódásában az esélykiegyenlítődések rövid időn belül zajlott, különösen gyors volt a feminizálódás a részidős képzéseken belül a levelező tagozatokon, pedig a munka és család mellett tanuló nők esetében magasabb mértékű befektetéssel számolhatunk. A származás tekintetében a társadalmi egyenlőtlenségek újratermelődése a felnőttek esetében is realizálódhat, amikor új képzettség megszerzésébe fektetnek, s ezt a munkaerőpiacon társadalmi tőkájük felhasználásával hasznosítják. A meglévő iskolai végzettség, illetve munkaerő-piaci státusz megszerzése mögött áll a származási háttér erőteljes hatása, s az így elért, különböző pozíciókból induló felnőttek tanulási döntéseire már saját családi hátterük is befolyást gyakorol. Kutatásunkban egy nehezen elérhető, inaktív réteg vizsgálatával arra a kérdésre keressük a választ, vajon a társadalmi egyenlőtlenségek újratermelődése folytatódik-e a felnőttkori tanulás folyamán, vagy vannak olyan tényezők, amelyek módosítják, illetve megakadályozzák azt. Longitudinális vizsgálatunkban olyan nőket kerestünk meg, akik a gyermekgondozási szabadság ideje alatt felsőfokú tanulmányokat folytattak a korábban vizsgált régió intézményeiben. 2006-ban a Debreceni Egyetem és a Nyíregyházi Főiskola levelező tagozatos hallgatóinak tanulási motivációit térképeztük fel (n=226), és az eredmények a felnőttkori tanulás számos szegmensében a fiatalkori esélyegyenlőtlenségek továbbélését mutatták. A 2009-ben folytatódó kérdőíves kutatás a befektetések megtérülését vizsgálta a (demográfiai fontossággal is bíró) reintegrációt követően (n=121). A szándékolt karriertörés időszakában megvalósult tanulási befektetések hozamát a munkába való visszatérés körülményeiben mértük, és a reintegrációs folyamat és tanulás kapcsán vizsgáltuk az esélykülönbségeket, amelyek hipotézisünk szerint tovább kísérik a felnőttek szakmai életútját.

Social inequalities in the investment and cost return in education

Decision making when investing into learning is largely determined by the social background of the individual therefore, starting studies now is an equality issue. The population of our researchfield are women who take part in the higher education – their case is raising the issue of learning and chance by means of sex, social background and personal family background. With the women joining in the higher education the relation by sex was relative rapidly equalized especially at the correspondence courses. There is a strong social and personal family background influence behind the existing graduation and labour market position, and these factors will also determine the individual's decision makings. The reproduction of the social unequalities can occur even in the case of adults when investing into learning. Thus, making decisions when investing into learning are largely determined by the social background of the individual therefore, starting studies is still an equality issue. In our research we are trying to find out whether the difficulty and the reproduction of social inequalities still continue in the adult education or there are factors that modify or prevent it. In our longitudinal research we were looking for women who were on their child-care leave and studied in higher education institutions in the region. In 2006 we surveyed the student's motivations in the correspondence courses at the University of Debrecen, and at the College of Nyíregyháza (n=226), and the results showed that in many segments of the adult education the learners still had difficulties due to their earlier inequalities. In 2009 our research examined the returns on investment after the reintegration (n=121). The yield of investing in education during the careerbreak was measured by the circumstances of returning to work and the inequalities were examined in relation to the reintegration and learning, and our hypothesis is that they will be present in the further professional career of adults.

¹ Egyetemi tanársegéd, Debreceni Egyetem
Doktorjelölt, Humán Tudományok Doktori Iskola

Identitás, trauma, emlékezés

A magyar társadalom csoportjai és egyénei különféle módokon, igen változatos szubjektív élményeken keresztül élhették meg a rendszerváltás folyamatát. A változások más és más identitás-állapotokat hívtak elő, és nagyon eltérő identitás-stratégiákat tettek szükségessé, attól függően, hogy ki milyen társadalmi státuszban, milyen történelmi háttérrel és értékrenddel, milyen jövő-perspektívával élték meg ezt az időszakot. Sokak számára a rendszerváltás a szabad, korlátlan identitásválasztás géretét, a családi múltból örökölt, részben vagy teljesen elfojtott, traumatizált vagy fenyegetett identitások felelevenítésének és újraélésének lehetőségét hozta. Mások számára viszont súlyos identitásválságokat, újabb identitás-fenyegetéseket és -sérelemeket okozhatott. A rendszerváltás társadalomlélektani szempontból egyik legizgalmasabb kérdése, hogy az időközben felnövekedett új generáció képes-e válságoktól és fenyegetésektől kevésbé sújtott, egyértelműbb identitásokat kialakítani, vagy pedig „áldozatává” válik az identitás-pótlékok, identitás-szurrogátumok egyre növekvő kínálatának? Előadásomban ezeket a kérdéseket tervezem körüljárni, kitérve arra is, hogy az elmúlt húsz év társadalmi, gazdasági és politikai változásai, milyen új identitás-fenyegetéseket produkáltak, és ezek miképpen hathatnak egyfelől a jelen csoportközi viszonyaira, másrészt pedig a történelmi múlttól és a közelmúltól alkotott reprezentációkra.

Identity, trauma and remembering

Different groups and individuals of the Hungarian society went through the process of the post 1989 changes in very different ways, by various subjective experiences. These changes evoked many various states of identity, and necessitated most different identity strategies, depending on the groups' and persons' social status, historical backgrounds, value systems and on their perspective on future. For many people, the changes have brought about the possibility or the promise of a free and unlimited choice of identity, and reviving or re-experiencing those identities that have been partly or completely repressed, traumatized, threatened or marginalized. For others, however, the changes could have caused serious identity crises, new threats and injuries. One of the most intriguing question of the changes is whether the new generation which have grown up in the last twenty years, is able to develop less critical, less threatened, more harmonious forms of identity, or, on the contrary, the are prone to fell victim to the growing offer of identity surrogates? The lecture will discuss these problems, with a special emphasis on the new identity threats brought about by the social, economic and political changes of the past twenty years, and on their impact on the present intergroup relations, as well as the representations of the historical and the recent past.

¹ Tudományos tanácsadó, tudományos igazgató-helyettes, MTA Pszichológiai Kutatóintézet

A szociológus, mint a társadalomkritika végső forrása

Pierre Bourdieu a francia – és az egyetemes – szociológia egyik legkiemelkedőbb alakja volt, munkásságának középpontjában az uralkodó osztályok uralmának konzerválása mögött meghúzódó mechanizmusok feltárása állt. Bourdieu tisztában volt azzal, hogy az elnyomottak nem képesek saját nyomorukra a társadalom figyelmét hatékonyan felhívni, mivel sem a birtokukban lévő tőkék, sem pedig belsővé tett osztályhabitusuk ezt nem teszi számukra lehetővé. Mindebből arra a következtetésre jutott, hogy társadalomkritikai mozgalmak létrehozásában a társadalomtudós – pontosabban: a szociológus – szerepvállalása nem nélkülözhető. Az egykori Bourdieu-tanítvány, Luc Boltanski ezt másképpen gondolta. Számos ponton, többek között a tudósi szerepvállalás kérdésében is, eltérő álláspontot képviselt, és ennek hatására az 1980-as évek elején a társadalom bourdieu-i szemléletével szakítani kényszerült. Ezt követően közel 15 évig azon dolgozott, hogy bebizonyítsa: a társadalom hétköznapi cselekvői is képesek hatékonyan hangot adni az őket ért igazságtalanságoknak. Programjának a pragmatikus szociológia, más néven a kritika szociológiája nevet adta. Ugyanakkor az 1999-ben megjelenő „A kapitalizmus új szelleme” című könyvében ismét megjelennek normatív elemek, amelyek arra utalnak: azon igyekezete, hogy a társadalomkritikát a hétköznapi cselekvők kritikai tevékenységére alapozza – legalábbis részben – kudarcot vallott. Legújabb cikkeiben Boltanski belátja, hogy hatékony társadalomkritikára – több okból kifolyólag – az egyszerű cselekvők nem képesek, és részben ismét a bourdieu-i kritikai szociológia felé veszi az irányt. Előadásomban egyrészt azt fogom bemutatni, hogy melyek voltak a bourdieu-i szociológia azon elemei, amelyeket Boltanski a 80-as években megalapozatlannak talált, másrészt pedig, melyek azok a tudományon kívüli és belüli okok, amelyek miatt a 90-es évek végétől ismét a társadalomtudós kritikai tevékenységének fontosságát kezdi hangsúlyozni. Úgy vélem, a társadalomkritika általam megfontolásra felajánlott kérdései válság idején több mint lényegbevágóak.

The sociologist as the ultimate source of social critique

Pierre Bourdieu has been one of the most important figures of the French – and the universal – sociology. In the centre of his work stood the effort to unveil those very mechanisms that underlie the process of conservation of the domination of the dominant classes. Bourdieu was well aware of the fact that dominated people are unable to draw effectively the society's attention to their state of misery, since neither the capitals they dispose of, nor their incorporated class habitus renders it possible. From this he came to the conclusion that the social scientist's – more precisely: the sociologist's – contribution to the creation of social critical movements is indispensable. However, Luc Boltanski – ex-disciple of Bourdieu's – didn't share this point of view. In many points had he expressed a diverging opinion (including the question of the role the social scientist is supposed to play in social questions), that at the beginning of the 1980s made him to leave the bourdieusian vision of the society behind. In the subsequent fifteen years he made an effort to prove that everyday actors are capable of giving voice to the injustice that they sometimes have to face. He named his programme the pragmatic sociology, or the sociology of the critique. In his book entitled 'The New Spirit of Capitalism', published in 1999, some normative elements reappear, which suggests that Boltanski's effort to ground the social critique onto ordinary actors' critical activity has – at least in part – failed. In his most recent articles Boltanski has to admit, that when facing big social issues, ordinary social actors are – for different reasons - unable of expressing efficiently critical voices on their own, and therefore has to turn back partly to the bourdieusian critical sociology. In my lecture I intend to point out on the one hand those elements of the bourdieusian thought that in the 80s Boltanski found ungrounded, and on the other hand those scientific or non-scientific reasons that from the end of the 90's make Boltanski emphasise the importance of the social scientists' critical activity again. In my opinion the questions related to the social critique that I propose to discuss are especially in times of crises more than crucial.

¹ PhD hallgató, Eötvös Loránd Tudományegyetem; Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales

A társadalmi alakulat és a duális politikai rendszer

Az előadásban utópikus javaslatot fogalmazok meg a politikai rendszer átalakítására. A javaslat egy szociológiai társadalomelmélet következtetéseként fogalmazódott meg, az előadásban csak röviden mutatok rá arra a problémára, amelynek a megoldására irányul. Felvázolom a társadalmi struktúrára, a társadalmi és a rendi rétegződésre vonatkozó felfogásomat, amely szerint általában a modern társadalmakra nagymértékű társadalmi és rendi egyenlőtlenségek jellemzőek. Bevezetem a társadalmi alakulat fogalmát, elemzem a modern társadalmakra jellemző félmonista társadalmi alakulatot, és rámutatok arra, hogy a hagyományos többpárti politikai rendszer alkalmatlan az egyenlőtlenségek jelentős mérséklésére, és a társadalmi hatékonyság jelentős javítására. A probléma megoldását a duális politikai rendszer megvalósítása jelentheti:

- 1) A társadalom választásra jogosult népességét megközelítőleg fele-fele arányban két csoportra osztják, és e két csoportot két politikai osztályként hozzák létre. A felső politikai osztályt alkotják az előnyösebb helyzetű társadalmi osztályok tagjai, az alsó politikai osztályt alkotják a hátrányosabb helyzetű társadalmi osztályok tagjai.
- 2) Intézményesen elkülönült pártrendszert alakítanak ki egyrészt a felső politikai osztály, másrészt az alsó politikai osztály képviselőire; egyes pártok a felső osztály vagy az alsó osztály képviselőire szerveződhetnek. A parlamenti választások alkalmával az adott politikai osztály választói az adott osztály pártjaira, illetve képviselőire szavazhatnak, tehát a szavazatokért az egy osztályhoz tartozó pártok versenyeznek egymással.
- 3) A parlamentben két különálló, ugyanannyi képviselőből álló házat alkotnak a parlamentbe jutott pártok. A parlamenti felsőházat alkotják a felső osztály pártjainak parlamentbe jutott képviselői, az alsóházat alkotják az alsó osztály pártjainak képviselői. A felső - és az alsóházon belül egymástól elkülönülten alakul ki a két kormánypárt vagy kormánykoalíció és a belső ellenzék.
- 4) A parlamentben duális döntési eljárást alakítanak ki a parlamenti munkára, különösen a kormányalakításra és a jogalkotásra vonatkozóan. A duális döntési eljárás keretében a parlamenti döntések mindkét ház támogatásával születhetnek, azaz egy döntés akkor érvényes, ha azzal mind a felsőház, mind az alsóház képviselőinek a többsége egyetért.

Social formation and dual political system

In the lecture I make a utopian proposal for the transformation of the political system. The proposal is a conclusion I drew from a social theory, but I refer only briefly to the problem which the proposal is aimed to solve. I outline my conception regarding social structure, social and order stratification and I claim that large-scale social and order inequalities are generally typical of modern societies. I introduce the concept of social formation, analyse the semi-monist social formation, which is typical of modern societies, and point out that the traditional multiparty political system is not suitable for reducing inequalities considerably and improving social effectiveness significantly. The solution of the problem could be the introduction of the dual political system:

- 1) The part of the population of the society which has the right to vote is divided into two, approximately equal groups, and these two groups are set up as two political classes. The upper political class is composed of the members of the social classes in a more advantageous position; the lower political class is composed of members of the social classes in a more disadvantageous position.
- 2) An institutionally separate party system is established to represent either the upper political class or the lower political class and the particular parties may be organised to represent the upper class or the lower class. At general elections the voters of the given political class may vote on the parties or representatives of the given class.
- 3) In the parliament the parties constitute two separate chambers with an equal number of representatives. The upper chamber of the parliament is made up of the representatives of the parties of the upper class; the lower chamber is composed of representatives of the parties of the lower class. The two governing parties or coalition and the internal opposition are formed within the upper and the lower chambers separately.
- 4) A dual decision-making procedure is applied for parliamentary work, especially for setting up the cabinet and legislation. In the dual decision-making procedure the parliamentary decisions may be made with the approval of both chambers, i.e. a decision is valid if the majority of the representatives of both the upper chamber and that of the lower chamber agree with it.

¹ Egyetemi docens, Miskolci Egyetem

A cigányság hivatalos élete Magyarországon

A szerző megpróbál egyfajta gyors láttelepet adni a cigány ügy kezeléséről a magyar közigazgatásban. A Kádár - rendszer óta húzódó, újra és újra nagy lelkesedéssel bejelentett programok, melyek rendszerint rövid idő alatt elhaltak, mindezülig nem hoztak valódi változást a rendszerben. Ha valami, akkor a cigányság ügye egyfajta kontinuitást visz a rendszerváltozás óta eltelt idő és az azt megelőző időszak közé. A cinkos összekacsintás és intézményesített félrenézés már túl hosszú ideje minimális változtatásokkal tartja fenn a status quo-t. A szektorális problémafelvetések és ennek megfelelően szektorális finanszírozás teljességgel figyelmen kívül hagyja a horizontális érdekeket. Ennek demonstrálására az előadás során beszámolok nyolc különböző közigazgatási intézményben dolgozó cigány munkatárssal készített mélyinterjúmról. A kormány által hivatalosan közzétett új célkitűzés „200 romát a közigazgatásba” indirekten leleplezi a valódi helyzetet, miszerint nincs ennyi ember pillanatnyilag a rendszerben. A Romaversitas program keretében támogatott fiatalok szinte eltűnnek (eltűntek?) a közigazgatás számára. Szükséges feltenni azokat a kényelmetlen kérdéseket, hogy milyen strukturális változások, újfajta komplex problémakezelés vezethetne eredményre. Ezek, és a személyes élményeim alapján (magam is a cigány ügygel foglalkozom a közigazgatásban) a hallgatóság aktuális ismereteket nyerhet a probléma mibenlétéről és a lehetséges elmozdulási irányokról, és jó kiindulási alap lehet a teória és praxis közötti ellentét felszámolására. (Az előadást magyarul kívánom megtartani.)

The official life of the Roma in Hungary

The author tries to provide a quick overview of the everyday handling of the Roma topic in the Hungarian public administration. Since the beginning of the Kádár regime changes have always been introduced with great enthusiasm but then died after a short time, leaving the system ultimately unchanged. If anything, the case of the Roma shows continuity between the time before and after the so called system-changing. The status quo continues as officials and stakeholders in the system have a tacit agreement not to change anything. The horizontal interests are completely disregarded because of the sectarian problem management and therefore sectarian financing. To demonstrate this situation I advise you to read the eight extended interviews conducted within different offices of the public administration. The newly published official statement “New Jobs for 200 young Romas in the public administration” bespeaks indirectly the real situation that there are not even 200 Roma presently in the system. The young Romas previously supported through the Romaversitas program disappear (or have disappeared) from the public administration. There is a need to ask the uncomfortable question of what type of structural change and which new complex problem solving methods can assure success. These and my personal experiences (I deal with this topic as a public administrator as well) allow the audience to gain some knowledge about the problem itself and the potential solutions, a good starting position to solve the old contradiction between theory and praxis.

¹ Jogász, projekt manager, VÁTI- Non – Profit Kft / Roma Fejlesztési és Tervező Programiroda
PhD hallgató, Andrassy Egyetem

A politikai stabilitás megrendülése és a legitimitációs válság

A legitimitációs válságelméletek tanulmányozása számomra a következő tanulsággal szolgált: a társadalom támogatottságának elvesztése bármilyen okból természetesen a legitimitás elvesztéséhez vezet. A meggyengült legitimitással rendelkező kormány cselekvése aligha lehet effektív, hiszen intézkedéseinek nagy része megfeneklik az erősödő társadalmi ellenállás zátonyain. A nem hatékony kormányzat sorozatos kudarcai következtében a társadalmi elégedetlenség annyira felerősödhet, hogy az szélsőséges esetben feszegetheti akár a fennálló politikai berendezkedés kereteit is. A demokráciákban is fennáll a legitimitás válság lehetősége, de bizonyos védekezést élveznek azáltal, hogy különböző eljárások (pl. népszavazás) segítségével a rendszer megrendülésének, válságának a kockázata a minimálisra csökkenthető. Egy legitimitását veszített kormány még idejében leváltható, s így elkerülhető, hogy a válság a politikai rendszer egészét veszélyeztesse. Előadásom második felében kitérek az államszocialista országok legitimitációs sajátosságaira, mivel e rendszerek bemutatására nem alkalmasak a Nyugat-Európában használatos elméleti keretek. Az e témában rendelkezésemre álló szakirodalom alapján megállapítható, hogy bár e rendszerek jellegükből adódóan nem tarthattak igényt normatív igazolásra, mégis törekedtek a struktúra működését valamiféle tömeglojalitással, konszenzussal igazolni. A rendszer igazolásában rövid ideig az ún. „negatív legitimitáció” működött közre, amely azért működhetett, mert az új rend egy, a társadalom által elutasított másik rendet váltott fel. Az államszocialista országok további sajátosságaként megemlítendő még a nyugati demokráciák politikai berendezkedésének lemásolása, amelytől alighanem szintén legitimitációs többletet reméltek, ám az állam döntéshozó szervei mellett, vagy azok mögött, megkezdődött a párt döntéshozó szerveinek kiépítése is. Végül a magyarországi átmenet legitimitációs gondjainak tárgyalásával zárom az előadást. Feltételezem, hogy a magyarországi rendszerváltás során az újonnan formálódó politikai rendszer átmenetileg kénytelen volt komoly legitimitációs zavarokkal szembenézni. A témában publikált és általam tárgyalandó szerzők véleménye megegyezik abban, hogy a régi rend megszűnésével egy legitimitációs vákuum keletkezett, amely annak volt köszönhető, hogy a régi rend legitimitása megszűnt, és az új pártok legitimitása ekkor még kérdéses volt, hiszen társadalmi bázisuk még nem volt felmérhető.

The breaking down of the political stability and legitimating crisis

I learn a lesson from the crisis theory's of legitimating. The most important thing is for me: to lose the assistance of the society is getting to lose the legitimating. The action of the government with a weaker legitimating couldn't be effective, because the greater part of measures is get bagged down in account of the resistance of society. The defeats of the ineffective government cause the discontent of the society, which can become so stronger to endanger the valid political system. The legitimistic crisis can happen in democracy too, but it can be saved by the aid of reduction of the crisis' risk with some action (e. g.: referendum). The legitimating lost government can be relived in time, in this case can be avoidable to the crisis imperil the whole political system. I dwell on the legitimating characteristic of the state socialism countries in the second part of my lecture, because I think the West-European theories are not available to show this system. It can be ascertainable in opinion of specialized literature that these system endeavour to give reason for the function of the structure with some kind of consent and loyalty, whereas these systems couldn't has laid claim to standard justification. Negative legitimating helped to justify this system for a short time. It could be worded because the new one changed on other which was refused by society. The other specialism of the state socialism countries are: to copy the political systems of the west democracies, which can give to these countries a legitimating surplus, but the extensions of government's organ started built with the organ of the party. In the end of my lecture I speak about the problem of legitimating transition in Hungary. My opinion is: the new political system must face up to the fact of legitimating trouble, while changing regime in Hungary. The specialist's in this theme opinion are: there was a legitimating hole because legitimating of old system was broke down, but the new wasn't being able to use, because it hasn't got basis of society.

¹ Egyetemi tanársegéd, Miskolci Egyetem
PhD hallgató, Miskolci Egyetem

A magyar nők helye a politikában

Húsz év telt el a Magyarországon lezajlott rendszerváltozás óta. Nagy idő nagy tettekhez – vagy talán mégsem? Nem volt olyan régen – csupán néhány évtizede – amikor a nők fellázadtak hagyományos szerepeik ellen, és helyet követeltek maguknak a „férfiak világában” – beleértve a politika területét is. Érdekes kérdésnek ígérkezik, hogy pontosan mi, és hogyan történt az elmúlt néhány évtizedben azóta, hogy az első nőnemű politikus – Slachta Margit – helyet kapott az Országgyűlésben. Változott-e vajon a politikusnők helyzete, esélye? Mi a változás, vagy éppen változatlanok a körülmények? A társadalom másképpen viszonyul e kérdéskörhöz, mint hajdanán? Szükséges-e egyáltalán a nők jelenléte a politikában? Nem leszünk-e szegényebbek, ha kizárjuk a „gyengébbik” nemet az Országgyűlésből? Mi az érintettek és a társadalom véleménye a témáról? Ilyen, és ezekhez hasonló kérdések megválaszolására kívánok kísérletet tenni előadásomban. Felhasználok a témában eddig megjelent szakirodalmat, bemutató a politikában, társadalomban végbement változásokat, érintve az esélyegyenlőségi törekvéseket, és megemlítem a diszkrimináció kérdéskörét. Megvizsgálom, miként hatott a társadalomra, politikára az Európai Unióhoz történő csatlakozásunk. A jogrendszerben bekövetkező átalakítások megjelennek-e a gyakorlatban? Továbbá összehasonlítást kívánok tenni az Unió illetve hazánk nőpolitikáinak helyzete között. A fentiekén túl saját kutatásom eredményeinek bemutatásával kívánom az eddigieket szemléletesebbé tenni. Ebben elsősorban politikusnők és –férfiak véleményét kutattam a témával kapcsolatban. Nem feledkezhetünk meg a legfontosabb idevágó aktuális kérdéskörrel sem: a kvóta-vitával, amely napjaink politikájának egyik meghatározó témájává vált. Nem tekinthetjük-e valódi válság-előidéző, válság-hordozó elemnek a magyarországi helyzetet, az aktív női politikusaink rendkívül alacsony arányát? S végül választ kívánok adni egy „örök” kérdésre: milyen hely jut, juthat egy nőnek a politika színpadán?

Hungarian women on the stage of politics

It was taking twenty years from the change of regime in Hungary. It's a long time for significant actions, isn't it? Some decade ago the women rebel up against her traditional functions and demand a place in "men's world" – including the domain of politics. Interesting question is: what and how happened in this history since the first female politician – Margit Slachta – got part in the Hungarian parliament. Has the female politician's status or prospect changed? What is the reason of the changing or unchanging? How far has the society got with this question? Do we need female politicians at all? Won't we be more deficient if the women will expulse from the politics and parliament? What are the society and the affected people's opinion about this question? I try to answer these and something like these questions in my lecture. I use my specialised lecture from this theme to show the changing in the society and the politics. Moreover I try to explain the mainstreaming problems and the discrimination's problems. I inquire how the connection to the European Union affects the society and the politics. Does the changing of the jurisdiction appear in the practice? I want to do put together the Union's and our country's female politicians. In addition I try to take this lecture to have the faculty of vivid description with my own search. In this search I look for the opinion of the male and female politicians about this situation. I don't neglect the most important question in this theme: part pro rata discussing, which is one of the specifying problems of our actual politics. Can we think that the Hungarian situation causes realistic crisis? Is this a huge crisis problem that we can't find so many female politicians in the parliament? In the end I want to find an answer to this question: which place can be reached for the female politician in the stage of the politics?

¹ Megbízott oktató, Miskolci Egyetem
PhD hallgató, Miskolci Egyetem

A lokális kötődés nemi különbségei a „partiumi” régió felsőoktatási hallgatói körében

A közép-európai identitások egy kevésbé kutatott területe a lokális (területi) identitás, illetve annak nemi különbségei, ami szintén változóban van napjainkban. A hagyományos feminista elmélet szerint a férfiak világa a kenyérkereső munka (nyilvános szféra), a privát szféra, a biológiai reprodukció és a háztartási munka viszont a nők színtere. A kutatásban a „partiumi” régió felsőoktatási hallgatói körében vizsgáljuk a fiúk és lányok térbeli kötődését. Bár a fiatal generáció körében a hagyományos nemi szerepek átalakulása feltételezhető, ennek ellenére hipotézisünk szerint a felsőoktatási hallgatók körében is a nőknek összességében erősebbek lesznek a családi, rokonsági és lokális kötelékei, így a felsőfokú intézmény választásakor, illetve a tervezett lakóhelyet tekintve a lányok térbeli kötődése is erősebb lesz, mint a fiúké. A lokális kötődés fogalmi meghatározása nehézségekbe ütközik a szakirodalom alapján. Előadásunkban körülhatároljuk a lokális kötődés fogalmát, majd a vizsgálati térséget (a „partiumi” régiót) mutatjuk be. Az általunk használt, 2003 és 2005 között zajló „Regionális egyetem” kutatás egyedisége, hogy három ország (Magyarország, Románia és Ukrajna) magyar anyanyelvű felsőoktatási hallgatói szerepelnek a mintában (N=1587 fő). A „partiumi” régió speciális vizsgálatát indokolja, hogy a például a felsőoktatást tekintve ez egy viszonylag egységes térség. Az adatbázis lehetőségein belül számos változó mentén tudjuk vizsgálni a fiúk és lányok térbeli kötődését. Elemzési módszerünk az egyszerű keresztábrák és a Chi-négyzet próbák alkalmazása. Vizsgálatunk szerint, néhány hipotézisünknek ellentmondó eredmény mellett összességében kimutatható, hogy a lányok valamivel jobban kötődnek a lakóhelyükhöz, illetve az iskola székhelyéhez, mint a fiúk. Annak ellenére, hogy a nemi szerepek átalakulóban vannak, különösen a fiatal generáció körében, a felsőfokú intézményválasztáskor és a tervezett lakóhelyet tekintve a diákok a hagyományos nemi szerepeknek megfelelően viselkednek.

Gender Differences in Local and Regional Attachment among Higher Education Students of “Partium” region

Local (regional) attachment seems to be a neglected field of research of Central- European identities, including gender differences, which is also changing these days. According to the traditional feminist theories men are breadwinners (public sphere) and the private sphere, i.e the biological reproduction and household belongs to women. The research focused on the regional attachment of higher education students, both women and men, in the “Partium” region. Although we have assumed that traditional gender roles in the young generations are being transformed, still it was our hypothesis that among higher education students women's family, kinship and local ties are stronger, thus when choosing higher education institution or future home women's regional attachment is more prominent than that of men's. To define the term of local attachment based on literature is not an easy matter. In the lecture first the term of local attachment is defined, then the area we have studied (the “Partium” region) is presented. The uniqueness of the research “Regional university” conducted in 2003-2005 lies in the fact that three countries' (Hungary, Romania and Ukraine) Hungarian speaking higher education students are represented in the sample (N=1578 persons). The specific interest in the “Partium” region can be supported by the fact that it is a rather unified region concerning higher education. According to the data basis the regional attachment of women and men can be studied in terms of various variables. We have used simple cross tabulation method and Chi-square statistics. Despite some results contradicting to our hypothesis the research has shown that women are more attached to their residence and the location of school than men. Although gender roles are in a state of transition especially among the young generation, in case of choosing higher education institution and future home, students' behaviour can be described mostly in terms of traditional gender roles.

¹ Egyetemi adjunktus, Debreceni Egyetem

Elveszett jelentés. A nemzetközi egészségpolitikai ajánlások hazai alkalmazása (Esettanulmány a WHO Mental Health Declaration és Action Plan magyarországi fordításáról)

2005. januárban, Helsinkiben az európai országok egészségügyi miniszterei a WHO miniszteri konferenciáján aláírták az Európai Nyilatkozat a Mentális Egészségről című okmányt és a hozzá kapcsolódó akcióttervet. Négy évvel később, 2009 márciusában, a magyarországi mentális egészségpolitika érintettei az Egészségügyi Minisztériumban megrendezett „konszenzus konferencián” elfogadták Magyarország első Lelki Egészség Országos Programját (LEGOP). Az esettanulmány azt a folyamatot mutatja be, amelynek során egy nemzetközi egészségpolitikai ajánlás tartalma átalakul a helyi egészségpolitikai mezőben. Feltárjuk, hogy az egészségpolitikai folyamatokban milyen szerepe van a nemzetközi, elsősorban szaktekintélyen alapuló [authority based] tudásnak és hogy a hazai gazdasági, politikai, szakmai struktúrákban miképpen használják, alakítják és értelmezik újra az elfogadott nemzetközi ajánlást. A folyamat során az ajánlott, a mentális egészség komplex, közösségi (tehát alapvetően nem kórházi) ellátásán alapuló, megelőzés-centrikus megközelítést célzó új felfogás helyett a pszichiátriai intézményrendszer fejlesztése kerül csupán napirendre. A nemzetközi szakpolitikai ajánlások helyi alkalmazása során végbemenő „fordítási” folyamat ismert jelenség a szakirodalomban (Bugdahn [2005] Lendvai & Stubbs [2007]). Esettanulmányunk e fordítási folyamatot mutatja be az egészségpolitika területén, különös tekintettel a gazdasági tényezők és ökonómiai diskurzusok szerepére. A nemzetközi ajánlások átvétele az europánizációs folyamat része. Összefonódik a domesztikációs folyamattal, melynek során a nemzetközi paradigma átvételéből adódó előnyöket úgy kívánják a helyi aktorok élvezni, hogy a nemzeti (helyi) elvárásoknak, lehetőségeknek, érdekeknek megfelelően újraértelmezik, „használhatóvá” teszik az európai (illetve nemzetközi) kezdeményezést. A LEGOP egy ilyen kettős – europánizációs és domesztikációs –, különböző gazdasági és egyéb helyi tényezők hatására végbement fordítási folyamat. Nem elsősorban a központi kormányzat költségvetési szempontjait, illetve a policy más résztvevőinek anyagi érdekeit, hanem egy – az ökonómiától átvett – szemléletmódot és diskurzust, az ún. posztbürokratikus irányítási formákat (new public management, accountability stb.) elemzünk.

Lost in Translation. An international health-policy transfer (A case study of the Hungarian translation process of WHO Mental Health Declaration and Action Plan)

At the WHO European Ministerial Conference on Mental Health, held in Helsinki in January 2005, The Mental Health Declaration and Action Plan for Europe were signed and endorsed on behalf of ministers of health of the 52 Member States in the European Region. Four years later, in March 2009, the representatives of the Hungarian mental health policy community adopted Hungary's first National Programme for Mental Health (NPMH) at the 'consensus conference' organized by the Ministry of Health. The present case study, as a part of an international research involving eight countries, exhibits how an international health policy recommendation was translated in order to fit the national policy field. We analyse the role of the international, primarily authority-based, knowledge in the health policy transfer processes and how international policy was reappropriated, translated and used in the national field. In the course of the policy transfer process the complex, community based, preventive mental health approach was translated to the bare development of psychiatric institutions. The phenomenon of the translation of international policy recommendations is well known in the literature on policy transfer (Bugdahn [2005] Lendvai & Stubbs [2007]). Our case study describes and analyses this translation process in the field of health policy, with a special focus on the impact of the economic factors and discourses inspired by economy. International policy-transfer is a part of the Europeanization process that is interwoven with the domestication process, in the course of which the local actors try to exploit the benefits derived from the adoption of the international policy paradigm, while at the same time reinterpreting the European (or international) policy initiatives according to the national (local) expectations, possibilities and interests. The NPMH is such a dual –both Europeanization and domestication – process involving translation influenced by economic and other domestic factors. Our analysis doesn't primarily focus on the financial factors and 'special interests' influencing the State's or other actors' behaviour, their interests, but rather on the role of the post-bureaucratic discourse (advocating new public management, accountability, etc.) borrowed from economics.

¹ Tudományos segédmunkatárs, MTA Szociológiai Kutatóintézet
PhD hallgató, Central European University, Budapest

² Tudományos munkatárs, MTA Szociológiai Kutatóintézet

Kint és bent

Az előadás egy jelenleg folyó OTKA kutatás egy témáját igyekszik körbejárni az eddigi terepkutatások fényében. A kutatás címe „Kint és bent háromszor”, mely háromféle határhelyzetre utal. Egyrészt az államhatárra, másrészt az osztálykülönbségekre, harmadrészt pedig az etnicitásra. E három elemzési szempont határozza meg kutatásunk fő irányát. Arra keressük a választ, hogy a „széleken” milyen megélhetési és együttműködési módozatok jönnek létre. A kutatás módszertanilag a közösségkutatások sorába illeszkedik. Összesen négy határ menti térséget vizsgálunk egy-egy oda tartozó településből kiindulva. A kutatás egyik fő elemzési szempontja az etnicitás kérdése. Előadásomban azt igyekszem kutatási tapasztalatokkal illusztrálva bemutatni, hogy az etnicitás hogyan konstruálódik egyes terepeken, különböző helyi társadalmakban. Más szavakkal az egyes vizsgált helyi kis társadalmakban a lakosok hol húzzák meg a szolidaritás köreit, és e határok kijelölésében milyen szempontok a meghatározóak. Hogyan kap azután ez az alapvetően kívülről meghatározott, elsősorban réteggülönbségeken nyugvó csoportbesorolás etnikai színezetet és válik egyben ez az immár etnikus kategória a kívül rekedtek csoportidentitásának részévé, szimbolikusan is ráerősítve ezzel a társadalmi pozíciókra, egyben megmervítve azokat. Úgy is fogalmazhatnánk: hogyan jönnek létre és hol húzódnak a kint és bent határai. Az előadásban használt példák két terepkutatás tapasztalataira alapozva igyekeznek bemutatni a „cigány” kategória létrejöttét és használatát.

Outside and Inside

The presentation seeks to focus on one main theme of a currently running ‘OTKA’ research, based on the already passed two fieldwork’s experiences. The title of the research ‘Outside and Inside – three times’, refers to three types of border situations. On the one hand the state-borders, on the other hand structural ‘class differences’, and finally ethnicity. These three aspects of analysis determine the main direction of our research. The aim of this work is to find the answer how the living and cooperative strategies are evolving on the margins. Methodologically, our research can be fitted in the Community Studies. A total of four border areas are studied, on settlement basis. One of the major aspects of the research is the analysis of the question of ethnicity. In my presentation, using our research experiences, I will try to illustrate how ethnicity is constructing on certain fields, in various local societies. In other words, where people draw the circles of solidarity, and which aspects of the creation of this border are relevant in each examined small local societies. How this socially determined categorization is getting an ‘ethnic taste’, and how then this already ethnic category is becoming a part of identity of the excluded group, symbolically mounting the social positions, and stiffening them on this way. It can also be formulated: how and where the boundaries between inside and outside are established. In the presentation I will show the way of creation and use of ‘Gypsy’ category, using examples based on two community study’s experiences.

¹ Tudományos segédmunkatárs, MTA Szociológiai Kutatóintézet

Instabilitás és kényszer. Interdiszciplináris esszé a társadalmi innovációk keletkezéséről

Jelen előadás az innovációk diffúziójának alaposan kutatott kérdésköre helyett azok keletkezésével kíván foglalkozni. Kiindulópontom, hogy az egyéni és a társas találkozásának feszültsége a társadalmi innovációk létrejöttének állandó forrása. Minket az itt keletkező innovációk közül azonban nem mind, csupán az ún. makró-innovációk létrejöttének körülményei érdekelnek. Ezek keletkezésének nincs sem általános elmélete, sem bevett módszertana, s az előadás egy lehetséges általános elmélet megalkotásához kíván hozzájárulni. Arra a következtetésre jutottam, hogy a legkülönbélebb, valamiképp az újdonságok keletkezésével foglalkozó tudományág részkonceptióiból kiolvasható a makró-innovációk keletkezésének általános sémája. Az előadás anyaga ezért, történészek (Szücs, Hajnal, Furet, Braudel), tudomány filozófus (Feyerabend), pszichológus (Csikszentmihályi), evolúcióbiológusok (Maynard Smith, Szathmáry) Koestler mint tudománytörténész és pszichológus, közgazdász (Jánossy), valamint fizikus (Tél) és mások együttesen sok ezer oldalnyi munkája. Az alkalmazott módszer pedig ezen irodalom sajátos szempontú feldolgozása és összekapcsolása. Az előadás legfőbb eredménye, hogy sok-sok példával meggyőzővé teszi, és elméleti megfontolásokkal meg is alapozza, hogy a nagy ugrásokat eredményező innovációk létrejöttének körülményei a felsorolt tudományágak mindegyikében ugyanazon általános sémával jellemezhetők, amelyet előadásomban elsőként az instabilitás és kényszer metaforapárral próbálok megragadni. Teoretikus előzményként a schumpeteri teremtő rombolás fogalmát említhetem, ami az előadást a gazdasági válságok ma is aktuális fogalmához kapcsolja, ugyanakkor az itt bemutatott séma érvényességi köre jóval általánosabb, hiszen mint kimutatom olyan rendkívül eltérő folyamatok, mint pl. a nyugati társadalomszerveződés, az eukarióta sejtek vagy mondjuk egy új tudományos eredmény létrejötte is ugyanazoknak a dinamikai szabályoknak engedelmeskednek. Kimutatom, hogy egy evolúciós folyamatban az instabil állapot kialakulása általános szabályként a fejlődésben történő visszalépéssel jár együtt. Ez sajátos értelmet ad többek között a zsákutcás fejlődés bibói, a tudományos forradalmak kuhni fogalmának is, s valamiképp visszavezet a revolutio eredeti körforgás értelméhez. Az instabilitás fogalomnak ugyanakkor nagyon pontos rendszerelméleti jelentése van, s mivel a káosz állandósult instabilitásként definiálható az előadás végén eredményeimet összekapcsolom a káoszelmélet eredményeivel.

Instability and constraint. Interdisciplinary essay about the rising of social innovations

This lecture instead of the well-known problem of diffusion of innovations deals with the rising of innovations. As initial point I accept that at the common micro-sociological level of the self and social we find the source of permanent social innovations. I'm going to deal only with the conditions of the rising of the so-called macro-innovations. At the moment there is no general theory, or accepted methodology in this field, and the main goal of this lecture is to present some theoretical results concerning this field. My hypothesis is that from very different scientific field – such as history, history of science, psychology, evolutionary biology, and chaos theory – we may extract a general scheme about the conditions which make possible the rising of macro-innovations. That is why the material of my lecture consists of the collected works of historians Jenő Szücs, István Hajnal, Francois Furet, Fernand Braudel, philosopher of science Paul Feyerabend, psychologist Csikszentmihályi Mihály, evolutionary biologists John Maynard Smith, Szathmáry Eörs, Arthur Koestler as historian of sciences and psychologist, economist Ferenc Jánossy, and physician Tamás Tél. The applied method was the treatment and connection of this literature from the particular point of view. The main result of my lecture is that through a number of examples make convincing, and through theoretical consideration based the existence of a general scheme in the conditions of the rising of the so-called macro-innovations. In order to characterize this scheme I propose at first stage as a metaphor the pair of the terms instability and constraint. As theoretical antecedents I can mention the Schumpeterian model of creative destruction, which connect my lecture to the contemporary problem of economic crises, although the presented scheme is much more general since include very different examples such as the rising of the Western model of civilization, the prokaryote cells, or a new scientific invention. I demonstrate that during an evolutionary process the formation of instable state as a general rule is closely related to the pulling out. This gives a special meaning to the notion of Bibo's dead end of development, Kuhn's scientific revolution and brings us back to the initial meaning of revolutio. As known in system theory the notion of instability has precise meaning, and chaos has been defined as permanent instability, so I'll connect my results to the results of chaos theory.

¹ Egyetemi tanár, tanszékvezető, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Média dinamika és társadalmi/közösségi emlékezet

Cikkünk középpontjában annak vizsgálata áll, hogy a modern média - a sajtó - milyen szerepet tölt be a modern társadalmak emlékezetének formálásában. Cikkünkkel szeretnénk rámutatni arra, hogy bár a médiával kapcsolatban elsőre talán paradoxnak tűnik társadalmi emlékezetéről beszélni, hiszen a média világról elterjedt az a kép, hogy dominánsan a jelenben él, és csak a pillanatra és az újdonságra fókuszál, mégis a modern funkcionálisan differenciált társadalmakban a média kitüntetett szerephez jut a társadalmi emlékezet formálásában és a közösségi identitás karbantartásában. Ezt az ellentmondást úgy véljük, oly módon lehet feloldani, ha felismerjük, hogy a média két idősíkon létezik párhuzamosan. Egyfelől saját belső logikáját követve a média jellemzően rövid távú memóriával rendelkezik, ahogy a világot az újdonságon 'híren' keresztül megragadja, másfelől viszont a hírek és az újdonságok, amelyeket a média nővmként tár elénk belesimulnak a jelen valóságában állandósult hírfolyamba. Így, bár az egyes hírek és témák média aktualitása, s ebben az értelemben vett jelenidejűsége csupán hetekben, esetleg hónapokban mérhető, a hírfolyamon keresztül a média mégis a társadalom hosszú távú identitásának és a közösségi emlékezetnek karbantartója lehet. A fenti téma - vagyis a média és a társadalmi idő illetve identitás relációjának vizsgálata - egy olyan empirikus megközelítésből fakad, amely nem az egyes újságírók, szerkesztőségek munkájára, illetve egy-egy témára koncentrálna, hanem a média hosszú távú működését, a média dinamikáját ragadja meg, azt, ahogy az egyes témák kifejlődnek, majd eltűnnek, és újabb témáknak adják át a helyüket. Vagyis egy olyan megközelítést igényel, amely képes a médiát, mint a társadalom egy speciális alrendszerét megragadni. Ennek megfelelően vizsgálatunk nem az egyes újságcikkekre, és az azokban leírtakra fókuszál, hanem egyes jól körülhatárolt saját identitással rendelkező témákat, és az adott témához kapcsolódó cikkek összességét tekinti a vizsgálat alapelemének, és tesz különbséget aszerint, hogy a média 'terében' egyes témák hogyan jelennek meg és kínálnak alkalmat dinamikai tipológia kidolgozására.

Media Dynamics and Collective Memory

Our paper offers a longitudinal analysis of media dynamics and points out the capacity of the media to act as the agent of collective memory in modern societies, both by providing the representation of 'big events' but also by maintaining the collective identity of a community. We recognize that associating the media with memory is somewhat counterintuitive – in fact sounds paradoxical – given that the media is usually associated with focusing on novelty and actuality, forgetting swiftly what happened yesterday. While, indeed, the media in a sense lives in the 'present', we argue that parallel to this the media also continuously recasts events in established interpretative frames, that are easily comprehensible for the audience, and which thereby reinforce collective/social identities. Thus we suggest that the media has a dual time reference, the first being obsessed with the here and now; and the second unconsciously providing societies with what Pierre Nora calls society's milieu of remembrance. The distinctive feature of our analysis is its ontological position to focus not on individual actors of the media and the news they transmit but to focus on the newsflow, that is, the way reporting on a particular topic evolves throughout time. Our investigation and the analytical tools we apply for the analysis of the temporal dynamics of news-flow are inspired by the general literature on diffusion mechanisms. While our empirical material rests on Hungarian sources we believe that our methods and results are valid in any media-context, and thereby we hope that with our presentation we could encourage similar studies elsewhere.

¹ Egyetemi tanár, tanszékvezető, Eötvös Loránd Tudományegyetem

² PERIPATO Kutatócsoport,
Eötvös Loránd Tudományegyetem

Előzetes megfontolások a hátrányos helyzetű tehetséges egyetemi pályafutásának vizsgálatához

A tehetség kérdésével foglalkozó tudományok megegyeznek abban, hogy céljuk közös: felismerni, megismerni és segíteni a tehetségeket. Jelen kutatás célja sem lehet más. Magukról a tehetséges diákokról, személyes élettapasztalataikról, egyedi életútjaikról szeretne többet megtudni. Szemléletünk interdiszciplináris voltát az adja, hogy az elméleteken és iskolai programokon túllépve, az egyedi életutak felől közelítjük meg a tehetség megvalósulásának kérdését, amely életutak alakulásában nem választhatók külön a szociológiai, a pszichológiai és a neveléstudományi tényezők. Az elméletek és modellek értelmezését tehát személyes életutakban megtestesülve szeretnénk életre kelteni. Kutatásunk fő kérdése az, hogy mi szükséges ahhoz, hogy a Gagné által „szunnyadó tehetségnek” nevezett kimagasló adottságokkal rendelkező diákokból „teljesítőképes” tálumum váljon. Különös figyelmet fordítunk, azon tehetséges hallgatókra, akik kedvezőtlen szocio-ökonómiai feltételekkel rendelkeznek, mivel úgy véljük, rajtuk keresztül közelebb kerülhetünk a fent vázolt folyamatok mélyebb megismeréséhez. Első eredményeink egy harminc hallgatóval készült interjú kutatás tapasztalataiból származnak. A 2005/2006-os tanév tavaszi félévében készítettünk interjúkat olyan tehetséges hallgatókkal, akik több területen kedvezőtlenebb feltételekkel rendelkeztek az átlagnál (hátrányos helyzetű településről származtak, aluliskolázott szülőkkel rendelkeztek, stb.), mégis kimagasló iskolai és közéleti teljesítményt mutattak. Az interjúk tapasztalatai azt mutatják, hogy a tehetség kibontakozását erősen korlátozzák a kedvezőtlen környezeti hatások. Mégis vannak olyan tényezők, amelyek e determinizmus ellenétes irányba hatnak. Kompenzációs tényezőknek neveztük el őket, mivel a társadalmi hátrányokat kompenzálják. Ide soroltuk többek között:

- 1) a nem a család által elsajátított társadalmi tőkét,
- 2) a szülő(k) iskolázottságának és nevelési attitűdjének és/vagy műveltségének inkonzisztenciáját,
- 3) valamint (a kedvező családi háttérű hallgatókhoz mérten) az aránytalanul nagy erőfeszítéseket a gazdasági és a kulturális tőke kompenzálására. Az interjú vizsgálat alapján vázolt felvetéseket egy nagy elemszámú (N= 3138) hallgatói vizsgálat eredményeivel is összevetjük, a felvetett hipotéziseket több dimenzióban is teszteljük.

Considerations to the research in academical career of talented students with low SES

In giftedness theories, there exists a consensus. Their goal is the same: to identify, to know better, and to assist gifted and talented people. This study follows this consensus, too. The personal experiences of gifted and talented students are examined. This approach is multi-disciplinary since disciplines unite in talented students' life-experiences; hence psychological, sociological as well educational theories and methods are integrated. The main question of this study is: what factors influence the talent developmental process? How does a disadvantaged gifted student become a successful talented adolescent? Our research focuses on students with low SES. Thirty disadvantaged students with high achievement levels were interviewed from each grade at the university. Results indicated that hard environmental factors generally incapacitate the talent developmental process. However, some factors play an opposite role on these students. These factors are labeled as compensational factors:

- 1) Social capital originates from outside the family,
- 2) Inconsistencies exist between parental educational level and child nurturing attitudes,
- 3) A huge effort is made by disadvantaged talented children to compensate for the cultural and financial capital differences between themselves and the more advantaged students. The findings of the qualitative interviews are also examined with multi-variable methods on a survey sample of 3,138 students who participate in a university talent-care program.

¹ Egyetemi docens, Debreceni Egyetem

² PhD hallgató, Debreceni Egyetem

Sztereotípiák és jövőkép – egyetemi hallgatók professzió-képének elemei

Előadásunkban a Debreceni Egyetem hallgatói professzió-képének néhány elemét mutatjuk be. Elemzésünk az egyetemen folyó tehetséggondozó program első beválogatási lépcsőjébe került 3138 hallgatóra vonatkozik, akik 2002 és 2008 között vettek részt az eljárásban. A kutatáshoz használt kérdőív egyik dimenziójában a szakokra vonatkozó sztereotípiákat vizsgáltuk. Az egyes szakokról és professziókról kialakult és elterjedt sztereotípiák elemzésével a professziók énképét és a kölcsönös vélekedéseket tudtuk vizsgálni. A hallgatók egy tíz-fokozatú skálán azt ítélték meg, hogy szerintük az adott kijelentés mennyire jellemző a saját szakjukra. Azt is rangsorolniuk kellett, hogy mit gondolnak arról: az egyes sztereotípiákat a többi hallgató mennyire tartja jellemzőnek róluk. Az első kijelentés, így a saját szakra vonatkozó sztereotípiák értelmezését jelentette: mennyire tartják jellemzőnek azt. A másik kijelentéssel a kölcsönös vélekedéseket és előítéleteket mérhetjük: mit gondolnak mások sztereotípiáiról, amelyek a válaszoló hallgató szakjára vonatkoznak. A sztereotípiákra vonatkozó eredmények jelentős mértékben eltértek a várakozásainktól: az egyes kijelentéseket a hallgatók a teljes mintában nem tartják magukra érvényesnek: a „nehéz szak” az a kijelentés, amivel leginkább jellemzik magukat, amivel leginkább azonosulnak – a többi kijelentést elutasították. Emellett a hallgatók szak-identitásában fontos még annak a feltételezése, hogy végzés után könnyen boldogulnak. Identitásuk lényeges eleme a csapatszellem, ami az összetartás mellett az egyetemi közéletben való aktív részvételt jelenti. Nem tartják jellemzőnek a jó anyagi háttérrel és azt, hogy „dinasztiákból” jönnének. Hasonlóan elutasítják a „papírkórságot” is, azt, hogy csak a diploma érdekelné őket. Az egyes kijelentések esetében megfigyelhető, hogy azokat inkább tartják a szakról kialakult külső vélekedés, sztereotípiák elemének. A vizsgált hallgatók professzió-képe többnyire koherens, pl. a kedvezőbb státuszú professziókat választók, és az alacsonyabb státuszú professziókat választó hallgatók az egyes jellemzőket többnyire koherensen értelmezik. Jelentősebb inkongruenciák a státuszvesztő professziók és az elmúlt években bizonytalan helyzetű professziók esetében figyelhető meg.

Stereotypes and image of the future: elements of the profession image of university students

In our paper, we endeavour to present some elements of the profession image of the students of the University of Debrecen. Our study targets 3138 students selected into the first stage of the young talent support program who took part in the procedure between 2002 and 2008. In one of the dimensions of the questionnaire applied in the research, we examined the stereotypes on degree programs. By analysing the emerged and widespread stereotypes on certain degree programs and professions, we could study the self-image of professions and the mutual suppositions. The students estimated on a scale of 10 the extent to which, in their opinion, a certain statement was true on their own study program. They also had to rank the extent to which, in their opinion, the other students think that a stereotype characterizes them. Thus, the first statement indicated their interpretation of the stereotypes on their own program: To what extent they think it is characterizing? The second statement can measure the mutual suppositions and prejudices: What do they think about the others' stereotypes on their own study program? The results regarding stereotypes differed significantly from our expectations; the students regarded some statements as non characteristic on themselves throughout the whole sample. Difficult program is the statement that they mostly use to characterise themselves and which they associate with themselves, and the other statements were rejected. Besides this, in the program-identity of the students, it is important to assume that they be successful after graduation. Team spirit is an important element of their identity, which means, besides the sense of cohesions, active participation in the public life of the university. They do not reckon either that good financial background is characteristic or that they would come from 'dynasties'. Similarly, they refuse 'paper mania', i.e. that they would be interested only in their own diploma. It was also observed in the case of certain statements, that the students think, they rather form part of the external supposition, stereotype on the study program. The profession-image of the targeted student is mostly coherent, e.g. the students choosing professions with high prestige and the students choosing professions with lower prestige interpret the characteristics mostly coherently. Significant incongruence can be observed in the case of status losing professions and professions that become insecure in the recent years.

¹ Egyetemi docens, Debreceni Egyetem

² Tudományos segédmunkatárs, Debreceni Egyetem

Nem változik a trendvonal?

Magyarországon a '90-es években a gazdasági szabályozók és a piacok változásai közben csődbe ment vállalatok eszközállományának többségét külföldi befektetők vették meg, vagy zöldmezős beruházásokat csináltak és saját hazájuk gazdaságára jellemző technikai és szervezeti szinten fejlesztették ki termelésüket és szolgáltatásaikat, meghonosítva egy új munkakultúrát. A foglalkoztatottak többsége, mintegy négyötöde jól és gyorsan alkalmazkodott az új elvárásokhoz, más része azonban kiszorult a foglalkoztatásból. A gazdaság egyenlőtlen területi elrendeződése miatt, azok sem tudtak elhelyezkedni, akik szakképzettsége ezt lehetővé tette volna, foglalkoztatás hiányában pedig, szakmai ismereteik elavultak. Az oktatás sem szerkezetében, sem tartalmában nem igazodott jól az új elvárásokhoz, így a munkahelystruktúra és a szakmastruktúra távolodása a további fejlődés akadályává vált. A korábban soha nem tapasztalt módon, szinte egyidőben megjelenő új technológiai és munkakultúra azonban nem hatotta át a gazdaság és a társadalom egészét. Ezért a rendszerváltás utáni időszak nem klasszikus helyreállítási periódus, hanem sokban hasonlít az alacsony jövedelmű országok gazdasági fejlődéséről leírt sajátosságokra is.

Does the trend line change?

In the 90s in Hungary – during the change of economic markets and regulators – foreign companies acquired the assets of failed companies, or set up greenfield investments and started to operate according to the technical and organizational level they were accustomed to in their home country. All this meant that a new way of work was introduced in Hungary. Most employees, around four out of five, adapted to the new requirements, but the remainder could not, thus leaving the labour market. Because of the uneven regional composition, some workers were not able to find job, even though they had the necessary skills. As time passed, their professional knowledge became outdated. The educational system did not adapt to the new requirements, neither in structure nor in content, so the gap between the labour supply and demand became larger. The change that has never been experienced before in technology and way of work didn't reach the whole country. This means that the period after the regime change was not one of classical restoration, as it also has great similarities to the economic-route of developing countries.

¹ Közgazdász, főtanácsos

Értékváltozások Magyarországon 1977-2009

Jelen tanulmány célja, hogy áttekintse milyen értékváltozások történtek az elmúlt 30 évben Magyarországon. Először is bemutatjuk, hogy az 1977-es Értékkutatásban (Füstös László által készített kutatás alapján) résztvevő 20-on éves korosztály (azaz az 1950-es évek végén a 1960 évek elején született kohorsz) akkor milyen értékrendszert vallott magáénak. Ezt összevetjük a Kultúra 2008-as vizsgálat adataival. Először ugyanazt a kohorszt vesszük górcső alá, azaz megnézzük, hogyan alakult a vizsgált generáció értékrendszerre az eltelt 30 évben. Annak érdekében, hogy szétválasszuk a rendszerváltás hatását a korosztályi hatástól, nemcsak a kohorszt, hanem a korosztályt is összehasonlítjuk, azaz azt is elemezzük, hogy a mostani 20-as éveikben járók miben különböznek a '70-es években 20-as éveikben járó fiataloktól. Elemzésünk zárórészében megnézzük a Schwartz- értékeszt alapján (European Social Survey-ESS/EUTE 2002, 2005, 2006 és 2009-es adatbázisait felhasználva), hogy vajon az emberek elkülöníthetők-e homogén csoportokba az értékek mentén napjainkban. Klaszter-elemzésünk végeredményként hat klaszter, értéktípus alakult ki: a felvilágosult racionalista, a tradicionális-fegyelmű, a klasszikus szociáldemokrata, az ideológiamentes szociáldemokrata, a hedonista és a posztvallásos. Végezetül pedig megvizsgáltuk, hogy a fent megnevezett hat klaszterben milyen társadalmi jellemzőkkel rendelkező emberek tartoznak.

Changes of values in Hungary between 1977 and 2009

The focus of this study is to review the kind of changes of values occurred in the last 30 years in Hungary. First, we will show the kind of value system the participants of the Value Survey Research 1977 in Hungary - who were in their twenties (i.e. belong to the cohort born at the end of the 1950s and the beginning of the 1960s) - had at that time. We compare these data with the data of Culture 2008. First, we check the same cohort so we can analyze how the value system of the cohort mentioned above was shaped during the last 30 years. After that, we also pay attention to separate the effects of the change of the political system and the effects of the age-group. Thus, we can also examine the difference between the young generation in 1977 and the youth in their twenties in 2008 from the aspect of their value systems. In the second part of our analysis, we examine whether people can be classified into homogenous clusters based on values. This research was based on Schwartz-tests which were carried out by the four waves of the European Social Survey (2002, 2005, 2006 and 2009). The result of our cluster-analysis was that we could specify six clusters (homogenous groups): the rationalist, the traditionalist, the classical social-democrat, the social-democrat without ideology, the hedonist and the post-religious. Finally, we show the kind of social-demographic characters people who belong to one of the above mentioned clusters have.

¹ Tudományos tanácsadó, kutatóműhely-vezető, MTA Szociológiai Kutatóintézet
Egyetemi tanár, Budapesti Corvinus Egyetem

² Tudományos segédmunkatárs, MTA Szociológiai Kutatóintézet
PhD hallgató, Budapesti Corvinus Egyetem

A 90-es években lezajlott balkáni válság okozta változás a Vajdaság népességének magatartásában

A tanulmány, azokat a releváns és jellegzetes magatartásmintákat igyekszik kihámozni a legfrissebb empirikus kutatások eredményeiből, amelyek Szerbia északi tartományában regisztrálható. A titói Jugoszlávia felbomlását kísérő háborúk során több mint 2 millió lakos menekült a saját etnikuma által katonailag ellenőrzött területre. 1996-ban, a menekültek száma a (kis)Jugoszláviában 646.066 fő volt, majd az 1999. évi bombázások után Koszovóból érkeztek (kb. 350.000). Vajdaságban 42%-uk került összeírásra, főleg Bácskában és Szerémségben. A szerb imigrációs hullám jelentősen felgyorsította a tartomány elszéresedését, módosítva a helybeli népesség politikai magatartását. A multikulturális létforma Vajdaságban elfogadott volt, azonban a "nagyszerb" nacionalizmus erősödésével összetűzések váltak nyilvánvalóvá és a vajdaságiak egy része ellenállást tanúsított a multikulturalizmussal szemben. A kisebbségek, arra kényszerültek, hogy tömörüljenek (etnikai homogenizálódás, miközben a regionális és nemzeti tudat hangsúlyozása emelkedett). Hipotézis: (1) A nemzetek közötti megromlott viszonyok egyik okozója a Vajdaságba települt nagyszámú menekült társadalmi integrációjának nehézségei. Ez folyamat megkönnyíthető a különböző kulturális háterek ismereteivel, átfogó tolerancia programok kidolgozásával, interkulturális/interetnikus kommunikációval, a területi és kulturális bezárkózás helyett. (2) A vegyes etnikumú mikro-helyszíneken élő emberek nyitottabbak. Minél erősebb a másik csoporttal való tényszerű ismeretség, annál kisebb a feszültségek veszélye; nincs nyílt idegengyűlölet, de jelen van a rejtett idegenellenesség. Az alkalmazott kutatási módszerek kérdőíves felméréseket foglalnak magukba: (1) Kérdőíves felmérés 2006-ból (a Tartományi Végrehajtó Tanács támogatásával), a 14-18 év közötti fiatalokkal. (2) Egy újabb 2008-ban (a Cambridge-i Egyetem munkatársa jóvoltából) elvégzett terepmunka másodelemzése. A kérdőívészésben 702 válasz gyűlt össze (szerb és magyar, helyszín Topolya, Temerin, Sremska Mitrovica), három csoportra összpontosítva: őslakos szerbek; a 90-es években menekült szerbek; és az őslakos magyarok. A bemutatni kívánt eredmények azokat az újdonságokat tartalmazzák, amelyekre kíváncsiak a nemzetközi szakmai és politikai körök is, hiszen az EU csatlakozás előtt álló térség (köztük Szerbia is) igényli a kölcsönös tolerancia fejlesztését, a másság elfogadását, miközben egyeseknél a „háborús vesztes szindróma” jelentősen befolyásolja a viselkedési attitűdjeit. Az etnocentrizmus vonatkozásában a 20–23 év közötti fiatalok tanúsították a legkifejezettebb nemzeti távolságtartást, ami nem meglepő, hiszen a Belgrádi Emberjogi Központ (2004) szerint a 15–25 évesek mindössze 31,1%-a volt külföldön több alkalommal.

Behaviour changes of the population in Vojvodina following the crisis on the Balkans in the 90's

The following study analyzes the relevant and typical behaviour patterns that were detected among inhabitants living in the northern territory of Serbia on the basis of the latest empirical data. During the war followed by the fall of Tito's Yugoslavia, more than 2 million refugees escaped to territories of their own ethnicity. According to the data of 1996, the number of refugees in (small) Yugoslavia reached 646.066, later – during the NATO bombing in 1999 – approximately 350.000 refugees arrived from Kosovo. In Vojvodina, 42% of refugees were listed, especially in the Bačka and Srem. The Serbian emigrational wave has significantly escalated the “Serbianization” of the region and also modified the local political attitude. The multicultural existence in Vojvodina was welcome before, however, as a result of the “great Serbian” nationalism conflicts it became obvious and one part of the “Vojvodinians” began to show resistance towards multiculturalism. Minorities faced the need to unite (ethnic homogenization, while the emphasis of regional and national identity was present). Hypothesis: (1) one of the reasons for the worsening of the relationship of nationalities is the difficulties of social integration of the large number of refugees migrating into Vojvodina. This process can be eased by learning more about the cultures in question, working out tolerance programs and intercultural/interethnic communication, instead of territorial and cultural closure. (2) People of different ethnicities on micro level are more open. The more objective their knowledge towards the other groups is, the less the risk of tension is. Today there is no open xenophobia, but its covert form is present. The method of questionnaires was used. (1) Questionnaires conducted among adolescents of the age of 14-18 in 2006 (with the support of the Executive Council of AP Vojvodina). (2) The second analysis of the data in 2008 (conducted by the co-worker of the Cambridge University). There are 702 questionnaires (Serbian and Hungarian, location: Topola, Temerin, Sremska Mitrovica), focusing on the comparison of three groups: autochthonous Serbians, refugee Serbians from the 90s and the autochthonous Hungarians. The following study aims at presenting the research results that might show some interest among international-professional and political characters, since the region that is looking forward to the EU inclusion (such as Serbia) requires the development of mutual tolerance, the acceptance of otherness, while the “syndrome of war defeat” – among others – significantly influences behaviour attitudes. Concerning ethnocentrism, it was the 20-23-year-old youngsters who showed the strongest distance from nationality, which is not surprising, since according to the data of the Belgrade Center for Human Rights (2004), only 31.1% of the 15-25-year-old youngsters have travelled abroad more times.

¹ Egyetemi tanár, Újvidéki Egyetem

Úgy kezdődik, mint egy egyszerű játék... – A játékszenvedély-betegségről

A visszaélő jellegű, illetve nagy izgalomra törekvő és ezért nagy tételeket használó játék- és fogadási szenvedély régóta ismert. Elsősorban a lóverseny és más állatversenyek, a kártya, később általában a sportfogadás terén volt ez megfigyelhető. A kaszinókban gyakori jelenség a mindenét eljátszó vendég, aki azután elszegényedve megy el. A játékszenvedély, főleg a pénznyelő automaták elterjedése után vált gyakorivá, főleg a fiatalok körében. Ez a betegség inkább a férfiak betegsége, ötször-hatszor több férfi beteget regisztráltak, mint nőt. A szerencsejáték-függők körülbelül 50%-a alkohol- vagy droproblémákkal is küzd, tíz betegből kettőnél, pedig mind a két másik szenvedélybetegség is fennáll. A szenvedélybetegség a család betegsége, ahol a házastársak, szülők, gyermekek is érintettek. A szenvedélybetegségnek erre a fajtájára ez a megállapítás különösen igaz, hiszen itt a szenvedélyes játékos a családja egzisztenciális biztonságát is kockára teszi. Ez egy olyan betegségnek számít, amelyből meggyógyulni nem lehet, csak tünetmentessé lehet válni, azonban nagyon fontos azt tudni, hogy a visszaesés bármikor bekövetkezhet. Egyedül az Anonim Alkoholisták mintájára szerveződő öngyógyító csoport, a Gamblers Anonymous nyújthat hosszú távú megoldást, azonban a nyugati országokkal ellentétben ez még nem terjedt el hazánkban. A szerencsejáték a maga százmilliárd Ft-os évi forgalmával hatalmas pénzmozgást jelent, gazdasági energiákat szabadíthat fel társadalmi méretekben. A játékadó és más adófajták az egész gazdaság fontos bevételi forrásává tették a szerencsejátékot. Ezen okok miatt tartom nagyon fontosnak, hogy jóval több szó essék erről a betegségről. A témához kapcsolódó szakirodalom megismerése után 2009 februárjában egy szakmai napon is részt vettem Debrecenben, ahol megismerkedhettem a legújabb kutatási eredményekkel, és még inkább elmélyíthettem a tudásom. Az elkövetkező időkben empirikus kutatásokat fogok végezni, melynek kapcsán már tünetmentes és még beteg szenvedélybetegekkel fogok életútinterjút készíteni.

It begins as a simple game... – About gambling addiction

The history of betting and game-addiction is long, which are abusive by nature and increase excitement and therefore make the player risk more. These could be first observed in the cases of horse and other animal races, card games and later sport betting. A general phenomenon in casinos is the gambler who loses all his money and leaves the place impoverished. Compulsive gambling became especially prevalent after the spread of slot machines mainly in the youngsters' age group. This illness is more typical to males, there are 5-6 times more men administered as ill than women. About 50% of the compulsive gamblers struggle with drug or alcohol problems and two out of ten of them suffer from the two other kinds of addictions at the same time as well. Addiction is the illness of the family where spouses, parents and children are affected too. This statement is especially true for compulsive gambling when obsessed gamblers risk the existential security of their own family. Although the compulsive gambler can reach the state of being symptom-free, the illness itself is incurable. It is important to note that relapse can happen any time. Gamblers Anonymous, a self-help group is organized by the principles of Alcoholics Anonymous, offers the only solution in the long run, however, the group is not present with as many affiliates in Hungary as it is in western countries. Gambling – with its annual circulation of 100 billion Forints – results in excessive flow of money and releases economic energy at the social-level. The tax on staking and other taxes made gambling an important source of income for the whole economy. For these reasons, we consider it very important to talk about compulsive gambling. After becoming familiar with the reference material connected to the topic, in February 2009 we attended a workshop in Debrecen where we were introduced to the latest results of research and could deepen our knowledge in this field of study. In the next phase of our work process, we are going to conduct empirical research by employing life interviews with people who are symptom-free or still ill.

¹ BA hallgató, Debreceni Egyetem

Így élünk... Lakás és életmód-minták az erdélyi magyar lakosság körében

Az életmód nehezen körülhatárolható fogalmi tartományába sok minden tartozik, az életstílustól az életvitelig, a szabadidő-eltöltéstől az időfelhasználásig számos tényezőt sorolhatunk ide. Jelen elemzés az *Életünk fordulópontjai* című 2006-os survey alapján két, az életmód-vizsgálatok szempontjából kitüntetett figyelemnek örvendő kisebb területre tér ki, és arra keresi a választ, hogy miként kapcsolódik össze a jövedelem kérdése a lakásmódokkal és magával az életmóddal. Ugyanakkor, a megközelítésben tetten érhető egy, a média által igen felkarolt és folyamatosan tematizált fogyasztói társadalom regionális jelei iránti „nyomozó” magatartás is. Az elemzés szerkezetileg két részre tagolódik: az első tömbben a lakásmód különböző dimenzióinak leírására vállalkozik, míg a második rész az életmód és jövedelem összefüggéseit fűrkészi. Ezt a két kérdést, egymáshoz igen szervesen kapcsolódó tényezőként foghatjuk fel: életvitelünket jelentősen meghatározza az, hogy hol és hogyan lakunk, ugyanakkor a lakás – mint a fogyasztási javak között az első és legfontosabb – szintén determinálja életmódunk dimenzióit. Mindkettő a jövedelem, illetve az anyagi erőforrások függvénye. Kérdés továbbá, hogy vajon milyen mértékben tekinthető annak, és még milyen más tényezők határozzák meg? Jelen elemzés célja megvizsgálni a lakástulajdonlás arányát, a lakásfelszereltség állapotát, a birtokolt lakással kapcsolatos elégedettséget, illetve a lakásra irányuló terveket az erdélyi 20–45 év közötti magyar lakosság körében. Nem utolsó sorban a lakáshoz való hozzájutásra fókuszálva, mivel ezen a téren igényelt és/vagy kapott támogatás is érdekes változásokat mutat a korábbi évtizedekhez képest. Helyenként az adatok korábbi – Erdély, illetve Székelyföld vonatkozású – kutatásokra való rávetítése révén néhány jelentős társadalmi folyamat nyomon követése, alaposabb megértése is lehetővé válik.

This is how we live... Lifestyle and living conditions among the Hungarian population in Transylvania

Lifestyle – a concept which is difficult to define: among living-conditions, housing, leisure, and a number of factors can be listed here. The study analyzes several dimensions of housing and lifestyle, based on a survey conducted in 2006: *Turning Points of Our Lives*. The presentation seeks to answer the question of how income relates to the issue of lifestyle and housing among Hungarian population in Transylvania. In the same time, there can be find a „detective” behaviour regarding the regional signs of a consumer society, which is often mentioned by the media. The analysis is structurally divided into two sections: the first block describes the different dimensions of housing, while the second part focuses on the relation between lifestyle and financial income. These two questions can be integrally related factors: where and how we live is significantly determined by lifestyle but our home - the first and most important „good” - also determines the dimensions of our way of living. Both are depending factors and are related to the income and financial resources. But in what way? And among what other factors? The presentation aims to describe the different dimensions of housing, to present a comprehensive picture on how the Hungarian population in Transylvania lives, how they have acquired their property, how is it fitted. However, the study seeks to outline present and potential specific groups of the society who can afford holidays, restaurant-meals, shopping, money-grouping with demographic indicators. Access to support also shows interesting changes compared to previous decades. The comparison to previous data –relevant to the population of Transylvania, and Szeklerland – allows significant research to monitor and understand social processes.

¹ Egyetemi adjunktus, tanszékvezető-helyettes, Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem PhD hallgató, Budapesti Corvinus Egyetem

Bizalom és társadalmi tőke a mai Európában

A prezentációban elsőként a társadalmi tőke négy ismert aspektusát (bizalom, hálózatok, társadalmi normák és civil társadalmi aktivitás) vizsgáljuk különös hangsúlyt fektetve az általánosított bizalom kérdéseire. Az általános társadalmi tőke-elemzést követően a bizalom különböző megnyilvánulási formái (általánosított, intézmények iránti és partikuláris) közötti viszonyt tárgyaljuk, majd az általánosított bizalom megoszlásának országokénti jellemzőit elemezzük (ESS). A bizalom különböző formái közötti kapcsolat elemzéséhez elsőként azt feltételezzük, hogy egy „egészséges” társadalom az intézmények iránti bizalom három fő formájának egyensúly közeli szintjével jellemezhető, hiszen az állami vezetőkbe vetett túlzott bizalom, az állami függőség jele; a politikai bizalom túlsúlya a mindennapi élet erős politizálódását jelzi, a civil társadalom iránt tanúsított aránytalan bizalom pedig utópisztikus állapotokra utal. Elsőként az intézmények iránti bizalom különböző formáira számolt átlagos értékeket, illetve az „ideális” állapotot ábrázoljuk, így láthatjuk, hogy a mai Európában több bizalmat élveznek az állami és a civil szereplők, és kevesebbet a politikai szereplők. Az átlagértékeket a WVS5 adatbázisa alapján számoltuk, ezért az elemzésbe csak 14 európai ország került bele. A tanulmányban az így kapott átlagértékből felrajzolt „mintát” az „általános trend” kifejezéssel jelöljük, majd az országokénti eltéréseket ezen „általános trendhez” viszonyítva elemezzük. A partikuláris bizalom három formáját tekintve magas szintű bizalomra számítunk a család irányában, kevesebb bizalomra a szomszédok felé és még kevesebbre az ismerősök irányában. Az országokénti eltéréseket vizsgálva azt találtuk, hogy bizonyos országokban a családba vetett bizalom különös mértékben meghaladja a partikuláris bizalom másik két formáját; Banfield nyomán elmondhatjuk, hogy ezekben az országokban amorális familizmus uralkodik. A szakirodalomban vitatott kérdés az általánosított és a partikuláris bizalom közötti asszociáció. Az előbbi a gazdasági fejlődés hordozója, míg az utóbbi akadályozza azt (pl Fukuyama, 1995). Adataink szerint, közepes pozitív korreláció áll fenn az általánosított és a partikuláris bizalom mértéke között, vagyis a bizalom e két fajtája inkább kiegészíti egymást, mintsem versenyeznének. Végezetül az általánosított bizalom demográfiai tényezők szerinti megoszlását vizsgáljuk és bemutatjuk pl hogy a kor nem „rombolja” a bizalmat.

Trust and Social Capital in Contemporary Europe

In the following sections, we analyse first the prevalence of four established aspects of social capital (trust, networks, social norms and civic activity), with a special emphasis on generalized trust. We then conduct an analysis of the interrelationship between different (generalized, institutional and particularistic) forms of trust, and look at country-specific characteristics of the distribution of generalized trust (ESS). We assume that a ‘healthy’ society is characterized by an approximate balance between the three major forms of trust, since too much trust in state actors is a sign of state-dependence, too much trust in political actors is a sign of the over-politicization of everyday life, and too much trust in civic society characterizes a utopian state of mind. Illustrated by the deviation from the visual representation of complete balance in three dimensions – i.e. an equilateral triangle, as figures show, there is more trust in state and civil actors and less trust in political actors in contemporary Europe. The mean value has been calculated using the WVS (wave 5) database, which covers only 14 countries of Europe. In this presentation, we use the term ‘general trend’ to refer to the pattern obtained this way. As for the three forms of particularistic trust, we assumed high trust in family (close-knit group), less trust in neighbours (loose-knit group) and even less in personal acquaintances (quasi-generalized network). When considering country-specific deviations, we found that there are countries where trust in family is even more dominant vis-à-vis the other two forms of particularistic trust; following Banfield (1958), these are countries where ‘amoral familism’ prevails. There is a debate in the literature regarding the interrelationship between general and particularistic trust – the former being the vehicle of economic development, the latter an obstacle to it (Fukuyama 1995). We found a moderate positive correlation between generalized and particularistic trust; consequently, these two forms of trust complement one another and are not in competition. Finally, we illustrate the distribution of generalized trust along socio-demographic categories. We start the analysis with the level of generalized trust by age cohort. Unlike the case with other forms of social capital (especially network capital), age does not destroy trust.

¹ Tanársegéd, Eötvös Loránd Tudományegyetem
PhD hallgató, Budapesti Corvinus Egyetem

² Tudományos főmunkatárs, TÁRKI
Egyetemi tanár, Eötvös Loránd Tudományegyetem

A nemzeti és európai identitás kapcsolata és azok hatása az EU megítélésére a magyar elit és a közvélemény körében

Az európai integrációs folyamat megítélését vizsgáló munkák az Európai Unióra főként, mint gazdasági entitásra tekintenek. Ugyanakkor Hooghe és Marks munkájukban felvetik az egyének csoportokba való beágyazottságának hatását arra, hogy miként értelmezik az európai integrációs folyamatot. Úgy érvelnek, hogy az integráció korai időszakában a politikai aktorok azt a várakozást osztották, hogy az integráció maga teremt identitást, míg napjainkban a kérdésfeltevés megfordult, s az került előtérbe, hogy miként befolyásolja a többszörös identitás az integráció megítélését. A témát kutatók közt nem egyöntetűen elfogadott tény, hogy európai identitás létezik. Míg az identitás esszencialista megközelítését alapul vevők elvetik, addig a konstruktivista megközelítés mellett érvelők lehetségesnek tartják. Amikor a nemzeti identitást „túlhaladó” poszt-nacionális identitásról van szó, általában az is kérdés, hogy mennyiben tekinthető egymással versengőnek, illetve egymást kiegészítőnek e kettő – mindkét magyarázatra született empirikus bizonyítás. Figyelembe véve az Európai Unióval kapcsolatos általános tájékozatlanságot, és érdeklődés hiányát, felmerül az EU legitimitásának a kérdése. Számos szerző hangsúlyozza, hogy az integráció egy pusztán elitek által vezérelt és eliteknek szóló projekt. Elemzésemben tehát ezeknek a szempontoknak a figyelembe vételével a közvélemény és az elitek véleményének összevetése az egyik célom. Azokból az elméletekből indulok ki, amelyek elkülönítik az identitás civil/ állampolgári és szimbolikus-kulturális dimenzióit. Feltételezem, hogy az elit és a közvélemény esetében eltérő a nemzeti identitás tartalma. Míg az elit körében jobban dominál a nemzethez való kötődés állampolgári aspektusa a kulturálissal szemben, addig a szélesebb publikum körében mindkettő hasonló mértékben van jelen. Feltételezhető továbbá, hogy míg kulturális jellegű nemzeti kötődés esetén az EU inkább szimbolikus kihívásként jelenik meg, addig a nemzeti kötődés állampolgári jellege pozitívabban hat az európai kötődésre. Így az elit körében ez is hozzájárulhat az EU pozitívabb megítéléséhez. Elemzésem az IntUne nemzetközi kutatás 2007-es magyar felmérésére épül, amely egyrészt tartalmazza egy 1002 fő megkérdezésével készült reprezentatív közvélemény-kutatás adatait, másrészt 120 parlamenti képviselő és felsőszintű gazdasági vezető megkérdezésének adatait.

The Connection between National and European Identity and their Effect on the Perception of the EU among Hungarian Elites and General Public

Many of the studies on the perception of the European integration process consider the European Union primarily as an economic entity. However, Hooghe and Marks propose that group membership, group identification or identity have an impact on the attitudes towards the integration process. They state that at the beginning of the European integration, the political actors shared the view that the process itself will create identity, while nowadays the supposed causal path is the opposite and the main question is how multiple identities influence the support of the EU. The existence of a European identity is not unanimously accepted by all. Students of the field sharing an essentialist approach find it problematic while constructivists find it possible. When it comes to deal with post-national identities another question arises: whether national and post-national identities are excluding or reinforcing each other – there have been empirical evidences for both ideas. Taking into account the general lack of information and interest about the EU, its legitimacy is often questioned. Several authors consider the European integration process to be an elite-driven process destined to the elites. Therefore, in our analysis we compare elites' attitudes with that of the general public. Our approach is based on theories which differentiate civic and symbolic-cultural aspects of identity. We suppose that the content of national identity is different in the case of the elites and the general public: whilst the civic aspect dominates over the cultural one in case of the elites, the two aspects have similar importance in case of the general public. A cultural type of national identity supposedly leads to the perception of Europe as a cultural threat whilst a civic type of national identity is supposed to generate more positive attitudes towards the EU. This could imply a higher support of the EU in the case of the elites. The analysis is based on the IntUne international survey conducted in 2007 in Hungary which consisted of a representative survey including 1002 respondents and an elite survey including 120 MPs and business top leaders.

¹ Doktorjelölt, Budapesti Corvinus Egyetem

Lakossági vélemények nők és férfiak gyermekvállalását meghatározó tényezőkről

Magyarország negyedik alkalommal vett részt a European Social Survey (ESS) nemzetközi kutatásban. A 2009. február 21. és március 20. között zajló, a felnőtt magyar lakosság valószínűségi, 1544 fős mintáján végzett kutatás során két véletlenszerű almintát definiáltak a kutatók, és ezen alminták egyikében csak a nőkkel, a másikban pedig csak a férfiakkal kapcsolatosan tették fel ugyanazokat a kérdéseket a gyermekvállalást meghatározó tényezők témájában*. A kérdések egyik csoportja a gyermekvállalás során fontosnak vélt tényezőkről, a másik a gyermekvállalás ideális, illetve túl korai és késeinek tartott életkoráról, a harmadik pedig a gyermekvállalás életkori kitolódásának okairól kérdezte a minta tagjait. A gyermekvállalás kapcsán fontosnak vélt tényezők esetében az olvasható ki az adatokból, hogy a válaszadók a férfiak esetében fontosabbnak tartják a különböző anyagi jellegű tényezők meglétét (pl. teljes munkaidejű állás, szülőktől való anyagi függetlenség, saját lakás, magas jövedelem), míg a nők számára fontosabbnak gondolják azt, hogy például a család és a szülők támogassák őket a gyerekvállalás során. A válaszadók szerint a nők legideálisabb életkora a gyermekvállalásra átlagosan 26, a férfiaké pedig 28,6 év. Ezek az átlagok a válaszadók iskolai végzettsége, életkora, lakóhelyének településtípusa, és bizonyos esetben a neme mentén is különböznek. A megkérdezettek szerint a gyermekvállalás életkori kitolódásáért leginkább a fiatalok bizonytalan jövőképe a felelős. Szerepet játszik továbbá a karrierre való koncentráció, illetve a gyermek melletti nehezebb munkavállalás (e két indok a nők esetében fajsúlyosabb, mint a férfiaknál). A nőkhöz képest a férfiak esetében nagyobb arányban említették indokként azt, hogy egyre később válnak felnőtté, akárcsak azt, hogy inkább saját magukra szeretnék költeni a gyermeknevelés költségeként megjelenő pénzt. Az almintás módszer továbbá nemcsak arra ad lehetőséget, hogy a nők és a férfiak megítélésében különbségeket keressünk, hanem arra is, hogy megnézzük: a férfi és a női válaszadók vajon hasonlóan vagy eltérően vélekednek a saját, illetve az ellenkező neműek megítélése során.

* Például az egyik almintá tagjainak a következő kérdésre kellett válaszolniuk: Ön szerint mennyire fontos abban, hogy egy nő gyermeket vállaljon az, hogy magas jövedelme legyen? A másik almintában ugyanez a kérdés így hangzott: Ön szerint mennyire fontos abban, hogy egy férfi gyermeket vállaljon az, hogy magas jövedelme legyen?

Public opinion about determinative factors of women's and men's childbearing

Hungary participated in the European Social Survey (ESS) international research for the fourth time. Fieldwork was conducted 21 February-20 March 2009 on a probability sample of 1544 Hungarian adult respondents. Two separated random subsamples were defined by researchers. In one of these subsamples, questions about determinative factors of childbearing were asked only about women's childbearing while in the other subsample the same questions were asked about determinative factors of men's childbearing*. One group of questions was about the respondents' opinion about determinative factors of childbearing, a second about the ideal, the too early and the too late age of childbearing and the third group asked them about possible reasons of raising the factual age of childbearing. In the case of opinions about important determinative factors of childbearing, we find that the respondents considered financial factors (e.g.: full-time employment, financial independence from parents, own apartment, high salary) more important in the case of men, while in the case of women the respondents considered the support of the family and parents in childbearing more important. According to respondents, the ideal age of childbearing is 26 for women and 28.6 for men. These average ages differ according to the respondents' educational level, age, type of settlement and, in certain cases, the gender of respondents. According to respondents, the main cause of raising the factual age of childbearing is the young's' doubtful view about the future. Focusing on carrier and the difficulties of working as a parent are also important causes – the latter two are more important causes for women than for men according to respondents. Men mentioned more often the fact of becoming an adult later and spending saved money on themselves. The method of subsamples is suitable not just for looking for differences between opinions about men and women but for comparing opinions of women and men respondents about the same and the opposite sexes.

* For instance, respondents of the first subsample had to answer to the following question: How much important is earning high salary in women's childbearing? In the second subsamples, the same question was the following: How much important is earning high salary in men's childbearing?

¹ Tanársegéd, Eötvös Loránd Tudományegyetem
PhD hallgató, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Előíró nemi sztereotípiák változása Magyarországon 1996 és 2008 között

Előadásomban arra a kérdésre keresem a választ, hogy az elmúlt 12-13 évben történt-e változás a magyar lakosság nemekkel kapcsolatos sztereotípiáiban. A nemi sztereotípiák kutatása a nemzetközi szociológia és szociálpszichológia egyik kedvelt kutatási témája. A hazai szociológiában H. Sas Judit már a 1970-es években kutatta a lakosság előíró típusú nemi sztereotípiáit, mely kutatást Tóth László 1996-ban megismételte. 2008 októberében a TÁRKI az 1996-os kutatásból kiindulva egy újabb kérdőíves adatfelvételt végzett a felnőtt magyar lakosság 1009 fős valószínűségi mintáján, az előíró nemi sztereotípiákkal kapcsolatban, és ez lehetőséget adott arra, hogy összehasonlítsuk: milyen változások történtek az elmúlt 12 évben. 17 különböző jellemvonással kapcsolatban kérdezték meg a megkérdezetteket, hogy az adott jellemvonással való rendelkezést inkább a férfiak, inkább a nők, mindkét nem vagy egyik nem számára sem tartja fontosnak. Általánosságban elmondható, hogy gyakorlatilag minden tulajdonság esetén nőtt azok aránya, akik az adott tulajdonsággal való rendelkezést mindkét nem számára fontosnak tartják. A tulajdonságváltozók hierarchikus klaszteranalízisének módszerével ugyanakkor mindkét évben kirajzolódott három „tulajdonságbokor”, amelyek a feminin, a maskulin és a nemsemleges tulajdonságok csoportjaiként értelmezhetőek. Ezek után az egyes tulajdonságok esetében egy-egy sztereotípiát pontszámot számítottunk ki azokra a válaszadókra, akik az adott tulajdonságot inkább a férfiak, illetve inkább a nők számára tartották fontosabbnak, majd ezeket a pontszámokat összeadtuk. Ezekből a férfi-, illetve női sztereotípiá-pontszám összegekből K-Means klaszteranalízis segítségével négy klasztert hoztunk létre: az egyik nemmel szemben sem, a mindkét nemmel szemben, az inkább a férfiakkal, illetve az inkább a nőkkel szemben sztereotipizálókét. 1996-ról 2008-ra 33 százalékról 50 százalékra növekedett azok aránya, akik egyik nemmel szemben sem sztereotipizálnak, ezzel párhuzamosan csökkent a másik három csoportba tartozók aránya. Két- és többdimenziós statisztikai módszerek segítségével elemeztük továbbá azt, hogy milyen szocio-demográfiai csoportokban jellemző inkább a sztereotipizálás, és ebben milyen változásokat lehet felfedezni a két vizsgálati év között.

Change of prescriptive gender stereotypes in Hungary between 1996 and 2008

In our lecture, we would like to answer the question of whether there have been changes in the gender stereotyping of the Hungarian population in the last 12-13 years. The exploration of gender stereotypes is a popular research topic in international sociology and social psychology. In Hungarian sociology, Judit H. Sas had researched the prescriptive gender stereotypes of the population in the 1970s, and this research was repeated in 1996 by László Tóth. On the base of the research of 1996, TÁRKI made a new survey on a probability sample of 1009 Hungarian adult respondents on the topic of prescriptive gender stereotypes in October 2008 and thus a comparative analysis could be done between 1996 and 2008. Respondents were asked about 17 different human characteristics whether the possession of the given characteristic is more important for men or women or both or neither. Generally speaking, the percent of respondents who replied that the characteristic is important for both sexes has raised between the two years in the case of every characteristics. However, three different types of „characteristic bushes” have been shaped by the method of hierarchical cluster analysis of characteristic variables which bushes can be interpreted as the groups of feminine, masculine and gender-neutral characteristics. After that, in the case of every characteristic stereotype-scores have been calculated for those respondents who chose the option of the given characteristic is more important for men or for women and than these scores have been summed up. Four different clusters have been calculated from these masculine and feminine stereotype sum of scores by the method of K-Means cluster analysis. These four clusters are the follows: those who do not stereotype either sexes, those who stereotype both sexes, those who stereotype rather men and those who stereotype rather women. From 1996 to 2008, the rate of those respondents who do not stereotype either sexes has raised from 33 percent to 50 percent and at the same time the rates of the other three groups have declined. At the end of our research, we examined with bi- and multidimensional methods which social-economic groups are more likely to use stereotypes and what kinds of changes can be noticed.

¹ Tanársegéd, Eötvös Loránd Tudományegyetem
PhD hallgató, Eötvös Loránd Tudományegyetem

A fogyasztói mozgalmak, mint politikai szereplők: változó intézmények és elvárások

A globalizáció és a felfokozott modernizáció szándékolatlan következményei, például a kiszámíthatatlan társadalmi és környezeti kockázatok, aláássák a modern (ipari) társadalom fejlődési alapjait, így a reprezentatív demokráciák politikai intézményrendszerét is. Ulrich Becknek ez a reflexív modernizációról, azon belül a reflexív demokráciáról és szubpolitizálódásról alkotott elmélete az alapja annak a kutatásnak, amely az értékorientált fogyasztói mozgalmak (etikus vagy politikus fogyasztók) politikai háttérének megértéséhez kíván hozzájárulni. A kutatás felvetése, hogy e mozgalmak megjelenése és terjedése értékelhető a politikai intézményrendszer átalakulásának részeként, egyéni szinten pedig a közügyekben való részvételi igény is ösztönzi. Korábbi munkáiban Beck főleg az állam hatalomvesztéséről, a nemzetállami politikai kiüresedéséről, ezzel párhuzamosan a technikai-gazdasági szféra döntéseinek politizálódásáról beszél a politika reflexív modernizációja kapcsán. A 2005-ös *Power in the Global Age*-ben viszont már három, a globális politikai térben meghatározó szereplőt azonosít: az államot, a globális gazdasági szereplőket és a civil szervezeteket. A civil szervezetek hatalmi helyzetét legtöbbször a fogyasztói mozgalmak példáján mutatja be. A civil szervezetek és a globális gazdasági szereplők hatalmi stratégiája egymás tükörképe: mindkettőnek a kivonulási opció a legfőbb hatalmi eszköze. A vállalatoknak az államokkal szemben, a fogyasztóknak a vállalatokkal szemben. Az előadás első felében bemutatom az értékorientált fogyasztói mozgalmakat politikai szempontból értékelő irodalom főbb állításait, valamint hogy a jelenség Beck reflexív modernizáció és szubpolitika elméletének keretein belül hogyan értelmezhető a politikai rendszer változásának jeleként. Az elméleti érvek mellett kutatási eredményekkel is szeretném alátámasztani, hogy az etikus fogyasztói mozgalmak terjedésének politikai háttere van. Az előadás bemutatja egy 2005-ös reprezentatív mintás felmérés és egy 2009-ben végzett interjúorozat eredményeit* mely utóbbiban négy különböző önszerveződő fogyasztói csoport összesen harminc tagja számolt be fogyasztóként követett értékeiről és politikai, közösségi aktivitásáról.

* A bemutatott kutatást a Magyar Tudományos Akadémia – Sasakawa Young Leaders Fellowship Fund kutatói ösztöndíja tette lehetővé 2009-ben.

Consumer movements as political actors: transforming institutions and changing expectations

Globalization and the unintended side-effects of accelerated modernization, for example, unpredictable social and environmental risks, undermine the foundations of the modern (industrial) society, and the political institutions of representative democracies. This statement by Ulrich Beck and the theory of reflexive modernization and reflexive democratization (subpoliticization) provide the theoretical foundation for the research that aims to contribute to a better understanding of the political motives of value-oriented consumer movements (ethical or political consumers). The hypothesis of the research is that the appearance and the spread of these movements may be perceived as an indicator of the transformation of the political institutions, and – on the individual-level – they are motivated by the demand for public participation. In Beck's earlier publications, reflexive modernization of politics meant the de-authorisation of the state and the declining significance of national-state politics in line with the politization of the technical and business sphere. However, in the *Power in the Global Age* (2005), Beck already identified three global political actors: states, global capital and non-governmental organizations. Most times, the power role of civil society organizations is explained through the examples of consumer movements in this work. The power strategies of civil society organizations and of global capital are turn over images of each other: exit option is the dominant instrument for both of them. Corporations use it against states, while consumers do so against global capital. In the first part of the presentation, the main discussions on the political relevance of value-oriented consumer movements are introduced, and we will argue for the explanation of the phenomenon as a part of political institutional changes within the theoretical frame of Beck's reflexive modernity and subpolitics theory. Empirical evidences seem to support this idea. The presentation also highlights the major findings of a representative survey from 2005 on the theme and of a series of interviews* with the 30 members of four self-organized value-oriented consumer groups in Hungary, who reported on their consumer values and on their political and community activities.

* This part of the research was realized with the kind support of the Hungarian Academy of Sciences – Sasakawa Young Leaders Fellowship Fund grant in 2009.

¹ PhD hallgató, Budapesti Corvinus Egyetem

Cigányok? Azok meg kicsodák?

2009, Békés városa. Reprezentatív kutatást végeztünk Roma integráció Békés városában címmel. A romák látszólag igen előrehaladott integrációs mutatókat tudhatnak magukénak. Persze, ha egyáltalán tudjuk, kik is azok a romák. És tudjuk? Ha van kiről beszélni, akkor (és csak akkor) van mit mondani. Mari néni a közértben pontosan tudja. De amit Mari néni tud mondani a romákról, empirikusan aligha használható – módszere mégis jónak tűnik. Mi is ezt választjuk... És még két megközelítést... 2001-es KSH adat szerint békésen 629 ember vallotta magát romának, 2,9%. A szóbeszéd kb. a háromszorosáról tud ennek. Kérdezzünk hát!

- 1) Kik azok, akik magukat romaként sorolják be?
- 2) Kik azok, akiknek a házastársa (is) roma?
- 3) Kik azok, akiket a kérdezőbiztos romának sorol be?

De hogy elkerüljük a KSH önbesorolási „csapdáját”, úgy döntünk, a roma háztartásokba roma kérdezőbiztosokat küldünk. Miért? A cigány ember a másik cigány ember előtt inkább vallja be identitását, mint ismeretlen magyar előtt. A város kicsi, a cigányok egy jelentős része még mindig szegregáltan él, így a kb. harminc segítő legtöbbször elsöre el tudja dönteni az utca betájolásából, hol várható cigány család. Mi pedig úgy döntünk, ide szigorúan cigány kérdezőbiztosokat küldünk. Aztán megfogalmazzuk elvként, hogy a nem cigány kérdezőbiztosok, amennyiben cigány család jut nekik a mintában, átadják a kérdést a cigány kérdezőknek. Az eredmények magukért beszélnek: gyakorlatilag minden mérés azonos eredményt mutat. A város lakosságának 14,2%-a sorolható valamilyen ismérv alapján cigány kategóriába (szemben a KSH adatokkal). Az eltérések a standard hibán belül esnek, és csak néhány tizedszázalékot tesznek ki. Vagyis (talán) kezdünk annyit tudni, mint Mari néni... Miért tud többet Mari néni, mint az átlag szociológus? Mert ő tudja, hogy...

- 1) ki a cigány (napi szinten), az nem akkor dől el, amikor teoretikusok felsorolják az ismérveket, hanem a „ringben”: boltban, házvásárláskor, munkahelykereséskor stb.
- 2) a cigánykérdés elsősorban nem országos kérdés (bár az is), hanem helyi. Mari néni döntésének a kérdése – ő a kulcs!
- 3) a cigánykérdés ma sokkal kevésbé etnikai kérdés. Inkább társadalmi kategória, mégpedig negatív – hiszen akiket Mari néni annak tart, azokkal úgy is fog bánni, és ehhez nem kell feltétlenül etnikailag cigánynak lenni.

Gipsies? Who are they?

2009, Békés town. We made a representative survey titled Gypsy integration in Békés town. Gypsies seem to be at an advanced stage of integration. However, we should know first who is gypsy. And do we know? If there is something we can talk about, we can talk about it (and just then). Aunt Mary knows exactly... But, Mary's knowledge of gypsies is not suitable for us as empirical knowledge – nevertheless it seems to be good. So, we chose it, too. And two more methods. KSH Survey 2001 – only 629 persons selected gypsy identity, 2,9% of the population (Békés). Gossip knows more than three times of it. We should do investigation!

- 1) Who choose gypsy identity in the town?
- 2) How many people have gypsy spouses?
- 3) How many people are seen as gypsy by questioners?

We would like to avoid the trap of KSH classification, we made a decision: if the household is gypsy, the questioner must be gypsy too. Why? Because gypsies are more honest to declare their identity, if they should do it to another gypsy – contrary to a Hungarian one. The town is little where gypsies live in segregation, so our 30 assistants generally know where to find gypsy homes in a street. So, we made a decision, gypsy questioners must go rigidly to these places. And even more, if some Hungarian questioners find a home with gypsies, they have to pass it to a gypsy one. And the result explains itself. Every statistics of them are equal. 14,2% of the Békés population can be classified as gypsy – contrary to 2,9% of KSH 2001. Variance is considered as standard error it counts only some decimals. In this way, we begin to know (maybe) as much as Aunt Mary...

Why does Aunt Mary know more as a sociologist generally? Because she knows (that)...

- 1) what theorists talk about does not count because the only place where race is decided is in everyday life: doing the shopping, buying a house, looking for workplace, and so on
- 2) the gypsy-trouble is not the business of the country (but it is the business of the country, too) but it is primarily a local one. The key of the decision of Aunt Mary!, is she herself.
- 3) the gypsy-trouble is not basically an ethnical problem nowadays. It is rather a social category, moreover negative. If Aunt Mary considers someone as gypsy she is going to handle him/her as a gypsy, and it does not matter if the person is really gypsy or not.

¹ Igazgató, kutatásvezető, Szent Lázár Alapítvány
MA hallgató, Eötvös Loránd Tudományegyetem

A partiumi magyar középiskolások kulturális fogyasztási szokásai

Korunk leghangsúlyosabb jellemzője a változás. A fogyasztói- és az információs forradalom átírta szokásainkat, életformánkat, emberi kapcsolatainkat, a kultúráról, a műveltségről alkotott képet. A változások legérzékenyebb csoportja az ifjúság, amely minden eddigénél tágabb, ellenőrizhetetlen és befolyásolhatatlan információs térben szocializálódik s ennek következtében egyre szélesebb teret nyer a fogyasztói társadalom által kanonizált műveltség. Dolgozatunkban arra keressük a választ, hogy a posztmodern társadalomban, mennyire tud érvényesülni az iskola kultúrákövetítő potenciálja a külső hatásokhoz képest, különösen pedig arra, hogy az új értékrend és műveltségeszmény milyen hatással van a nemzeti kisebbségként élő fiatalok identitástudatára. Munkánkat egy kérdőíves kutatásra alapozzuk. A partiumi megyeszékhelyek (Nagybánya, Szatmárnémeti, Zilah, Nagyvárad, Arad, Temesvár) vezető (illetve a felsoroltak közül három városban az egyetlen) magyar líceumainak X. reál és humán osztályokba járó tanulói választottak kérdéseinkre. Egy-egy iskolában 50 tanuló töltötte ki a nyolc oldalas kérdőívet. Kérdéseink nemcsak a kulturális fogyasztásra vonatkoztak, hanem a diákok értékrendjére, családi hátterére is. A kérdőívek elemzése során várhatóan megtudjuk, hogy: milyen kulturális ethoszt örökítenek át a partiumi magyar családok, milyen értékeket tart fontosnak az ifjúság, milyen kulturális szokásaik vannak, kinek a hatása meghatározó ízlésük és kulturális szokásaik kialakításában, kinek a hatása hiányzik, mennyire meghatározó a média által sugallt értékrend, milyen határfokú az iskola érték- és műveltségkövetítő potenciálja, valamint azt, hogy kulturális szokásaik erősítik-e, vagy gyengítik nemzeti identitástudatukat.

The cultural consuming habits of the high school generation in the Partium region

The most accentuated characteristic of our times is change. Consumer society and the revolution of information technologies changed our habits, everyday lives, human relationships, the images that we created about culture and civilization. The most affected group is the youth, who have the opportunity to socialize in the widest, most uncontrollable and uninfluencable informational system/range, and as a result, civilization controlled by consumer society gathers more and more attention. In our study, we try to seek an answer to how schools' culture-sharing potential may emerge compared to outern influences, and especially to how this new set of values and culture influences the self-consideration/self-awareness/consciousness of ethnic minority youths. We base our work upon a questionnaire research. Our questions are answered by 10th grade Hungarian high school students (both from the humanities and technologies sections) from the leading Hungarian high schools of Partium's counties (Nagybánya, Szatmárnémeti, Zilah, Nagyvárad, Arad, Temesvár). The 8-pages long questionnaire was answered at each school by 50 students. Our questions also refer to the set of values and the family background of the interviewed students. While examining queries, we expect to find information about the followings: what kind of ethos the families from Partium inherit, what the important values for the youth are, what their cultural habits and traditions are, who has the strongest influence on developing their cultural habits and tastes, whose influence is missing, how strong the influence of the media is, how strong schools' potential for transmitting values and culture is, and last, but not least: how cultural habits influence national identity.

¹ Egyetemi adjunktus, Partiumi Keresztény Egyetem
PhD hallgató, Debreceni Egyetem

Az értékrend és életminőség összefüggései

A dolgozatban az értékrend és az életminőség közötti kapcsolatokat, ezek belső struktúráit elemzem. 2007 és 2008 folyamán végeztem egy kérdőíves kutatást három településen: Miskolc, Pilisszentlászló és Bükkzentkereszt. Az egyes településeken kvótás mintavételt alkalmaztam (Pilisszentlászlón teljes körű lekérdezést). A minták az adott településen korra és nemre reprezentatívak, iskolai végzettségre nézve a felsőfokú végzettségűek enyhén felülreprezentáltak. A minta elemszáma 865. Az elemzéshez felhasználtam a Világértékkutatások (WVS) adatbázisát is. A WVS kutatásokból, illetve kérdőívekből a saját kutatási célkitűzéseim szempontjából legfontosabbnak gondolt értékeket vizsgáltam, s a rájuk utaló kérdéseket változtatás nélkül vettem át. Az életminőséget érintő kérdéseket Allardt és Erikson kutatásaiból vettem át és szerkesztettem egyé.

A dolgozat főbb állításai:

- 1) A civil társadalmi tagság, a posztmaterialista értékorientáció, a nagyobb környezeti tudatosság együtt jár, és nagyobb boldogságérzettel párosul.
- 2) Az anyagi viszonyaikkal azok az emberek elégedettebbek, akiknek a pénz nem túl fontos cél az életükben, mivel kisebb igény szintjük könnyebben kielégítést nyer. A többi értékterület esetén az elégedettség és a fontosság kapcsolata fordított. Azok az emberek elégedettebbek, akiknek az adott értékterület fontos. Ezen esetekben a teljesítmény eredménynövelő hatása erőteljesebb, mint a fontosság igény szint növelő hatása.
- 3) A jövedelmi viszonyok kivételével mind az objektív, mind a szubjektív mutatók alkalmasak az életminőség mérésére, egymást helyettesítő módon, az egymással való szoros kapcsolatuk miatt.
- 4) Az életminőség különböző dimenziói közötti összehasonlíthatóság az értékek bekapcsolásával oldható meg, mivel az átfogó boldogság azon részterületeken tapasztalt-érezelt elégedettségtől függ különösen, amik relatíve fontosabbak az érintett egyénnek (csoportnak). Amennyiben egy mutatót szeretnénk szerkeszteni a különböző életminőségi dimenziók eredményeiből, a fontosságukkal kell súlyozni azokat.

Connections between the Quality of Life and the System of Values

In the essay, we examine the connection of the system of values and the quality of life, their inner structure and we also study how these two affect each other. During the years of 2007 and 2008, we carried out a research with questionnaires. The essay is a result of the outcome of this research as well as the analysis of the database of WVSs (World Values Surveys). For the research, we chose three settlements in a way that it should include a town and a village as well as settlement in East Hungary and one in Transdanubia. The method we used for sampling was quota sample in Miskolc and Bükkzentkereszt and we asked everybody who was willing to answer in Pilisszentlászló. For our questionnaire, we used some of the questions of the WVS questionnaire. To measure the quality of life (QOL), we used different multi-item survey questions from the surveys of Erikson and Allardt.

The main statements of our essay are:

- 1) Membership of the civil society, post-materialistic value orientation and a bigger concern about environment protection as well as a higher feeling of happiness go together.
- 2) Those who do not care much about money seem to be more satisfied with their financial situation, as their lower level of demand can be more easily satisfied. However, in the case of other value domains, the direction of the connection is reverse: those who find a certain value domain important are more satisfied with it. They make more efforts in these value domains, which leads to better results. This seems to be more important than the increasing demand caused by the importance.
- 3) Except for financial conditions, the objective and subjective indicators are substitutively capable of measuring QOL, because there are strong relations between them.
- 4) The overall feeling of happiness depends mainly on the satisfaction experienced in those areas which are considered particularly important by the individuals or groups. If we wish to create an index based on the findings of the different dimensions of QOL, we have to weigh them according to their importance.

¹ Egyetemi adjunktus, Miskolci Egyetem

Növekedés és komplex rendszerek. Az energia válsága

Az elmúlt 250 év a folyamatosan bővülő fogyasztás és egyre összetettebb társadalom ideje volt. Az 1973-ban kiadott és sokszor - ok nélkül - lekicsinyelt Növekedés határai tanulmány, összevetve az azóta eltelt 30 évvel, nagyon találó helyzet- és jövőképet festett. Mi vár ránk? További növekedés, vagy összeomlás? Eredményeink alapján az adatok tükrében állítható, hogy a rendelkezésre álló energia mennyisége gyorsan csökkenni fog, a nyersanyagok egy részéé úgyszintén. A kőolaj kitermelése a mezők adatai és az új felfedezések fényében alkotott modellek szerint 2008-ban tetőzött, az egy főre jutó energia pedig már a 70-es évek végén; ez utóbbit az elérhető adatbázisok mutatják. A Föld, mint rendszer a törzsfajlás során egyetemes törvényt követett: azok a fajok fejlődtek gyorsabban, melyek hatékonyabban tudták növelni a rendezetlenséget a napsugárzásból vett energiában, akár közvetve, akár közvetlenül jutottak hozzá. Az ember sem kivétel ez alól. A javak és az energiafogyasztás eloszlása egy skálafüggetlen rendszerre enged következtetni. Ez lehetővé teszi modellek készítését. Az eredmények alapján a társadalom, mint energiafogyasztó hálózat kényszerű átrendeződés előtt áll. A társadalmat, mint skálafüggetlen energetikai rendszert modellezve többféle forgatókönyv készíthető a jövő lehetséges energia-népeség eloszlásfüggvényeire. Mindegyik közös jellemzője azonban egy határpont, amelyen túl a rendszer jellege nem tartható meg, az kényszerűen, vagy tervezetten átrendezi önmagát. A jövő tehát valószínűsíthetően azoké a hálózatoké, melyek a lokalizáció felé mozdulnak el. Ennek két legfontosabb feltétele a helyi energia- és élelemtermelés. Az előadás a különféle modellek valószínűségét is elemzi.

Expansion and complex systems – the crisis of energy

The last 25 years have been characterized by the continuous growth of consumption and complexity. The authors of Limits to Growth (1973) sent the first warnings about the future. This research was neglected but this treatment was not a correct one. The comparison of the essay with the last 30 years clearly shows the truth of the outlined scenarios and assumed processes. What will happen? Collapse or continuous growth in the future? Our results and the incoming dataset suggest that the available energy and the amount of some important resources are going to suddenly decrease in the near future. The production of crude oil peaked in 2008, according to the database of the fields and the data of new discoveries. Energy use per capita peaked in the late seventies, which can be seen in several databases. The Earth as a system followed a universal law during the history of natural selection: species that were most effective in the growth of entropy (regardless of the way with which they gained this energy, direct or indirect) were the fastest in the evolutionary contest. Mankind is not an exception. The distribution of energy and wealth in society seems to form a scale-free distribution. It allows us to construct models on it. According to the results, society is going to face forced redistribution. There may be several possible scenarios for energy-population distributions of the future, during the construction of models of society as a scale-free system of energy distribution. Their common mark is a turning point and above this point, the main characteristic of the system is not sustainable; the system redistributes itself by force or by a man-driven plan. It is quite possible that the future will contain only networks moving toward locality. It has two major conditions: local energy and food production. The lecture also analyzes the possibility of these models.

¹ Óraadó tanár, vezető kutató, Eötvös Loránd Tudományegyetem

A részvételi akciókutatás

Társadalomkutatóként (ráadásul a roma tematikában végezve kutatásokat) az elmúlt években egyre inkább ellehetetlenülni éreztük azt az elsősorban elemző, értelmező kutatói pozíciót, amely a korábbi időszakban sokkal inkább adekvátnak tűnt. Az a képzet, hogy a társadalomtudományos absztrakció képes lehet megfogalmazni a kialakuló és mélyülő társadalmi szakadékok, és az e szakadékok következtében beszűkülő mozgásterek, bezáruló életpályák működését, nyomasztó felelősséget rakott ránk. Úgy gondoljuk, ez általános tapasztalata lehet napjainkban a kutatóknak. Nagy kérdés, hogy ez a kutatóként elsajátított absztrakciós készség csak tudományos szövegek létrehozására alkalmas-e, vagy használható olyan társadalmi akciók létrehozásában is, amelyek éppen e társadalmi helyzetek és jelenségek mozgásba hozására, veszélyes tartalmaik kimozdítására törekednek. Illetve, hogy használható-e a társadalomtudományos tudás másképp, mint megszokott igényfelmérő és programértékelő alkalmazott kutatások esetében. Előadásunkban egy olyan kutatást mutatnánk be, amely több mint két éve folyik a részvételi akciókutatás (Participatory Action Research - PAR), ezen belül a művészeti tevékenységeken alapuló kutatás (Arts Based Research – ABR) módszertanával és szemléletével. Konkrétan a Káva Kulturális Műhely drámás és színházi projekteinek létrehozásában, működtetésében és elemzésében veszünk részt. E munka tapasztalatain keresztül beszélünk, majd e terület módszereiről és a benne rejlő lehetőségekről. Az előadás két részre tagolódik majd. Elsőként egy olyan kutatás módszertanát mutatjuk be, amelynek témája egy kortárs csoporton belüli erőszakról szóló, 12-13 éves gyerekeknek játszott színházi nevelési foglalkozás. Az előadás második részének egy most induló kutatás lesz a témája. Ez a kutatás a falusi konfliktusok feloldására létrejövő úgynevezett társadalmi színházi kísérlethez kapcsolódik.

Participatory Action Research

As social scientists specialized in Gypsy/Roma research, we have experienced the position of the interpretative, contemplating researcher becoming more and more problematic. The idea that a careful investigation leading to social scientific abstractions is the adequate way for coping with the appearance of a widening social abyss in our field has seemed to us a passing away. We have been witnessing the narrowing of opportunities and the emergence of new dynamics of entrapped lives that made us think about the position of the researcher. This may be the general experience of social science researchers in Hungary today. The main question of the paper to be presented concerns the usage of social scientific knowledge with the original purpose of describing relations on an abstract level. Whether the type of research we are accustomed to could also be used to create collective actions that aim to change social situations as well as their meanings by deminishing and altering their dangerous content. Our second question is about how (and how far) the knowledge mobilised for collective action to reshape social situations is different from the one of consulting expertise relating to applied research. The major part of the presentation consists of two parts. First, we present the methodology of a research on a “theatre in education” (TIE) program about violence. The second part is based on another project started recently, which is related to a so-called “social theatre”, an experiment that tries to resolve conflicts in Hungarian villages.

¹ Tudományos munkatárs, Káva Kulturális Műhely,
Anblokk Egyesület
PhD hallgató, Pécsi Tudományegyetem

² Kutató, Anblokk Egyesület
PhD hallgató, Pécsi Tudományegyetem

Beteljesülés – újragondolás – globális társadalmi felelősség

Az európai felsőoktatási reform első szakasza elérkezett a lezáráshoz. Eljött az átfogó értékelések ideje, és megkezdődött a következő tíz éves szakasz céljainak megfogalmazása. Ezt a folyamatot váratlanul érte a gazdasági világválság, amely most rányomja a bélyegét a fentiekre való gondolkodásra, úgyszólván minden állásfoglalásra. A válságnak akár pozitív hatása is lehet, mivel kilendítheti a holtpontról, a már megszokott, rutinszerűvé vált gesztusokat, kétévente lebonyolított értékeléseket, a részletkérdésekbe való elmerülést. Az érdekelteket (akiknek a véleményét általában az ún. puffer szervezetek képviselik a hivatalos fórumokon) az eddiginél határozottabb és egyértelműbb állásfoglalásokra készíti, másfelől kikényszeríti, hogy az eddig háttérbe szorított, fundamentális kérdések napirendre kerüljenek. A leggyakrabban használt fogalom a felelősség lett. A felsőoktatás közjósága, annak fenntartása alapvetően közösségi (public) felelősség. A felsőoktatási intézmények felelőssége, hogy megtalálják a kompetíció és a kooperáció együttes érvényesítésének útját. Új fordulat az akadémiai morális szolidaritás, amely nemzeti és nemzetközi szinten is értelmezendő. Főleg az agyszívásra utal, amely a kevésbé fejlett régiókat megfosztja magasan képzett fiatal diplomásaiktól (többek között az általában aszimmetrikus helyzeteket teremtő európai mobilitási programok támogatásával). Az egész tudós társadalom és a felsőoktatás felelőssége az „ember arcú globalizáció” modelljének megalkotása (a fenntartható fejlődés és a társadalmi szolidaritás gondolatának megjelenítés a kutatásban és az oktatásban). Az európai felsőoktatási reform véglegesen kilép a kontinens intellektuális és politikai kereteiből. Ebben a helyzetben új megvilágításba kerül és újragondolást igényel a felsőoktatás lényegében minden fő kérdése az intézményi sokféleség elismerésétől és kezelésétől kezdve az akadémiai és a professzionális képzés helyéig, szerepéig.

Achievement – rethinking – global social responsibility

The first phase of the European higher education reform has arrived to its completion. The time for overall evaluations has come, and the outlining of the goals of the next ten years has begun. This process was surprised by the global economic crisis that is now making its mark on the way we think about the above listed issues and on practically every statement about them. The crisis may even have a positive effect, since it could push the almost routine-like gestures, biannual evaluations and being lost in the details away from the „business as usual” attitude. It forces those involved (whose opinions are generally represented by the so-called buffer organizations at official functions) to make more decisive and clearer statements than they had in the past. At the same time, it compels the fundamental questions that have been sidelined so far to come to the foreground of the agenda. Responsibility has become the most often mentioned phrase. Higher education is a public good and a public responsibility. It is the responsibility of higher education institutions to find the methods of combining the benefits of cooperation and competition. Academic moral solidarity is a new ideal that can be interpreted at both national- and international-levels. It mainly refers to the brain drain that deprives the less developed regions of their highly qualified young graduates (for example by supporting European mobility programs that tend to create asymmetric situations). It is the responsibility of the entire academic community and higher education to craft the model for „globalisation with a human face”, introducing the concepts of sustainable development and social solidarity in research and education. The European higher education reform irreversibly steps out of the intellectual and political constraints of the continent. In this situation, nearly all the fundamental questions are viewed in a different light and are in need of rethinking, from the acceptance and handling of institutional diversity to the role and place of academic and professional training.

¹ Professor emerita, Budapesti Corvinus Egyetem

Táborok és törések

A 2009-es év politikai történései újfent bebizonyították, hogy a politikai preferenciák alakulása és a pártok támogatottsága rövid időn belül jelentőset változhat. Az Európai Parlamenti választás eredményei nem az előzetes közvélemény-kutatási adatok alapján várt adatokat tükrözték. A Jobbik nagyfokú előretörése, az MDF jelöltjének bejutása, és az LMP vártnál jobb szereplése kapcsán a pártok láthatósága, a látencia és a szavazó táborok közötti törésvonalak ismét az elemzések fókuszpontjába kerültek. Az utóbbi tíz év választásai után újra és újra felmerül kérdésként, hogyan készíthetnének pontosabb becsléseket a kutató intézetek. Előadásunkban a 2009-es év eddig közvélemény-kutatásaira támaszkodva megpróbáljuk újszerű módszerekkel bemutatni, hogyan lehet alternatív módon mérni a politikai pártok szimpatizánsainak számát. Bemutatunk egy olyan becslési eljárást is, ami nem a survey típusú adatfelvételek egyéni válaszaiból próbálja megbecsülni a szavazóbázisokat, hanem a válaszadók politikai networkjén keresztül. Az előadásunkban emellett előtérbe kerülnek a másodlagos preferencia kérdések segítségével kialakítható politikai csoportosítások is. A pártok szavazóbázisainak identifikációja az elmúlt években egyre kevésbé sikerült, mivel a korábbi klasszikus, kemény demográfiai változók magyarázóereje jelentősen lecsökkent. Az összetett pártpreferencia kérdések alapján kialakított politikai klaszterek demográfiai szegmentálása és értékdimenziók szerinti részletes elemzése véleményünk szerint segít jobban megérteni az egyes táborok között meghúzódó törésvonalakat, és segít a szavazóbázisok korábbinál pontosabb identifikációjában is.

Supporters and cleavages

The political events of the year 2009 proved again that the changes of political preferences and the support of political parties may change significantly within a very short period. The result of the European Parliament Election deviated from earlier opinion poll data. The Jobbik have forged ahead, MDF has got into the EP with one candidate, and LMP have achieved a better result than expected. Therefore, the visibility of parties, latency, and the cleavages between voter camps came into the focus of analyses. After the elections of the past ten years, the question of obtaining more exact estimations occurred time to time. In our discourse, we try to show how to measure the number of supporters of each party in an alternative way with novel methods, learnt through the opinion polls conducted in 2009 up to now. We present an estimating method that tries to evaluate the voter bases not from the individual answers of the survey data collections but based on the respondents' political network. In the presentation, political segmentations based on secondary preference questions are also introduced. The identification of the voter bases of the parties was less and less successful, due to the notably decreasing explanatory power of the former classic, hard demographic variables in the past few years. In our opinion, demographic segmentation and detailed analysis of the political clusters based on complex party preference questions help us to understand the cleavages between camps and give a hand to the more precise identification of the voter bases.

¹ Kutató, Forsense Piackutató Intézet

² Egyetemi tanársegéd, Károli Gáspár Református Egyetem
PhD hallgató, Eötvös Loránd Tudományegyetem

A válságok érzetei. A 2008/2009-es válság, mint esemény hírének elterjedése a nyilvánosságban

A válságok okainak, hatásainak, megoldásának kutatásán túl fontos kutatási terület a válságok érzete. A válság méretét jelentősen befolyásolhatja annak percepciója. A válság, jelentős mértékben függ attól is, hogy mennyire terjed el, és mennyire tudatosodik a társadalomban. Annak vizsgálatát, hogy egy válság milyen szinten éri el a társadalom tagjait, kutatásomban kétféle módon közelítem meg. Megvizsgáltam a sajtóban és a közvéleményben lejátszódó diffúziós folyamatokat. A Peripato Műhely keretében a 2008 őszi kirobbant nemzetközi pénzügyi-, gazdasági- és hitelválság kapcsán nemzetközi és magyar sajtóelemzéseket végeztünk. Az általunk összegyűjtött válsággal kapcsolatos sajtócikkek időbeli változását vizsgáltuk. Bizonyos angol, amerikai, francia, görög, japán, olasz, spanyol nyelvű és magyar napisajtó dinamikájának kvantitatív elemzésével sikerült megragadni a médiában a válság tükröződését, percepcióját. Megvizsgáltuk, hogy a válság kapcsán milyen események, hírek jelentek meg és töltötték ki a média terét mind a hazai, mind pedig több külföldi sajtótermék cikkszámainak idősoros vizsgálatával. A dinamikai formák különböző típusait figyelhetjük meg az egyes országok, vagy az egyes sajtótermékek cikkszám növekedései során. Időbeli dinamikai tipológiák szerint összehasonlításokat végeztünk az egyes témák életciklusainak elemzése során. Az adatgyűjtés lehetőséget adott arra is, hogy megvizsgáljuk Magyarország képét a külföldi sajtóban a válság kapcsán. A gazdasági válság Magyarországon a politikai válsággal is összefonódott, reprezentatív empirikus felmérések eredményei segítségével vizsgáltam a válságok közvéleménybeli elterjedését, mértékét, és sebességét. A kutatásban felhasznált adatok több 2008-2009-es 1000 fős, felnőtt lakosság körében végzett CATI-típusú felmérésekből származnak, melyek mind keresztmetszeti, mind longitudinális elemzésekre lehetőséget adtak. A közvélemény-kutatások kérdéseinek válaszai segítséget adnak a válság érzeteinek további vizsgálatára, melyek kiegészítik és megerősítik a médiában végzett kutatásaink eredményeit. Az előadás során bemutatom, hogy a média és a közvélemény egy-egy szelete hogyan, milyen módon tudott reagálni a váratlan eseményekre. Ismertetem, hogy kvantitatív eszközökkel mennyire ragadható meg a válság érzete a társadalom e két nagy alrendszerében.

Kulcsszavak: sajtódinamika, terjedési folyamatok a médiában és a közvéleményben

Sense of crises. The public diffusion of news of the 2008/2009 crisis as events

Sense of crises is a most important research area beyond research in causes, effects and solutions of crises. Dimensions of crises are affected by their perception. Crisis considerably depends on how much it is spread and became conscious in society. We present two different ways of examining how deeply the members of society are reached by the crisis. We analysed diffusion processes in press and public opinion. As a byproduct of the international financial, economic and credit crisis in 2008 autumn, we made an analysis of international and Hungarian press in Peripato Workshop. We investigated temporal change of the collected news articles concerning the crisis. We could catch the perception and reflection of crisis in media with quantitative analysis of dynamics of some English, American, French, Greek, Japan, Italian, Spanish and Hungarian daily news. In our research, we applied dynamical typology based on the number of the news articles via time series analysis, and we made comparisons between the life cycles of these issues. Data collecting provides facilities to examine the image of Hungary in foreign press in connection with the crisis. In Hungary, the economic crisis has been interlocked with political crisis. We analysed the diffusion, size and speed of crises in public opinion using the results of representative empirical surveys. Data used in the study arrive from several CATI surveys conducted with 1000 adults in 2008 and 2009, which provide facilities for both cross-sectional and longitudinal analyses. In the discourse, we present the way how one or another slice of media and public opinion could react to unexpected affairs. We review how to quantify sense of crisis with quantitative tools in these two great subsystems of society.

Keywords: dynamics of news of the media, diffusion processes in media and public opinion

¹ Kutató, Forsense Piackutató Intézet

A cigány identitás változása az asszimiláció és a szegregáció tükrében, avagy miért nem tudnak (akarnak?) integrálódni az iváni cigányok?

Magyarországon, a Nyugat-Dunántúlon, Győr-Moson-Sopron megye két falujában, Fertőrákoson és Ivánban végeztem szociológiai kutatást a cigány identitás változásáról az asszimiláció és a szegregáció tükrében. Megállapítást nyert, hogy Fertőrákoson a Kösztörús cigány lakosság olyan nagymértékű asszimilációt hajtott végre, hogy már a cigány kultúrának csak gyenge nyomait lehet megtalálni. Nem tartják őseik szokását, teljesen más szakmákat sajátítottak el, mint elődeik, és integrálódtak a nem cigány, többségi társadalomba. Cigány identitásukat majdnem teljes mértékben elvesztették, a cigány nyelvet is csak kevesen beszélik. Az asszimiláció releváns okaként az egykori Osztrák-Magyar határ közelsége, az ennek következtében kibővülő munkaerőpiac, a jobb kereseti lehetőségek és a cigányság viszonylag kis lélekszáma valószínűsíthetők. Tehát az első hipotézis, mely az asszimilációt kapcsolatba hozta a cigány lakosság identitásvesztésével, igaznak bizonyult. A másik faluban, ahol szintén szociológiai vizsgálatot folytattam, Ivánban, Győr-Moson-Sopron és Vas megye határán, szegregációról beszélhetünk. A település két utcájában él Oláh és Muzsikus cigány lakosság, a faluba beköltözésre nincs lehetőségük, teljesen elkülönülve élnek két utcában. A második hipotézisem is igaznak bizonyult a szegregáció és a cigány identitás fennmaradása közötti kapcsolat tekintetében. Asszimiláció és integráció helyett szegregációval kell megküzdeniük az iváni cigányoknak, még az ún. cigánytelepes forma is fenn van tartva a többségi társadalom által. Ivánban a cigány és a nem cigány lakosok között nagyon szűk az érintkezések zónája, s a cigány lakosok negatív viszonyítási alapként jelennek meg a falu nem cigány lakosai számára. Végezetül megállapítom, hogy Győr-Moson-Sopron megyében asszimilációra, és szegregációra egyaránt van példa a cigány populációval kapcsolatban. Ivánban, a 2009-es év során a végtelenségig kiéleződött a helyi cigány és nem cigány lakosság közötti viszony. Kutatásom során arra is kerestem a választ, hogy miért nem tud megvalósulni a cigányok integrációja Iván községben.

The change of Gypsy identity with respect to assimilation and segregation, namely why Gypsies do not want to/ cannot be integrated in Iván?

We conducted sociological researches in two villages (in Fertőrákos and Iván) of Győr-Moson-Sopron County, Western Transdanubia, Hungary, about the change in gypsy identity with respect to assimilation and segregation. It has been ascertained that in Fertőrákos, the grinder gypsy population has undergone assimilation to such an extent that the gypsy culture can be found only in faded traces. They do not follow the customs of their ancestors, they learnt entirely different kinds of professions as their forefathers and they are integrated into the non-gypsy, majority society. They lost their gypsy identity almost completely; also the gypsy language is spoken by only a few. As the relevant cause of assimilation, we assume the vicinity of the former Austrian-Hungarian border, and thus the enlarged labour market, the opportunities of better payment and the relative small number of gypsy inhabitants. Therefore, the first hypothesis which connected assimilation to the loss of identity of the gypsy population proved to be true. In the other village where we likewise conducted sociological investigations, in Ivan, on the boundary of Győr-Moson-Sopron and Vas Counties, one can speak of segregation. The olah and musician gypsy population occupies two streets of the settlement, they have no chance to move into the village, they live entirely isolated in two streets. Our second hypothesis also proved to be true regarding the connection of segregation and the continuance of gypsy identity. Instead of assimilation and integration, the gypsies of Iván must cope with segregation; moreover, majority society still maintains the so-called gypsy settlement form. The contact range between gypsy and non-gypsy residents is very narrow in Iván and gypsy residents appear as a negative base of comparison for the non-gypsy residents of the village. In conclusion, we establish an argument that in Győr-Moson-Sopron County, there is example for both assimilation as well as segregation in association with the gypsy population. Local segregation was pushed into a taut situation until the extremities in 2009 in Iván, between the Gypsy and non-Gypsy population. We looked for the answer for this in our research, why Gypsies' integration cannot be realized in Iván?

¹ Szociológus, szociálpedagógus, tanár

A Jobbik támogatottságának meghatározói

Az Európai Parlamenti választások legfontosabb fejleménye a Jobbik földcsuszamlásszerű sikere volt. A médiában a Jobbik-szavazók motivációira és előzetes pártpreferenciára vonatkozóan rendkívül megalapozatlan kijelentések láttak napvilágot. Tanulmányunk arra vállalkozik, hogy feltérképezze, valójában kik és miért szavaztak a szélsőjobboldali pártra. A nemzetközi szélsőjobboddallal foglalkozó szakirodalom hipotéziseinek áttekintése utána a magyar EP-választásra tipikusan jellemző feltételezéseket vizsgálunk meg. Az empirikus elemzésünk két részre bontható. Először egy „hagyományos” survey-elemzéssel próbáljuk megvilágítani a Jobbik támogatóinak szocio-demográfiai hátterét és motivációit. Ebben a részben három módszertani újdonságot, illetve új alkalmazást vezetünk be. Mivel az összes közvélemény-kutatás (köztük az általunk használt DKMKA panelvizsgálat is) alábecsülte a Jobbik valós támogatottságát, ezért a függő változó - pártok 7-es skálán való értékelésére épülő - átkódolásával próbáljuk „megtalálni” a rejtőzködő Jobbikosokat. Másrészt egy területi-kontextushatást megjelenítő változót is létrehozunk. Ez a változó minden választadó településének a cigányság és a munkanélküliség részarányára vonatkozó makro adatait tartalmazza. Harmadrészt a közvélemény-kutatási adatokat összevetjük, ütköztetjük a települések választási eredményeit tartalmazó területi adatbázis adataival. Ezzel a módszerrel az ökológiai tévkövetkeztetés veszélye jelentősen csökkenthető. Elemzésünk második része a következő kérdésre próbál választ adni: ha a cigányellenes attitűdök már évtizedek óta léteznek, akkor miért csak most tört előre egy cigányellenes retorikájú párt? Napirendi és tartalomelemzésből származó adatok feldolgozásával igyekszünk bemutatni a cigánykérdés szempontjából – és így a Jobbik szempontjából is – meghatározó ügyek hatását a preferenciák alakulására.

Determinants of Radical Right Voting in Hungary

The success of the Jobbik was perhaps the most remarkable result of the recent European Parliamentary Election in Hungary. Many unfounded claims characterized the explanations of the media after the election. We wished to chart the true social background and motivation of Jobbik-voters. In the theoretical part of our study, we review the hypotheses of the radical right literature first and then apply these to the current Hungarian situation in the electoral campaign. Our empirical analysis consists of two parts. First we carry out a ‘traditional’ survey-analysis to understand why people cast their ballots to the Jobbik. In this procedure, we introduce three new methodological implications. Since all Hungarian polls and surveys had seriously underestimated the popularity of the extreme right party, we recode the dependent variable - using variables about the previous voting, party-evaluation in a 7 points scale and attitudes linked to extreme right - and try to capture the hiding voters of the extreme. We also provide variables which represent a contextual-milieu effect. These variables contain the macro data (proportion of gypsies and unemployed people) of each respondent’s home town. Finally, we combine survey data with aggregate ecological data (territorial election statistics). The problem of ecological inference can be avoided when aggregate data is used only for controlling and justifying survey-results. In the second part of our analysis, we wish to answer the fundamental question: Why did the breakthrough of the Jobbik happen now when anti-gypsy attitudes have existed for many decades? By using content-analysis data and examining the political agenda, we present the impact of the issues related to the gipsy-problem on attitude changes.

¹ Egyetemi adjunktus, Budapesti Corvinus Egyetem
PhD hallgató

² Kutatási asszisztens, DKMKA Választáskutatási
Program
PhD hallgató, Budapesti Corvinus Egyetem

Tehetségesek a társadalom szolgálatában

Minden társadalmi, történelmi helyzetben fontos, hogy ki – a társadalom mely tagjai – segítik az adott közösség túlélését, feladatainak, problémáinak megoldását; ki az, aki képes kezébe venni a közösség sorsát, aki alkalmas arra, hogy bizonyos, az adott közösség számára fontos funkciókat betöltsön. Kutatásunkban az intellektuálisan tehetséges fiatalok kerültek a fókuszba; arra igyekeztünk választ kapni, hogy vajon ez a réteg rendelkezik-e ezzel a társas meghatározó, befolyásoló erővel. Vizsgálatunkban 403 fő általános, ill. középiskolás diák adatait dolgoztuk föl. Közülük a társak és a pedagógusok véleménye alapján azonosítottuk az intellektuálisan tehetséges tanulókat. A tehetségigéretként azonosított tanulók az ún. objektív mérőeszközök mentén is kiemelkedő képességűnek mutatkoznak (intelligenciatesztben nyújtott teljesítmény, tanulmányi átlag), tehát a vélemények útján történő tehetségazonosítás megbízható diagnosztikus eljárást biztosít. A közvetlen környezet tehát pontosan azonosítani tudja jó képességű tagjait. A szociometria módszerével arra kerestük a választ, hogy ezen tehetségigéretnek milyen társas jellemzőkkel írható le: iskolai osztályukon belül milyen pozíciót foglalnak el, és milyen szerepekkel ruházzák föl őket a társaik. Erre vonatkozóan hipotézisünket a közgondolkodás azon irányával ellenben fogalmaztuk meg, mely a tehetségeseket a társadalom periferiára taszított tagjaiként percipialja. Eredményeink biztatóak: a tehetségigéretnek legalább olyan jó pozíciót foglalnak el saját társas környezetükön belül, mint tehetségesnek nem diagnosztizált társaik, és számos pozitív funkciót is betöltenek.

The Gifted in Favour of Society

In all societal and historical situations, it is important to know who – which members of society – help the survival of the given society, who help to solve their tasks and problems; who are able to control the destiny of society; who are able to hold certain functions of high importance in that society? In our research, intellectual gifted youths are in focus. We would like to know whether this part of society has got the crucial, influential power of social aspect. In our research, we collected data from 403 primary and secondary school students. On the basis of class-mates' and teachers' opinions, we identified the intellectually gifted among these students. Gifted students performed higher during objective measurements methods (such as intelligence test, the average school-mark), that is, identification based on opinions seems to be a reliable diagnostic method. Thus, indirect environment is able to identify precisely its high-ability members. By using the method of sociometry, we investigated gifted students' social characteristics: which positions do they take in their school-classes, what kind of sociometric roles do they have? In these questions, we formed our hypotheses against the public opinion that states that the gifted are pushed to the periphery of society. Our results are promising: gifted students have at least as good positions in their social environment as their non-gifted class-mates, and these gifted students have got numerous positive social functions, too.

¹ Egyetemi tanársegéd, Debreceni Egyetem
PhD hallgató, Debreceni Egyetem

Esély az együttnevelésre

Az Európai Unió komoly eredményeket könyvelhet el az etnikai kisebbségek ügyében, de tény, hogy Európa egyik legrosszabb helyzetben lévő társadalmi csoportja, a romák integrációja sok nehézséget okoz. Közismert, hogy a magyar közoktatásban nem érvényesül az esélyegyenlőség elve, hisz nem biztosít azonos minőségű oktatást a gyerekek számára. A tanulók tanulmányi teljesítménye közötti különbséget nálunk magyarázza meg a legjobban az adott iskola társadalmi összetétele. A családi háttér hatása az iskolák homogén összetétele folytán még erősödik, így azok elmélyítik a már meglévő egyenlőtlenségeket. A megoldás kézenfekvő, az integrálás. Ám ennek véghezvitele különösen abban az esetben problémás, ha alacsony társadalmi presztízssű csoportról, a romákról van szó. Kutatásunk egy 100 százalékban roma gyerekeket oktató nyíregyházi általános iskola bezárása kapcsán járja körül ezt a problémát. Az integráció 2007. szeptemberében elkezdődött. Az azóta eltelt idő és tapasztalatok alapján arra a kérdésre kerestük a választ, milyen eredményeket hozott és problémákat okozott a szegregált oktatás megszüntetése. Vizsgálatunkban tartalomelemzéssel dolgoztuk fel az iskolabezárással kapcsolatos önkormányzati testületi ülések jegyzőkönyveit, az e témában megjelent helyi lapok és on-line fórumok írásait és olvasói reagálását. Interjúkat készítettünk az új iskolába került roma tanulókkal (50 fővel) és szüleikkel (18 fővel), a gyerekek új osztályfőnökeivel (18 fővel). Fókuszcsoportos interjúkat készültünk a befogadó iskolák igazgatóival, az itt tanuló nem roma gyerekek szülői képviselőivel, továbbá azokkal a mentortanárokkal, akik a bezárt intézményben dolgoztak. Az integráció folyamatának három jól elkülöníthető, de egymáshoz szorosan kapcsolódó szakasza van. Az előkészítés, ekkor történik az iskolabezárás cselekvési tervének kidolgozása, a tájékoztatás, melyben az integrációs folyamat lépéseinek, alapelveinek a résztvevőkkel történő megismertetésére kerül sor, végül a megerősítés, ahol az eredmények, a problémák számbavételét kell elvégezni. Fontos mindez a gyerekek, a szülők, a pedagógusok motiválása, mentális támogatása és segítése, a kialakult konfliktusok minél hamarabbi kezelése érdekében. A referátum az integráció nehézségeit a befogadó iskolák, a roma gyerekek és szüleik, a mentortanárok, továbbá a befogadó iskolába járó nem roma gyerekek oldaláról elemzi, bemutatva a legfontosabb eredményeket is, összehasonlítva azokat más nagyvárosi integráció tapasztalataival.

A chance for integration

The European Union has had serious achievements as far as the case of ethnical minorities is concerned, but still it is a fact that the integration of Romas (one of its social groups facing harsh conditions) causes a lot of difficulties. It is well-known that in Hungarian education, the principle of equal opportunities does not come true, since it does not provide education of the same quality for each and every child. The differences between the educational performances of students are best explained by the social composition of schools in Hungary. The influence of family background is enhanced by the homogeneous composition of schools, thus exacerbating existing inequalities. The solution is obvious: integration. Its effectuation, however, is problematic, especially in the case of groups of low social prestige, like Romas. Our research focuses on this problem because of the shutdown of an elementary school in Nyíregyháza, which educated solely Roma students. Integration started in September, 2007. Based on time elapsed and experiences gathered we were looking for the answers to the question: what achievements were made and what problems were caused by the termination of segregated education. In our research, we used the method of content analysis on the records of the meetings of the local government, the articles published by local newspapers, online forums and readers' responses. We made interviews with Roma students (50 people) who were taken to new schools, their parents (18 people) and their new head-teachers (18 people). We made focus-group interviews with the principals of the receiver institutions, the representatives of parents of non-Roma students who already attended these schools, as well as the mentor-teachers who had worked at the closed institution. The process of integration has three separable but associative periods. The preparation: when the development of the action plan of the shutdown took place; the announcement: when the participants were informed about the principles of the process of the integration; and finally the reinforcement: when the achievements and the problems have to be enumerated. This is highly important to be done so that students, parents and educators are motivated, assisted and mentally supported and that the occurrent conflicts can be soon handled. The study analyzes the difficulties of integration from the points of view of the receiver institutions, the Roma students and their parents as well as the non-Roma students who already attended these schools. It demonstrates the most important achievements comparing them to other cases of integration in other cities.

¹ Főiskolai tanár, intézetigazgató, Nyíregyházi Főiskola

Cognitive sociology and neurosociology

The goal of this presentation is to introduce and characterise cognitive sociology and neurosociology. In doing so, we would like to locate these two disciplines in the interdisciplinary world of contemporary cognitive sciences. At the beginning, we discuss the emergence of different cognitive disciplines (cognitive psychology, cognitive ethology, cognitive anthropology, cognitive linguistics, cognitive neuroscience, etc.). Then, the common historical root of cognitive sociology and the sociology of knowledge is presented (this is – among others – the work of Karl Mannheim). At the same time, the difference between these two disciplines is also discussed. Cognitive sociology can be seen as an important and influential new paradigm at the segment of sociology and cognitive sciences. Its subject matter is the research and investigation of the sociology of the mind. Its main emphasis is on the social and societal determination of different cognitive processes (e.g. perception, attention, memory, thinking, creativity, meaning-making, language, etc.). This approach is between cognitive individualism and cognitive universalism. It stresses the importance of the group-dependent nature of thinking (e.g. race, ethnicity, gender, religion, language, citizenship, education, generation, occupation, political commitment, etc.). The paper presents the work of the so-called Rutgers School which is one of the leading institutions of present-day cognitive sociology. We list some important Hungarian researches within the framework of cognitive sociology. At the end of the presentation of cognitive sociology, we enumerate some important related fields (such as social cognition, social epistemology, social constructivism, etc.). At the beginning of the presentation of neurosociology, we discuss the so-called biological turn of culture. We are experiencing the emergence of different “neuro” disciplines within science (e.g. neurobiology, neuropsychology, neurophilosophy, neuroanthropology, neurolinguistics, etc.). The subject matter of neurosociology is the effect of different social and societal factors on the operation of our brain. The most closely related field is social neuroscience. At the end, the paper shows some similarities and differences between these two new and important fields.

Kognitív szociológia és neuroszociológia

Az előadás célja a kognitív szociológia és a neuroszociológia hazai bemutatása és jellemzése. E közben, ezt a két diszciplínát el kívánom helyezni a kortárs megismeréstudományok szakmaközi világában. Az előadás elején a különböző kognitív tudományágak (kognitív pszichológia, kognitív etológia, kognitív antropológia, kognitív nyelvészet, kognitív idegtudomány, stb.) létrejöttét tárgyalom. Ezt követően a kognitív szociológia és a tudásszociológia közös tudománytörténeti gyökerét (ez egyebek mellett Karl Mannheim munkássága) mutatom be. Ugyanakkor e két diszciplína különbségére is kitérek. A kognitív szociológiára úgy tekinthetünk, mint egy fontos és befolyásos új paradigma a szociológia és a kognitív tudományok érintkezési pontján. Tárnya az elme szociológiájának kutatása és vizsgálata. Nagy hangsúlyt fektet a különböző kognitív folyamatok (pl. észlelés, figyelem, emlékezet, gondolkodás, kreativitás, jelentésalkotás, nyelv, stb.) társas és társadalmi meghatározottságára. Ez a megközelítés a kognitív individualizmus és a kognitív univerzalizmus között helyezkedik el. A gondolkodás csoportfüggő (pl. rassz, etnikum, nem, vallás, nyelv, állampolgárság, iskolai végzettség, életkor, foglalkozás, politikai hovatartozás, stb.) emeli ki. Az előadás bemutatja az ún. rutgers-i iskola munkásságát, ami az egyik vezető intézménye a kortárs kognitív szociológiának. Néhány, a kognitív szociológia keretébe illeszkedő magyar kutatásról is beszámolok. A kognitív szociológia bemutatásának a végén néhány rokonterületet (szociális megismerés, szociális episztemológia, szociális konstruktivizmus, stb.) sorolok fel. A neuroszociológia bemutatásának az elején a kultúra biológiai fordulatát tárgyalom. Napjainkban a különböző „neuro” diszciplínák (pl. neurobiológia, neuropszichológia, neurofilozófia, neuroantropológia, neurolingvisztika, stb.) kialakulását láthatjuk. Az ebbe a tudományalakulási folyamatba illeszkedő neuroszociológia tárgya a különféle társas és társadalmi tényezők hatása az agyműködésre. Ehhez legközelebb az ún. szociális idegtudomány szakterülete áll. Az előadás befejezeként e két új és fontos tudományág hasonlóságait és különbségeit tárgyalom.

¹ Tudományos főmunkatárs, MTA Szociológiai Kutatóintézet

A város határán. A budapesti agglomeráció délnyugati részének térszerkezete, átalakulása

A magyarországi nagyvárosok agglomerációiban nagymérvű változások mennek végbe, melyek átalakítják a térség társadalmi és gazdasági szerkezetét. A települések, így a központ, elővárosai és a szuburbán térsége között, illetve az utóbbin belül a határok szerepe leértékelődik és egységes térség alakul ki. A szuburbanizáció kapcsán a népesség státuszában és térbeli mintázatában történik átrendeződés; a primer és a szekunder gazdasági tevékenységek súlyának csökkenése és az új típusú gazdasági tevékenységek térszerkezeti hatása, a gazdaság agglomerálódása, a központ gyengülése és a másodlagos központok megjelenése és megerősödése a térszerkezeti hierarchiát rendezi át. Ezzel együtt a tevékenységek helyszíne és ezek megközelítésének mintázatai is átalakulnak. A magyarországi történelmi körülmények következtében a Nyugat-Európában évtizedek alatt lezajlott változások sűrítve, néhány év alatt mennek végbe. Mindezen túl a szocialista korszak öröksége, illetve számos, általa elnyomott tendenciának felbukkanása teszi komplexsége a helyzetet. Az előadás során a budapesti agglomeráció egy kisebb részének folyamatai vizsgálatára eddig elvégzett elemzéseken keresztül mutatom be a fent vázolt folyamatokat. A választott térség a főváros Újbuda kerülete és a Budaörsi Kistérség. A feldolgozott KSH adatokon túl az előadás alapanyagát a Budaörsi Kistérség tekintetében az ott immár tíz éve, többek közt kvalitatív és kismintás kvantitatív vizsgálatok adják; míg Újbuda esetében egy közelmúltban végzett átfogó vizsgálat ide tartozó eredményei szolgáltatják. A kutatásokon keresztül bemutatom e téregységek társadalmi és gazdasági átalakulását, a társadalmi és a gazdasági mintázat dinamikáját, és az ezek által kiváltott feszültségeket.

On the Urban Edge – Spatial Structure and its Transformation in the South-Western Agglomeration Area of Budapest

Metropolitan agglomerations in Hungary have undergone fundamental transformations lately that have changed the social and economic structure of the area. The functions of the boundaries between the centre, its outskirts and its suburbs and of borders within the latter one have abated and a unified region is evolving as result. Suburbanisation processes alter the status and the spatial patterns of population whereas the decline of the primary and secondary economic activities, the arrival of new types of economic forms, the outward shift of certain functions and parallel weakening of centralisation as well as the ascendance and emergence of secondary centres restructure the spatial hierarchy and thus the patterns of consumption, migration and traffic. In consequence of historical processes of Hungary, the aforesaid processes that took decades in Western Europe to develop were to come in a few years in a condensed form. Moreover, the heritage of the socialist system and the reappearance of numerous processes from earlier periods that were oppressed or regarded as vanished or obsolete during socialism render the situation rather complex. In the presentation, the aforesaid process is demonstrated through an analysis of a smaller part of the Budapest metropolitan area, namely the 11th District (Újbuda) and the adjacent Budaörs micro-region. The analysis is based on data of almost a decade of qualitative and small-scale quantitative researches carried out in the Budaörs micro-region; while a recent large scale in-depth analysis serves as a basis for examining the state of Újbuda. The description and situation analysis depict the social and economic alteration of this region, the dynamics of economic patterns and the tensions triggered.

¹ Egyetemi adjunktus, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Válságdiagnostika

Az előadás a válságra adható, sikeres egyéni és közösségi válaszokhoz szükséges társadalmi tőkefajtákhoz való hozzáférés eloszlásának az egyenlőtlenségeiről szól. A válságra történő eredményes reakció többfajta társadalmi tőkéhez való hozzáférés esetén valószínű. A legfontosabbnak tartott dimenziók közül a településszerkezet és társadalomszerkezet aszinkron változásaiból eredő esélykülönbségeket, a fejlesztési forráselosztás projektesítésen keresztül megvalósuló (kvázi)piaci és új redistributív formáinak a társadalmi és hatalmi következményeit, a tudástőke eloszlását és ezzel kapcsolatban a válaszképesség lokális esélyeit mutatom be. Az előadás alaptézise, hogy az ezredforduló időszakára erodálódtak a válságból eredő bizonytalanság kezelésének hagyományos jellegű egyéni és közösségi módzatai. A magyar társadalom erőteljesen individualizált, a válság hathatós kezeléséhez szükséges tudástőke eloszlása jelentős mértékű egyenlőtlenséget mutat. A tudás és hatalom olyan módokon kapcsolódik egymáshoz, amely gyengíti a válság kezelhetőségét. A fejlesztés sokszereplős hálózatok rendszerévé vált, de a rendszer kezeléséhez szükséges új kormányzás bevezetése elmaradt. A forráselosztás rendszere kevésbé segíti a helyi fizikai/természeti erőforrások, a tudás, a tradíció, a közösségi akciók aktivizálhatóságát. Az előadás kiemelten foglalkozik a fejlesztési források elosztásának hatékonyabb módjaival, az új kormányzás bevezetésének a és a tudományos paradigmák megújításának a szükségességével.

Crisis diagnostics

The topic of the paper is the inequality of the distribution of access to social capital necessary for successful individual and collective answers to the crisis. An effective reaction to the crisis is probable when there is access to several types of social capital. Among the dimensions considered to be most important, we focus on the inequality of opportunities due to the asynchronous changes of the settlement system and the structure of society, on the social and authoritative consequences of (quasi)market and redistributive forms of developmental resource allocation that is realized through projectification, the division of knowledge capital, and – related to this – the local chances of response-capacity. The aim of this presentation is to show that the traditional individual and social tactics of managing the infirmities of crisis have eroded by the turn of the millennium. Hungarian society is strongly individualized; the knowledge capital necessary for successful crisis management shows great inequalities. Knowledge and power are interconnected in a way that weakens the manageability of the crisis. Development has become a multi-actor network system, but a new governance necessary for managing the system has not been introduced yet. The system of resource allocation weakly contributes to activate local physical and natural resources, knowledge, tradition and community actions. The presentation intends to focus on the more efficient methods of developmental resource allocation and on the necessity of introducing new governance and the renewal of scientific paradigms.

¹ Tudományos igazgató-helyettes, MTA Politikai Tudományok Intézete

Egy sporttehetség menedzselési program merítési bázisának társadalmi korlátai

A magyar élsport utánpótlásának merítési lehetőségeit, az élsportra kiválasztható fiatalok számát és arányát napjainkban egyeztette több társadalmi okból eredeztethető veszély is fenyegeti. A két legjelentősebb:

- 1) Az ország összlakossága évtizedek óta csökken, egyre magasabb az idősek részaránya, ezzel párhuzamosan társadalomban folyamatosan csökken a gyermek- és fiatalkorúak aránya és létszáma. (demográfiai veszélyek)
- 2) A program korosztályába tartozók közül csak kevesek társadalmi háttere biztosítja a korosztályos élsportolóvá válást. (rétegződésből fakadó veszélyek)

2008-ban munkacsoportunk survey kutatást végzett a programban sportoló fiatalok körében, (A felmérést a teljes vizsgálati populáción végeztük, a programban résztvevők több mint 80%-a válaszolt a kérdéseinkre.) elsősorban azt vizsgálva, hogy milyen a sportoló gyermekek társadalmi helyzete, mely rétegekből érkeznek a „korosztályos válogatottakat” alkotó sportolók. Ez a kutatás megállapította, hogy a tehetséges versenysportolók elsősorban a közép- és felső rétegekből érkeznek (külön kérdéscsoporttal vizsgáltuk a szülők iskolázottsági- és munkastatuszát, a család kulturális- és anyagi tőkét, valamint szabadidős szokásrendszerét), a gyengébb háttérrel rendelkező fiatalok vagy nem is kezdenek el sportolni, vagy a versenykarrier előrehaladtával lemorzsolódnak (vö.: Coackey, Davis – Delano és Földesiné). A fenti folyamatok már ma is alapvetően befolyásolják az utánpótlás-nevelési programok, valamint a magyar élsport lehetőségeit és eredményességét. Hipotéziseink szerint demográfiai és rétegződési okokból folyamatosan csökken a Program merítési bázisa. Kutatásunkban a KSH Népeségstudományi Kutatóintézetének „népesség előreszámítási” vizsgálatait, reprezentatív felmérések eredményeit (Sport 2003, Sport 2004, Sport 2008), valamint a saját kutatási eredményeinket felhasználva becslést adunk a Program jelenlegi merítési bázisára, (kiszámítjuk, hogy a 14-24 éves korosztályból hányan élnek a sportolókhhoz hasonló társadalmi helyzetben), és megpróbáljuk előre jelezni, hogy a 2020-as években (a mai tendenciákat meghosszabbítva) hány fiatal közül válogathat majd az élsport.

Social barriers on the sources of selection in a sport talent-care program

Selecting the number and ratio of youngsters into the Hungarian elite sport talent care program today is endangered by several social barriers. Perhaps the most important two of these, are:

- 1) The population of the country has decreased over the decades. Consequently, the ratio of the older population increases and – in an inverse proportion – the number of children and youths decreases.
- 2) Only few of those who are eligible to the sport talent-care program could afford to become elite athletes in their age-group, which is mainly due to social stratification based on culture and economy.

Our team has conducted a survey in 2008 among young athletes who take part in the national sport talent-care program. The survey was conducted among all participants (the whole population) of the program, and more than 80% have completed the survey. The primary scope of the survey was to investigate the social background of young athletes who have been selected to the elite-sport talent program. Data revealed that most talented young athletes come from the upper- and middle-level social class, as based on parents' education, employment and financial status, as well as recreational or leisure practices. These findings are consistent with the reports that youngsters growing up in the lower levels of social class either do not get involved in sports or quit before they reach any noticeable results (cf. Coackey, Davis & Delano; Földesiné). The above noted processes influence deeply the selection process into the national sport talent-care program as well as the opportunities and success of national elite sports. In accordance to our preliminary hypothesis, the sources of selection into sport talent-care programs keep decreasing with the growing amount of social stratification. Based on National Statistical Office's (NSO) data (Sport 2003, Sport 2004, Sport 2008), and our own research results, we could forecast – on the basis of current trends – the number of young athletes between the ages 14-24 who will be available for selection into elite sports and talent-care programs by 2020.

¹ Tudományos munkatárs,
Nemzeti Utánpótlás-nevelési
és Sportszolgáltató Intézet

² Sportszakmai referens,
Nemzeti Utánpótlás-nevelési
és Sportszolgáltató Intézet
PhD hallgató, Semmelweis
Egyetem

³ Tudományos főmunkatárs,
Nemzeti Utánpótlás-nevelési
és Sportszolgáltató Intézet
Tudományos főmunkatárs,
Eötvös Loránd
Tudományegyetem

⁴ Igazgató,
Nemzeti Utánpótlás-nevelési
és Sportszolgáltató Intézet

A 20. század Hangja Archívum és Kutatóműhely bemutatkozása

Az MTA Szociológiai Kutatóintézetében 2009 tavaszán létrejött a "20. század Hangja Archívum és Kutatóműhely" azzal a céllal, hogy egy pilot kutatás keretében feltérképezze, hogy a 20. századi magyar társadalomkutatás alapvető fontosságú forrásai közül milyen hangzó- és képi anyagok, illetve azokhoz kapcsolódó frott dokumentumok lelhetők fel az országban. A Műhely a kutatás első szakaszában társadalomkutatók legszélesebb köréhez eljuttatott on-line kérdőív segítségével egy adatbázist épít, amelyben kvalitatív kutatási anyagokról gyűjt alapvető információkat (gyűjtemények száma, címe, kvalitatív anyagok típusai és tárolásuk formája, stb.). A Műhely hosszútávú törekvése, hogy a kutatók által felajánlott interjúk, dokumentumok, stb. másolatait összegyűjtse és archiválja, majd azokat a (szakmai) nyilvánosság számára elérhetővé tegye. A bemutatkozó előadás során az adatbázis-építéssel és a hosszútávon létrehozandó archívummal kapcsolatos kérdések keretében megvitattunk több gyakorlati és elméleti problémát. Kitérünk arra, hogy milyen episztemológiai kérdések merülnek fel a kvalitatív adatok másodlagos elemzésekor, hogy mire és hogyan lehet újrafelhasználni a mások által gyűjtött interjúk adatokat, illetve, hogy milyen módszertani és etikai problémákat kell megoldani az effajta archívumok létrehozásakor. A gyakorlati kérdések körében röviden ismertetünk külföldi példákat arra vonatkozóan, hogy mely országokban milyen típusú archívumok léteznek, ezeket kik és hogyan tudják használni. Ezen kívül néhány adatvédelmi problematikát és az azokra adott válaszokat mutatunk be.

Introducing the Voices of the 20th century Archive and Research Center

In spring, 2009, the Voices of the 20th century Archive and Research Center was founded at the Institute of Sociology of the Hungarian Academy of Sciences. In the framework of a pilot study, the Center aims to map the kind of audio and visual materials and related written documents that were essential in the 20th century Hungarian social researches are available in the country. In the first phase of the pilot study, a database is constructed by sending an on-line questionnaire to the widest circle of social researches in order to collect basic information about their qualitative research materials (number and title of collections, the type of qualitative materials and their format of preservation, etc.) The Center has a long-term plan to collect, archive and later make the copies of the donated materials of researches available to the (scientific) public. In the self-introducing presentation, practical and theoretical problems related to constructing the database of qualitative materials and establishing archives is discussed. Furthermore, the kind of epistemological questions are also explored that have to be faced during the secondary analysis of qualitative data, how and for what purposes interview data collected by someone else can be re-used, and what methodological and ethical problems have to be solved while establishing such archives. As for practical questions, foreign examples are reviewed to see what type of archives exist in different countries and how and by whom they are used. Beyond that, some problems of data protection and their solutions are also discussed.

¹ Tudományos főmunkatárs, MTA Szociológiai Kutatóintézet

² Tudományos segédmunkatárs, MTA Szociológiai Kutatóintézet

³ Egyetemi tanár, Eötvös Loránd Tudomány-egyetem

⁴ Egyetemi tanársegéd, Eötvös Loránd Tudomány-egyetem

⁵ Tudományos igazgató-helyettes, MTA Szociológiai Kutatóintézet

⁶ Tudományos segédmunkatárs, MTA Szociológiai Kutatóintézet

Pénzügyi innovációk jövője

Dolgozatomban a világban zajló jelenségek – globalizáció, liberalizáció, innováció - pénzügyi szektorra kifejtett hatását szeretném vizsgálni, illetve a jelenségek és a pénzügyi rendszer kölcsönhatásait. Napjainkban ez nem történhet meg a válság vizsgálata nélkül. Sokan tekintik ezt a liberalizáció, az innovatív pénzügyi termékek átláthatatlanságainak következményének. Vezető közgazdászok szerint tehát szükség van a pénzügyi rendszer, illetve ennek egyik termékének a hitel kontrolljára, újabb eszközöket kell bevetni, erősíteni kell a szabályozást. Más elemzők szerint a pénzügyi rendszer már ma is fokozottan szabályozott néhány más területhez képest. A pénzügyi rendszerben bekövetkező változások 2008 szeptembere után még inkább fokozódni fognak. Ezek a pénzügyi innováció diffúzióját vizsgáló empirikus tanulmányok szerint a szabályozásváltozást követően változnak, tehát napjainkban számítani kell a pénzügyi innovációk létrejöttének, és terjedésének változására. Egyes elgondolások szerint le kell építeni a pénzügyi innovációk piacát, mivel az elmúlt évek azt demonstrálták, hogy a piaci hibák sokkal nagyobb veszélyt jelentenek, mint azt korábban gondolták, ezért – legalább is rövidtávon - a pénzügyi innovációnak nincs jövője. Mások ezzel az elmélettel nem értenek egyet, hiszen nagyra értékelik az általuk elért gazdasági jólétet. A dolgozatban ezen elméleteket ismertetem, az empirikus kutatásaimat, tehát ezen hipotézisek elfogadása vagy elvetése céljából szeretném a későbbiekben elvégezni. A kutatási célok között egyaránt szerepel a felderítés, leírás és a magyarázat. Jelenleg a felderítés szakaszán túl a konceptualizálás, a fogalmak pontos meghatározásának a szakasza, valamint a kutatás módszerei közül a meglévő adatok vizsgálata (meglévő statisztikák másodelemzése), valamint a történeti kutatás valósult meg a külföldi és nemzetközi szakirodalom feldolgozásával. Ezek nyújtanak majd a későbbiekben segítséget számomra (remélhetőleg) az alapfeltevések elemzése (regresszió, korreláció, hipotézisvizsgálat) során.

The future of financial innovations

We wish to examine the influence of current events in the world viz. globalization, liberalization, innovation in the financial sector and their interactions. Nowadays, it cannot be done without the study of the economic crises. Many people think that crises are consequence of liberalization and are not transparent innovative financial products. According to leading economists, the control of financial system or rather one of its products, credit, is necessary. It is necessary to put in action new means, and to reinforce its regulation. According to other analysts, the financial system is already controlled to a greater extent compared to other fields. Changes in the financial system after September 2008 will even more increase. As said by empirical studies about the diffusion of financial innovations, they will change after the reshuffle of regulation. Therefore, we have to recon nowadays on the changes of creating and spread of financial innovations. Consistent with some ideas, the market of financial innovations has to be cut down because the past years proved that market-mistakes mean much bigger danger than they thought it earlier. That is why financial innovations - at least on short term - have no future. Others do not agree with this theory because esteem economic welfare high which was reached by these. In our essay, we explain these theories. We wish to conduct empirical researches later based on these hypotheses for acceptance or refusal.

¹ Osztályvezető, OTP Bank Nyrt.
PhD hallgató, Miskolci Egyetem

A magyarországi roma lakosság lakhatási helyzete, a lakhatási egyenlőtlenségek tényezői*

Az előadás a településszociológia egyik alapkérdését, a térbeli és társadalmi egyenlőtlenségek közötti kölcsönhatásrendszer, illetve az egyenlőtlenségeket alakító tényezőket a roma és nem roma lakosság lakhatási egyenlőtlenségein, az egyenlőtlenségekhez hozzájáruló néhány fontos tényezőt keresztül vizsgálja, különös tekintettel a magyarországi lakásrendszer és lakáspolitikai néhány olyan sajátosságára, amelyek hozzájárulnak az egyenlőtlenségek növekedéséhez. Elsőként röviden áttekinti a roma és nem roma lakosság lakhatási egyenlőtlenségeire vonatkozóan rendelkezésre álló kvantitatív adatokat (népszámlálási adatok, kérdőíves vizsgálatok), röviden kitérve ezen adatok használhatóságának lehetőségeire és korlátaira (definíciós kérdések, a szegregáció eltérő mérési módszereiből fakadó összehasonlíthatósági problémák). Ezt követően a törvényi és szakpolitikai háttér elemzésére, a rendelkezésre álló szakirodalomra valamint szakértői interjúkra támaszkodva mutatja be azon strukturális hatásokat a lakásrendszerben és lakáspolitikában, amelyek az egyenlőtlenségek növekedése irányába hatnak. Utóbbi kapcsán kitér a lakásrendszer működését meghatározó intézményi keretekre (így egyebek mellett az önkormányzati rendszer hatásaira), valamint – egy átfogó, rendszerszerű lakáspolitikai hiányában – a törvényi és szakpolitikai háttér lakáspolitikai szempontból relevánsnak tekinthető elemeire (a lakhatást és kilakoltatást szabályozó jogi keretek, tulajdonosi struktúra, szociális lakásrendszer, állami lakástámogatások, adósságkezelő programok) azt elemezve, hogy ezek miként járulhatnak hozzá a lakóhelyi, lakhatási egyenlőtlenségek növekedéséhez. Emellett szó lesz arról, hogy milyen formákban jelenik meg a közvetlen diszkrimináció a roma lakossággal szemben a hazai lakásrendszerben. Az előadás céljai közé tartozik, hogy az egyenlőtlenségek és diszkrimináció egymáshoz való viszonyát a lakhatás területén pontosabban feltárja, ennek kapcsán röviden kitér a diszkrimináció fogalmának különféle értelmezési lehetőségeire is (szűkebb, alapvetően a közvetlen diszkriminációra vonatkozó ill. tágabb, így a strukturális hatásokat a közvetett diszkrimináció fogalmi keretébe soroló értelmezések).

* Az előadás alapját 2009. év február-márciusában az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége (European Union Agency for Fundamental Rights) számára készült, a magyarországi romák lakhatási helyzetét vizsgáló kutatás adja.

Housing conditions of the Hungarian Roma population, factors of housing inequalities*

The presentation analyzes one of the fundamental questions of urban sociology, the interaction between social and spatial inequalities in case of housing inequalities between Roma and non-Roma in Hungary, and factors which contribute to the emergence of those inequalities, with specific regard to relevant features of the Hungarian housing sector and housing policies. First it presents available quantitative data on the housing inequalities of Roma and non-Roma in Hungary (including census data and data derived from surveys) with comments on the possibilities and constraints of their usability (definition issues, comparability problems due to methodological differences regarding the measurement of segregation). Then, based on the analysis of the current legal and policy framework, available literature and interviews it presents structural factors in the Hungarian housing system and housing policy which increase inequalities. Regarding the latter, it deals with the relevant institutional framework influencing the operation of the housing system (with specific regard to the role of local governments), and – in the lack of a comprehensive, systematic housing policy – the relevant components of the legal and policy framework (including legislation on housing and eviction; property structure; social housing; state housing subsidies; debt management systems) presenting how they contribute to the increase of housing inequalities. In addition, forms of direct discrimination against Roma in the field of housing are identified. A more thorough analysis on the relation of the concepts of inequalities and discrimination in the field of housing is among the aims of the presentation, in relation to that it shortly comments on different interpretations of discrimination (a narrower interpretation limited to direct discrimination vs. a wider interpretation, including structural factors under the concept of indirect discrimination).

* The presentation is based on a research carried out in February-March 2009 for the European Union Agency for Fundamental Rights on the housing conditions of Roma in Hungary.

¹ Tudományos segédmunkatárs, MTA Etnikai-Nemzeti Kisebbségkutató Intézet
PhD hallgató, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Van-e két magyar társadalom? Társadalmi változás- és válság-értelmezések különféle megkettőzött struktúrákban

Marx óta a kapitalista társadalmak szerkezetét a leggyakrabban valamiféle egységes, egydimenziós hierarchiában szokás megpróbálni leírni. Ezek a hierarchikus struktúrák a szociológiai gondolkodásban egyre cizelláltabbak, olykor az osztályoknál részletesebb, kisebb elemekből épülnek fel (rétegződélméletek), máskor több dimenziós síkokba, terekbe elrendeződő pontokból, vektorokból kísérel meg a szociológia előbb rendezhető alakzatokat körülírni, majd ezeket az alakzatokat hierarchiába rendezni. A szociológia általános a priori feltevése azonban az, hogy a társadalmak bármily differenciáltan és bonyolultan is, de egyetlen és egységes struktúrába rendezhetők. A magyar szociológia legeredetibb, talán egyetlen nagy teóriája Erdeihez nyúlik vissza, és arra a feltevésre épül, hogy egyszerre, egymás mellett két különféle, egymástól elhatárolható, egymással konfliktusban álló és konkuráló társadalom egymás mellett éléseként is leírható egy társadalom szerkezete. Ez a kettős struktúrában való gondolkodás a magyar társadalmi és szociológiai gondolkodáson mindmáig végigvonul, és tetten érhető olyan kulcs-konceptiókban, mint a második gazdaság és második társadalom, a kettészakadt társadalom, vagy a (politikailag) végletesen megosztott társadalom. Az előadás megpróbálja elemezni azt, hogy milyen határvonalak mellett értelmezhetők a magyar társadalom megkettőződéseitörései, ezek alapján, a mai viszonyok között felvillantani a megkettőzött társadalomképek aktuális értelmezési lehetőségeit, és a különböző kettős képek logikáját követve, alternatív válságértelmezési következtetéseket megvonni a különböző kettős struktúra-értelmezésekből.

Do Two Hungarian Societies Exist? Options for Interpretating Social Changes and Crisis by Bi-Structural Concepts

The origins lead back to Marx's theory, the most usual description of the structure of capitalist societies as single dimensional hierarchies of classes. During the development of sociological thoughts, those simple hierarchies have become more and more complex and differentiated: by applying smaller segments (strata) than classes; or, by setting up individuals onto two-dimensional planes or into multi-dimensional spaces – and via different statistical manipulations to order these multi-dimensional points or vectors to different hierarchies. It is a common character of mainstream sociological structure-theories that they a priori suppose societies, as unified, monolithic architectures, even if structures might be complex, complicated or mazy labyrinths. The most, maybe the only original 'big theory' of Hungarian sociology is rooted in Erdei's works by supposing two different, segmented 'societies', societal structures existing (competing, conflicting, struggling, etc.) next to each other. The tradition of supposing segmented, doubled society has been a permanent habit of Hungarian sociology until nowadays, occurring in such terms and concepts, like 'second economy', 'second society', 'torn-to-two society', or, (politically) radically split society. The lecture attempts to analyze and draw border-lines between the two societies in different bi-structural visions, also to present alternative interpretations of doubled structures relevant to contemporary social stratification and outline different 'doubling' consequences of ongoing crises.

¹ Egyetemi docens, Debreceni Egyetem

Etnikumok ébredése: okok és következmények

Az előadás a kommunista társadalmak összeomlását követő periódus egyik jelentős komponensével, az etnikai identitás újjáéledésének és az etnikai konfliktusok hátterének néhány releváns kérdésével foglalkozik. Hipotézisem szerint az etnikai identitás újjáéledésében nemcsak a múlthoz való visszatérés, hanem az átalakulási folyamat új jelenségei is szerepet játszanak. Az első részben azokat az okokat vizsgálom, amelyek ezt a folyamatot indukálták. Elsősorban arra a második világháborút követő folyamatra szeretnék fókuszálni, amely ideokratikus tényezők hatására az etnikai identitás vállalását mind a többségi, mind a kisebbségi társadalomban gátolta/tilalmazta. Ugyanakkor viszont a volt szocialista országokban nem alakult ki olyan kohézív erővel bíró tömegérzelem, amely alkalmas lett volna egyfajta új identitás kialakítására. Az előadás második részében a nemzetközi szakirodalom megállapításaira támaszkodva (F. Barth, C. Calhoun, J. Hutchinson és R. Jenkins) az újjászerveződő identitás néhány új vonását vizsgálom. Hangsúlyozom, hogy az etnikai identitás diskurzusa, valamint a különböző etnikai konfliktusok és tragédiák nem csupán a terhes múlthoz való visszatérést jelentik, hanem részben az új periódus produktumai. Ennek keretében –többek között– foglalkozom a multikonfessionális társadalmakban kialakult 'etnikus vallás' (Gábrity M. I.) és az 'etnoklerikalizmus' jelenségével is. Relatívén új jelenségnek tekinthető a vallási fundamentalizmushoz hasonló módon szerveződő etnikai identitás is, melyet –R. Collins és R. Scruton nyomán– 'fundamentál-identitásnak' nevezek. A 'fundamentál-identitás' talán legfontosabb jellemzője, hogy a számára releváns hagyományt szakralizálja, narratíváit mítosszá formálja és így állításai 'hozzáférhetetlenek' a tárgyi kritika számára. A befejező részben azzal a kérdéssel foglalkozom, hogy az 'etnikai identitás reneszánsza' milyen hatással volt konferenciánk témájára. Álláspontom szerint ennek a 'reneszánsznak' voltak pozitív és negatív hatásai egyaránt. Az előbbiek között említem a korábban tabutémának számító kérdések megjelenését a közbeszédben, a karakteres nemzeti identitás és a nemzeti érdekek újradefiniálására irányuló törekvéseket az átalakuló Európában. A negatív kísérőjelenségek között pedig az etnikai konfliktusokat, valamint eszkalálódásuk esetén a 'közösségi hisztériák' (Bibó I.) különböző formáinak a kialakulását.

Awakening of Ethnic groups: causes and consequences

The presentation focuses on some relevant issues concerning the revival of ethnic identity, a significant component of the period following the collapse of communist societies, and the background of ethnic conflicts. Our hypothesis is that not only the return back to the past played a vital role in the revival of ethnic identity, but the new phenomena of the transition process as well. In the first part, we review the causes, which inducted this process. We wish to focus primarily on the process following World War II, which, due to ideocratic factors, prevented/forbid the pledge of ethnic identity, both in majority and minority societies. However, in the former socialist countries, no such mass-emotion developed that could have been capable of forming a new kind of identity. In the second part, we examine some new features of the reorganizing identity on the basis of theories published in international literature (F. Barth, C. Calhoun, J. Hutchinson and R. Jenkins). We emphasize that the discourse on ethnic identity and different ethnic conflicts and tragedies do not mean a return back to burdensome history only, but are partly the products of a new era. Within its frame –among others– we discuss the phenomena of 'ethnic religion' (Gábrity M. I.) and 'ethno-clericalism' that developed in multiconfessional societies. Ethnic identity, organizing similarly to religious fundamentalism, can be considered as a relatively new phenomenon as well, which we call, after R. Collins and R. Scruton, 'fundamental-identity'. Maybe the most important feature of 'fundamental-identity' is that it sacralizes the importance of heritage for itself, it forms narratives to myths, therefore its statements will be 'inaccessible' for critics. In the last part, we discuss the way the 'Renaissance of ethnic identity' affected our conference. In our opinion, the 'Renaissance' had both positive and negative effects. Among the former, we include the appearance of issues, which were considered as taboo earlier, but now appear in public discourse, the endeavors to redefine characteristic national identity and national interests in the transforming Europe. Among the negative effects, there are ethnic conflicts and the development of different forms of 'community hysteria' (Bibó I.), in case of their escalation.

¹ Egyetemi tanár, Pécsi Tudományegyetem

Ladányi János, DSc¹ (plenáris)

Tér- és társadalomszerkezeti átalakulás Magyarországon a piacgazdasági átmenet időszakában

Az előadás a piacgazdasági átmenet időszakában végbement fontosabb társadalom- és térszerkezeti átalakulásokat tárgyalja, különös tekintettel a szegénység jellegének és a tartós kirekesztettségben élő népesség térszerkezeti elhelyezkedésének a megváltozására. Végző soron azt vizsgálja, hogy az átalakulás nyomán kialakult szerkezet mennyiben teszi képessé az országot egy tartós növekedést biztosító pályára való átállásra, illetve az európai főáramlathoz való csatlakozásra.

Socio-spatial Transformation in Hungary during the Transition to Market Economy

The presentation addresses the key aspects of socio-spatial transformation during the transition to market economy, with special reference to the changing conditions of the poor and shifts in the location of the underclass. The author examines to what extent is Hungary able to enter a course of steady growth and join the mainstream of European progress in the wake of that spatial transformation.

¹ Egyetemi tanár, Budapesti Corvinus Egyetem

(Poszt-)Modernizálódik-e az értékrendszer? Inglehart értékváltás-elméletének empirikus revíziója

A társadalmi értékutatások egyik legambiciózusabb programját, a World Values Survey-t megalkotó politikatudós, Ronald Inglehart munkásságával szociológusok ritkán foglalkoznak. Ez két okból is furcsa. Egyrészt azért, mert a kulturális változás elméleteinek empirikus tesztelhetősége fényében a társadalomkutató szakma szélesebb érdeklődése volna logikus. Másrészt pedig azért, mert a 2007 óta szélesedő nemzetközi gazdasági válság értelmezésének igénye ma még jobban előtérbe helyezi az értékrendszer fejlődésével kapcsolatos kérdéseket. Előadásomban Inglehart életművének legfontosabb tézisé, a posztmaterializmus erősödését teszem kritikai revízió tárgyává. Inglehart nem egyszerűen modernizációs, hanem — részben az emberi szükségletek maslowiánus elméletére támaszkodva — „posztmodernizációs” tézist dolgozott ki: eszerint a legfejlettebb országokban az ipari társadalmak domináns akvizitív értékrendszerét tehát lassan visszazorítja egy, az önkifejezést hangsúlyozó, „esztétizáló”, az emberi kapcsolatok minőségét előtérbe helyező értékrendszer. Állításait idősoros értékutatások adatbázisainak robusztus statisztikai elemzésével támasztja alá. A tézis igazolása azonban — a levezetés magas színvonala és vitathatatlan eredményei ellenére — olyan hiányosságokat rejt, melyek jelentősége túlmutat a módszertani dimenzión, korrekciója pedig a központi tézis cáfolatához vezethet. Kérdés tehát, hogy az Inglehart által leírt posztmaterialista értékváltás valóságos folyamat vagy inkább egy elmélet (ön)igazolásának artefaktuma. Tárgyaljuk azokat a munkahipotéziseket és kutatási eredményeket, amelyek alapján úgy tűnik, még a legfejlettebb társadalmak esetében is korai a posztmaterialista értékrendszer térnyeréséről beszélni. A WVS adatainak alternatív elemzése igazolni látszik J. K. Galbraith állítását, miszerint a „jómódú társadalom” rendszerspecifikus jelenségei (a tömegmarketing által mesterségesen kreált fogyasztói kereslettel vezérelt gazdasági növekedés, infláció, a technikai innováció hadiipar-központúsága) és az ezekkel összefüggő válságjelenségek (közszolgáltatások hanyatlása, a lakosság és a nemzetgazdaságok eladósodása, a természeti környezet pusztulása, stb.) a produktivista/akvizitív logika továbbélésének, sőt erősödésének a következménye. Vagyis az Inglehart által vázolt változással ellentétes folyamatok.

Has there been a postmodern value shift? Empirical revision of Ronald Inglehart's value-shift thesis

Despite Ronald Inglehart's being the founder of one of the most impressive programs of surveying human values, his work is seldom discussed in sociology. This is surprising for two reasons. First, the opportunity to empirically test theories of cultural change should appeal to a large cast of researchers of social sciences. Second, the recent global economic downturn calls for interpretations that reexamine the theories of value change. The purpose of this presentation is to critically engage with Inglehart's core thesis, namely the shift toward post-materialism. This is more than just a modernization thesis: its focus is what—based on the maslowian need theory—he calls post-modernization, that is, a shift in the most advanced countries from acquisitive values (characteristic to industrial societies) to a value system emphasizing self-expression, belonging, aesthetic orientations and quality of life issues. Inglehart's claims are backed by robust statistical analyses performed on longitudinal survey data. Their sophistication and indisputable empirical contribution notwithstanding, the substantiation of this thesis suffers from a number of shortcomings that extend beyond methodological issues and the revision of which might lead to a refutation of the core thesis itself. The question of whether what is termed post-materialist shift is effectively occurring or it is rather an artifact of operationalization has to be addressed. A series of working hypotheses and findings are reviewed (based on the same survey data used by Inglehart) in light of which the post-materialist shift is not occurring yet. What appears to emerge from this secondary analysis of the WVS samples is a confirmation of J. K. Galbraith's speculation that macro-economic trends characteristic to affluent societies (inflation, technical innovation triggered by military procurement and economic growth sustained by mass marketing demand) and the crises they set off (decline of public services, growing consumer and public indebtedness, the destruction of environment, etc.) are the corollary of an enduring (or even increasing) acquisitive/productivist logic. These trends are the opposite of what would follow from Inglehart's post-modernization thesis.

¹ PhD hallgató, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Esélyek és hátrányok a fogyatékosok életében

Előadásomban egy közeljövőben befejeződő, fogyatékosokkal élővel összefüggő kutatás egyik elemének – a hazai felsőoktatási intézmények hallgatóinak véleménye és attitűdje a fogyatékosokkal élővel összefüggésben – bemutatását tervezem. A fogyatékosokkal élők életkörülményeivel foglalkozó vizsgálatok az elmúlt években kiemelt szerepet kaptak a hazai, illetve a nemzetközi kutatások körében, melyekhez a fentiekben leírt vizsgálat további eredményekkel kíván hozzájárulni. A kutatás során egyik alapvető kérdésem a felsőoktatási intézmények hallgatói véleményére irányuló vizsgálata során az volt, hogy a többségi, nem fogyatékosokkal élő fiatalok hogyan viszonyulnak a fogyatékosokkal élőkhöz, milyen véleményt formálnak az integráció kérdésköréről, s ez utóbbi mennyire válik élessé, akkor ha az érintett (kisebbségi) csoporttal egy intézménybe kerülnek, adott esetben egy csoportba is. A vizsgálat alapját egy 2500 fős hallgatói minta adja, amely Magyarország hét egyetemén került kiválasztásra, figyelembe véve a reprezentativitást és esélyegyenlőség elvét. A hallgatói vizsgálat kérdőíves módszerrel, a területet jól ismerő kérdezőbiztosok vezetésével és segítségével történt. A hallgatói vélemények összegzése, illetve értékelése után elmondható, hogy a vizsgált felsőoktatási oktatási intézmények megkérdezett hallgatói körében az érintett csoporttal kapcsolatos vélemények és attitűdök inkább az elfogadás, mint az elutasítás jegyeit hordozzák magukon, ellenben gyakran magát a fogyatékos jelzőt vagy minősítést nem ismerve teszik mindezt, mely egyértelműen a köznapi használatban lévő kifejezések pontatlanságában, továbbá nem megfelelő használatában keresendő. A kutatás jelentőségét abban látom, hogy a sikerült egy átfogó képet kapunk a felsőoktatásban részt vevők fogyatékosokról alkotott véleményéről az integrációs és szegregációs tendenciák tükrében, továbbá a lehetséges együttélési stratégiák megismeréséről, valamint a további problémák felszínre kerüléséről.

Opportunities for people with disabilities and disadvantages in life

Lecture in a near future, ending Disability-related research is one element - the national opinion and attitude of students in higher education institutions in the context of Disability - the presentation of the draft. The living conditions of people with disabilities in studies over the past few years have been the key domestic and international population research, for which the above-described test results to help further. During the research, a fundamental question for the student for the examination of the opinion was that the majority of non-disabled young people in relation to the disabled, what opinions are shaped by the integration about package of questions, and how the latter will be sharp, then if the (minority) should be an institution, possibly with a group. The study was based on a 2500 strong sample of students enter a university in Hungary seven were selected, taking into account the representativeness and equality. The student questionnaire investigation method, interviewers who know the area well and led to the latter. The summary of student opinions, and after evaluating the conclusion that the test asked students in higher educational institutions, among the group of views and attitudes of acceptance rather than rejection of the characteristics of themselves, but often his disability, or status flag does not make all this knowledge, which is clearly the common use of terms is inaccurate, and inappropriate use of search. The importance of research that I see that was a comprehensive picture of the tertiary disabled people living in its opinion in the light of the trends of integration and segregation, and the possible coexistence recognition strategies, as well as further problems emerge into circulation.

¹ Tudományos munkatárs, MTA Szociológiai Kutatóintézet

A hosszú 1993-2001-es gazdasági fellendülést megszüntető tényezőkről

(Hozzászólás Csanády András előadásához)

Az 1993-2001-es fellendülést jelentős részben nem ismétlődő tényezők okozták. Ezek kimerülése után a magyar gazdaság új, a korábnál lassúbb pályára tért át. 2001-2022-ben Csanády András nem a gazdaságpolitikai hibákat, hanem a munkaerő tartalékok kimerülését tekinti a fordulat fő okának. Állítását elfogadom, de hozzászólásomban kiegészítem más tényezőkkel. A piacra lépések számának alakulása nem követte a vizsgált időszakban a gazdasági növekedés hullámzásait. A vállalkozások számának gyors növekedése a kilencvenes években jórészt arra vezethető vissza, hogy a piac új szereplői sok esetben nem új szükségleteket elégítettek ki, hanem az összeomló állami ipar piacait foglalták el. Ebben az időszakban a külföldi többségi tulajdonban levő vállalatok is gyorsan növelték a részesedésüket jórészt ezeken a piacokon. Amikor ez a piaci rés 1998-2000-ben telítődött, a multinacionális cégek tevékenységük növekvő részét más országokba helyezték át. A hazai kis- és közepes méretű vállalatok többségének növekedése megállt. A belépő új vállalkozások számának növekedése is lelassult. A hazai bankrendszer egyre több hitelt folyósított a számukra, kedvező feltételekkel és az EU csatlakozás is javította a vállalkozások siker esélyeit. Ám ezek a kedvező feltételek sem tudták ellensúlyozni a vállalatok romló piaci esélyeit és a gazdasági növekedés lassulását.

About the factors that stopped the long period of recovery of 1993-2001

(Comments on the lecture of András Csanády)

The recovery of 1993-2001 was generated mainly by non-repetitive factors. Hungarian economy slowed down when the impacts of these factors disappeared in 2001-2002. This development was not the consequence of the mistakes of the economic policy – argues András Csanády - but mainly the utilization of the labor reserves caused the slowdown of Hungarian economy. By accepting his statements, we also supplement some other reasons for the slowdown in our presentation. The index of market entries did not follow the fluctuations of the Hungarian GDP. The fast growth of the number of market entries in the 90s was mainly caused by the collapse and privatization of state industry. The new private companies occupied successfully the markets of their predecessors instead of entering the markets of new goods and services. The market share of companies with majority foreign ownership (multinationals) increased in Hungarian economy very fast in this period as well. When the inherited markets were saturated in 1998-2000, a lot of foreign-owned companies reallocated a growing share of their activities into other countries and the growth of the vast majority of Hungarian small- and medium-sized companies stopped. Banks offered much more loans with favourable conditions after 2001 than before and the enlargement of the European Union gave a positive impact on company development as well. This development did not counterbalance the above mentioned negative development, the slowdown of the growth of companies and of Hungarian economy as well.

¹ Tudományos tanácsadó, MTA Közgazdaságtudományi Intézet

Erkölcstudomány – Természet és ember viszonyának újrendezése

A társadalom eredendően természeti környezetébe ágyazódik be, vagyis életfeltételeit, ill. hosszú távú működését természeti környezetének adottságai, ill. törvényszerűségei határozzák meg. Társadalmunk ezeket a törvényszerűségeket nagyrészt figyelmen kívül hagyva, ma éppen azokat az adottságokat teszi tönkre, amelyek az emberei létezésnek is alapfeltételei. Jelenleg válságok korát éljük. A környezeti válság, az erőforrásválság, a gazdasági válság, ill. az ezek következményeként fellépő társadalmi konfliktusok mind olyan jelenségek, amelyek a jelenlegi hibás természet-ember viszonyra vezethetők vissza, és amelyek megkérdőjelezzik jelenlegi társadalmunk fenntarthatóságát. Azt tapasztaljuk, hogy a válságok kihívásaira a jelenleg uralkodó tudományos paradigmák sem képesek megfelelő megoldásokat adni. Sőt, az említett válságok kialakulásában, ill. elmélyülésében igen nagy szerepük volt, ill. van ezeknek a paradigmáknak. Különösen igaz ez, pl. a gazdaság- és a műszaki tudományokban. Tudományos ismereteink „bővülése” összességében nem járult hozzá az életünk teljesebbé, ill. boldogabbá tételéhez, viszont egyre hatékonyabban szolgálja természeti környezetünk elfogyasztását. Ennek oka, hogy végzetesen meggyengült bizonyos tudományterületek természeti beágyazottsága, ill. hogy a „részekre szakadt” tudomány nem képes olyan szintézis összeállítására, amely egy fenntartható viszony kialakítását tenné lehetővé ember és természeti környezete között. A fenti problémakört egyes tudományterületek (különös tekintettel a gazdaság-, a természet-, és a műszaki tudományra) uralkodó paradigmáinak, ill. eredményeinek megvizsgálásával mutatom be aszerint, hogy az elért eredmények mennyire felelnek meg a fenntarthatóság követelményeinek, ill. hogy mennyiben járulnak hozzá (hozzájárulnak-e egyáltalán) a fejlődéshez. Következtetésem szerint ahhoz, hogy a tudomány képes legyen valódi megoldásokat adni a jelenlegi válságokra, újra kell értelmeznie saját szerepét. Az uralkodó paradigmákat fel kell, hogy váltsa egy gyökeresen más paradigmarendszer, amelyben újra meghatározó szerepet kell kapnia a természet, ill. az élet tiszteletének.

Morality-based Science –Rearranging the Relationship of Nature and Man

Originally, society is embedded in its natural environment, in other words, its living conditions and long-term operation are determined by the conditions and regularities of its natural environment. Our society, by largely disregarding those regularities is just destroying the conditions that are basic to human existence as well. Currently, we live in an age of crises. There is environmental crisis, a crisis of resources and of economy, and the social conflicts resulting from them are phenomena that can be traced back to the presently faulty relationship between nature and man, and which challenge the sustainability of our present society. We witness that the currently dominant scientific paradigms are unable to offer suitable solutions to the challenges of crises. Moreover, these paradigms have had a major role in the emergence of the above-mentioned crises. It is particularly true among others in economic and technical sciences. The ‘expansion’ of our scientific knowledge as a whole has not contributed to make our life fuller and happier, but it serves the consumption of our natural environment ever more efficiently. The reason is that the natural embedding of certain fields of science has been fatally weakened, and that science ‘broken into parts’ has been unable to assemble a synthesis that would make it possible to develop a sustainable relationship between man and his natural environment. We present the above mentioned problems through a study of dominant paradigms and results of the different disciplines (with special regard to economics, natural and technical sciences) showing to what extent the achieved results meet the requirements of sustainability and how far they contribute (if at all) to development. According to our conclusion, science should reinterpret its own role to be capable of offering real solutions to present crises. A fundamentally different set of paradigms should replace the presently dominant ones in which the respect of nature and life should once again obtain a decisive role.

¹ Tudományos segédmunkatárs, MTA Szociológiai Kutatóintézet
PhD hallgató, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Határmezsgyén. 1956-os magyar emigránsokkal készített interjúk módszertani kérdései

A második világháború után közvetlenül interjúzók az oral history interjúkra úgy tekintettek, mint amelyekből megtudható, mi is történt valójában. A szövegek leiratait lényegében írásos forrásnak tartották, melyek leírás után ugyanolyan hitelt érdemlően bizonyítottak tényeket, mint az eredeti írásos anyagok. A későbbiekben a szerzők eltávolodtak a puszta tényrögzítés ideájától, és az interjúkat írásos dokumentumok helyett már kulturális, társadalmi, pszichológiai konstrukciónak fogták fel. Disszertációmban egy meghatározott történelmi helyzetben emigrált csoport – az 1956-os forradalom után kivándorolt és Ausztriában megtelepedett egykori tinédzser generáció – néhány tagjának identitását elemeztem. Nem események rekonstrukciójára törekedtem – például pontosan hányan jártak magyar nyelvű ad hoc gimnáziumokba, és később milyen végzettséggel helyezkedtek el, hanem a mindennapi történelemre fókuszáltam. Elemeztem, hogy a Magyarországgal kapcsolatot tartó ausztriai magyarok az interjúszituációban milyen képzeteket és sztereotípiákat beszéltek el a forradalomról, a Nyugatról, a Keletről, a Kádár-kori Magyarországról – amit a rokoni kapcsolatok, a gyakori látogatások ellenére mégiscsak kívülről szemlélhettek. Az emigráns magyarokról szóló kutatásom módszertanilag átmenetet képez a biográfiai kutatás és az oral history között. Az előbbire utal az alkalmazott kérdezési technika, az interjúk biografikus kijegyzetelése, a nyelvhasználat minuciózus vizsgálata, ami azonban az elemzési részt illeti, inkább sokszori és gondos olvasásról, mintsem következetes tematikus mezőelemzésről beszélhetünk. Az interjúkat nem a narratív interjúkban már-már klasszikusnak számító mesélje el, kérem, élettörténetét! Kezdőkérdéssel indítottam: arra kértem interjúpartnereimet, hogy meséljék el, miképp kerültek Ausztriába. Szemben a menekülés, emigrálás, országhagyás, döntés, választás ad abszurdum disszidálás fogalmával a kerültek viszonylagos semleges – bár kétségtelenül passzivitást sugalló – szóhasználattal igyekeztem elkerülni, hogy rögtön jellemezsem és értékeljem kivándorlásukat Magyarországról. Az első hosszabb-rövidebb történet után kérdeztem vissza a már említett elemekre és kértem interjúpartnereimtől bővebb kifejtésüket. Előadásomban disszertációs témám kutatása, az interjúzás során felmerült módszertani kérdésekről beszélek, konkrét példák segítségével elsősorban arról, hogy a menekült-identitás hogyan elemezhető, konstruálható emigránsok életútbeszélései alapján.

At the Border. The Methodological Problems of Interviewing Members of the 1956 Hungarian Emigration

In our dissertation, we analyzed the identity of a group of emigrants who left the country in a given historical situation: that of some members of the generation who were teenagers when they emigrated after the 1956 revolution. Our objective was not to reconstruct events, like, for instance, precisely how many of them had gone to some of the ad hoc Hungarian middle schools (“gymnasia”) springing up at the time, and did not inquire about the kind of grades they got and the jobs they were able to get in possession of those grades, but focused rather on ordinary-day history. We analyzed the types of images and stereotypes that Hungarians settled in Austria and keeping contact with Hungary would tell, in an interview situation, about the revolution, about East and West, and about Hungary in the Kádár era. As far as methodology is concerned, our research on émigré Hungarians represents a kind of transition between biography research and oral history. While the questioning technique was applied, the biographic taking notes of interviews and the meticulous examination of language use are more closely related to the former, when it comes to the analytical part, it is more apt to talk about multiple and careful reading than about consistent thematic field analysis. The interviews were not started off with a “would you please tell me your life story” type of question, which is almost classic in narrative interviews. Instead of that, we rather asked our interviewees to tell us about how they got to Austria. In contrast to terms like “escape”, “emigration”, “leaving the country”, “decision”, “choice”, or most extremely, “desertion”, we used the expression “got to”, a relatively neutral expression undoubtedly with a hint of passivity about it, in order to avoid immediately characterizing and evaluating their emigration from Hungary. It was only after the first shorter or longer story that returned to the above mentioned elements, that we asked our interviewees to explain them in detail. In our lecture, we talk about the research of our dissertation topic, the methodological problems occurring in the course of interviewing and, by the help of concrete examples, mainly about the ways with which refugee identity can be analyzed and construed on the basis of the life-story narratives of emigrants.

¹ Tudományos munkatárs, 1956-os Intézet
PhD hallgató, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Államférfi kell!

A Ma világa az adott nap minden percében teremt témát, kibeszélni szükséges jelenségeket a szociológia számára. Az elmúlt években negyvenes éveiben járó közgazdászként – szociológia tanulmányaim öt éve során - folyamatosan hallottam: a szociológia egyik, ha nem legfontosabb feladata a társadalmi, gazdasági jelenségek előrejelzése. A gazdasági krízis kapcsán Önök szerint „működött” a szakmánk? Ad alternatív javaslatokat a megoldáshoz vezető utakkal kapcsolatosan? Hamvas Béla Babérligetéből ismerhetjük, hogy ő hasonló társadalmi helyzetben egy ötéves gyermekre bízna a hatalmat. Ma talán ő is egyetértene azokkal, akik azt mondják: a hatalmat egy államférfira kell bízni. Ez az a témakör, amelyet szeretnék kifejtetni, a „Gazdaság és társadalom viszonya” témakörbe illeszkedve, távol maradva a politikától, de akár jelzést is adva számára. Magyar nyelven tartandó előadásom címe: Államférfi kell!

Az előadás főbb gondolatai:

- 1) Hogyan értelmezem az államférfit – történelmi példákon keresztül bemutatva
- 2) Található-e az adott történelmi kor szellemisége és az államférfi, mint tényleges személy „létrejötté” között kapcsolat
- 3) A XX-XXI-ik század magyar történelme, kor-szellemisége miért nem termelt ki hazánk számára államférfit
- 4) Milyen indokok miatt állítom azt, hogy ez, a mai helyzet megoldásának egyetlen, hosszú távú társadalmi fejlődést megteremtési tudó lehetősége
- 5) A gazdasági alrendszer csapdájában vagyunk ténylegesen, vagy csak azt szeretnék így éreznünk – a krízis, mint jelenség pár szóban
- 6) „akkor hatásos igazán a gyógyszer, ha keserű...” – a krízis, mint gyógyszer, de mennyi idő kell a gyógyulás első jeleinek megjelenéséhez.
- 7) Miért gondolom azt, hogy ma adottak a keretek a születésre, az államférfi létrejöttére

Statesman needed!

Today's world creates themes, phenomena needed to speak about in every minute by sociology. During the last years while we were learning sociology as an economist in the 40's, we always heard that the main task of sociology is to forecast social and economical phenomena. What do you think how our profession made its job during this economic crisis? Did it give alternative suggestions, solutions for the road that leads out? Béla Hamvas wrote in his book entitled Babérliget that in these kinds of situations, he would give the authority to a five-years-old child. Maybe today he would also say that now we need a statesman. This is the point that we wish to explain, by assimilating into the field of „relationship of economy and society „, by keeping distance from politics , but giving a signal as well just in case. The title of our presentation: Statesman needed.

The main thoughts of our talk:

- 1) How we define statesman? – going through historical examples
- 2) Is there a connection between the intellectuality of the historical age and the becoming statesman?
- 3) Why did the XX-XXI century's Hungarian history not create a real statesman for our country?
- 4) What are the reasons why we say that this is the only way for solving the situation today, the chance to launch a long-term social evolution?
- 5) Some words about the crisis – are we really in the trap of the economical subsystem or they just want us to feel like that?
- 6) A medicine is effective only when it is bitter.... – crisis as a medicine, but how long does it take to show the first sign of recovery?
- 7) Why do we think that the work frames of a statesman to be born are ready nowadays?

¹ Közgazdász, szociológus

Intézmények és hálózatok a vidékfejlesztésben. Esettanulmány a Vasvári kistérségből

Előadásomban az ideiglenes intézmények szerepét vizsgálom a vidékfejlesztésben. Amint ezt számos hazai kutatás és a napi események is bizonyítják, az elmúlt másfél évtizedben a pályázatok mind fontosabbá váltak a fejlesztések lebonyolításában. Előadásomban azt vizsgálom, hogy a rövid távú, néhány éves beavatkozást jelentő pályázatok és az ezekhez kapcsolódó ideiglenes szervezetek, milyen hosszú távú hatásokat érnek el, melyek azok az elemei a pályázati rendszernek, melyek azok a szereplők, amelyek állandóak, az intézmények rugalmassága, adaptivitása mennyiben járul hozzá a sikeres pályázati tevékenységhez? A regionális és a vidékfejlesztés átalakulása a helyi intézmény rendszer átalakulását is kikényszerítette. Számos szerző érvel amellett, hogy megnőtt a helyi erőforrások szerepe a fejlesztésekben (Van der Pough et al., 2004, Ray, 2001), abban azonban széles körű vita van, hogy a helyi erőforrások a tervezés mellett a projekt menedzsment, projekt finanszírozás területén mekkora jelentőséggel bírnak. A hazai szakirodalom az EU-ból érkező források jelentőségének növekedésére mutatnak rá (Pálné, 2009, Kovách, 2007). Bár ezek a források a különböző szereplők számára egyenlő módon elérhetőek, a valóságban jelentős különbségek adódhatnak, részben az intézmények közötti kapcsolatok, az intézményi struktúrák miatt. Előadásomban a társadalmi tőke egy értelmezését (Woolcock, 2002), a regionális kormányzati szereplők tevékenységét (Pálné, 2009) és az ideiglenes intézmények működését (Sjöblom, 2006) áttekintve bemutatok egy tipológiát, amely segít értelmezni a fenti kérdéseket. Az elméleti eredményeket a Vasvári kistérségben végzett korábbi kutatás eredményeit felhasználva illusztrálom.

Institutions and networks in rural development. A case study from Vasvár

Temporary organization became more and more important in Hungary as well in the last decade. The access to new development sources, the flexible and adaptive capacity of organization become more important, then it used to be previously. By following the changes of regional and territorial development, local institutions changed, too. Scholars and papers on development theories (Plough, 2004) argue that the importance of local resources increased in the last two decades, and parallel to it, most financial capital of territorial and rural development stems from the EU in Hungary and to a less extent from national sources (Kovách, 2007). Although these sources are theoretically equally accessible for entitled actors; special, local institutional settings influence their ability to access these sources. By revising recent literature on rural studies, on development policy, social capital (Woolcock, 2002) and rural governance (Pálné, 2009), we present background variables which help to analyse the relevance of temporary institutions in rural and territorial development. The paper presents a typology based on the analysis of vertical and horizontal relationship of actors and institutions working in regional development. Then, a case-study-based analysis of temporary organizations' role in regional development follows, using the example of a Hungarian micro-region.

¹ Tudományos segédmunkatárs, MTA politikai Tudományok Intézete
PhD hallgató, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Roma családok megélhetési stratégiái: a támogató kapcsolati háló szerepe

A javasolt előadás egy jelenleg is folyó kvalitatív kutatás tapasztalatai alapján a szegény roma családok megélhetési stratégiái és kapcsolati hálójának közötti összefüggéseket írja le. A kutatás két közép-méretű ipari városban zajlott és jelentős különbségeket tárt fel a különböző roma csoportok megélhetési módozatai között. A javasolt előadás az egyik terepre fókuszál csupán, ahol a támogató rokoni kapcsolat erőssége nagymértékben befolyásolni látszik azt, hogy milyen megélhetési módozatokat alakítottak ki az egyébként kirekesztettségben élő háztartások. A romák többsége a szocialista iparosítás során költözött a városba és a rendszerváltás környékén munkanélkülivé vált. Két roma közösség azonban már az 1950-es évek előtt is a területen élt. Az egyik egy kisebb muzsikusi közösség, amelyet a mai napig erős kapcsolati háló jellemez, e családok megélhetésének záloga. A másik tradicionálisan itt élő közösség egy oláh cigány csoport, amelynek leszármazottai – néhány nagycsalád - a város egy jól meghatározható részén él, szintén zárt közösségben. Az ő megélhetésüket a mozgó-szerző életforma jellemzi: kereskednek az országot keresztül kasul átjárva, sőt a határokon túl is mozogva. Ezen életforma fenntartásában a szoros és megbízható rokoni kapcsolatok elemi fontosságúak. Mindkét közösség anyagilag szegényes, de elfogadható szinten él, néhányuk pedig jómódúvá vált. Ezzel együtt a városban élő romák zöme nagyon szegény és kirekesztett – földrajzilag és mentálisan egyaránt. Ők azok a zömében (de nem kizárólag) romungro származású emberek illetve ezek leszármazottai, akik az ipar hívására, képzelten vagy alacsonyán képzett munkaerőként költöztek az 1950-es 60-as években, családot alapítottak, de származási családjukat (és talán közösségeiket) hátrahagyták. Ezek a családok a belvárosi és a város peremén található gettósodott területek élnek, és gyakorlatilag kiszorultak mind a munka világából, mind a társadalom főáramából. Az ő megélhetésüket elsősorban a szociális és gyermekekkel kapcsolatos állami támogatások, és nagy ritkán a rosszul fizetett alkalmi munka biztosítja. Az ő körükben csak ritkán találunk szoros rokoni (vagy egyéb) támogató kapcsolatokat, gyakorlatilag nem számíthatnak sem anyagi, sem másmilyen támogatásra. Ebben a közegben virágzik az uzsora hitel és egyéb, a kiszolgáltatottságot növelő jelenség. A javasolt előadás tehát a város szegénységben élő roma családjainak megélhetési módozatait vizsgálva azt kísérel meg feltárni, hogy a három jelenség – etnicitás, kapcsolatok és megélhetés – milyen kölcsönhatásban vannak egymással.

* A kutatást és a terepmunkát a szerzők készítették 2008-ban. „Szegény családok megélhetési stratégiái regionális és etnikai metszetben” OTKA 687898.

Subsistence strategies of Roma families: the role of supporting networks

The paper discusses the relationship of supporting networks and subsistence strategies of poor Roma families. Our research that was conducted in a medium-sized town of Hungary found considerable differences among Roma communities in this respect: at least three larger groups within the “Romans” may be distinguished (Romungro, Vlah and Musician Gypsies), each of them have rather distinct strategies for ensuring subsistence. Supporting kinship networks also vary a lot among these groups, and definitely play a crucial role in how individuals and families make their living. Most Romas were formerly employed in the socialist heavy industry and became unemployed in the early 1990s. Still musician Gypsies, a community with strong supporting kinship ties managed to find subsistence based on various parallel activities (for example, music, formal employment, small businesses). The Vlah community, one that is also based on strong and compelling kinship ties found subsistence partly based on welfare allowances, but much more on their traditional way of making business: traveling all the time, buying and selling anything that promises some profit. Still, the vast majority of Romas – mainly those who left their original communities - are in the worst situation: their majority depends on welfare system, especially on maternity and child-care allowances and are unable to find formal employment. Instead, besides receiving welfare allowances, they are employed unofficially, being the worst-paid day-labourers in agriculture and constructions. The proposed presentation provides an insight to how three phenomena - ethnicity, supporting networks and subsistence of various Roma communities - interact.

* The research was conducted by Emilia Molnár and the author in 2008. It was supported by the Hungarian National Research Fund.

¹ Tudományos munkatárs, MTA Szociológiai Kutatóintézet
Kutató, Central European University

² Szociológus

A válság élete – médiadinamikai elemzés

A napjainkban zajló pénzügyi válság jelentőségét és nagyságát jól kifejezi, hogy több esetben is az 1929-33-as Nagy Gazdasági Világválsághoz hasonlítják. Erről, a láthatóan elhúzódó folyamatról a médián keresztül kapunk/alkotunk képet. A média tartalmi részével foglalkozó kutatások döntően a különböző csoportok (etnikumok/társadalmi csoportok/nemek) reprezentációjára, a hozzájuk kapcsolódó értékekre helyezik a hangsúlyt. Rövidtávon figyelembe veszik pl. az említésszámokat, de a hosszútávú dinamikák kevésbé állnak a figyelem középpontjában. A médiadinamikai elemzések a tartalmi (kvalitatív) megközelítés helyett/mellett a témák élettartamára és az élettartam dinamikájára helyezik a hangsúlyt. Előadásomban a pénzügyi válság több mint egy éves időtartamának médiadinamikáját ismertetem. Mivel a bevezetőben felvetett összehasonlítás nem csak közgazdasági értelemben lehetséges, a nemzetközi média adatbázisainak segítségével (egy esetben egészen a 19. sz-ig visszamenőleg) a jelenlegi helyzetet korábbi válságokkal vetem össze. Elemzésem a New York Times archívumából összegyűjtött adatokon keresztül három nagyobb, az 1929-33-as Világ gazdasági Válság, az 1972-től kezdődő energiaválság és a tavaly ősszel kirobbant pénzügyi válság médiadinamikáját mutatja be. (Ahol lehetséges hazai adatokkal is összevetem.) A médiát tekinthetjük egy olyan térnek, ahol a témák egymással versenyeznek a figyelemért. A pénzügyi válság kirobbanását követően a média különösen nagy figyelmet szentelt a kérdésnek, ami néhány hónappal később némileg ugyan csökkent, de továbbra is nagy intenzitású maradt. Vajon hogyan hat egy ilyen esemény a többi tartalom megjelenési esélyeire? Mekkora az az időtartam, ameddig egy téma a kirobbanás időpontjában megszerzett intenzitásával napirenden tud maradni? Egyszerre hány témára tudunk figyelni és ezek dinamikái hogyan hatnak egymásra? A kérdések messzire mutatnak, válaszaimat az elmúlt egy évre vonatkozóan fogalmazom meg.

Life of the crisis – Mediadynamic analysis

The significance of the current financial crisis is well depicted with the fact that it is regularly compared to the Great Depression. We can follow this dragging process through the media. Media analysis usually focuses on the content of the media (different groups like ethnicities, social strata, gender) and less on the dynamics of events. In this case, we approach this theme from the latter viewpoint. Not only is an economic comparison possible between the Great Depression and the current financial crisis that was mentioned before but a mediadynamic one is probable as well. Through the available newspaper archives, we can look back even the beginning of the 19th century. In the lecture, we show the mediadynamics of the current financial and two previous bigger crises (The Great Depression, 1929-33; Energy Crisis 1972; and Financial Crisis, 2008-) based on the archivum of New York Times. When it is possible, we compare the results with Hungarian ones. The media is such an area where topics compete with each other. From the beginning of the financial crisis, the media followed it with huge attention. After some months, it has decreased but it is still quite big. How does it influence the chances of the appearance of other topics? How long can a topic be in the focus of attention after an outbursting event? And how many topics can be on the stage at the same time? What kind of relation can we see between intensity and lifespan? How do topics affect each other at the same time? These questions open a bigger horizon; however, we draft our answers about the events of the last year.

¹ PhD hallgató, Eötvös Loránd Tudományegyetem

A felnőttképzés intézményi kapcsolatrendszere két hazai nagyvárosban

A globális gazdasági válság hatására napjainkban egyre hangsúlyosabbá válik az a szerep, melyet a lokális erőforrások betöltenek a települések társadalmi és gazdasági stabilitásában. Ezen erőforrások egyike a munkaerő szakmai képzettsége. Az oktatási rendszerek – napjainkban is zajló – átalakulása következtében a munkaerő képzésének elsődleges színhelyévé fokozatosan a felnőttképzés válik, melyen belül a korábban elterjedt általános jellegű, főzárkóztató vagy műveltséget fejlesztő képzésekről áthelyeződött a hangsúly a szakmai, nyelvi és számítástechnikai oktatásra. E folyamatok eredményeképpen a felnőttképzéssel foglalkozó szervezetek – különösen a társadalmi és gazdasági környezetük kihívásaira rugalmasabban reagáló, iskolarendszereken kívüli képzések – növekvő fontosságú tényezők lehetnek településük stabilitásának szempontjából. Tanulmányunk célja e lehetséges szerepkör megvalósulásának vizsgálata két, hazai összehasonlításban kedvező szocio-ökonómiai adottságokkal rendelkező vidéki nagyvárosban. Hipotézisünk szerint a felnőttek képzésével foglalkozó szervezeteknek – lokális stabilizáló szerepük tekintetében – három típusa különíthető el. Míg egy jelentős hányaduk figyelmen kívül hagyja társadalmi és gazdasági környezetének igényeit, addig egy másik részük reflektál e szükségletekre. A harmadik – vélhetően a legkisebb – csoportba azon szervezetek tartoznak, amelyek elébe menvén a helyi igényeknek, katalizáló szerepet is betöltenek településük társadalmi és gazdasági folyamataiban. Empirikus vizsgálatunkban áttekintjük a két városban működő, felnőttképzéssel foglalkozó szervezeteknek a gazdasági, az önkormányzati és a non-profit szektor más szereplőivel kiépített együttműködési hálózatát. Az Országos Képzési Jegyzékben szereplő, képzéseket folytató regisztrált felnőttoktatási intézmények teljeskörű survey típusú adatfelvételének segítségével e kapcsolatrendszer két szegmensét vizsgáljuk meg. Egyfelől főlvázoljuk és elemezzük a formális és informális intézményi kapcsolatok mátrixát, tekintettel ezek erősségére és jellegére. Másfelől pedig arra a kérdésre keresünk választ, hogy a gazdaság munkaerőigénye vagy a társadalom képzési szükséglete gyakorol-e erősebb befolyást a vizsgált szervezetek képzési kínálatára.

Kulcsszavak: felnőttképzés, szakképzés, intézményi kapcsolatalemzés, hazai nagyvárosok

Institutional Networks of Adult Education in Two Hungarian Cities

Due to the global economic crisis, local resources and innovations have had an increasing role in the socio-economical stability of settlements. The qualification of labour force is one of these resources. As a result of the actual transformation of education systems, adult education has become the principal field of training, dominated by vocational, foreign language and computer skills rather than the general, catch-up and cultural courses once prevalent. Due to the above mentioned trends, adult educational organisations – particularly non-school-based ones adapting quicker to the challenges raised by their socio-economical environment – may have an increasing relevance in maintaining the stability of their settlements. The aim of our study is to examine the realisation of the above listed functions in two Hungarian cities of relatively favourable socio-economical conditions. According to our hypothesis, three types of adult education organisations can be distinguished, regarding their local stabilising role. While the demands of their environment are ignored by a great proportion of them, those are responded by another group of them. The third – and presumably the smallest – group of organisations is constituted by those that catalyse local socio-economical processes by foreseeing future demands. By the empirical analysis of our study, institutional networks of cooperation between adult educational organisations and other actors of economic, communal and non-profit sectors are examined. We examine two different segments of these relationships-networks through a comprehensive survey among those adult educational organisations offering trainings that are included in the National Classifications Register. On the one hand, a matrix of formal and informal cooperations is delineated and analysed, with respect to the strength and the nature of institutional relationships. On the other hand, we intend to ascertain whether economic demand on labour force or the need of society for training has a greater influence on the educational offers of the organisations examined.

Keywords: adult education, vocational training, institutional network analysis, Hungarian cities

¹ Egyetemi tanársegéd, Debreceni Egyetem
PhD hallgató, Debreceni Egyetem

² Tudományos segédmunkatárs, MTA Regionális
Kutatások Központja
PhD hallgató, Debreceni Egyetem

Beszédes számok

Az elmúlt évszázad statisztikai adatai érdekes képet mutatnak Magyarország kisebbségeinek létszámáról és arányáról. A nemzetiségi statisztika sajátossága, hogy a népszámlálásokból 1990-ig két adatot tudhatunk meg a válaszadók szabad bevallása alapján: az összeírtak anyanyelvét és nemzetiségét. E két adat sem az egyes népszámlálások, sem az egyes kisebbségek esetében nem egyezik. A mai országterületen 1900-tól 85,9 %-ról nőtt a magyarok aránya, és csökkent a nem magyar anyanyelvűeké. Az asszimiláción túl számos tényező befolyásolta az egyes kisebbségek létszámának alakulását, amelyek sorában egyedi és általános elemeket is megtalálhatunk. A gazdasági indíttatású kivándorlás a 19-20. század fordulóján, az első világháborút követő határváltozások általános hatásúaknak tekinthetők, ugyanakkor az 1920-as években lezajlott optálás a magyarországi szerbek számának és arányának mérséklődéséhez vezetett. A második világháború követő kitelepítés és lakosságcsere a korábbi németek arányának 5 százalékpontos, a szlovákok egy százalékpontos csökkenését eredményezte. A kialakult politikai helyzet a többi kisebbséget is arra készítette, hogy a korábbinál kevésbé vállalják nyelvi-nemzetiségi hovatartozásukat. Mivel a kitelepítési listák összeállításának alapja az 1941-es népszámlálás nemzetiségi adatsora volt, a következő évtizedekben a Magyarországon élő nem magyarok inkább vállalták anyanyelvi, mint nemzetiségi hovatartozásukat, egy-egy településben egészen irreális adatokat produkálva. Az adatok alakulását jelentősen befolyásolja a népszámlálások változó módszertana. Ez a magyarországi délszláv népcsoportok esetében hol az együttes, hol a nagyon részletes nyilvántartást eredményezte (sokácok, bunyevácok megkülönböztetése a horvátoktól, szlovének összevonása más népcsoporttal). A népszámlálások során a feltett kérdések köre is változott. 1970-ben csak az „anyanyelve” szerepelt, 2001-ben a nemzetisége, anyanyelve kérdésen túl a kulturális kötődés, és a családi, baráti körben használt nyelv is szerepelt a kérdőívben.

Talking numbers

The statistics of the previous century show us an interesting picture of the number and scale of the minorities in Hungary. It is characteristic of the ethnical statistics that until 1990 we could learn only the ethnicity and mother language of the answering people from the national census. These numbers do not match each other not in single censuses or in the case of individual minorities. On the territory of the current country the scale of Hungarians increased from 85,9 % from 1900 and decreased the scale of those who are of non-Hungarian mother language. Beside the assimilation, a lot of factors – individual and also common – influenced the changing numbers of each minority. The emigration inspired by the economic situation on the turn of the 19th-20th century and the changes of the borderlines after the World War I both have common effects, meanwhile the opting taken place in the 1920s lead to the moderation of the number of Serbians living in Hungary. The deportations and population exchanges following the World War II resulted the 5 percent decrease of the previous German scale and 1 percent decrease of the Slovakian scale. The forming political situation urged the other minorities to shoulder less their linguistic and ethnical affiliation. As the base of the deportation lists were the ethnical data of the 1941 national census, in the following decades the non-Hungarians living in Hungary assumed their mother language more than their ethnicity which produced shocking unreal data in some settlements. The formation of data was significantly influenced by the changing methodology of censuses. Sometimes this resulted the common or the very detailed registry in the case of Hungarian South Slavic ethnic groups the differing of the so-called ‘Sokác’ and ‘Bunyevác’ groups from Croatians and the contraction of the Slovenians with other groups. The circle of questions asked in censuses also changed. In 1970 only the ‘mother language’ question played a part, in 2001, next to the ethnicity and mother language, the cultural banter and the ‘language used in family/ among friends’ also took place on the questionnaire.

¹ Egyetemi docens, Pécsi Tudományegyetem

Kényszer rasszizmus? Narratív életútinterjúk egy borsodi kisvárosban

A rendszerváltozást követő időszakban meglehetősen csekély számú szociológiai és szociálpszichológia kutatás foglalkozott a változás legnagyobb veszteseivel, az észak-keleti országrészben élőkkel. A késő szocialista korszak outputja egy viszonylag jól leírható szocializációs modell, amely alapján – figyelembe véve az észak-keleti iparvidék specifikumait – leírható a szocialista ideáltípus társadalmi identitása. Az 1864-ben alapított Lemezgyárnak köszönhető munkáspolgári lét drasztikus megszűnésének következményeit 2007 és 2010 között – kvantitatív survey adatfelvételek mellett - narratív életútinterjúkkal vizsgáltuk Borsodnádason. A Debreceni Egyetem szociológiai terepgyakorlatainak részeként zajló kutatásoknak két célja volt. 1. A késő szocialista korszak politikai szocializációs outputjaként értelmezett társadalmi identitás két elemének (munkás-és lokális identitás) leírása a szociális reprezentáció fogalmi keretével és módszertanával. 2. A két identitás típus válságának hatása az alapjaiban megváltozott politikai és gazdasági környezethez való adaptáció tömeges kudarcában. Ilyen kudarcnak tekintjük a település többségi lakosságát napjainkban jellemző cigányellenességet is, így az empirikus adatok jelenleg is zajló elemzéséből a következőkre koncentrálnunk. 1. A magyar többség és cigány kisebbség közötti „konszolidált” és „kölcsonösen előnyös” viszony jellemzőinek és okainak leírása az 1990 előtti kurzus idején. 2. A munkás- és lokális identitás válságának szerepe a cigányellenesség kialakulásában.

Is racism compulsive? Narrative life-interviews in a northeastern small town

After the change of regime more or less inconsiderable sociological and social psychology research dealt with largest losers of the change who live in the north-east part of the country. In consideration of north-east industrial area, an output of the late socialist period can be described relatively well with a socialization model. Due to the Platefactory (founded in 1864), we have examined consequentialities of extreme ending the worker-bourgeois being with quantitative surveys and narrative life-interviews in Borsodnadasd. The researches (which were sociological field studys of Debrecen University) had two goals. 1. Description of the two elements of social identity (worker-and local identity) - interpreted as the political output of late socialist period - with conceptual frame and methodology of the social representation. 2. Effect of the two identity types' crisis on the massive failure in adapting the fundamentally changed political and economic context. We consider such a failure the anti-gypsy attitude characterizing nowadays the majority of the inhabitants of the settlement, thus we will concentrate onto the followings from at present analysis of empirical data. 1. Description of characteristics and causes the „consolidated” and „mutually-beneficial” relationship between the Hungarian majority and Gypsy minority at the time of course before 1990. 2. The role of worker and local identity crisis at development of anti-gypsy attitude.

¹ Egyetemi adjunktus, Debreceni Egyetem

Tizenévesek előítéletessége és demokráciaértelmezése

Napjaink hazai szociológiai és politikatudományi szakirodalmában számos elemzés tárgya az előítéletesség. Bizonyára a kérdőíves (survey) kutatások dominanciájának is köszönhető, hogy az előítéletességet többnyire, mint egyéni kogníciónak és attitűdnek tekintik. A kisebbségekkel szembeni előítéletes attitűdök szociológiai vizsgálatai következetesen írják le az előítéletességet meghatározó társadalmi jellemzőket. Azonban meglehetősen kevés ismeretünk van arról, hogy a különböző attitűdöknek és fogalomértelmezéseknek hogyan magyarázhatják az előítéletességet. Az államszocializmus 1989-1990-ben bekövetkezett összeomlása Közép-Európa országaiban megteremtette a demokratikus politikai jogi és intézményi feltételeit. A politikai rendszerváltást követően Magyarországon (is) a demokrácia az egyik legfontosabb politikai-szociológiai kifejezésnek tekinthetjük. Ez indokolja, hogy empirikus vizsgáljuk – politikai szocializációs elméleti keretben – a demokrácia értelmezések hatását az előítéletes attitűdökre. Az előadás során felhasznált empirikus adatbázis négy egyetem (ELTE, Debreceni Egyetem, Pécsi Egyetem, Szegedi Egyetem) és az Echo Survey Kutatóintézet együttműködése alapján 2008-ban – négy megyében és a fővárosban élő fiatalok körében készült kérdőíves kutatásból származik. Az N= 6.000 fős minta a 15-17 éves korcsoportot nem és lakóhely alapján reprezentálja. A kutatás mintájának kialakítása során figyelembe vettük a mobilitási és karrier szempontból meghatározó – a fiatalokat szociális szempontból erősen megosztó - különféle oktatási csatornákat, szociológia oktatási utakat, így a középfokú oktatási intézmények három almintáját alakítottuk ki. Az előadás során először a fiatalok demokráciaértelmezését mutatjuk be és azt elemezzük, hogy a különböző értelmezéseket milyen eltérések jellemzik a politikai szocializáció és oktatási háttér szempontjából. A prezentáció második részében a fiatalok demokráciaértelmezése és előítéletessége közötti kapcsolatot ok-okozati modellek alapján elemezzük.

The role of democracy interpretation at teenagers' prejudice

There are numerous investigational approaches to the phenomenon of prejudice in the relevant literature of sociology or political science. Perhaps due the predominance of survey research methods, prejudice is usually being thought of as individual cognitions and attitudes. Consequently, the predominant notion of prejudice is strongly influenced by social-psychological approaches. Sociological research on prejudicial attitudes towards minorities has produced rather consistent and stable empirical findings on social determinants of prejudice. However, we know fairly well marginally how different attitudes and notion interpretations can explain prejudice. The collapse of state socialism in 1989-1990 created the legal and institutional conditions of democratic political socialization in the Central European countries. After the change of political system, democracy is one of the most important political sociological terms in Hungary and Central Europe. For this reason, we made an attempt to find an empirical explanation along political socialization conception about the effect of democracy interpretations on the prejudiced attitudes. With cooperation of four universities (Eötvös Loránd University, University of Debrecen, University of Pécs, University of Szeged) and Echo Survey Research Institute, the empirical base of the analysis comes from a representative political socialization survey which was carried out in 2008 among high-school students from four Hungarian counties and the capital city (Budapest). The sample size of the survey was 6000 which well represented the 15 and 17 age cohort of students by gender and settlement. In our survey design, we also calculated with the sociologically diverse educational routes, career types, and mobility channels that socially strongly divide the young generations: we designed three sub-samples according to basic institutional differences in secondary level. First, we describe the interpretation of democracy of graduating secondary school students and explore how the differences among them relate to their political socialization and educational backgrounds. The second part of study focuses on the relationship (a causal model) between interpretation of democracy and prejudice.

¹ Egyetemi adjunktus, Debreceni Egyetem

Beszámoló az Európai Szociológiai Társaság 2009-es konferenciájáról: európai szociológia vagy európai szociológiák?

Az Európai Szociológiai Társaság (ESA) kétévenként megrendezésre kerülő konferenciájának idén szeptemberben Lisszabon adott otthont. A konferencia fő kérdése az volt, hogy vajon egységes(ülő) Európáról beszélhetünk-e, vagy továbbra is a nemzeti, regionális, osztályalapú, nemi, etnikai, vallási vagy egyéb szempontok szerinti megosztottság dominál. Egyetlen vagy több európai társadalom létezik? Kutatásunk célja, hogy az ESA 2009. évi konferenciáján elhangzott előadások alapján bemutassuk a mai európai szociológia helyzetét, a tudomány főbb kutatási irányait és az egyes országok közötti különbségeket. Ezáltal szeretnénk betekintést nyerni abba, hogy az európai szociológiai élet mennyire egységes, miként strukturálódik, és mely témakörök tartanak igényt jelentősebb kutatói érdeklődésre. Az elemzés alapját egy, a szerzők által összeállított adatbázis képezi, amely tartalmazza a rendezvény hivatalos absztraktyűjteményében szereplő mintegy 2600 előadás (szóbeli előadás, poszter és kiosztott tanulmány) és az előadók (első szerzők) főbb jellemzőit. Az elemzés során először röviden ismertetjük a szekciók témáit, és összevetjük azokat egy standard nemzetközi szociológiai tankönyv fejezeteivel. Az elemzés második részében az előadásokat és azok előadóit vizsgáljuk. Az előadások vizsgált jellemzői közé tartozik, hogy egy ország elemzéséről, néhány országot vagy az államok széles körét átfogó nemzetközi összehasonlításról van-e szó, az elemzés módszere elsősorban kvalitatív vagy kvantitatív, mekkora a kizárólag elméleti jellegű előadások aránya, illetve mennyire elterjedt a társszerzőség. Külön figyelmet fordítunk arra, hogy a kutatások közül melyek támaszkodnak a European Social Survey (ESS) adataira és ezen belül milyen témákat vizsgálnak. Az előadók jellemzése során bemutatjuk az egyes országokból érkezett előadók számát (és az adott ország lakosságához viszonyított arányát). Továbbá elemezzük a női és férfi előadók részarányát az egyes szekciókban és országokban, ezáltal képet kaphatunk arról, hogy az európai szociológia földrajzi megosztottsága vagy egysége mellett a két nem képviselői eltérő helyet foglalnak-e el a szociológia egyes ágaiban.

Report on the conference of the European Sociological Association in 2009: European Sociology or European Sociologies?

The biennial conference of the European Sociological Association (ESA) was held in Lisbon in September 2009. The main question of the conference was whether we can look at Europe as a convergent entity or divisions of nation, region, class, gender, ethnicity or other factors still dominate. Is there one European society or there are European societies? The aim of our analysis is to describe the situation of contemporary European sociology, the main directions of research and inter-country differences on the basis of the presentations at the ESA conference. Thereby, we wish to get an insight into the structuring of European sociology, examine the extent of its unity and the themes which attract major research interest. The analysis is based on a data base that the authors compiled and that includes the main characteristics of the approximately 2,600 presentations (oral presentations, posters and distributed papers) and their presenters (first authors) as they appeared in the official abstract book of the conference. During the analysis, we briefly describe section topics at first and we compare them to the chapters of a standard international students' book in sociology. In the second part of the analysis, we examine the presentations and their presenters. The observed characteristics of presentations include the number of countries analysed (one country, a few countries or a wide scale of nations), the ratio of purely theoretical presentations, methods used (primarily qualitative or quantitative) and the popularity of co-authorship. We pay special attention to the number and focus of papers that use data from the European Social Survey (ESS). During the analysis of the presenters, the number of first authors from each country is mapped (and compared to the population size of each country). Moreover, we analyse the ratio of female and male presenters within sections and countries in order to have a picture of whether women and men occupy different places in different branches of sociology, in addition to the geographical divisions or unity of European sociology.

¹ Tudományos segédmunkatárs, KSH
Népességtudományi Kutatóintézet
PhD hallgató, Budapesti Corvinus Egyetem

² Tudományos segédmunkatárs, MTA Szociológiai
Kutatóintézet
PhD hallgató, Budapest Corvinus Egyetem

Határértelmezések a nemzetiségi oktatásban

A határ, a térfelosztás eszközeként számos jelentéssel bír, s a fogalom metaforikus formálhatóságának köszönhetően az 1960-as évek végétől gyakran alkalmazott és vitákat generáló kifejezéssé vált a kulturális elkülönződés folyamatát, a közösségi kötődést, és az etnicitást elemző munkákban. Ezek egy része a határt átjáróként értelmezi. Ebben a megközelítésben a határ a csoportok közötti átjárás, s ezzel az elkülönülés és azonosulás terepe, azaz az identitás határ, amely szituatív, interaktív, s folyamat-jellegű. A határ témáját feldolgozó elméletek másik csoportjában a határ-identitások válnak a kutatás tárgyává. A határ itt az átmenet helye: liminalitás, nem-hely, heterotópia, perem. Formálódhatnak itt margóra szorult identitások, vagy átmeneti önmeghatározások, melyek a határok fölötti befolyásért és saját határdefinícióik elfogadtatásáért küzdenek. A Pest megyében szlovák nemzetiségi oktatást folytató iskolákban végzett vizsgálataink eredményeire támaszkodva arra keressük a választ, hogy a fenti határ-jelentések hogyan jelennek meg a nemzetiségi oktatásról szóló helyi diskurzusokban. Kiindulópontunk az a feltevés volt, hogy a nemzetiségi oktatás kulturális és társadalmi határkijelölő funkcióval bír, hiszen egyfelől hozzájárul a kulturális identitáshatárok megvonásához és erősítéséhez, ugyanakkor a nemzetiségi oktatási programot folytató iskola a vizsgált kistélepléseken a határkijelölés fölötti befolyás, így a helyi erőforrások elosztásáért folytatott küzdelem helye is. A kvalitatív módszereken alapuló kutatásunk terep-feltáró szakaszában azokat a helyi szereplőket kerestük meg, akik szorosan kötődtek a nemzetiségi oktatás teréhez. A velük készített tizenhat interjú elemzése alapján elmondható, hogy nemzetiségi pedagógusként, iskolavezetőként, kisebbségi politikusként sajátos „etnikai menedzser” pozíciót is elfoglalnak a helyi társadalomban, azaz az etnikai kötődés megerősítése érdekében mozgósítanak, lelkesítenek, képesek a közös cselekvés irányába mozdítani a közösség tagjait, ezzel hozzájárulva a kulturális és társadalmi határok kijelöléséhez is. Mindezt összefoglalva, előadásunk célja végső soron az eredmények összegzésén keresztül annak bemutatása, hogy a nemzetiségi oktatás milyen szerepet játszik a helyi és etnikai kulturális kötődés alakulásában.

Boundary-interpretations in minority education

The term of boundary can be defined in several ways. It is a tool for the division of the space, but, due to the term's metaphorical flexibility, it became a commonly referred and contested word in works which focus on the process of cultural differentiation, connectedness and identification. Few of these interpret boundary in the sense of passage. From this perspective, the boundary is understood as the place for passing through, and at the same time the field of separation and identification. It is considered as identity-boundary, which is characterised as situative, interactive and processual. The other group of theories concentrates on boundary-identities. In this regard, boundary is the place of transition: it means liminality, non-place, heterotrophy, a periphery. It would be the location of marginalized identities or provisional self-identifications, which struggle for the dominance over boundaries and the legitimization of their own boundary definitions. The results of our fieldwork made in Slovakian minority schools in Pest County arouse questions about the presentation of these types of boundary interpretations in local discourse on minority education. As a starting point of the research, we suggested that minority educational programs have social, cultural boundary-making role in local societies. On the one hand this hypothesis is based on the assumption that minority education delineates and reinforces cultural identity-boundaries. On the other hand, the schools involved in the research serve as the place of conflicts on influence over boundary definitions and the distribution of local resources. In the phase of field-investigation using qualitative research methods we looked for those local actors who were deeply involved in the context of minority education. As a result of the analysis of the sixteen narrative interviews with teachers, school leaders and minority politicians, we introduced the term of "ethnic manager". This term indicates that the interviewees, through the position which they occupy in the local society, invoke and inspire the members of the community, so they are capable of pushing them toward cooperation and, with that, they also contribute to the delineation of cultural and social boundaries. To put it to a nutshell, the aim of our presentation is to summarize our results and shed light on the influence of minority education on the formation of cultural connectedness.

¹ Egyetemi adjunktus, Semmelweis Egyetem
PhD hallgató, Debreceni Egyetem

Fogyasztói sérelmek és társadalmi hátrányok Magyarországon

Poszteremen a modern fogyasztói társadalomban előforduló társadalmi és fogyasztói hátrányokra szeretném felhívni a figyelmet. Elsődleges célom, hogy megkíséreljek kapcsolódási pontot találni a fogyasztási hátrányok és a társadalmi hátrányok között elsősorban saját kutatásom alapján, kiemelten figyelve a magyar jellegzetességekre. A kutatásom alapját egy olyan országosan reprezentatív vizsgálat adja, amelyet TÁRKI ösztöndíjasként a TÁRKI Omnibusz-vizsgálata keretében végeztem, a felnőtt lakosság körében. Az adatgyűjtés kérdőíves adatfelvétellel történt, amelyet kérdezőbiztosok vettek fel az 1031 fős mintán. A kutatásom célja egyrészt az volt, hogy megismerjem a legjellemzőbb fogyasztói sérelmeket, azt, hogy hol és kiket ér sérelem, hogy mennyire tudják a megkárosítottak, becsapottak, hogy hová fordulhatnak panasszal, illetve, hogy ma Magyarországon milyen típusú szociológiai jellemzőkkel bírnak a sérelmet elszenvedett emberek (életkor, nem, iskolai végzettség, lakóhely típusa, stb). Emellett a társadalmi hátrányok és fogyasztói sérelmek közötti kapcsolatra voltam még kíváncsi, arra, hogy az egyes társadalmi hátrányokból mennyire következik az, hogy valakit sérelem ér a fogyasztás során. A kutatásomból kiderül, hogy a jövedelmi hátrány, fogyasztási hátrányt keletkeztet: a rossz anyagi körülmények között élők a fogyasztás során kevesebb és rosszabb termékhez, szolgáltatáshoz jutnak, és ezzel nagyban romlik életminőségük, rosszabbodnak életkörülményeik, amelyek már a következő generációkat is jelentősen érinteni fogják. A fogyasztói társadalom minden előnye mellett újabb társadalmi hátrányokat keletkeztetett és régieket mélyített el. A legfőbb problémát a jövedelmi egyenlőtlenség kiszélesedése okozza, amely egyre szélesebb körben veszélyezteti az alapszükségletek kielégítést, hazánkban is.

Consumer Affronts and Social Disadvantage in Hungary

In my essay I will shed light on the consumer and social disadvantages occurring in the modern consumer society. My first and foremost aim – relying chiefly on my research – is to attempt to find a connection between consumer disadvantages and social disadvantages emphasizing mainly the Hungarian characteristics. The basis of my research is a survey that I conducted as a fellow to the TARKI in the TARKI Omnibusz-vizsgálat (TARKI Omnibus-survey). The project was a country wide representative survey conducted among the grownup population. The data was accumulated in questionnaires, collected by interviewers from the sample of 1031 people. The aim of my research was, on the one hand, to find out what the most common consumer affronts are; who are the people affected; where it happens; do the deluded, the victims of impairment know where they can turn with their complaint; and what the sociological characteristics of the victims of affront are (age, sex, qualification, habitation, etc.). On the other hand, I was curious about the connection between social disadvantages and consumer affronts, in particular, to what extent does it depend on certain social disadvantages that a person will suffer affront while consuming? My research shows that disadvantages in income lead to consumer disadvantages; while consuming people living under worse financial conditions will have access to less and lower standard products and services and thus their quality of life and living standards drop, which will greatly affect the next generation. With all the advantages of the consumer society, it also creates new social disadvantages and deepens old ones. The greatest problem is caused by the widening of the inequality in income which endangers the satisfaction of basic needs at an ever large scale, even in Hungary.

¹ Hallgató, Debreceni Egyetem

Egyházak, pártok, oktatás

A rendszerváltáskor az állam-egyház-oktatás erőteret viszonylag egyszerűnek láttuk, s maguk az elemzések is részei voltak annak a küzdelemnek, mely elsősorban 1989 és 1995 között zajlott. A 2000-s évek végi elemző – korabeli adatok alapján, de az évtizedes tendenciák ismeretében ezt a látszólag egyszerű s látszólag világnézeti küzdelmet már sokszereplős játszmaként mutathatja be. Az elemzés során bemutatjuk az egyes politikai pártok szavazóinak az egyházak, az egyházi oktatás és a hitoktatás iránt táplált rokonszenvének a különböző mérőszámait, másrészt azokat a politikai szociológia eszközeivel megragadható motívumokat, melyek az egyes egyes pártok elitjeit vezérelték az első ciklus idején.

Churches, parties, education

The state-church education arena – around 1990 – seemed a very simple one. The interpretations themselves became the part of the struggle (1989-1995). Nowadays – using data of the poles of 1990s but understanding the tendencies of the last decades – we can describe it as a multi actors game, and not a binary, Weltanschauung conflict. We will describe the feelings of voters of the parties toward churches, church maintained education, and religious education. We will describe the motives of different groups of party elites concerning these questions – using the tools of political sociology.

¹ Tudományos tanácsadó, Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

A társadalom/természet választóvonal és a szociológiaelméleti dilemmák

A természet/társadalom választóvonal, amelyet a társadalomtudományok, de a filozófia is sokáig magától értetődőnek tartottak, amely sokáig az újkori gondolkodás egyik alapvető tengelye volt, sok vonatkozásban megkérdőjeleződött. Az előadás nem vállalkozik arra, hogy számba vegye mindazokat, akik hozzájárultak ehhez a változáshoz. Kiindulópontját azok a tanulmányok képezik, amelyek a széles értelemben vett tudománykutatásban születtek, elsősorban B. Latour körében. Ezekhez kapcsolódva kívánja jelezni az előadás (kapcsolódva az előadónak a BUKSZ-ban A szállodakulcs, avagy a szavak és a dolgok – no és az emberek címmel ez évben megjelent tanulmányához) azokat a problémákat, amelyek ebből a megkérdőjelezésből adódnak, elsősorban akkor, ha nemcsak az emberi tevékenység tárgyi-dologi, hanem nyelvi természetét is tekintetbe vesszük. A nehézség abból adódik, hogy a szociológiai-társadalomtudományi hagyományban az interakció és az együttműködés kérdéseit elsősorban olyan megközelítések dolgozták ki, amelyekben a tárgyi, dolgokat alakító cselekvésekkel szemben a tárgyi tevékenység világától elvonatkoztatott tisztán 'emberi', a jelentések, képzetek révén kialakuló kooperáció került előtérbe, míg a tárgyi tevékenység elemzésében nagyobb hangsúlyt kaptak azok a megközelítések, amelyek a monologikus, tisztán célkövető viselkedést hangsúlyozták. Az előadó nem kíván azzal az igénnyel fellépni, hogy kész megoldásai vannak, inkább a problematikus pontokra és feszültségekre kíván koncentrálni.

The Society/Nature Dividing Line and Dilemmas of the Theory of Sociology

The dividing line between society and nature, taken for granted by social sciences and even by philosophy for a long time and which had been one of the fundamental axes of thinking in the modern age, has been challenged in many respects. The presentation does not attempt to survey all those who have contributed to this change. Those studies are its starting points that were born in the research into science in a broad sense of the term, primarily in the circle of B. Latour. The presentation wishes to indicate those problems in linkage to them (and also to "A Hotel Key or Words and Things – and also People", a paper published this year in BUKSZ) which derive from this challenge, primarily when we do not only consider the objective-substantial but even linguistic nature of human activity.

¹ Egyetemi tanár, Eötvös Loránd Tudományegyetem

A roma identitás konstrukciója etnikailag integrált iskolai közegben

Egy nemzetközi összehasonlító kutatási projekt, az EDUMIGROM keretében (amely FP7-es program támogatásával kilenc - nyugat- és kelet-közép-európai - ország konzorciumának együttműködésével zajlik) lefolytatott kérdőíves kutatás magyarországi tapasztalataira építve előadásomban a többségi és a kisebbségi (roma) tanulók önképével, identitásuk konstrukciójával kapcsolatos eredményeket szeretném bemutatni. Két magyarországi város és környéke összes, az általános iskola végzős osztályaiba járó, integrált körülmények között tanuló diákjainak körében - egy 611 fős mintán, köztük 20%-nyi magát romának tekintő diák részvételével - azt vizsgálom, mit jelent a roma tanulók számára saját etnikai hovatartozásuk. Az etnikai identitást, mint a szociális identitás egyik aspektusát együtt vizsgálom a csoport-hovatartozás olyan más aspektusaival, a tanulók neme, vallása, családjuk szociális helyzete, lakóhelye, stb. Miután kutatásunk az iskolarendszerre fókuszál, az iskolák integrációval/szegregációval kapcsolatos politikáját is fontos tényezőnek tekintem, mely befolyásolja az interetnikus kapcsolatokat, tehát hatással van mind a többség, mind a kisebbség identitás-alakulására, önértékelésére, önbizalmára. A következő kérdésköröket kívánom körüljárni: mennyiben befolyásolják a roma tanulók iskolán belüli helyzetét a társaikkal, tanáraikkal kapcsolatban szerzett pozitív és negatív tapasztalatok; hozzájárul-e az iskolai közeg a „mátság” érzésének kialakulásához; az iskolai életben rejtve vagy nyíltan megvalósuló szegregáció és diszkrimináció kihat-e a roma tanulók önképére és ezen keresztül a kisebbségi etnikai identitás felvállalására vagy éppen elutasítására.

Construction of Roma identity in ethnically integrated school environment

Based on results of a comparative research project, EDUMIGROM (an FP7 sponsored research project of a consortium of nine European countries from East and West), my contribution will discuss self-perception and identity formation of students' and of ethnic minority students' in particular. Roma students constitute a 20% of our sample of 611 elementary school students in their last year of primary education in two towns and neighbouring villages. In my lecture, I will examine what does ethnicity, minority ethnic belonging mean to Roma children studying in an ethnically integrated school environment. Ethnic identity will be discussed as one of the dimension of social identity among other aspects of defining one's group belonging as social-economic situation of families, gender, religion, neighbourhood, etc. For the purpose of our research project, policy of school related to integration/segregation will also be analyzed as an influencing factor on inter-ethnic relations, therefore of identity-formation, self-evaluation, self-esteem of both majority and minority students. The following issues will be discussed in particular: how do both positive and negative experiences with teachers and peers influence Roma students' position at school; how does (if does) the school environment contribute to the feeling of being „othered”; how open or hidden discrimination and segregation of minority ethnic students in schools shapes students' self-perception and whether these phenomena drive Roma children to hide or contrarily, to strengthen their ethnic identity.

¹ Tudományos tanácsadó, kutatóműhely-vezető, MTA Szociológiai Kutatóintézet

Hogyan gondolkodjunk a jóléti államról?

A jóléti állam létrehozása a 20. század közepén (de a 19. század utolsó harmadára visszanyúló előzmények után) konkrét társadalmi-gazdasági helyzetre adott politikai válasz volt. Ma új helyzet van (globalizáció), és sokan úgy gondolják, hogy az adekvát (gazdaság)politikai válasz a jóléti állam visszafejlesztése. Ez nem azonos a koraszülött jóléti állam Magyarországra kitalált tételével (Kornai J.), mely szerint a jóléti állam a fejlettek luxusa, amit a kevésbé fejlettek nem engedhetnek meg maguknak. Fő tétel, hogy a jóléti állammal kapcsolatos diskurzus kudarcainak oka a közgazdasági és szociológiai/szociálpolitikai keretek avultsága. E kereteket meg kell újítani. A közgazdaságtan gyengéje (1) a téves újraelosztás-fogalom, és (2) az, hogy a közgazdászok többsége a bérverseny kiéleződésére bércsökkenéssel kíván reagálni. A jóléti állam visszafejlesztése ennek eszköze. Nem tudatosult, hogy az fejlett világot jelenleg egy olyan hosszú távú válság sújtja, melynek oka elsősorban Kína felemelkedése, és mely körülbelül az évszázad közepéig fog tartani. Ezt meggyorsíthatja az áruszállítást megdrágító energiaár-robbanás. A szociológia gyengéje, hogy leragadtak az 1960-1970-es évek világánál, egyelőre nem sikerült meghaladni a szociálpolitika alapító atyáit (ez még N. Barr-nak sem sikerült), akik munkássága az 1930-1950-es évek élmény- és értékvilágának szülötte. A jóléti államról való diskurzust már a kategorizálás klasszikusok által meghonosított kényszere is zsákutcába viszi. A jóléti államról, mint egészről való gondolkodás helyett részre bontást ajánlok. A diskurzust nem „a” jóléti államról, hanem egyes részéről kell folytatni (dekompozíció). A kérdés, hogy milyen formában és elvek szerint működjön a nyugdíjrendszer, az egészségügyi rendszer, az oktatási rendszer (az alapfoktól a felsőfokig), a családtámogatási rendszerek (a bölcsődétől a családi pótlékig), a lakástámogatási rendszerek, a segélyrendszerek stb., valamint e részek kapcsolata, illeszkedése. A közgazdaságtani alapkérdés az egyes részek jövedelem-újraelosztó tartama. A nyugdíjrendszer például megkonstruálható nem újraelosztó-rendszerként, míg az egészségügyi rendszerrel ez elképzelhetetlen, de az újraelosztás csupán részleges. Tisztán újraelosztóak kizárólag a segélyrendszerek. Befejezésül cáfolom az a téves képzetet, hogy a jóléti állam válsága az öregedésnek tulajdonítható. Az öregedés általános gazdasági-társadalmi probléma.

How to think about the welfare state?

Establishing the welfare state in the middle of the 20th century (after some premises back to the last 30 years of the 19th century) served as political answer on a given social-economic situation. Nowadays we have a new situation (globalization) and many people think that the adequate (economic) political answer is to stop the development of the welfare state. This answer is different from J. Kornai's theory about the premature welfare state specialized for Hungary. According to Kornai's theory welfare state is the luxury of developed countries and this luxury is unavailable for the less developed ones. To my main theory, the reason why discussions about the welfare state are unsuccessful is that the economic and sociological/social political frames are out of date. Therefore, these frames should be renewed. The weak point of economics is the misconception of redistribution (1) and the wrong reaction of the majority of economists (2). Namely, they think there is only one solution for the wage competition: the reduction of wages. Therefore, they want to cripple welfare state. It has not been realized yet that there is a long lasting crisis in the developed world caused mainly by rising of China, and the crisis will probably last until about the middle of the century. The energy price explosion can speed up the process. The weak point of sociology is that it cannot get over the theories of 1960-70s, the sociologists cannot surpass the founders of the sociology – the thinking of whom goes back to the experiences of 1930-50s (even N. Barr could not deal with this problem). Discussions about the welfare state have been ended up in a dead end because of the force into categorization made by the founders of sociology. I suggest thinking about the details instead of a generalized thinking about the welfare state. Discussion should not be made about “the” welfare state but the separate components of it (decomposition). The question is how, under what circumstances shall work out the pension system, the health care system, the education system (from the lowest up to the highest level), the family supporting systems (from kindergarten to child allowance), the housing support systems, several aid systems etc. and how these different systems connect to each other. The main question of economy is the redistributive content of the different components. E.g. pension system can be a non-redistributive system while it is impossible in the case of healthcare system, although redistribution can be realized only partly. There is only one type of systems that can be a pure redistributive one: the aid systems. At last, I deny the false idea of aging as the reason of the crisis of welfare state. In my opinion, aging is a general economic-social problem.

¹ Szociológus-közgazdász

Rendszerváltozások az oktatás finanszírozásában

Az oktatás rendszerváltozásának alapelveiben (önkormányzatiság, pluralizmus és autonómia), mára elbizonytalanodást lehet tapasztalni. Húsz év után mind az oktatási miniszter, mind Zöldkönyv az oktatás gondjainak megoldását az államosításban látja. Úgy gondolják, hogy a közoktatás a jelenlegi fenntartói szerkezetben és finanszírozási tehermegosztásban nem képes megbirkózni a települések szocio-ökonómiai háttérének és anyagi lehetőségeinek különbségeivel. A közoktatási törvény 15 év alatt bekövetkezett változásai azt mutatják, hogy 2007-re megbukott az oktatáspolitikai erőfeszítése a közoktatás központi állami támogatási hányadának garantálására. Az egymást követő kormányok hol az önkormányzatiságot (ti. az önkormányzatok saját hozzájárulásának növelését), hol a központosítást (ti. a központi hozzájárulás növelését) állították előtérbe. Minden választási ígéret meglendítette a központosítási törekvést, s minden új kormány belépése visszaszorította azt. A pártok oktatáspolitikájában mindig a központi akarat kap nagyobb hangsúlyt, hiszen ezzel lehet az aktív, javítani akaró kormányzat képét kialakítani, s ezzel lehet választókat nyerni. A választások után az ígéretek egy részét be is tartják, később azonban az államháztartási racionalizálás nyomán az oktatásra szánt források csökkentésére kerül sor, s vele ismét az önkormányzatiság, s az önkormányzati teherviselés növelésének retorikája. Legalább ilyen ellentmondásos a szektorsemlegesség alakulása, amely 1998-ban bomlik fel a vatikáni megállapodás nyomán. Ezzel az oktatás pluralitásának hazai megvalósítása a világnézeti semlegesség torzulásának irányába hat, ráadásul az egyenlőtlenségeket is inkább növeli, mint csökkenti. A rendszerváltozás óta megoldatlan a kistelepülési iskolák problémája. A kistelepülések kis létszámú iskoláinak működési költsége fajlagosan magasabb, ugyanakkor önkormányzatok önálló bevételei általában igen szűkösek. De nem csupán finanszírozási problémáról van szó. A kistelepülések lakosságának szociális összetétele valamint a szaktanárok hiánya is jelentős hatással van az oktatásra és minőségére. És mindez a tanulók gyengébb teljesítményekben jelenik meg. Az önkormányzatisággal, a pluralizmussal és az autonómiával kapcsolatos elbizonytalanodás, tehát elsősorban az államháztartási politika és a közoktatás-finanszírozás instabilitására és az önkormányzatok ebből is eredő forrásbizonytalanságára vezethetők vissza.

Political Transformations in Financing Education

Principles of political transformation of education (self-governing, pluralism, and autonomy) become uncertain by today. The Minister of Education and the Education Green Paper also opine in 2009 that the solution of the problems in education is the centralization. They believe that the settlement of socio-economic background and the means of the differences are too great. The current maintainers of the structure and financing of education can not compensate for the differences. The efforts of the educational government failed by 2007. It did not ensure that the law of education guarantees a high proportion of central support. Successive governments brought the self-government (i.e. the local government to increase its own contribution) or the centralization (i.e. the increase in central contribution) to the fore. All election promises propelled the centralization effort, and each entry of a new government held it back. The parties always pay more attention to the centralization of education policy, because this may form the picture of an active and strong government, and so voters can be won. After the elections a part of the promises are also kept. Later, however, the resources devoted to education will be reduced, and thus, once again, the rhetoric of self-government emerges. The development of the educational sector's impartiality is also controversial. This broke up in 1998 because of an agreement with the Vatican. This has increased the inequalities in education. Since the political transformation the problem of the schools of small settlements is unsolved. The small schools of small settlements have higher operating costs. However, these self-governments have very little income. However, that is not only a financial problem. The social composition of the population of villages and the lack of teachers has a significant impact on education and quality. And this leads to the weaker students' learning outcomes. The uncertainty is traceable to the government policy and public education funding instability.

¹ Egyetemi tanár, tanszékvezető, Debreceni Egyetem

A kvázi-professionális gyermekvédelemben barkácsolt életutak

Az elmúlt évtizedek gazdasági és társadalmi változásai az életkor meghatározását jelentősen befolyásoló kettős folyamatot indukáltak: a biológiai érés korábbra tevődött, a társadalmi érés pedig kitolódott. Ezek a folyamatok magukkal hozták azt is, hogy megindult a gyermek- és ifjúkor eltérő problémáinak, szükségleteinek megismerésére, rendszerbefoglalására irányuló tevékenység is. A posztadoleszcencia elterjedésére a gyermekvédelem válasza az, hogy biztosít a nagykorúvá váltak számára egy önkéntes alapon igénybe vehető ellátást, illetve szolgáltatást a fiatal felnőtt 18-24 éves koráig. A kvalitatív metodikára épülő kutatásom fő fókuszában a gyermekvédelem rendszerében nagykorúvá vált fiatal felnőttek iskolai pályafutásának, munkaerő-piaci részvételének, jövőbeli elképzeléseinek, eddigi életútjuk alakulásának, a gyermekvédelem rendszerében nyújtott támogatások szakmai tartalmáról alkotott véleményének vizsgálata áll. Elsőként a foucault-i értelemben vett kormányzás gyakorlati megvalósulásának, egyéni életvitel szintjén történő megjelenését vizsgálom, azt, hogy a nagykorúvá vált gondozási háttérrel rendelkező 40 fiatal eddigi életpályája hogyan alakult, hol helyezkedik el az ún. normalizált és választásos életút között, illetve azon belül. Hogyan tekintenek a gyermekvédelem rendszerére, a szakmai segítségnyújtás tartalmára és annak minőségére, valamint, hogy mit tartanak saját életükben sikernek vagy kudarcnak. Ezt követően foucault-i értelemben a szakmai mentalitást, a gyermekvédelem fiatal felnőttek támogatásával kapcsolatos önreflexióját vizsgálom húsz szakemberrel készült interjú alapján. Arra a kérdésre keresve a választ, hogy milyen ismérvei vannak annak, hogy a hazai gyermekvédelmet a kvázi-professionális jellemzi. A kutatás eredményei szerint a gyermekvédelmi rendszer nem készíti fel a gondozottakat a nagykorúvá válásra, a felnőtt szerepek elsajátítására, a szakmai segítségnyújtás nem igazodik személyes szükségleteikhez. A hagyományos gyermekvédelmi nevelési módszerekre épülő gyakorlat azt eredményezi, hogy a nyújtott támogatások a szükségletorientált mező helyett a problémaorientált kivételes gyermekvédelmi beavatkozások körébe sorolódnak. A nagykorúvá váltak támogatása elvi szinten a terciér prevencióra épül, amennyiben azonban a korrekciós mechanizmusok dominálnak - a szakmai tartalmak hiányosságából adódóan - nem csak az operatív ellátási célok nem tudnak teljesülni, de az ideológiai célok is sérülnek.

Do-It-Yourself biographies in the quasi-professional child protection system

The economic and social changes of the past few decades induced a dual process with an effect on the definition of “life sequences”: biological maturation occurs earlier, while social maturation is postponed. This dual process led to an emerging interest in understanding and systematizing the special problems and needs of children and youth. The response of the child protection system to the issue of “extending post-adolescence”, is a provision and service for young adults till the ages of 18-24 that can be used on a voluntary basis. The focus of research – which is based on qualitative methods – is on the educational career, labour market participation and future perspectives of young adults brought up in the child protection system, and on their opinion on the support system itself. First, I aim to demonstrate how Foucault’s approach is realized on the level of the individual. More specifically, I draw attention to the biography of 40 care leavers, who were brought up in care, to show where they are placed on the continuum of life course, where the two extremes are “normalized” and “selective”. Similarly, I also aim to demonstrate how the young adults look on the child protection system, the content and quality of professional support, and finally, what they regard as failure or success in their lives. Following this, I focus on Foucault’s approach on professional mentality. I carried out a research with 20 child protection professionals, and examined their self-reflection on the assistance for young adults. I look for answers, why we consider the Hungarian child protection system as quasi-professional. As the study shows, the current child protection practice based on traditional methods resulted in the tendency of the child protection system drifting from a necessity-oriented approach towards a problem solving-oriented one. Supporting those who have come at age, theoretically, is based on tertiary prevention, in which correctional mechanisms are dominated. Regrettably, because the system is in want of adequate professional content, not only the practical efforts but the ideological ones as well fail to be realized.

¹ Egyetemi tanársegéd, Debreceni Egyetem
PhD hallgató, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Egyetemisták szövegértési képességének szociokulturális komponensei

Napjaink fontos kutatáspolitikai kérdése, hogy miként alakul az oktatási rendszer teljesítőképesége. A felsőoktatás tömegessé válásával ma már az is probléma, hogy a középfokról kilépő különféle társadalmi háttérű fiatalok milyen teljesítménnyel érkeznek a hazai felsőoktatási intézményekbe. Az elmúlt évtizedben a közoktatási és felsőoktatási expanzió hatására, valamint külföldi mintákat követve számos kutatás indult a közoktatásban tanulók iskolai teljesítményének mérésére. Kimutatták az olvasás- és szövegértési képességnek más tanulási képességekre gyakorolt hatását, valamint azt is, hogy idehaza a szülői háttér különösen nagy hatással van az iskolai teljesítmények alakulására. A tanulói mérések főként a közoktatáskorú gyerekek hazai és nemzetközi tapasztalatairól számolnak be. Keveset tudunk azonban arról, hogy a felnőtt korcsoportokban, valamint a közoktatás és a felsőoktatás, felnőttoktatás átmenetében miként befolyásolja az egyetemre jutás esélyét az alapkompenciák megléte. Hipotézisünk szerint a fiatal felnőttek egyetemi tanulmányainak előmenetelét befolyásolják az iskolai előéletük során elsajátított tanult képességek, valamint a családban felhalmozott szociokulturális előnyök és hátrányok. A Pécsi Tudományegyetemen zajló kutatás mintájában 15-17 felsőfokú oktatási intézmény első éves hallgatói vettek részt. Először 2005/2006 őszén 2865 fő első éves egyetemistát, majd 2006/2007. tanév első napján 1925 fő újonnan fölvevett nappali és levelező tagozatos hallgatóval képesség tesztet töltöttünk ki. A fiatal felnőttek családi háttérét és életmódját szociológiai kérdőívek segítségével ismertük meg. Az előadás újdonságának ígérkezik a fiatalabb és idősebb generációk, a nappali és levelező képzésben tanulók teljesítményének és a képzésük sikertényezőinek bemutatása, különös tekintettel a családi háttér hatására és azok szociokulturális összetevőire. Ismertetjük továbbá az új típusú validált mérési eszközeink metodikai sajátosságait és azok felhasználási területeit.

The Socio-Cultural Components of the Reading Comprehension Ability of University Students

One of the most important research policy issues of today is how the performance of the education system is developing. As higher education has become part of mass education, it already faces serious problems concerning what performance young people leaving secondary education and having diverse family backgrounds bring with themselves. As a result of the expansion in the fields of school education and higher education taking place of the past decade, as well as following foreign examples, several researches have been launched to assess how students perform in school. The appropriate international literature point out the transfer effects of abilities. The effects reading comprehension has on other learning abilities have been pointed out together with the fact that in Hungary the family background has an especially great influence on how students perform in school. We know little of how the existence of the basic competencies influences the chances to get into university among the adults and during the transition between school education and higher education. According to our hypothesis the university performance of young adults are influenced by the abilities they have acquired during their school-years and also by the socio-cultural advantages and disadvantages accumulated in their families. The research sample of the University of Pécs included first-year students from 15-17 institutions of higher education. First, in the autumn of the 2005/2006 school-year we surveyed 2865 first-year university students, then of the 2006/2007 school-year another 1925 fresh full-time and correspondence students were tested. We got information about the family background and lifestyle of the young adults using sociological questionnaires. The lecture promises to have some novelties including the introduction of the performances of the younger and the older generations that is of those who are full time students and of those who take part in correspondence courses. We shall also introduce the success factors of their education with particular attention to the effect of their family background and its socio-cultural components. We shall present the methodological features of our new type, validated assessment means and their fields of use.

¹ Egyetemi docens, Pécsi Tudományegyetem

A népbíróság szerepe az 1945 utáni elitváltásban Kecskeméten

Az 1945 és 1948 közötti időszak látszatdemokrácia volt Magyarországon, a hatalom valójában a Szovjetuniót képviselő Vörös Hadsereg és a velük szorosan együttműködő Magyar Kommunista Párt (MKP) kezében volt. Az ország egyes részeinek „megszabadítását” követően radikális elitváltás vette kezdetét. Ennek több eszköze volt: a régi elit azon tagjai, akik félték a háború utáni felelősségre vonástól, nem tértek haza; az újonnan felálló politikai rendőrség korán megkezdte a „háborús és népellenes bűnösök” összegyűjtését, bebörtönzését, internálását; elindultak az igazolási eljárások; a felállított népiügyszékek és népbíróságok a jog eszközeivel kezdték meg a felelősségre vonást; megindultak a B-listázások. Nagymértékű társadalmi és vagyoni átrendeződés zajlott néhány év alatt. Előadásomban a Kecskeméti Népbíróságnak a helyi elitváltás folyamatában játszott szerepét vizsgálom. Az elsődleges forrásokat a Kecskeméti Népbíróság iratai adják, amelyek a Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Levéltárában 4,16 ívfolyómétert, azaz 34 dobozt tesznek ki. Az áttekintett peranyag alapján a helyi elit tagjai ellen irányuló pereket öt csoportba soroltam. Következtetések:

- 1) A népbírósági ügyek vizsgálati szakaszában sorozatos jogsértéseket követtek el.
- 2) A vádemelés szakaszában a vádlottakat a hamis vallomások alapján tartották fogva. Az ügyész a vád bizonyítására elsősorban a vádlott önmagára nézve terhelő vallomását és a tanúk vallomásait használta, amelyeket a politikai rendőrség csikart ki.
- 3) A bírósági szakaszban a népbíróság az esetek egy részében csak a vád tanúit hallgatta meg, a védelem tanúit nem. Több olyan ítélet is volt, amikor csak egyetlen tanút hallgattak meg a vádlott elítéléséhez.
- 4) Az MKP helyi szinten is ellenőrzése alatt tartotta a vele szorosan együttműködő politikai rendőrséget, a népiügyszéket és a népbíróságot is. Ezek a szervek helyi szinten személyileg is jelentős átfedést mutatnak.
- 5) Az MKP és a politikai rendőrség kecskeméti tagsága egyrészt a volt munkaszolgálatos helyi és ide érkező zsidókból, másrészt a város korábbi szegény baloldali személyeiből állt, akik közül többen a helyi Nyilaskeresztes Párt tevékenységében is részt vettek.
- 6) A népbíróság jelentős eszköz volt a helyi lakosság megfélemlítésében és háttérbe szorításában. Az új elit erőszakkal törte meg a korábban kialakult értékeket és sajátos játszmába hajszolta a lakosságot.

The role of People's Tribunal in the change of Kecskemét's elite after 1945

The period between 1945 and 1948 was semi-democracy in Hungary, the real power was in the hand of the Red Army representing the Soviet Union and in the hand of the Hungarian Communist Party (MKP) tightly cooperating with them. After the „liberation” of Hungary a radical change of elite started. It had several ways: the members of the old elite did not come home; the newly set up political police started the collection, imprisonment, internment of the war criminals and of those committing crime against the people; justification proceedings were started; the set up People's Tribunals started to call people with the means of law to account for their actions; the making of B-lists also began. A large scale of social and financial rearranging could be seen. In my lecture, I examine the role of Kecskemét's People's Tribunal in the local change of elite. The primary sources are from the People's Tribunal's document which amount to 34 boxes and can be found in the Archive of Bács-Kiskun County. Conclusions:

- 1) In the phase of the proceedings of inquiry of the People's Tribunal several infringements of lawful right were committed.
- 2) In the phase of the accusation the defendants were kept in prison on the basis of false testimony. To prove the accusation, the public prosecutor used the defendants testimony against himself and the witness's testimony, which were confessed only after being tortured by the political police.
- 3) In the phase of the judicial stage the People's Tribunal listened to the prosecutor's witness only. The witness for the defence was not taken into consideration. There were several judgements where only one witness was asked when the judgement was passed.
- 4) The MKP took control of the local political police, the office of people's prosecutor and the People's Tribunal too. These organisations show a lot of overlapping concerning their staff.
- 5) The members of the MKP and the political police in Kecskemét, on the one hand, consisted of ex-forced labour camp Jews who either used to live here or come to live here after the war, on the other hand it consisted of those who were the town's left-wing poor people. Most of them were the members of the local Hungarian Nazi Party.
- 6) The People's Tribunal played a significant role terrorizing local people and pushing them into background. The new elite put an end to the formerly founded values by force and made the people play a specific game.

¹ Tudományos segédmunkatárs, Kecskeméti Főiskola
PhD hallgató, Pécsi Tudományegyetem

A továbbélő múlt. Generációs értékrendszerek Magyarországon

Az elmúlt néhány évtizedben számos nagyhatású, empirikusan is igazolt, vagy ennek hiányában is paradigmatis hatással bíró elméleti konstrukció látott napvilágot a késő-modern kor életmódjával, és ehhez kapcsolódóan az értékrendszerek megváltozásával összefüggésben: a posztindusztriális átmenet posztmateriális értékvilága (Inglehart), az élménytársadalom miliói (Schulze), a szabadidő-társadalom (Seabrook), a kockázati társadalom (Beck), a kreatív társadalom (Florida) – hogy csak néhányat említsünk ezek közül. Ezen elméletek közös nevezője, hogy az életkor fontos magyarázó tényező, azaz valamilyen mértékben mindannyian érintik a generációk közötti életmódbeli- és értékválasztásbeli különbségeket. Az elmúlt időszakban több nagyobb hazai kutatás is foglalkozott a fiatal korosztályokkal (pl. Ifjúság2000-2008), azonban az értékek és attitűdök világának az említett globális elméleti keretek és magyarázó modellek szemüvegén keresztül megvalósuló vizsgálata elhanyagolt terepe maradt e kutatásoknak. Előadásomban azt a hipotézist vizsgálom, mely szerint a mai magyar társadalomban a huszonéves korosztálynál, szüleik generációjával való összehasonlításban, sok tekintetben viszonylag konzisztens és homogén értékrendszerek alakultak ki. Azaz a két csoport között nem mutathatók ki azok a generációs értékválasztásbeli „szakadékok”, amelyekre az elmúlt néhány évtized globális társadalmi, gazdasági és politikai változásaira alapozva számíthatnánk. Az előadásban „továbbélő múlt” gyökereire, okaira és ezek következményeire is rá kívánok világítani. Előadásom a készülő PhD dolgozatom részét képező empirikus elemzések legfontosabb eredményeire épül. (A felhasznált források: World Value Survey, European Social Survey, World Internet Project stb.)

The surviving past. Generational value systems in Hungary

In the last decades several remarkable, empirically verified and paradigmatically significant theoretical frames appeared about the changes in lifestyle and values of the late-modernity: the post-material values of post-industrialism (Inglehart), the milieus of the lifestyle society (Schulze), the leisure society (Seabrook), the risk society (Beck), the creative society (Florida) – just to name a few. In all of these theories it was common to stress the importance of age by focusing on the differences in lifestyle and values of certain generations. Recently several major Hungarian research projects were focusing on youths, however the analysis of values and attitudes through the “glasses” of the above mentioned global theoretical frames and explanatory models remained neglected fields of research. My hypothesis is that in the Hungarian society relatively consistent and homogeneous value systems evolved comparing young people in their 20's and the generation of their parents. Between these two groups those “gaps” in values are untraceable, which would normally be expected as a result of the social, economic and political changes of the last decades. I will also touch the causes and consequences of this “surviving past”. The presentation builds on the most important results of the empirical research of my PhD thesis. (The used data sources: World Value Survey, European Social Survey, World Internet Project).

¹ Tudományos segédmunkatárs, MTA Szociológiai Kutatóintézet
PhD hallgató, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Körkép: a rendszerváltás két lépésben és a következmények

A rendszerváltást megelőző évtized egyik meghatározó eszmei vezérmotívuma az autonómia, a munkások öngazgatáson alapuló munkahelyek kiépítése az önszerveződő társadalom, s ennek részeként az önszerveződő iskola, a pedagógusok közösségének önállósága volt. Ez a gondolat, jellegzetesen két egymást kizáró államideológián alapult. Egyfelől a piacorientált nyugati európai decentralizáción, az önkormányzatok hatáskörének megerősítéséből, másfelől pedig az őszocialista, antikapitalista, szegénységet megszüntető egyenlőségi eszmén nyugodott. A másodjára említett eszmének is volt decentralizációs eleme: a centralizált, szovjet szocialista modellt, a közvetlen demokrácián alapuló, öngazgató modellre váltotta volna fel, elébe menve a lengyel munkás-öngazgatás esetleges magyar követésének. Az őszocialista és az új-kapitalista célok, vagy inkább gyakorlat keveredett, elsősorban a közszolgáltatás intézményei, az államigazgatás terén. Piacgazdaság kiépülése az új kapitalizmus heves bírálatát váltotta ki (Szalai 2003), és a közszolgáltatás szocialista decentralizáció pedig kúszó központosítást eredményezett. A szocialista és kapitalista elveket egyszerre követő (oktatás)politika kétarcúsága adja a rendszerváltás lényegét mifelénk, amely egyfajta harmadik utas kísérletként is értelmezhető. Mindennek következménye többek között, az oktatási rendszer hosszának és terjedelmének, költségeinek a növekedése, a képzés színvonalának és tartalmának sokszínűsége, a társadalmi különbségek növekedése, a csökkenő teljesítmény. Ez előadás a politikai és szociológiai folyamatokat ismerteti.

Transition in Two Steps: and its consequences. The Case of Hungary

In Hungary, like in all East Central European countries, a highly-centralized educational system was prevalent until the 1970s. Contrary to this, by now Hungary has the most decentralized system of education in the region, according to OECD data. Schools and local governments are exercising their broad autonomies with minimal central control. The process of this drastic change occurred in two separate political shifts in the 1980s. It is clear that Solidarnost, the Polish anti-Socialist movement, heavily impacted on the Hungarian leadership, which followed their demands to establish Saturday as a day-off, starting a self-regulation policy. This reform initiative was warmly welcomed by the society because it ran contrary to the existing Soviet-type communism, the so called "democratic centralization" system. It was seen as an attempt to reform socialism more or less in a western way, and turn it into a Yugoslav Tito-type, self-regulated socialism. This pattern of change affected the level of primary and secondary schools and universities as well. Teachers could vote for their principal and propose their individual and collective schooling programs. Most importantly, they accepted the rule of their own control within the school. The program for establishing the school's professional autonomy included, among others, the elimination of the inspectorate system because it seemed to have violated the teachers' professional autonomy. Apart from schools, many plans and ideas were improved for the self-regulated local society, however, they became reality shortly after the collapse of socialist regime. 3,176 independent local governments were formed after 1990 and all of them tried to carefully preserve their sovereignty vis-à-vis the central and regional governments. There are a number of unforeseen consequences of this direct democratic-based autonomy, for example, the lack of coordination, widening gap in the performance of schools between urban and rural areas, the expansion of education and the permanent conflict between two autonomously-elected and politically-legitimized bodies, the local assemblies and professional schools.

¹ Tudományos főmunkatárs, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Wesley János Lelkészképző Főiskola

A cselekvéskoordináció szerkezetváltása, avagy kísérlet a rendszerváltás kritikai értelmezésére

Habermas kritikai elméletének kulcskérdése a cselekvéskoordinációra vonatkozik: arra, hogy azon társas cselekvéshelyzetekben, amikhez különböző jelentéseket rendelnek a cselekvők, miként lehetséges mégis kooperáció. Álláspontom szerint a rendszerváltással minőségi változások álltak be a nyilvános cselekvéskoordinációs helyzetek sajátosságaiban. Míg az államszocializmus éveiben – igaz egyre csökkenő mértékben – ezeket a cselekvéskoordinációs helyzeteket nagymértékben torzították a dogmatikus jelentéseként megjelenő, központilag meghatározott hivatalos ideológia elemei, addig a rendszerváltás után ez a hatás megszűnt. Kérdés, miként jellemezhető a rendszerváltás utáni időszak? Az előadásban négy, egymástól nem független tendenciát mutatok be.

- 1) Kommunikatív racionalizálódás: a rendszerváltással megszűnik a kommunikatív racionalitást torzító centralizált hatalmi tényező, így a kommunikatív racionalizálódás zöld utat kap.
- 2) Dogmatikus jelentések decentralizálódása: a rendszerváltással megszűnik a kommunikatív racionalitást torzító hatalmi tényező centrális mivolta, ugyanakkor decentralizált hatalmi tényezők dogmatikus ideológiai átveszik szerepét.
- 3) Cselekvéskoordinációs vákuum: a rendszerváltással megszűnik a kommunikatív racionalitást torzító centralizált hatalmi tényező, és helyét sem egyéb decentralizált hatalmi tényezők, sem a kommunikatív racionalitás nem veszi át, ilyenformán a társadalmi integráció gyengül.
- 4) A habitusok továbbélése: a rendszerváltással megszűnik a kommunikatív racionalitást torzító centralizált hatalmi tényező, ettől függetlenül az ehhez igazodó, habitussá vált cselekvéskoordinációs gyakorlatok önálló életre kelve továbbélnek.

A négy tendencia közti erősrend időbeli alakulásának feltérképezése empirikus feladat. Az előadásban arra teszek kísérletet, hogy különböző – eltérő tárgyban lefolytatott, de a cselekvéskoordináció problematikájához kapcsolódó – empirikus kutatások eredményeit újraértelmezve e tendenciák szempontjából, kritikailag elemezzem a rendszerváltás utáni társadalmi folyamatokat.

The structural transformation of action coordination – a critical analysis of the transition in Hungary

It is certainly amongst the most important questions of Habermas' critical theory how the action coordination may be described theoretically. In my opinion, the characteristics of the public action coordination mechanisms have changed significantly in Hungary since the transition of 1989. While in the Kadar-era public action coordination mechanisms were distorted by ideological dogmas, after the transition this effect ceased. Therefore arises the question, how can the present action coordination mechanisms be described? In the presentation four parallel tendencies are introduced.

- 1) Communicative rationalization: after the cause of the distortion of action coordination has ceased, the rational potential of communication is actualized.
- 2) Decentralization of dogmatic meanings: even if the centralized power system is gone, its distortive role is taken by decentralized agents.
- 3) Vacuum of action coordination: after the transition the distorted frames of action coordination are not maintained anymore, however, a functional substitute is yet to come.
- 4) Surviving of the habits: even if the cause of distortion of action coordination has ceased, the former habits continue to exist on their own.

To analyze how the strength of these tendencies changed in the last twenty years is the task of empirical research. In my presentation, the results of the relevant researches are reevaluated in order to critically analyze the ongoing processes in the Hungarian society.

¹ Egyetemi tanársegéd, Debreceni Egyetem
PhD hallgató, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Középiskolások állampolgári értékei: a republikánus, a liberális és az antidemokratikus értékek szocializációs háttere

A rendszerváltás politikai szociológiájának alighanem egyik legérdekesebb kérdése, hogy az államszocializmusban kialakult állampolgári kultúra milyen változásokon ment keresztül az eltelt időszakban. A kérdés kiemelt jelentősége abból fakad, hogy a demokratikus jogállam csakis akkor működőképes, ha az állampolgárok ténylegesen értik e politikai berendezkedés legfontosabb alapelveit és e megértés okán azonosulnak velük. Vagyis ha belátják, hogy mi a tétje a jogállam különböző intézményeinek és mechanizmusainak, hogy mik azok a pragmatikus okok, ami miatt a demokratikus jogállam játékszabályai meggyőzőbbnek tűnnek annak alternatíváinál. Adott állampolgári kultúra adott politikai szocializációs klímára vezethető vissza. Ebből kifolyólag előadásom kérdésfelvetése a politikai szocializációs klímára vonatkozó kérdés formáját ölti. Arra vagyok kíváncsi, hogy a különböző politikai szocializációs klímák milyen állampolgári attitűdök kialakulásához vezetnek. A vizsgált attitűdöket három csoportra osztottam: külön megvizsgáltam a liberális, a republikánus és az expliciten antidemokratikus beállítódást valószínűsítő szocializációs klímák mibenlétét és időbeli átalakulását. A politikai szocializációs klímákat a klasszikus szocializációs ágensek alapján jellemeztem: így a család (azon belül a strukturális sajátosságok, a nevelési miliő, a gazdasági-kulturális-társadalmi tőkével való ellátottság, a politikai kommunikációs jellegzetességek), az iskola (azon belül az iskola demokratikus gyakorlatának objektív és szubjektív jellemzői, az esetleges iskolai közéleti szerepvállalás), a kortárs csoportok és a médiafogyasztás (TV, nyomtatott sajtó, internet) sajátosságait tekintettem független változóknak. A kérdések megválaszolására egy középiskolások demokráciával kapcsolatos attitűdjeit vizsgáló, 2005-ben és 2008-ban felvett, Budapest, Baranya, Csongrád, Fejér, Hajdú-Bihar és Szabolcs–Szatmár–Bereg megye középiskolás populációjára reprezentatív adatbázis elemzésével teszek kísérletet.

Civic culture of high school pupils: the socialization background of the republican, liberal and anti-democratic values

It is certainly amongst the most interesting questions of the transition in Hungary, how the civic culture has changed in the past two decades. This question has a key importance, as the quality of a democracy depends on the civic culture of the citizens. In a relatively young democracy, such as Hungary, it is crucial that the citizens honestly agree on the basic rules and institutions of the democratic formation of “general will”, and on the preferring of democratic rules. Given civic culture is determined by given climate of political socialization. Therefore in my presentation the different sets of civic values are explained by the different climates of political socialization. Three groups of civic values are observed: the liberal, the republican and the anti-democratic. These values are explained by the classical agents of socialization: the family (structural characteristics, pedagogical milieu, family political communication, and economic-cultural-social capital), the school (objective and subjective elements of the democratic practice of the school, participation in will-formation in school) the peer group and the media consumption (television, printed press, internet) are used as explaining variables. The analysis is based on two surveys on high school students that were made in 2005 and 2008, providing the opportunity for temporal comparison (both databases are representative to the high school population of Budapest, Baranya, Csongrád, Fejér, Hajdú-Bihar és Szabolcs–Szatmár–Bereg county).

¹ Egyetemi tanársegéd, Debreceni Egyetem
PhD hallgató, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Kárpátalja etnikai arculatának változása 1945-2001 között

Előadásomban a Kárpátalján élő nemzetiségek demográfiai és migrációs viszonyait vizsgálom 1945 és 2001 között. Az elmúlt évtizedek tendenciáit, sajátosságait elemezve elsősorban a magyar kisebbségi közösség demográfiai, népességmozgalmi változásait, a változások irányát és a migrációs tendenciákat próbálom meg feltárni. Témaválasztásomat a vándorlási folyamatok felgyorsulása és a kárpátaljai migráció sajátosságaira kiterjedő elemzések hiánya tette indokolttá. Az előadásom alapfeltevése, hogy Kárpátalját az elmúlt évtizedekben elhagyó, és más országokban, főként Magyarországon letelepülő migránsok javarészt a fiatalabb, magasan képzett korosztályból kerültek ki. Céлом, hogy az adott időszakon belül megvizsgáljam a Kárpátalján zajló migráció hátterét, motivációját, jellemzőit. A XX. század folyamán Kárpátalja lakossága mindig mozgásban volt. 1945 után egy újabb, ezúttal kelet felé irányuló kivándorlási hullám érte el Kárpátalját. A Szovjetunió belső területeiről orosz és ukrán lakosságot telepítettek be Kárpátaljára. Ezzel párhuzamosan helyi lakosok gyakran vállaltak idegenmunkát oroszországi és ukrain építkezéseken, kolhozokban. Az önkéntes migráció mellett folyt a tudatosan megtervezett lakosságkeverés is. Egy kormányrendelet szerint a kárpátaljai egyetemeken, főiskolákon és szakmunkásképzőkben végzett friss diplomásokat két-három évre a Szovjetunió belső területeire irányították, ott kezdhették el „karrierjüket”. Ugyanakkor Kárpátaljára a birodalom belsejéből irányítottak szakembereket. Mindezzel a hatalomnak az volt a célja, hogy nemzetiségileg homogén társadalmat alakítson ki. 1945- 1979 között elsősorban a betelepülés jellemző a vidékre, míg 1989-től a kitelepedők aránya jóval magasabb. Az 1990 – es években létrejött új politikai környezet Ukrajnában, Kárpátalján is jelentős változásokat hozott. A határok megnyílásával megnövekedett a Kárpátalját elhagyók száma. A magyar közösségből kiváló személyek magas számban választják Magyarországot lakóhelyüknek. Az előadásom utolsó részében összefoglalom a 2001.évi népszámlálás eredményeit. Konkrét statisztikai adatok, felmérések alapján röviden ismertetem, hogy hányan és milyen céllal választják Magyarországot új otthonuknak.

The Change of Subcarpathia's Ethnic Aspect between 1945-2001

In my lecture, I examine the demographical and migration relations of the nationalities living in Subcarpathia between 1945 and 2001. By analyzing the tendencies and peculiarities of the last decades, first of all, I try to reveal the changes in the minor Hungarian community's demography and population movement, the direction of these changes and the migration tendencies. My choice of this topic is justified by the acceleration of migrating processes and the lack of examinations considering Subcarpathian migration characteristics. The fundamental assumption of my lecture is that those who have left Subcarpathia in the last decades and have settled in different countries, especially Hungary, mainly represent the younger, high-educated class. My goal is to examine the background, motivation and characteristics of Subcarpathian migration in the given period. During the 20th century the population of Subcarpathia had been in constant move. After 1945 a new wave reached Subcarpathia, this time in the form of emigration towards the East. Russian and Ukrainian inhabitants were resettled to Subcarpathia from the inner territories of the Soviet Union. At the same time local inhabitants often took seasonal jobs at building operations. Besides the voluntary migration, conscious population mixing was also present. According to a decree, fresh graduates of Subcarpathian universities, colleges and vocational institutions were sent to the inner territories of the Soviet Union, they could start their "careers" there. On the other hand, specialists from the inside of the empire were sent to Subcarpathia. With all of these, the goal of the power was to create a nationally homogeneous society. Between 1945 and 1979 immigration was characteristic for the area, while starting from 1989 the number of emigrants was much higher. The new political surrounding, which came into existence in Ukraine, in the 1990s, has also brought significant changes to Subcarpathia. With the opening of borders the number of emigrants from Subcarpathia has risen. High numbers of the Hungarian community's excellent representatives choose Hungary as their residence. In the last part of my lecture I sum up the results of the census of 2001. Based on actual statistical data and surveys, I shortly present in what number and with what goal people choose Hungary as their new home.

¹ PhD hallgató, Pécsi Tudományegyetem

A szegregált telepeken élők mentalitásvizsgálata

Problémafelvetés

A kutatás a szegregált telepeken élő emberek mentalitásának vizsgálatát tűzi ki célul. A társadalmi norma és a szegregált telepen élők mentalitás-különbségeinek vizsgálata, az előítéletek és a prekoncepciók elemzése elősegítheti a romák társadalmi elfogadottságát. Vajon milyen előítéletek és attitűdök fogalmazódnak meg a cigány emberek fejében, amikor ők maguk kívánnak elkülönülni? Milyen tudattartalmak élnek egy szegregált telepen élő emberben, amelyek hatására kívülállást választja a többségi társadalommal szemben? Melyek azok a szabályok, tapasztalatok, attitűdök, amelyek megakadályozzák a többségi társadalom normáihoz való hasonulást? Melyek azok a konfliktuskezelési formák, azok a megküzdési stratégiák, amelyeket választanak, s amelyek elválasztják a szegregált telepen élőket, a többségi társadalom tagjaitól? A telepeken élők életmódját, mentalitását és a környezethez való alkalmazkodási formákat, viselkedésmintákat és sztereotípiákat kívánom megismerni.

A kutatás módszere

Kvalitatív vizsgálat. Kezdetben résztvevő megfigyelés, majd mélyinterjúk készítése szegregált telepen élők körében. A kutatást 2008 márciusában kezdtem és 2009. szeptember 30-án fejeztem be. A településeket és a szegregált telepeket járva munkatársammal kb. 200 emberrel beszélünk, az emberek csaknem harmadával több alkalommal is. 14 telepen jártunk, Magyarország 4 megyéjében: Somogyban, Baranyában, Szabolcsban és Borsod-Abaúj-Zemplén megyében. Összességében a rögzített hangfelvételeken 117 interjúalannal folytatott beszélgetés szerepel 74 hangfelvételen. 73 nővel és 44 férfival készült egyéni és csoportos interjút elemeztem az ATLAS. Ti tartalomelemző szoftver segítségével, a „grounded theory” alapján.

A bemutatni kívánt eredmények

Az eredményekben a szegregáltan élők mindennapjait meghatározó problémaköröket elemzem, megküzdési stratégiákat és a mentalitást, a roma - roma, illetve a roma-magyar viszonyt, s a tényezők egymással való összefüggéseit. A tanulmány több száz fotóval, a terepen töltött idő tapasztalataival és a 117 interjú tartalomelemzéséből áll. A kutatási zárójelentés terjedelme 120 oldal.

Mentality review of people living in segregated settlements

Objective

The research aims to reveal for the society how Romani people live in segregated settlements. Social acceptance of this minority can be helped by analyzing the differences between the standard norms of society and the norms of the Romani people. I am uncovering their way of living, their mentality, their ways of adaptation, the preconceptions and stereotypes used by these people.

Questions

What kind of preconceptions and attitudes motivate Romani people, when they themselves choose to stand apart and live in separation? What kind of considerations lead a Romani person living in a segregated settlement to choose separation from society. What conventions, experiences and attitudes act against their assimilation into the majority? Which forms of their conflict handling techniques and coping strategies separate them from the majority of the society?

Methodology

The research was conducted with qualitative methodology, using grounded theory. Grounded theory is a research method in which the theory is systematically developed from the data through conceptual ideas. First, I used participant observation, then I went to 14 settlements and conducted 117 semi-structured interviews with individuals and Romani groups living on these segregated settlements. For the conceptualization and data processing I used ATLAS.ti qualitative analysis software.

Outcomes

In this study I explore everyday affairs and problems. I analyze coping strategies, mentality, the minority's relation to the majority, and finally the correlations of these factors.

¹ Tudományos segédmunkatárs, Országos Kriminológiai Intézet
PhD hallgató, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Munkanélküliek reintegrálódási esélyei egy hátrányos kistérségben

A különböző közgazdasági iskolák felfogása az állam szerepvállalásáról eltérő a munkaerő-piaci problémákról. A keynesi modell szerint a beavatkozás különösen szükséges gazdasági recesszió idején az aggregált kereslet növelésére. A tanulmány az aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök közül, a jelenleg sokat vitatott közfoglalkoztatással foglalkozik egy vidéki kistérségi központ példáján keresztül. A Kormány foglalkoztatáspolitikai stratégiájában megfogalmazott célok egyike a foglalkoztatási szint növelése, hiszen hazánkra is igaz az európai Foglalkoztatási Speciális Munkacsoport vezetőjének, Wim Koknak a szállóigévé vált gondolata, hogy „több és szorgosabb munkáskézre van szükség.” Az „Út a munkához” című kormányprogram kiemelt szerepet szán az aktív korú hátrányos helyzetű tartósan munkanélküliek munkaerő-piaci és társadalmi integrációjának. Lokális szinten a munkanélküliek ellátásával, több intézmény is foglalkozik az önkormányzattól kezdve a különböző szociális intézményekig, de számtalan átfedéssel és alacsony határfokon. Több hazai kutatás is készült a segélyezettekkel kapcsolatos tapasztalatokról, különböző foglalkoztatási programok kimeneteléről. Egy korábban végzett longitudinális panelvizsgálatunk a résztvevők tényleges munkaerő-piaci integrációját mérte, és más kutatásokkal ellentétben, melyek minimális reintegrálódással számoltak, mi a vizsgált közhasznú program esetében több mint 30%-os elhelyezkedési aránnyal számoltunk az elsődleges- vagy másodlagos munkaerőpiacon. Azóta számtalan változás történt. A 2008. évi CVII. törvény az egyes szociális és foglalkoztatási törvények módosításáról szólt, amely a helyi önkormányzatok kötelezettségei között (36. és 37/A. §.) a közfoglalkoztatási terv elkészítését és a közcélú munka megszervezését is előírta. A tanulmányban egy vidéki önkormányzat foglalkoztatáspolitikai gyakorlatát ismertetjük, amelyet különböző szempontrendszer szerint elemeztünk. A kutatás során szakértői interjúkat készítettünk az érintett szereplőkkel, és a szervezés alatt álló programok eredményességét vizsgáljuk a résztvevők körében. Hogyan sikerült megbirkóznia az új kihívásokkal egy vidéki önkormányzatnak? Kinek és miben segíthetnek a közfoglalkoztatási programok, kell-e ilyeneket szervezni? Feltételezésünk szerint érdemes programokat szervezni, de csak különböző feltételek mellett. A következőkben a kutatás eredményeit kívánjuk ismertetni.

The chances of reintegration of the unemployed in disadvantaged micro-regions

Different schools of economics have various approaches concerning the role the state should take in the problems of the labour market. According to Keynes's model, intervention is especially important to increase the aggregate demand in times of economic recession. The study deals with public employment, which is recently much disputed and one of the means of active employment politics, via the example of a micro-region centre. One of the aims expressed in the strategy of employment politics of the government is to increase the level of employment. As it stands in the famous saying of Wim Kok, the leader by the European Taskforce for Employment: "we need more people in work" and this statement is valid in our country too. The government programme "Way to Work" assigns a special part to the integration of the disadvantaged who are in their active years and permanently unemployed into the labour market and the society. On a local level, several authorities deal with providing for the unemployed, from local authorities to different social institutions, but with several overlaps and low efficiency. There are many domestic studies about the experiences concerning the supported and the success of different employment programmes. A longitudinal panel analysis we carried out earlier measured the real integration of the participants into the labour-market and, contrary to other researches that calculated minimal reintegration we calculated a more than 30% reemployment ratio, in the primary and secondary labour market. There have been a lot of changes since then. The CVII. law of 2008 was about the modification of certain social and employment acts, which ordered the completion of the public employment project and the organization of public works as part of the duties of the local authorities (36. and 37/A). In the study, we present the practice of a rural authority in employment politics, which was analyzed according to different points of view. During the research, we made professional interviews with the people concerned and we also study the efficiency of the programme which is under organization among the participants. How could a local authority cope with the new challenges? Who and in what can public employment programmes help? Are they necessary at all? In our assumption such programmes are worth organizing but only in different conditions. In the following we intend to present the results of the research.

¹ Phd hallgató, Debreceni Egyetem

² Egyetemi docens, tanszékvezető, Debreceni Egyetem

A globális válság és magyarországi hatásai – a politikai rendszerváltás után húsz évvel

- 1) A globális kapitalizmus nyílt válsága és ennek okai, tényezői. Hogyan hathat eme válság a világtársadalmiság létrejötte irányába mutató tendenciákra?
- 2) A magyarországi újkapitalizmus válsága. Ezen belül: a válság már a 2000-es évek első harmadában érzékelhető volt, amennyiben nagyjából ekkortól jelentkeztek először markánsan a gazdasági válság és a társadalmi dezintegráció jelei. Látható volt már ekkor, hogy a magyar gazdaság döntően késő-kádári technokrácia vezérelte nyugati integrációja alapvetően rövid távú érdekek és rövid távú szempontokat tükröző döntések alapján történt, melynek révén sajátos kettős gazdaság- és társadalomszerkezet alakult ki. Mely kettős szerkezet következtében egyfelől az ország erősen kiszolgáltatottá vált a nemzetközi gazdasági és társadalmi folyamatok ingadozásainak, másfelől meggyengültek – szinte teljes egészében felszámolódtak – a magyar társadalmat összetartó kohéziós erők. Ezek a folyamatok a 2008-as nyílt globális válsáig folyamatosan erősödtek. Feltűnő indikátora ennek a radikális jobboldal megjelenése és erősödése. A globális válság, így egy legyengült állapotban lévő országra zúdult rá, melynek a félperifériás állapotból adódóan már eleve gyenge politikai elitje (nem függetlenül a gazdasági elitnek erősödő offenzívájától) eddig nem bizonyult képesnek (sem az országon kívül, sem azon belül) arra, hogy a rövid távú válságkezelésen túl érvényesíteni tudja országunk hosszabb távú érdekeit, ezen belül koncepciót dolgozzon ki a hosszabb távú gazdasági és társadalmi stabilitás – vagy legalábbis megkapaszkodás – megalapozására.
- 3) A globális jövő három pesszimista és egy optimista forgatókönyve. Hogyan érinthetik ezek a félperifériás Magyarországot, és melyek az aktív alkalmazkodás feltételei?

Global Crisis and Its Effects in Hungary – Twenty Years after the Change of the Political System

- 1) The open crisis of global capitalism and its causes and factors. How can this crisis effect trends pointing towards the emergence of a global society?
- 2) The crisis of Hungarian new capitalism. And within it: the crisis could be already sensed in the first third of the 2000s in so far as it was more or less at that time that signs of the economic crisis and social disintegration became visible for the first time. It could be seen already at that time that the Western integration of the Hungarian economy of the late Kádár era, decisively managed by technocracy, was done basically in keeping with short-term interests and decisions reflecting short-term considerations, as a result of which a curious dual economic and social structure had emerged. As a result of that dual structure the country had become greatly exposed to the vacillations of international economic and social processes on the one hand, and the cohesive forces keeping together Hungarian society had been significantly weakened and almost were eliminated on the other. Up to the open global crisis in 2008, these processes had been further and continuously strengthening. The appearance and growing strength of the radical rightwing is a conspicuous indicator of this process. Thus, global crisis has fallen upon a country in a weak condition and its weak political elite right from the outset due to its semi-peripheral condition (and not independently of the increasingly vigorous offensive of the economic elites) has not been able (neither outside nor inside the country) so far to assert the longer-term interests of the country besides short-term crisis management and to elaborate a concept for laying the foundations of a longer-term economic and social stability or, at least, for finding a foothold.
- 3) Three pessimistic and one optimistic scenario for the global future. How can they affect semi-peripheral Hungary and what are the conditions of active adjustment?

¹ Tudományos tanácsadó, MTA Politikai Tudományok Intézete

The effect of employment insecurity and unemployment on family formation in Hungary

The paper investigates how labour market position influences family formation during the early phase of the life course of young adults in Hungary. The presence of general trends are clearly visible in the Hungarian context: (1) transition from school to work is getting more flexible: there is an increase in the number of youngsters being “not in school and not in labour force” and in the number of those in labour force who experience flexible employment (part-time work, temporary contract, etc.); (2) there is a trend in the family formation among youngsters that their transition to parenthood currently take place at a later stage in life course than it did a few decades ago. The theoretical background will be the life-course including guideline to identify considerations important for people’s fertility decisions and economic fertility theory. These theories calculate on employment history (having enough tenure, being unemployed) and men’s and women’s earnings thus they can serve as a starting point from which can be developed our hypotheses on the determinants of transitions to the parenthood in Hungary. The opportunity costs implied by their level of earnings and career resources should influence childbearing decisions. Men’s financial resources are likely to be important for the ability to support their family, particularly when women interrupt employment for extended periods of time. We expect positive relationship between men’s income and childbearing but, in the case of women, the relationship should be more complex. The paper analyses the causal relationship between these existing processes by event-history analyses, based on recent Hungarian data: the first (2001) and the second (2005) waves of the Hungarian Gender and Generations Survey (GGS), collected by the Demographic Research Institute (HCSO).

A foglalkozási bizonytalanság és a munkanélküliség hatása család-formálódásra Magyarországon

Jelen tanulmány célja, hogy megvizsgálja, hogy a munkaerő-piaci helyzet miként befolyásolja a család-formálódást a fiatal felnőttek körében Magyarországon. Az általános trendek jól megfigyelhetők hazánkban: (1) Az iskolából a munkaerőpiacra vezető út nem olyan egyenes, mint korábban volt. Nő azoknak a fiataloknak az aránya, akik „már nem járnak iskolában, de még nem dolgoznak” vagy éppen rugalmas formában kötődnek a munkaerőpiachoz (pl.: részmunkaidős foglalkozás, határozott idejű szerződés). (2) Miközben a családalapítás egyre későbbi életkorban következik be, mint a korábbi generációk esetében. A kutatás elméleti háttéréként az életút-elméletekre, valamint a fertilitásra vonatkozó gazdasági elméletekre támaszkodik azért, hogy meghatározza melyek azok a fontos tényezők, melyek befolyásolják a szülővé válást. Ezek az elméletek a foglalkozástörténetet veszik figyelembe (munkaerő-piaci tapasztalat, munkanélküliség történetet). Tehát a férfiak és a nők keresete kiindulópontként szolgál a szülővé válásra vonatkozó hipotézisek megalkotásakor. Az alternatív költségek mértéke befolyásolja a gyermekvállalási döntését. A férfiak jövedelme abból a szempontból fontos, hogy tudják támogatni a családjukat, különösen akkor, amikor a nők hosszabb-rövidebb időre megszakítják a foglalkozási karrierjüket a gyermekvállalás következményeként. Pozitív kapcsolatot várunk a férfiak jövedelme és a gyermekvállalás között, azonban feltételezzük, hogy a nők jövedelme és a gyermekvállalás között ennél bonyolultabb a kapcsolat. A kutatáshoz az „Életünk Fordulópontjai” című társadalmi-demográfiai panelvizsgálat első és második hullámának adatbázisát használom, amelyet a KSH Népeségstudományi Kutatóintézete készített. Event-history elemzéssel vizsgálom, hogy a munkaerő-piaci helyzet hogyan befolyásolja a család-formálódást.

¹ Tudományos segédmunkatárs, MTA Szociológiai Kutatóintézet
PhD hallgató, Budapest Corvinus Egyetem

² Egyetemi docens, Budapest Corvinus Egyetem

A nemzetközi gazdasági válság többszemponútú elemzése

A nemzetközi pénzügyi, ill. általános gazdasági válság kialakulásának elemzése megköveteli az olyan tényezők kiemelését, leírását, ill. értelmezését, amelyek nem vezethetők vissza a bankok, illetve más pénzügyi szervezetek szokványos működésére. Szerkezeti és működési modellek részletes bemutatása alapján kiemeljük azokat jogi, politikai, szociológiai és pszichológiai tényezőket, amelyek kirobbantottak a példa nélküli válságot. Mi volt az egyértelműen hibásnak bizonyult amerikai pénzintézeti stratégiai döntések motivációs háttere? Hogyan, milyen eszközök segítségével alkalmazták a gyakorlatban a legnagyobb bankok e döntéseket? Miért nem működtek a vállalatok szerkezetébe beépített fékek? Mi volt a pénzintézetek tulajdonosainak, ill. menedzsmentjének szerepe? Miért vélték vállalhatónak rendkívül kockázatos hitelezési és befektetési sémákat? Mi volt az állami felügyelő, ill. ellenőrző szervezetek szerepe? Kik és miért hoztak azokat az ellentmondásos intervenciós döntéseket, amelyek az állam kezébe juttatták a legjelentősebb pénzügyi vállalatok tulajdonjogát? Miért mentette az állam a vállalatok egy részét, ugyanakkor tétlenül szemlélte más vállalatok csödbe jutását? Figyelembe kell venni továbbá azt, hogy több amerikai bank az utóbbi két évtized során háromszor – 1990-91-ben, 1997-98-ban, ill. 2001-2002-ben volt már a mostanihoz hasonló, bár nem annyira súlyos helyzetben. Akkor is felelőtlenül, ésszerűtlenül belementek az igen kockázatos ügyletek finanszírozásába. Súlyos, csőd közeli helyzetbe kerültek. Csak az amerikai és arab magán és állami tőke és az amerikai kormány, ill. a Fed (központi bank) segítsége mentette meg több bankot a csődtől. Vajon miért nem került sor a működési elvek felülvizsgálatára? Hogyan kezelhető és megelőzhető a pénzügyi válság? Talán a klasszikus keynesi elvek következetes alkalmazása, a gazdasági szereplők felelősségének pontos meghatározása elősegíti a kevésbé kockázatos pénzügyi szerkezet kialakítását.

Multidimensional analysis of determinants of global economic crisis

Global economic crisis is a major challenge for economic analysis. While its process and main elements have been described with details in both professional media and general circulation publications, many questions have not been properly addressed yet. This paper attempts to present a detailed analysis of the peculiarities of the functioning of financial organizations, which led to development of critical situation as well as of the judicial, political, criminological, sociological and psychological factors which had created an unprecedented circulus vitiosus. What was motivational background of erroneous strategic decisions, made by top management of major financial corporations? What was institutional framework, which implemented these decisions into banks' operations? What is the corporative culture, which enables undertaking of excessive operational risk? Does ownership structure effect operational principles? What was the role of governmental agencies? Who was supposed to execute control and why there were no effective control measures? Who and why had taken controversial decisions related to providing governmental funds to private enterprises? Why some banks were saved, while others were left to collapse? These and other questions, related to the mechanisms of global crisis will be discussed. It is important to take into account, that several major US banks had already faced critical challenges in 1990-91, 1997-98, 2001-02. Only huge capital investments, provided by US and Arab private and state funds had saved them. It seems that these experiences were rapidly forgotten. Why? There are several attempts to address conditions which lead to the crisis. Legal regulations and tougher state control over financial institutions should be mentioned. The author advocates application of basic Keynesian principles in creating international crisis preventing system.

¹ Főiskolai tanár, tanszékvezető, Dunántúli Főiskola

A párkapcsolati kohéziót segítő minták elemzése. Háztartáson belüli munkamegosztás, kommunikáció és az extramaritális kapcsolatháló szerepe a felek összetartozás-érzésének alakulásában

A modernizációval összefüggésben a közélet és a tudományos közösség egyaránt valódi válságként értékeli a modern családok helyzetének alakulását. Jelen kutatásunkban azt vizsgáljuk, hogy a párkapcsolatok napjainkban tapasztalt törekenysége mögött milyen, a modern életvitelre jellemző szokások húzódnak meg. Indirekt módon ugyanis arra vagyunk kíváncsiak, hogy miként lehetne erősíteni a családok összetartását, megőrizni a párkapcsolatok sértetlenségét hosszabb távon is. Operatív szinten ezért arra a kérdésre keressük a választ, hogy a párkapcsolati kohéziót milyen módon befolyásolják egyes ominózus, a családok mindennapjaiban rendszeresen megtapasztalt alterületek: a háztartási munkák felek közötti felosztása, az egymás közötti kommunikáció minősége, illetve az extramaritális kapcsolatháló jellegzetességei; azt is kutatjuk, hogy e részterületek jellegzetesen milyen módon függenek össze egymással. A kohézió mérésének legkézenfekvőbb indikátorául a válást, mint a kapcsolat megszakításának aktusát választottuk. Kvantitatív elemzéseink egy része azt vizsgálja, hogy – a fenti szempontok szerint – milyen eltérések tárthatók fel azon párkapcsolatok között, amelyek válással végződtek és azok között, amelyek sértetlenek maradnak. Elemezzük, miként befolyásolja a párkapcsolatot a háztartással való leterheltség és a családi kötelezettségek, illetve a külső támogatók jelenléte (család, rokonok, barátok segítsége): megerősíti-e vagy ellenkezőleg, az utóbbi vonatkozásában, Elizabeth Bott elméletei nyomán, épp gyengíti a kohéziót (Bott, 1971). A felek belső világát megismerve pedig – a framing-elmélet tanulságait felhasználva – azt kutatjuk, hogy a megkérdezettek egyes, a párkapcsolatra vonatkozó diszpozíciói, előzetes elvárásai milyen módon hatnak vissza a nexusra (Esser, 1999). Az elemzéshez az Életünk fordulópontjai longitudinális felvétel adatbázisait használjuk. Az elemzés során az alapvető összefüggések feltárásának kvantitatív technikáit követően regresszióelemzést és sokdimenziós skálázást alkalmazunk.

Hivatkozások:

Elisabeth Bott: Family and Social Network. New York, Free Press, 1971.
Hartmut Esser: Soziologie: Spezielle Grundlagen. Frankfurt, New York, Campus, 1999

Analysis of patterns affirming partnership cohesion. The role of household labor division, communication and extramarital network on the development of the partners' feeling of togetherness

Related to modernization, academic and attentive public agree on that modern family has ended up in a crisis situation. The research focuses on which underlying characteristics typical for modern lifestyle can be explored behind the fragileness of the relationships of today. The indirect purpose is namely how the cohesion of families can be strengthened, how continuity of relationships can be secured on the long run. Hence the research question is set as what influencing power certain sub-components of the family-life have on partnership cohesion: the effect of characteristics of household labor division, the quality of communication, and extramarital network is measured while the typical interconnectedness of these patterns is also to be explored. Divorce has been chosen as an obvious indicator of cohesion, which refers to breaking up the partnership. Based on the above mentioned framework, part of the quantitative research focuses on what differences can be explored between partnerships that were broken up and those that remained intact. It is also analyzed whether household labor burdens, family obligations, and the presence of external assistance (family and friends) strengthens or on the contrary, as for the latter Elisabeth Bott assumes, weakens the cohesion (Bott, 1971). Getting acquainted with the mental propositions of the partners, based on the framing theory it is explored how certain dispositions and expectations of the partners' backlash on the relationship (Esser, 1999). For analytical purposes databases of the "Turning Points of the Life-Course" are used. After accomplishing basic-level quantitative methods, regression analysis and multidimensional scaling will be applied.

References

Elisabeth Bott: Family and Social Network. New York, Free Press, 1971.
Hartmut Esser: Soziologie: Spezielle Grundlagen. Frankfurt, New York, Campus, 1999

¹ Tanácsos, Központi Statisztikai Hivatal
Doktorjelölt, Budapesti Corvinus Egyetem

Válság és hálózattudat – lokális és ICT-alapú társadalmi innovációk

Előadásomban két kvalitatív kutatásomból származó eredményeimmel illusztrálom a lokális és ICT-alapú társadalmi innovációk néhány meghatározó megnyilvánulását, mint például a lokális innovációk esetében a közösségi kreativitás (a felmerülő problémák kollektív módon való orvoslása), vagy az ICT-alapú innovációk esetében a társas időgazdálkodás (a részvétel optimalizálása információmegosztással). Kutatásaim alapján be szeretném mutatni, hogy a kreativitásnak a tudományos munkákból már ismert jelentősége mellett, a hálózattudat növekvő mértékben befolyásolja a társadalmi innovációk természetét, és azt is, hogy arra a válság milyen hatással van. A társadalmi hálózatok kutatásának egyik izgalmas kortárs vonatkozása a közösségi alkalmazásoknak az infokommunikációs eszköztár terjedésével együtt növekvő népszerűsége: nevezzük hálózattudatnak. A hálózattudat és a belőle fakadó mintázatok, műveletek, motívumok visszahatnak a rendszerre. Miközben feltárulkozik az egyes emberről, adott esetben a kapcsolatairól szóló részlet, ő is a rendszerről szóló tudást nyer hálózati műveleteivel, mellyel egyben a topológia generálásához is hozzájárul. Mindkét esetben a kapcsolathálózati kutatás módszertanát használtam fel (mélyinterjúk, résztvevő megfigyelés stb). A lokális innovációk esetében 11 település, míg az ICT-innovációk esetében két budapesti gimnázium összesen 60 tanulója szolgált a kutatás alapjául. Mivel a településkutatások 2007-ben, 2008-ban és 2009-ben zajlottak, a gazdasági világválság hatásai jól megfigyelhetők a kutatás alanyainak spontán említései és reakciói alapján.

Crisis and network-consciousness. Local and ICT-based social innovation

In my lecture, I shall introduce some of the most salient manifestations of local and ICT-based social innovativeness, such as collective creativity (dealing with problems collectively) in the case of local innovation, or social time management (optimisation of attendance by the way of sharing information) in the case of ICT-based innovation, with the help of the findings of two of my qualitative studies. I will point out and illustrate, on the basis of my research, that the way network-consciousness and crisis (in addition to creativity) effect the nature of social innovation. One exciting contemporary aspect of the research of social networks is the growing popularity of community applications – let's call it network-consciousness – ignited by the spread of ICT tools. Network-consciousness and the patterns, operations, and motifs that derive from it also have repercussions on the system itself. While details about individual persons or their relationships get uncovered, they also acquire substantial knowledge of the system through networked operation, simultaneously contributing to further generation of its topology. The method I made use of in both cases was that of contact network analysis (in-depth interviews, participant observation, etc.). Forming the basis of the research concerning ICT-based innovation were 60 students from two high schools in Budapest, while the research focusing on local innovation involved the examination of 11 Hungarian settlements. The effects of the economic crisis are easily detectable via spontaneous allusions and reactions on the part of the participants due to the fact that the researches were carried out in 2007, 2008 and 2009.

¹ Kutató, Eötvös Loránd Tudományegyetem
PhD hallgató, Pécsi Tudományegyetem

Zempléni átjáró – buktatókkal

Az előadás alapját egy már lezárult NKTH által támogatott kutatás adja, melynek fő célja a munkaerőpiacról kikerült, halmozottan hátrányos helyzetűek (döntően romák) képzésekkel, tanácsadásokkal történő integrálása a társadalomba és a munka világába, ez által életminőségük javítása és a régió feszültségeinek csökkentése volt a Zempléni térség magyar és szlovák területén. Mindkét országban közel azonos munkaerő-piaci gondokkal és az alulképzettek tömeges elszegényedésével kellett és kell a mai napig számolni, amelyet a kishatáron való átjárás tovább differenciál. A saját fejlesztésű projektbe az előzetes tudásszint és kompetenciamérés alapján beválogatott személyekről (75 magyar, 25 szlovák) „tanulótérkép” készült, amely megmutatta, hol lehet erősíteni az alapértékeiket. Követtük az egyének attitűd- és értékváltozásait, melyről 300 fős kérdőíves felvétel is készült. Hipotézisünknek megfelelően a térségben erős a gyűlöletbeszéd, a rasszista, ellenséges megnyilatkozás, amely nemcsak az egyén és egy másik csoport, kisebbség között, hanem azonos csoporton belül is munkál. A projekt felzárkóztató képzései a feszültségek csökkentését is szolgálták. Ezek innovatív módszertana az egyéni tanácsadás, a tanulási- foglalkoztatási - és életvezetési támogatással segítette a résztvevőket a projekt keretében kiképzett mentorok hatékony közreműködésével. A komplex program (mérés, képzés, foglalkoztatás, tanácsadás) hozzájárult a résztvevők társadalmi integrációjához, képzettségük emelkedéséhez, munkaerő-piaci esélyeik növeléséhez, mobilitásra ösztönzésükhöz. A projekt bármely térségben jól alkalmazható, módosítható és fejleszthető.

Identities in Zemplén

The main goal of this finished research supported by the National Office for Research and Technology was to reintegrate the underprivileged and unemployed population (mostly Romas) into society and the labour market with the help of trainings and mentoring, thus improving their quality of life as well as easing the social tensions in the Hungarian and Slovakian area of Zemplén county. The conditions of the labour market and the increasing number of undereducated and deprived population are quite the same in both countries. Using the small border line means further obstacles to their every day life. Within the self-developed project, a „study map” had been made which showed where the skills of those people (75 Hungarian and 25 Slovakian) could be improved who had been selected based on a knowledge and skill measuring test. During the time of the project we followed the changes of the attitudes and values of target persons and made 300 interviews on it. Our hypotheses were proved: there are strong racism and enmity not just between the individual and groups but within groups, as well. Participants were helped with trainings, employment and lifestyle management courses which successfully eased the above mentioned tensions. Trainings were promoted through innovative methodology and mentoring carried out by mentors who were trained in accordance with the project. The complex program, which included assessment, training, employment, and mentoring, was instrumental in the integration of the participants into the society. They became more skilful, their chances on the labour market became better and they were also encouraged towards greater mobility. The project is applicable in any region with the necessary modifications and improvements.

¹ Tudományos igazgatóhelyettes, MTA Szociológiai Kutatóintézet

Demográfiai kihívások a magyar településhálózatban

A XXI. század legfontosabb demográfiai kihívása globális tekintetben a túlnépesedés, ezzel szemben Európában, és a posztindusztriális társadalmakban általában a népesség öregedése, és ezzel kapcsolatban az eltartási teher növekedése. Az 1960-as évektől megindult második demográfiai átmenet (Van de Kaa, 2002) részeként a termékenységi ráta a legtöbb országban alatta marad a halálozási arányszámnak, ezáltal a helyettesítő érték alá esik. Ha a demográfiai deficitet a világ más tájairól származó bevándorlás nem egyenlíti ki, a természetes fogyás tényleges fogyásba megy át. Ezen általános demográfiai kép mögött azonban jelentős területi különbségek állnak, a településhálózat egyes pontjait más és más folyamatok jellemzik. A nagyvárosok és városrégiók illetve a vidékies, rurális területek sokszor éppen ellentétes, de legalábbis jelentősen eltérő demográfiai folyamatok helyszínei lehetnek. Míg az európai nagyvárosok továbbra is a gazdasági-társadalmi növekedés dinamikus központjai, a fiatal, magasan képzett és aktív népesség gyűjtőhelyei, addig a vidékies területek, volt iparvárosok és perifériák kibocsátói ennek a migrációnak, ezáltal ezekben a természetes fogyáson túl az elvándorlás is gyorsítja a népesség csökkenését és elöregedését. Tehát nem egyszerűen csak arról van szó, hogy átalakul a népesség összetétele, hanem egy térbeli átrendeződés figyelhető meg, mindenekelőtt a vándorlás következtében az európai tér egészét tekintve éppúgy, mint az egyes nagyvárosok és környékük finomabb mobilitási mintáit tekintve. Az említett folyamatok nem csak Nyugat-Európát, hanem a kelet-közép-európai térséget, és köztük hazánkat is érintik, ugyanazon demográfiai kihívásokkal (tartósan alacsony születésszám, elöregedés, növekvő idős, eltartott-arány) kell szembenéznünk az ezredforduló környékén, és az elkövetkező évtizedekben, mint a nyugati államoknak, miközben a nemzetközi migráció jelentősen elmarad attól. A kedvezőtlen népesedési viszonyok súlyos társadalmi-gazdasági problémát jelentenek és jelentős politikai feszültség forrásai lehetnek. Az előadás a rendszerváltás óta eltelt időszak demográfiai trendjeinek településhálózati szempontú vizsgálatának legfontosabb megállapításait tekinti át, különös tekintettel a város-vidék egyenlőtlenségekre.

Demographic challenges of the Hungarian urban network

While in a global context overpopulation is one of the main demographic challenges of the 21st century, ageing and increase of dependency ratio is the most important challenge in Europe and in the post-industrialised societies in general. As part of the Second Demographic Transition (SDT, Van de Kaa, 2002) started in the 1960s, total fertility rate has remained under the mortality ratio, hereby falls under replacement rate. If this demographic deficit is not balanced by international immigration, the natural decrease results in total population shrinkage. Behind this general picture, there are significant territorial differences: the various positions within the settlement network can be characterised by different demographic processes. Metropolises and metropolitan regions often experience opposite or at least different demographic phenomena as rural regions do. While European metropolises are still the dynamic centres of socioeconomic growth, attract young, highly skilled and professional workers; rural regions, old industrial urban areas, and peripheries are usually the emitters of this out-migration. Thus not only the natural decrease, but out-migration also intensifies shrinking and ageing of the local population. Hence, it is not only the transition of the social and demographic composition of the population, rather a territorial realignment both at the European and at the metropolitan level. These demographic processes concern not only the Western, but also the Central and Eastern European region, and Hungary too. We have to face the same demographic challenges at the beginning of the 21st century as the Western countries, while international immigration is lagging behind. The unfavourable demographic phenomena can lead to serious socio-economic problems and significant political conflicts. This presentation aims to review the results of a settlement-network-based analysis of the main demographic trends after 1990, with a special focus on the urban-rural inequalities.

¹ Tervező-elemző munkatárs, VÁTI Magyar Regionális Fejlesztési és Urbanisztikai Nonprofit Kft.

Női oktatók a felsőoktatásban – a Debreceni Egyetemen végzett vizsgálat eredményei

A bő XX. század radikális fordulatot hozott a nők oktatásban való részvételében, mely változás fokozatosan végbement az oktatási rendszer minden fokán, s a tudományos pályán működők között is. Többek között ennek okait vizsgáljuk kutatásunkban, melynek során a Debreceni Egyetem női oktatói kerültek górcső alá. Kvantitatív (N=134) és kvalitatív (N=30) módszerrel kerestük életútjuk speciális vonásait, s a nők tudományos karrierjének háttérösszetevőit. Alapkérdésünk az volt, hogy azok a nők, akik magas pozícióba jutottak, mit csináltak másként, mint a hasonló feltételekkel induló (nő)társaik. Célunk, hogy sikeres női életpályákat ismertethessünk, s megtaláljuk a választ arra, hogy mit kellene tenni ahhoz, hogy a rátermett, teljesítményt felmutató nők közül a jelenleginél többen juthassanak el a vezetői pozíciókba. A vizsgálat eredményei alapján megállapítható, hogy tudományterületenként, az oktatási hierarchiában való elhelyezkedés szerint, és életkori csoportok alapján is különbség fedezhető fel a női oktatók-kutatók között. Szintén különbséget találtunk a tudományos pályára lépés motivációi tekintetében (fokozat, cím, oktatás, kutatás, presztízs), a felmerülő akadályok és támogatások tekintetében (például a gyermeknevelés és a család, a tudományos karrier akadályaként és a tudományos pálya támogató aktoraként is megjelenik az életutakban), valamint a karrier és a család összeegyeztetésének szempontjából (korlátozottabb lehetőségek, mobilitás). Kiemelten foglalkoztunk az oktatónők-kutatónők siker- és karrierértelmezésével, amely alapján 4 jól elkülönülő csoport rajzolódott ki: a családayánák, akik félnek a „tudománytalanság” bélyegétől; a zsonglőrök, akik kettős kötésű karrierre törekcszenek; az altruisták, akik oktatnak, tanítanak és hallgatóik sikereit is számon tartják; és a felfedezőök, akik tudományos címeiket és kutatómunkájukat tekintik életünk legnagyobb sikerének. Az oktatónők-kutatónők helyzetével foglalkozni kiemelt jelentőségű: helyzetüket és valós perspektíváikat megismerni és megismertetni nem csupán női, hanem össztársadalmi kérdés is. A nők felsőoktatásban és tudományban való megjelenése és jelenléte társadalmi, munkaerő-piaci és nemi szerepekkel kapcsolatos változásokat is eredményezett, és további változásokat fog eredményezni.

Female instructors in higher education – the results of the examination carried out at the University of Debrecen

The long 20th century brought radical changes in the participation of women in higher education, which change has occurred on every level of the educational system, as well as among those on the academic fields. One of our primary focuses in the research was the causes of this phenomenon, in which the female instructors of the University of Debrecen were examined. The peculiar features of their life stories and also the background constituents of female academic career were studied with the help of both quantitative (N=134) and qualitative (N=30) methods. Our main question was that what those women who got into higher position did differently than the others with similar conditions at the start. Our goal was to introduce successful female careers, as well as to find the answer to the question “what shall be done to have more able and effective women in leading positions.” According to the results of the research, a difference can be noticed among the female instructors–researchers regarding field of study, post in the hierarchy, and age group. There are also dissimilarities in point of the driving forces to reach an academic career (degree, title, teaching, carrying out researches, prestige), the occurring obstacles and supports (for instance bringing up a child and family appears in the life stories both as an obstacle and a promoting factor), and the reconciliation of career and family (limited opportunities, mobility). We put a special emphasis on the female instructors–researchers’ interpretation of success and career, according to which four distinct set of opinions came into being. The first one is the group of mothers, who are afraid of the “unscholarly” stigma; the second is the jugglers’, who try to achieve a double bound career; the next one is the altruist group, who teach and keep count of their students’ success; and finally the explorers’, who see academic titles and researches as the greatest success in their lives. It is essential to deal with the situation of female instructors–researchers; getting to know and being familiar with their situation and actual perspectives is not only a question of feminism, but also one influencing the whole of society. The appearance and presence of women in higher education and science lead to changes at the labor market and in gender roles, and further changes could be expected.

¹ Egyetemi tanársegéd, Debreceni Egyetem
PhD hallgató, Debreceni Egyetem

Az ügynökjelentések emlékezete

Előadásomban két olyan kutatásomról számolok be, amely speciális forrásokon alapulnak: az egykori titkosszolgálat számára ügynökök által írt jelentéseken, a megfigyeltokről készült környezettanulmányokon, a megfigyelték főiskolai felvételijéhez írt önéletrajzaikon. A módszertani kísérlet lényege az volt, hogy az 1980-as évekbeli ügynökjelentéseket vittem el az egykor megfigyeltékhez, mintegy „szembesítve” őket azzal a speciális múltábrázolással, amelyek az ügynökjelentésekből kirajzolódnak. Az ÁBTL-ben őrzött „Geller” dosszié tartalmazza mindazokat a forrásokat, amelyek a szombathelyi főiskolások Dialógus békemozgalmának megfigyelésekor keletkeztek. „Dalos” ügynök pedig az 1980-as évek elejének könnyűzenei életéről jelentett, az ügynök 2004-ben lelepleződött le. Míg a „Geller” dosszié alapján egységes narratívába rendezhető, lineáris cselekmény bontakozik ki a Dialógus békemozgalmárok történetéről, addig „Dalos” jelentései alapján kevésbé elevenedik meg a 80-as évek elejének zenei világa, több jelentése jóformán könnyűzenei programok felsorolásából áll. Hogyan ábrázolják a visszaemlékezők a megfigyelési szituációt? Hogyan emlékeznek vissza azokra az eseményekre, amelyekről a jegyzőkönyvek szólnak? Volt olyan, aki az olvasottak hatására Budapestre utazott és 25 év után találkozott egykori főiskolai barátjával. A szembesítés egyrészt elősegíti az emlékezési mechanizmusok beindulását. Hátránya, hogy a visszaemlékezők kifejezetten az ügynökjelentésekben emlegetett sztorikkal kapcsolatos emlékeiket idézték fel. Ez elősegíti a múlt több nézőpontú ábrázolását, mivel ők maguk kommentálják egy múltbeli esemény kortárs leiratát 25 év elteltével. Dalos ügynök tevékenysége is megítélhető normatív és interpretatív alapon (megbocsátó és elítélő narratíva, bűnbakképzés és áldozattá nyilvánítás, mérlegelő-magyarázó megközelítésmód). Róla az egykor megfigyelték felmentő-megbocsátó narratívában mesélnek. N. Alajos, a Bikini basszusgitárosa szerint: „Senki sem járt jól az ő jelentéseivel, mert amiket én olvastam, hát azt a szanalmas.hu-ra lehetne leginkább föltenni... ha ő tényleg jelentett volna, mindannyian börtönbe kerülünk, ott olyan politikai előítéletek voltak abban a buszban, hogy ha abból csak egy mondatot bejelent, minket azonnal elvisznek”. Eladásomban e két kutatásom módszertani interjú tapasztalatairól számolok be.

The memory of reports of secret agents during the socialist period

This paper sets out to describe methodological question connected to the topic the memory of reports of secret agents during the socialist period in Hungary. In 2008 I made interviews about the “Dialógus” peace movement, which was organised by students in the early 1980’s. Main topic of research was: How could they recall and recount this story, after that they encountered the secret agency reports about their peace movement organisation? What is their opinion about the secret agents? How could they depict the peace movement? What kinds of stories have they cited connected to the peace movement? I have been doing research about another topic connected the secret agents report: “Dalos” agent reported about the Hungarian rock bands in the early 1980’s. “Dalos” unveiled in 2004, and his story was a very popular topic in the media, because he was a famous rock star in the early 1980’s. I interviewed the members of bands, journalists about whom Dalos wrote his agent reports. These two researches had similar methodological questions. I didn’t make life course interviews, but I focused only on these topics. I will talk about the dilemma: what kind of role an agent could play? One of my interview partners told me about Dalos agent: ‘His reports are not noxious. If he had written the truth about our political opinion we would have been arrested at that time.’ So, he depicted “Dalos” agent as a victim of totalitarianism. I will speak about my methodological questions and dilemmas connected to these two topics. I will cite my interviews.

¹ Levéltáros, Magyar Országos Levéltár

Mezőgazdaság és tömegélelmezés fosszilis tüzelőanyagok nélkül

Jelenleg a tömegélelmezés szélsőséges mértékben függ a kőolaj-ellátástól. A tömegélelmezés alapját képező iparszerű szántóföldi növénytermesztés megoldhatatlan gépesítés nélkül. A kőolajellátás megszűnése vagy csökkenése könnyen vezethet a rendszer teljes összeomlásához. Az összeomlást változatos és valószínű események egész sora válthatja ki akár a közeljövőben is (egyre gyakoribb természeti csapások, növekvő létszámú és fogyasztási igényű népesség, tovaryűző olajháborúk, stb.). Mindezek következtében sorra jelennek meg jövőképek és vészforgatókönyvek mind a hivatalos pályázatok által támogatott kutatócsoportoktól, mind a legkülönbözőbb nemhivatalos körökből (gazdák, vallási és művelődési közösségek, értelmiségi kerekasztalok). Előadásunkban a különböző jövőképek és vészforgatókönyvek összehasonlító elemzését mutatjuk be földrajzi és társadalmi eredetük szerint csoportosítva. Az összehasonlítás alapját képező anyagot hivatalos projektülésekről és konferenciákról (www.endure-network.eu; www.iobc-wprs.org), illetve nemhivatalos lakossági fórumokról és találkozókról gyűjtöttük 2003 és 2009 között. Kutatási eredményeink szerint, míg a hivatalos forgatókönyvek egyáltalán nem foglalkoznak az energia- és élelmiszerválság szélsőséges eseteivel, addig a nemhivatalos forgatókönyvek egyre nagyobb hányada vetíti előre a civilizáció visszafordíthatatlan összeomlását. Míg a nyugat-európai források a központosítás és az újítások szorgalmazásában látják a megoldást, addig a volt „keleti tömb”-ből származó forgatókönyvek többnyire a központtól független helyi megoldásokban és a hagyományos gazdálkodáshoz való visszatérésben keresik a kiutat. Mi magunk is azt a feltételezést támogatjuk, hogy szélsőséges mértékű enegiaválság esetén a legnagyobb valószínűséggel akkor kerüljük el a tömeges éhínséget, ha a nagy táblákat mezővédő erdősávokkal kisebbekre osztjuk, a jelenlegi energiaigényes, búzára, kukoricára, napraforgóra és repcére alapozott szántógazdálkodásunk helyett pedig visszatérünk a kis energiaigényű, gyepre, gyümölcsre, zöldségre és burgonyára alapozott kertgazdálkodásra és fokgazdálkodásra. Egyrészt azért, mert ez a szerkezet képes eltűnni és tompítani a legszélsőségesebb körülményeket az árvízről az aszályig, másrészt könnyen összehangolható az állattartással és a tűzifa-termeléssel. Külön előnye a rendszernek, hogy a kárpát-medencei cigányság szokásaihoz és lelki alkatához is jobban illeszkedik, mint a jelenlegi iparszerű szántógazdálkodás.

Agriculture and mass feeding without fossil energy

Mass feeding of recent human population depends extremely on mineral oil. Industrialised crop production that provides recent food supply cannot be managed without machinery. The whole system may collapse in the case of petrol stop or shortage. Potential triggers of the collapse of fuel supply system can be a wide variety of highly probable situations (increasing frequency of climatic catastrophes, increasing global population and energy demand, escalating war on oil, etc.). Because of this situation, either project-supported official research teams or different informal groups (farmers, religious and cultural communities, intellectual round tables, etc.) publish foresight studies and worst-case scenarios. The aim of our presentation is to analyse recent foresight studies according to their geographic and formal/informal origin. Materials were collected in official project sessions, workshops and conferences (www.endure-network.eu; www.iobc-wprs.org) and a series of different informal civil forums and meetings between 2003 and 2009. Results of our investigation showed that official worst-case scenarios ignored the potential extreme cases of energy and food crisis, while informal scenarios tended to be more and more apocalyptic in the studied period. Western European sources proposed to enhance centralisation and innovation to handle energy and food crisis, while most of the scenarios from the former “Easern Block” support decentralisation and rediscovery of traditional cultivation practices. We also support the hypothesis that our best chance to prevent mass starving in the case of extreme energy crisis in the Carpathian basin is the following: large fields should be split to smaller ones by forest strips; our energy-intensive, wheat, corn, sunflower and oilseed-rape dominated arable production should be changed to low-input, extensive grassland-, orchard-, vegetable- and potato-based food production and flood-plain cultivation. This system has higher water buffer capacity, decreasing unfavourable consequences of both flood and draught. Extensive animal husbandry and firewood production can be integrated to the system without major difficulties, and the production system can be made compatible with customs and mentality of Roma communities easier than industrialised arable production.

¹ Egyetemi docens, csoportvezető, Szent István Egyetem

² Tudományos segédmunkatárs, Szent István Egyetem
PhD hallgató, Szent István Egyetem

Munkanélküliség a pályakezdő fiatalok körében. Integráció a szegmentált munkaerőpiacra

A poszter-bemutatóm célja az, hogy rávilágítsak a XXI. század egyre inkább veszélyeztető problémájára, a pályakezdők körében jellemző magas munkanélküliségi rátára. A munkanélküliségi ráta magasabb az alacsonyabban kvalifikált fiatalok körében. Viszont megjelenik 2,5% diplomás munkanélküli is. Miért nehéz még diplomásként is elhelyezkedni a munkaerőpiacon? A kutatásomat végzős egyetemi hallgatók körében készült interjúk másodelemzésével, illetve elsőéves mesterképzésben részt vevő szociológusok körében végzem, melynek során az alapvető hipotézisem az, hogy még a diplomások esetében is jelentős a távolság a munkaerőpiac elvárásai (kereslet) és a pályakezdők munkára vonatkozó elképzelései (kínálati), kompetenciái között. A pályakezdők munkára vonatkozó elképzeléseit elsődlegesen a szülői generáció, másodsorban az ideális munkára vonatkozó médiakép határozza meg, míg kompetenciáinak alakításában az iskolarendszer tölti be- vagy sok esetben nem tölti be – az elsődleges szerepet. Hogyan lehetne közelíteni egymáshoz a munkaerőpiaci igényeket és a kínálatot? Mennyi a diploma értéke? Az elemzés során négy dimenziót kiemelve próbálok következtetéseket levonni a vállalt hipotézissel kapcsolatban. A négy dimenzió: a munkaerő-piaci ismeretek, a munka fogalmának meghatározása, a speciális kompetenciák köre és a munkakép volt. Elsődleges célom az, hogy bemutassam, melyek a fiatalok elképzelései. A fiatalok az önmegvalósítás eszközét látják a jövőbeni munkájukban. Tehát a fiatalok egy kettős csapda helyzetben vannak, nem tudnak egyszerre megfelelni a szülői generációnak és saját elképzeléseiket sem tudják megvalósítani, mert a munkaerőpiac nem feltétlenül ad erre lehetőséget. Ez pedig frusztrációt idéz elő a társadalomban. A diplomások kénytelenek elvállalni az alacsonyabb presztízsű munkát is, a megélhetés érdekében. Státuszinkonzisztencia alakul ki. A téma megközelítése rendkívül nehéz, hiszen nem létezik egy korokat átívelő munkadefiníció. Tulajdonképpen mi is a munka? Eszköz a társadalmi javakhoz való hozzájutáshoz, vagy cél? Ezt szeretném posztereim segítségével szemléltetni.

Unemployment in the entrant generation, integration of the distribution labour market

The aim of this essay is to point out an increasingly threatening problem of the 21st century, the growing unemployment in the entrant generation. Where is the place of the 15-18 years old generation in the labour market? The youth have to attend school till the age of 18 in Hungary. Statistic items and theorists claim that the most of the teenagers drop out in these years. When the youth stepped across the adulthood, the professionals try to help them to find workplaces or trainings. The unemployment rate in case of the teens with low qualification is higher than that of the qualified ones. We suppose that who has got a degree, he or she has a good job, but it is not the case. In my research I used some extant interviews. These interviews were made with graduate attendees and master departments. There is a huge gap between the labour market and the expectations of the youth. It is my point of view. Most of the teens have not got enough information of the labour market. I think this is the reason for the high unemployment rate among the entrant generation. The parents determine this generation's ideas on work, but not only they. The young people are influenced by the media, for example internet, television, etc. The ideal worker is just the same as that the media suggest. Which functions of the schools can deflate the unemployment? How to approach the expectations of labour market and the supply? In the analysis I would like to emphasize four dimensions. These are: knowledge of the labour market, especially important learning and picture of the work. The parent's generation ideas are not the same as the youth' expectations. So they are in a trap, because they couldn't meet this requirement. The labour market does not give opportunity to the youth. Young professionals have to undertake unsuitable jobs so as to earn their livings. So in this situation grows up the inconsistency of the status. So what is the future of the young generation, who cannot find its own place in the society? This problem is difficult to approach, because there isn't a clear definition of the work. What do we mean by work exactly? Is this an instrument to earn money or is this an ambition?

¹ BA hallgató, Debreceni Egyetem

A környezetpolitika hatékonysága és a társadalomtudományok szerepe

A szociológia egyik általánosabb kérdése: hogyan szervezi meg egy társadalom saját magát. Milyen szervezeteket hoz létre, hogyan kapcsolódnak ezek egymáshoz és milyen intézményekkel kormányoz. Az önszerveződés további jellegzetességei, hogy a kormányzás különféle szintjein és területein milyen szabályokat alkot, azok érvényesüléséről miként gondoskodik, és hogy az egyes szervezetek miként működnek együtt egymással és a lakossággal. A kérdés, szociológiai által egyre nagyobb érdeklődéssel tanulmányozott területe a környezetpolitika. Mivel a többi szakpolitikához képest viszonylag új és egyben egyre bővülő területről van szó, ezért a válaszok néha bizonytalanok és gyakran ellentmondásosak. Ezért időszerű kiemelni a környezetpolitika hatékonyságának és ehhez szorosan kapcsolódóan a társadalomtudományok szerepének fontosságát. Az előadás ismerteti a környezetpolitika hatékonyságával kapcsolatos bizonytalanságokat, felfogásokat és konkrét minősítéseket. Rövid áttekintést nyújt a „környezetpolitika hatékonysága” fogalma értelmezésének történetéről és a felmerülő elméleti kérdések némelyikéről. Ezt követően röviden bemutatja a főbb új tendenciákat, néhány tipikus, környezeti problémák megoldására vagy legalábbis a helyzet javítására irányuló megoldási modellt és Európa országaiból vett gyakorlati példát. Ezt követően felvázolja a társadalomtudományok, ezen belül is elsősorban a szociológia szerepét az adaptáció környezetpolitikára háruló konkrét feladatainak megragadásában, kutatásában és javaslatok megfogalmazásában.

Environmental policy effectiveness and the role of the social sciences

One of the general questions of the sociology is: how a society organizes itself? What kind of organizations it develops, how these organizations are interlinked, and what sort of institutions governance employs. Further features of self-organization are: the practical ways of regulation at different levels and sectors, the compliance assurance, and the cooperation between organizations and with the public sector. Research interest of sociology in environmental policy issues are growing. Compared to other policies, this is a relatively new and expanding area of research. That's why the answers are, in some cases, uncertain and sometimes contradictory. It is timely to underline the importance of environmental policy effectiveness and, concerning to this, the potential roles of social sciences in solving the associated problems. The lecture presents the uncertainties, concepts and assessments of environmental policy effectiveness. It gives a short overview of the history of environmental policy effectiveness research and of the emerging conceptual questions. After this, it presents the dominant tendencies, demonstrates some typical models to solve or, at least, to mitigate environmental problems and gives some European examples too. Finally, it drafts the roles of the social sciences, and first of all that of the sociology, to grab, to research and to advise in solving the concrete tasks in the domains of environmental adaptation.

¹ Szociológus

Interjúalanyaink védelme

Kvalitatív módszerekkel dolgozó szociológusok közül ki ne ismerné a problémát, amit egy-egy különösen érdekes interjú anonimizálása jelent. Hiszen interjúnknak általában olyasvalami adja különös érdekességét, ami ugyanakkor interjúalanyunkat igazán egyedivé, különlegessé teszi. S persze, ha esetét igazi mélységében próbáljuk meg értelmezni, s értelmezésünket elbeszélni, épp ez a különlegesség az, amit nem hagyhatunk ki az elemzésből. Ez a különlegesség az, ami sok tekintetben „nyomra vezethet” bennünket akkor, amikor interjúalanyunk esetét értelmezni, a hermeneutikai esetrekonstrukció módszerével rekonstruálni szeretnénk. Egy másik szekcióban is beszélek Erzsiről. Erzsiről, aki hús évesen élte át Auschwitz borzalmait, s vesztette el nem csak minden szerettét, de egy hippis alkalmával szüzességét is. Erzsiről, aki az őt ért testi borzalmakról olyan szokatlan nyíltsággal tud beszélni, hogy az értelmezőt azonnal ennek a képességnek az eredete kezdi leginkább érdekelni. Ugyanakkor Erzsi is a „különleges esetek” közé tartozik, s nem is csak e különleges képessége okán. Másik különlegességét ugyanakkor az interjú anonimizálásakor – bármennyire nehéznek tűnik is ez – vélhetően szeretnénk mindenképpen elrejtteni. Absztraktomban épp ezért ezt nem is fedem fel – előadásomat viszont a probléma lehetséges kezelésének, vagy lehetetlenségének fogom szentelni.

Defending our interviewees

Every sociologist working with qualitative methodology is familiar with the difficulty of disguising even the most interesting interviews. The particular interest of the interview after all is given of course by some special characteristics of the interviewee. A special characteristic that makes, however, our interviewee individual, highly special. Trying to analyse such cases in their full depth it is obvious that we cannot forget about this very specificity of the interviewee or his/her story teller. Analysing our interview with the method of hermeneutic case reconstruction this special feature can be one of the main „traces” that direct us. In another section I also talk about Erzsi. About Erzsi, who has suffered the dread, the horror of Auschwitz and has lost not just all her beloved but having undergone a brutal body search she had also been deflorated. About Erzsi, who can speak so straight out about all these bodily brutality she has endured that the one analysing her text becomes immediately interested at most in the origin of this highly unusual overtness. Nevertheless, Erzsi is peculiar not just because of this special characteristic of her narration. The other most important specificity of her, however, is something one feels almost impossible to disguise, though it seems to be absolutely necessary when concealing her identity. For that very reason I am not going to reveal it – but will devote my lecture the possible handling of this sort of problem.

¹ Tudományos főmunkatárs, MTA Szociológiai Kutatóintézet
Egyetemi docens, Eötvös Loránd Tudományegyetem

„Ugye, ha visszajövünk, megbünteted azokat, akik ezt csinálták velünk?” – bűn és büntetés, mint egy önéletrajzi elbeszélés alapmotívumai

Az 1923-ban egy nyugat-magyarországi faluban született Erzsi azzal kezdi élettörténete elbeszélését, hogy meglepő módon már három éves korából van emléke: emlékszik rá, hogy egy nyilaskeresztes banda rájuk gyújtotta a házukat és apja boltját. S hogy – mivel semmijük nem marad – fel kell, jöjjenek Budapestre, ahol mind a szülők, s már 14 évesen ő maga is, gyári munkával keresték meg a család megélhetését. E kezdéssel, mintha azt akarná mindjárt az interjú elején a tudomásunkra hozni, úgy éli meg magát, mint aki a „soá szülötte”, mint akinek az egész életét a soá határozza meg. Később, Auschwitzba való megérkezésének emlékét úgy idézi fel, hogy barátnője riadt megjegyzésére válaszul azt mondta, hogy „Én nem fogok meghalni! Én ezeknek nem akarok meghalni! Én haza akarok menni!” Mintha azt akarná nyomatékkal hangsúlyozni nekünk itt is, s az összes egyéb helyen, ahol hasonló tartalmú emléket idéz fel, hogy élete egyik alapdöntése ennek a majdhogynem születésekor kijelölt pályának, „elrendelésnek” a visszautasítása volt. Előadásomban azt a kérdést feszegetem, elemzem a hermeneutikai esetrekonstrukció módszerével a pszichoanalízis látásmódját is bevonva az elemzésbe, hogy mi tette Erzsit képessé erre, illetve mi teszi őt képessé arra, hogy a vele készített narratív interjúbán ma így emlékezzen vissza az akkor történetekre. Mi teszi ugyanakkor képessé arra, hogy az elszenvedett – sokszor szexuális természetű súlyos testi brutalitásokat – is a maguk majdhogynem naturális mivoltában felidézze anélkül, hogy az emlékek hatására összeomlana. Hogy, hogyan, miként válik a bűn s büntetés motívuma az interjú egyik meghatározó elemévé, hogy hogyan veszik le a súlyt a soá után elszenvedett traumák az akkor megéltokról, hogyan teszik azokat olyanná, hogy úgy tudja megélni: „tulajdonképpen boldog életem volt. (3) Változatos, érdekes. Sokmindent megadott és elvett tőlem a Jóisten, ő tudja, hogy miért. (4) Ha másképp alakult volna, ki tudja, hogy lett volna.* Ki tudja. (25)”

‘Will you punish them, won’t you, when we get back, for doing this to us?’ – Crime and punishment as leitmotifs in an autobiographical storytelling

Erzsi, born in 1923 in a village in Western of Hungary, starts her life story by telling us that, strangely enough, she has a memory already from the age of three. She remembers that an Arrow Cross gang set fire to their house and his father’s shop. She continues by recounting that having lost everything, her family had to move to Budapest, where her parents and later also Erzsi as a fourteen-year-old girl begun to work in a factory. By starting with the memory from the time when she was three, it seems as if she wished to frame herself as a „daughter of the shoah”. Later on, she recalls arriving to Auschwitz with remembering what she replied to her friend’s worried comments about the place: „I am not going to die. I am not going to die to them. I want to go home!” - as if she would like to stress here, as well as at all other the places where she evokes similar memories, that one of her main decisions in life was to counteract this track, this predestination set for her at her birth. My lecture draws on the method of hermeneutic case reconstruction and integrates also the psycho-analytic approach to explore what it is that enabled or enables Erzsi today to remember what she lived through in the way she does. I will also look at what enables her to revive her memories also on physical, many times sexualised brutality in an almost naturalistic manner without collapsing under the burden of remembering. How do crime and punishment become the underlying elements of her story telling, how, on the other hand, traumata suffered after the shoah mitigate those of the persecution, and enable her to summarize her life this way: my life was actually interesting. (3) Manifold, interesting. God gave me many things and bereaved me from a lot. He knows, why. (4) In case it had taken another turn, who knows what would have been. * Who knows. (25)”

¹ Tudományos főmunkatárs, MTA Szociológiai Kutatóintézet
Egyetemi docens, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Világunk fejlődésének hajtóereje

Mostanáig a hőtan második főtételét, amely a világegyetem egészére is az entrópia növekedését mondja ki, rendezetlenségre törekvésként tanítottuk. Helytelenül, hiszen az entrópia növekedése csak a munkavégzésre felhasználható energia arányának csökkenését, az energia szétszórását, szétagrózását jelenti, ami csak esetlegesen vonja magával rendezetlenség növekedését. Mostanában kezd a második főtétel megfelelő értelmezése tankönyvekbe bekerülni és napjainkban jelennek meg olyan tudományos közlemények, melyek átalakíthatják a természet történetéről és az ember megjelenéséről alkotott képünket. Mint a folyamatok irányát megszabó törvényszerűség, a második főtétel a lehetséges folyamatok közül azt részesíti előnyben, amely az adott pillanatban a lehető legjobban aprózza az energiát. Nagyon összetett, bonyolult is lehet az energiát aprózó folyamat, csak az számít, hogy minél nagyobb mértékű, mennél teljesebb, gyorsabb legyen az energia szétszóródása. Ezzel a II. főtétel egyenesen serkenti bizonyos összetettebb, kifinomultabb felépítésű rendszerek megjelenését. Ha ugyanis a természet egyéb törvényei megengedik ilyenek létrejöttét és felépülésükhöz és működésükhöz több munkavégzésre használható energiát képesek elnyelni és szétszórni, mint a környezetükben lévő egyéb rendszerek, akkor létre fognak jönni és el fognak terjedni. Ez szabja meg a világegyetem fejlődésének folyamatát, hogy az egyéb természettörvények által megengedett folyamatok közül melyek zajlanak le ténylegesen. Nemrég vetették fel, hogy bolygónk felszínén azok a folyamatok nyertek és nyernek teret, melyek által a Föld felszíne több napsugarat nyelhet el és szórhat vissza a világűrbe. Ilyen, több napsugár elnyelésére vezető esemény volt az első élő és az összetettebb új fajok kialakulása, a törzsfajlás folyamata és ezen belül az értelmes ember megjelenése valamint a tagoltabb társadalmak kifejlődése. Áttekintjük, hogy a hőtan második főtétele az élet megjelenésének, a törzsfajlásnak, az ember megjelenésének és a társadalmak fenntarthatóságának értelmezésével miként forradalmasíthatja bölceleti, hittudományi és társadalomtudományi alapvetéseinket.

The driving force of the development of Universe

Up to now the second law of thermodynamics, the law of increase of entropy which is valid for the whole Universe has been interpreted as the increase of disorder. This interpretation is a false one since the increase of entropy corresponds only to a decreasing ratio of useful energy. The dispersion and distribution of energy involves the increase of disorder only in certain cases. Nowadays, the proper interpretation of the second law is becoming textbook material and some very recent scientific publications are transforming our view about the history of nature and the appearance of the man. As the law giving the arrow of time for processes in nature, the second law of thermodynamics prefers the processes dispersing the energy most effectively at a given moment. These energy dispersing processes can be very complex because the only important aspect is the fuller and faster dispersion of energy. Therefore, the second law of thermodynamics can induce the emergence of some type of more complicated and refined systems. If all other laws of nature allow the emergence of systems absorbing and dispersing more energy for their creation and function than that of the other systems in the environment, then even extremely complicated and refined systems are able to emerge and spread. This tendency determines the developmental process of the Universe selecting among the possible processes the preferred one. According to a recent supposition on the surface of our planet the emerging processes are selected by the condition to absorb and distribute more solar energy. Such events leading to absorption of more solar energy were the emergence of the life and subsequently the more complex living creatures, the stages of evolution involving the emergence of Homo Sapiens and the development of the more complex human societies. We shall discuss how the explanation of the emergence of life, the evolution and Homo Sapiens, and interpreting the sustainability of a society by the second law of thermodynamics can transform the basic tenets of philosophy, theology and social sciences.

¹ Tudományos főmunkatárs, MTA Atommagkutató Intézet

A hőtan II. főtétele és a fenntartható társadalom

Mindeddig nem értettük, mi a világegyetem növekvő összetettségének hajtóereje, mivel a folyamatok irányát megszabó alapvető természettörvényt, a hőtan II. főtételét, ami az entrópia növekedését mondja ki, mint rendezetlenség felé hajtót értelmeztük. Tévesen, mert a II. főtétel csak azt követeli meg, hogy a munkavégzésre alkalmas energia részaránya az idő múlásával csökkenjen és ez csak esetlegesen fogható fel a rendezetlenség növekedésének. Továbbá a II. főtétel olyan folyamatokat részesít előnyben, amelyek minél gyorsabban és teljesebben szórják szét a munkavégzésre alkalmas energiát. Így jelöli ki, mi valósulhat meg a természet egyéb törvényei által megengedett folyamatok közül. Emiatt serkenti az olyan, egyre összetettebbé fejlődő, kifinomultabb felépítésű rendszerek megjelenését, amelyek felépülésükhöz és működésükhöz több munkavégzésre használható energiát nyelnek el és szórnak szét, mint a környezetükben lévő egyéb rendszerek. Bolygónk felszínén a II. főtételnek megfelelően azok a folyamatok nyertek és nyernek teret, melyek által a Föld felszíne több napsugarat nyelhet el és szórhat vissza a világűrbe. Ilyen, több napsugár elnyelésére vezető esemény volt az összetettebb, fénymegkötésen alapuló vegyi körfolyamatok majd az első élő és az összetettebb új fajok kialakulása, a törzsfajódás folyamata és ezen belül az értelmes ember megjelenése valamint a tagoltabb társadalmak kifejlődése. Akárcsak az állatok, az ember alapvető ösztönei is a II. főtétel érvényesülését szolgálják és értelmünk segítségével hatékonyabban tudunk táplálékhoz, erőforráshoz jutni. Ám ha csak a II. főtételt követjük, csupán a pillanatra figyelve szerezve meg minél többet magunknak, értelmünk hatékonysága pusztítóvá válik, mert felemészítjük természetes környezetünket. Elemezve a II. főtételt, a társadalom általában akkor lehet fenntartható, ha nemhogy csak védjük, hanem gazdálkodásunkkal egyenesen zöldebbé tesszük a természetet. Történelmi példákat adunk erre és egyben megmutatjuk, hogy a tőkés társadalom a II. főtételt szolgáló ösztöneink hajtóerejére épül, és ennek köszönheti eddigi hatalmas sikereit. Mivel entropikus társadalomként működve fokozódó sebességgel használja el az erőforrásokat, nemcsak saját magát, hanem az emberiség egészét is elpusztíthatja.

The second law of thermodynamics and the sustainable society

Up to now we have not had a proper explanation on the emerging complexity of the Universe because the basic law governing the time evolution, the second law of thermodynamics has been interpreted as a driving force leading to increasing disorder. This interpretation is incorrect since the second law requires only the decrease of the ratio of the usable energy and this law can be related to the increase of disorder only accidentally. Furthermore, thermodynamics prefers among the processes allowed by the other laws of nature the one dispersing the energy most effectively at a given moment and in this way selects the process taken place. Therefore, the second law of thermodynamics induces the emergence of more complicated and refined systems which absorb and disperse more energy for their creation and function than other systems in the environment. On the surface of our planet, the emerging processes are selected by the condition to absorb and distribute more solar energy. Such events leading to absorption of more solar energy were the emergence of the complex chemical cycles driven by absorption of solar energy, the birth of the life and subsequently the appearance of more complex living creatures, the stages of evolution involving the emergence of Homo Sapiens and the development of more complex human societies. Just as animal instincts, the basic human instincts serve the fulfillment of the second law of thermodynamics and our intelligence helps to get food and resources in a more effective way. If our activity in increasing the goods follows only the path marked by the second law with having attention just for the present moment, the effectivity of our intelligence is becoming a destroying one by devastating of our natural environment. Analysing the second law for the sustainability of a society it is not enough to protect our natural environment. In addition, nature should be greener according to our economical activities. We present historical examples for this thesis and argue that the capitalist system is built on the force of our instincts serving the work of the second law and the enormous successes of capitalism were related to this connection. Since an entropic society consumes the energy resources at an increasing speed it may destroy not only itself but even the whole mankind.

¹ Tudományos főmunkatárs, MTA Atommagkutató Intézet

A gyenge jelek a változásban

A jövőkutatás, mint a változás tudománya interdiszciplináris megközelítésben foglalkozik a jövővel és segíti a döntéshozatalt. A jelenlegi instabil időszakban a kis változások gyorsabban erősödnek fel, mint a korábbi, a jelenleginél stabilabb időszakokban. A kis változásokra, olyan jelek utalnak, amelyek nem mindenki számára elérhetőek vagy érzékelhetőek, ezeket gyenge jeleknek hívjuk. A gyenge jel definíció szerint a jelenben fellelhető, nehezen észrevehető, a jövőben potenciálisan kibontakozó trendre vagy eseményre utaló jel. A jövőorientált attitűdnek része a gyenge jelek érzékelése, értelmezése és megfelelő felhasználása, ugyanakkor a gyenge jelek detektálása szubjektív, mert a kognitív struktúrától függ, illetve térben és időben változik. A gyenge jelek felismerésén túl jelentős feladat az információk csatornázása azok felé, akik számára esetleg még nem látható vagy érzékelhető a jel, és a potenciálisan kibontakozó folyamatban érintettek vagy szereplők lehetnek. Ha sikerül a gyenge jeleket megfelelően feldolgozni, akkor a változásokra nemcsak reaktív, hanem pre- vagy proaktív stratégiával is képesek lehetünk válaszolni. A gyenge jelek kutatásának sem a hazai, sem a nemzetközi irodalomban nincsen olyan bevált módszertana, amely a döntéshozatal számára releváns információt továbbítana. Előadásomban egy olyan kutatást mutatok be, amelyben gyenge jeleket gyűjtöttem szakmai anyagokból és internetes forrásokból, és prezentálok, hogy a jövőkutatásban ismert információ-rendszerezési módszerekkel feldolgozva ezeket hogyan sikerült felhasználni előrejelzésekben vagy egyéb döntéshozatali anyagokban.

Weak signals and the changes

Futures studies as the science of change has an interdisciplinary approach to the future and assist decision makers. In the present time of instability small changes do grow more rapidly than in the more stable past. There are some signals that refer to changes, and these signals, called weak signals, do not available or sensible for everyone. The weak signals do exist in the present, are hardly detectable and do potentially emerge in the future as an event or process. The sensing, interpreting and using of weak signals is part of the future oriented attitude, however detecting them is subjective as they depend on the cognitive structure, and are also various in the space and time. Besides the recognition of weak signals it is very important to channel the information for those who cannot see or sense the signal nevertheless would be involved in the potentially evolving process. If we manage to process weak signals properly, then we will be able to answer changes not just with a reactive or preactive, but also with a proactive strategy. Research of weak signals does have a long-standing methodology that would give decision makers relevant information neither in the national nor in the international literature. I will present a research of weak signals in which I have collected weak signals from experts' studies and from various source on the Internet, and using information processing methods of Futures Studies they could be used in forecasting and studies made for decision makers.

¹ Tudományos segédmunkatárs, Budapesti Corvinus Egyetem
PhD hallgató, Budapesti Corvinus Egyetem

A szimbólumképződés dinamikája a médiában – Olaszliszka

Az utóbbi években a társadalmi diffúziós folyamatok kutatásának egy olyan ága jött létre, amely a média dinamikájának vizsgálatára összpontosít. Az eddigi munkák rámutattak, hogy a médiában megjelenő témák dinamikája modellezhető lehet a diffúziós folyamatok vizsgálatában alkalmazott eszközökkel. Számos példa illusztrálja, hogy a különböző témák időbeli lefutása jellegzetes szabályszerűségeket mutat: úgy tűnik, hogy a tipikus témák (pl. „szenzáció”, „örökzöld”) sajátos dinamikával rendelkeznek. Ezek a felismerések a későbbiekben a média, a közbeszéd és a véleménydiffúzió kapcsolatának átfogóbb megismeréséhez vezethetnek. Előadásomban – a korábbi kutatásokhoz kapcsolódva – a médiában megfigyelhető szimbólumképződési folyamatokat szemléltetem. Egy még ma is aktuális téma, a 2006-os olaszliszka gyilkosság sajtódinamikájának vizsgálata arra utal, hogy Olaszliszka mára egyfajta közbeszédi szimbólummá, hivatkozási ponttá alakult. Az előadás célja a szimbólummá válás lépéseinek bemutatása. Az előadás alapjául szolgáló kutatásban a médiadinamikai elemzés kvantitív módszertanát szövegelemzéssel kiegészítve alkalmaztam. A vizsgálat az írott sajtóra, azon belül, a két legnagyobb hazai politikai napilapra terjedt ki, így az eredmények nem általános érvényűek, azonban relevatív erővel bírnak – megvilágítják a szimbólumképződés dinamikáját. Olaszliszka szimbólummá válását elsősorban az ügyre való közvetett utalások, asszociációk számának növekedése jelzi. Ezen belül, az utalásokat tartalmazó cikkek jelentős hányada fogalalkozik Olaszliszkához hasonló esetekkel. Ezek az asszociációk tartalmilag módosulnak az idő folyamán: Olaszliszka egyre inkább a többségi és kisebbségi társadalom erőszakos konfliktusainak általános szimbólumává válik. A kutatási eredmények arra utalnak, hogy az olyan médiabeli szimbólumok, mint Olaszliszka könnyen felidézhető hívószavakká válhatnak, amelyek fontos társadalmi vitákban erős (érzelmileg töltött) „érvekként” használhatók fel. Ez a következtetés a média véleménybefolyásoló szerepének dinamikus jellemzőire mutat rá. További kutatások a média, a közbeszéd és a véleménydiffúzió kapcsolatának mélyebb megértéséhez vezethetnek.

The Dynamics of Symbol-Generation in the Media – Olaszliszka

In the last few years, a new branch of social diffusion research emerged, that focuses on the dynamics the media. Previous works pointed out that topics appearing in the media may be modeled with the same instruments used in diffusion research. A number of examples demonstrate that certain topics (eg. ‘sensations’ or ‘evergreens’) have typical mediadynamics. These findings may lead to a better understanding of the realations between the media, common talk, and opinion diffusion. In my discourse – connecting to previous research – I illustrate symbol-generation processes in the media. The analysis of the murder in Olaszliszka in 2006, a still actual topic, implies that Olaszliszka have become a symbol or reference point in common talk. The aim of the discourse is to present the steps of symbol-generation. The background of the lecture is a research that used the quantitative methods of mediadynamics analysis and text-analysis. The research covered only the top two political journals of Hungary, which means that the results cannot be generalized. However, they have a revelative strength as they illuminate the dynamics of symbol-generation. The symbolic role of Olaszliszka is indicated primarily by the increasing number of indirect references, associations on the case. Besides that, a number of articles with indirect references present cases somehow similar to Olaszliszka. The contents of these associations change through time: Olaszliszka becomes more and more a general symbol of aggressive conflicts between the majority and the minority society. Research findings indicate that certain symbols in the media (as Olaszliszka) may become accessible catchwords that can be used as strong (emotionally charged) arguments in substantial social debates. This conclusion points on the dynamic aspects of opinion altering role of the media. Further research may lead to a deeper understanding of the interrelations of the media, common talk, and opinion diffusion.

¹ MA hallgató, Budapesti Corvinus Egyetem

ELŐADÓK SZEKCIÓK SZERINTI CSOPORTOSÍTÁSBAN

1. Válság és megújulás

- Csanády András (*MTA PTI*): A válság kapcsolata az emberi erőforrások szerkezetével Magyarországon
- Fülöp Edit (*közgazdász*): Nem változik a trendvonal?
- Laki Mihály (*MTA KI*): A hosszú 1993-2001-es gazdasági fellendülést megszüntető tényezőkről
- Kovácsné Kovács Andrea (*OTP*): Pénzügyi innovációk jövője
- Fokasz Nikosz (*ELTE*): Instabilitás és kényszer. Interdiszciplináris esszé a társadalmi innovációk keletkezéséről
- Szvetelszky Zsuzsanna (*ELTE*): Válság és hálózattudat - lokális és virtuális társadalmi innovációk
- Jelenfi Gábor (*Forsense Piackutató Intézet*): A válságok érzetei. A 2008/2009-es válság, mint esemény hírének elterjedése a nyilvánosságban

2. Emlékezet, történelem, média

- Előd Zoltán (*szociológus*): A társadalmi emlékezet, mint önreferenciális identitás
- Fokasz Nikosz (*ELTE*) - Kopper Ákos (*társadalomtudós*): Médiadinamika és társadalmi/közösségi emlékezet
- Micsinai István (*ELTE*): A válság élete - médiadinamikai elemzés
- Vörös András (*BCE*): A szimbólumképződés dinamikája a médiában – Olaszliszka

3. Gazdaság és társadalom viszonya

- Szegál Borisz (*DF*): A nemzetközi gazdasági válság többszemponú elemzése
- Németh György (*szociológus-közgazdász*): Hogyan gondolkodjunk a jóléti államról?
- Csoba Judit (*DE*): A munkaparadigma átalakulása
- Krémer Balázs (*DE*): Van-e két magyar társadalom? Társadalmi változás- és válságértelmezések különféle megkettőzött struktúrákban
- Lihi József (*közgazdász, szociológus.*): Államférfi kell!
- Szabó Andrea (*DE*) - Csoba Judit (*DE*): Munkanélküliek reintegrálódási esélyei egy hátrányos kistérségben
- Fernezelyi Bori (*MTA SZKI*) - Eröss Gábor (*MTA SZKI*): „Elveszett jelentés”. A nemzetközi egészségpolitikai ajánlások hazai alkalmazása
- Bányai Borbála (*BCE*) - Légmán Anna (*MTA PTI*): Az állam szerepének változásai a pszichiátriai ellátórendszerben

4. Kivonulás, tiltakozás és hűség a válságban

- Gulyás Emese (*BCE*): A fogyasztói mozgalmak, mint politikai szereplők: változó intézmények és elvárások
- Angelusz Róbert (*ELTE*) - Tardos Róbert (*ELTE*): Átrendező politikai törésvonalak?
- Bozsonyi Károly (*KGRE*): Választói lojalitás
- Jelenfi Gábor (*Forsense Piackutató Intézet*) - Kmetty Zoltán (*KGRE*): Táborok és törések
- Karácsony Gergely (*BCE*) - Róna Dániel (*BCE*): A Jobbik támogatottságának meghatározói

5. Meghatározottság és választás

- Berki Sándor (*EJF*): Válság a mélyben. 2008-2009 Magyarország
- Fekete Sándor (*ME*): A politikai stabilitás megrendülése és a legitimációs válság
- Farkas Zoltán (*ME*): A társadalmi alakulat és a duális politikai rendszer
- Feketéné Pál Enikő (*ME*): A magyar nők helye a politikában

6/a. Oktatás és társadalom az Alföldön

- Berényi Eszter (*ELTE*) - Neumann Eszter (*ELTE*): Összehasonlítva felfedezett válságok. A PISA-vizsgálat fogadtatása Belgiumban és Magyarországon
- Reisz Terézia (*PTE*): Egyetemisták szövegértési képességének szocio-kulturális komponensei
- Fónai Mihály (*DE*) - Ceglédi Tímea (*DE*): Előzetes megfontolások a hátrányos helyzetű tehetséges hallgatók egyetemi pályafutásának vizsgálatához
- Fónai Mihály (*DE*) - Márton Sándor (*DE*): Sztereotípiák és jövőkép - egyetemi hallgatók professzió-képének elemei
- Miklósi Márta (*DE*) - Petrás Ede (*DE*): A felnőttoktatás gazdasági, társadalmi és oktatási kapcsolatrendszere három alföldi nagyvárosban
- Ábrahám Katalin (*DE*) - Tőzsér Zoltán (*DE*): Tudás és/vagy kompetenciák? Végzős hallgatók részvétele a felnőttoktatásban
- Engler Ágnes (*DE*): Társadalmi egyenlőtlenségek a tanulásba történő befektetésben és megtérülésben
- Tornyi Zsuzsa Zsófia (*DE*): Női oktatók a felsőoktatásban - a Debreceni Egyetemen végzett vizsgálat eredményei

6/b. Kerekasztal az oktatásügyi rendszerváltásról

- Csákó Mihály (*WJLF*): Rendszerváltás és politikai szocializáció
- Hrubos Ildikó (*BCE*): Beteljesülés – újragondolás – globális társadalmi felelősség
- Nagy Péter Tibor (*HIERD*): Egyházak, pártok, oktatás
- Polónyi István (*DE*): Rendszerváltozások az oktatás finanszírozásában
- Sáska Géza (*ELTE*): Körkép: a rendszerváltás két lépésben és a következmények

7. „Sósabbak itt a könnyek?!” Etnikai kooperáció/koegzisztencia/konfrontáció a változás két évtizedében

- Mohos Mária (*PTE*): Beszédes számok
- Kupa László (*PTE*): Etnikumok „ébredése”: okok és következmények
- Vajda Júlia (*MTA SZKI*): „Ugye, ha visszajövünk, megbünteted azokat, akik ezt csinálták velünk?” - bűn és büntetés, mint egy önéletrajzi elbeszélés alapmotívumai
- Barna Ildikó (*ELTE*): A magyar zsidó identitás mértéke és iránya
- Tibori Tímea (*MTA SZKI*): Zempléni átjáró - buktatókkal
- Sipos Mónika (*PTE*): Kárpátalja etnikai arculatának változása 1945-2001 között
- Gábrity Molnár Irén (*Újvidéki Egyetem*): A 90-es években lezajlott balkáni válság okozta változás a Vajdaság népességének magatartásában
- Nagy Éva (*SE*): Határértelmezések a nemzetiségi oktatásban
- Bindorffer Györgyi (*MTA KI*): Kisebbségi önkormányzatok Magyarországon: jog és gyakorlat
- Fazekas Márta (*VÁTI Magyar Regionális Fejlesztési és Urbanisztikai Nonprofit Kft. / Roma Fejlesztési és Tervező Iroda*): A cigányság hivatalos élete Magyarországon

8. Romák az új évezredben

- Fleck Gábor (*MTA SZKI*): Kint és bent
- Gyetvai Gellért (*Szent Lázár Alapítvány*): Cigányok? Azok meg kicsodák?
- Kanczler Balázs (*szociológus*): A cigány identitás változása az asszimiláció és a szegregáció tükrében, avagy miért nem tudnak (akarnak?) integrálódni az iváni cigányok?
- Kerülő Judit (*NYF*): Esély az együttnevelésre
- Messing Vera (*MTA SZKI*) - Molnár Emília (*szociológus*): Roma családok megélhetési stratégiái: a támogató kapcsolati háló szerepe
- Murányi István (*DE*): Kényszer rasszizmus? Narratív életútinterjúk egy borsodi kisvárosban
- Neményi Mária (*MTA SZKI*): A roma identitás konstrukciója etnikailag integrált iskolai közegben
- Solt Ágnes (*Országos Kriminológiai Intézet*): A szegregált telepeken élők mentalitásvizsgálata

9. Közép-európai identitások

- Rigó Róbert (*KF*): A népbíróság szerepe az 1945 utáni elitváltásban Kecskeméten
- Göncz Borbála (*BCE*): A nemzeti és európai identitás kapcsolata és azok hatása az EU megítélésére a magyar elit és a közvélemény körében
- Megyesi Boldizsár (*MTA PTI*): Intézmények és hálózatok a vidékfejlesztésben. Esettanulmány a Vasvári kistérségből
- Murányi István (*DE*): Tizenévesek előítéletessége és demokráciaértelmezése
- Sik Domonkos (*DE*): Középiskolások állampolgári értékei: a republikánus, a liberális és az antidemokratikus értékek szocializációs háttere
- Hausmann Alice (*Partiumi Keresztény Egyetem*): A partiumi magyar középiskolások kulturális fogyasztási szokásai
- Fényes Hajnalka (*DE*): A lokális kötődés nemi különbségei a partiumi régió felsőoktatási hallgatói körében
- Balku Anett (*DE*) - Sörös Anett (*DE*): Az identitás kifejeződése a debreceni egyetemisták csoportkulturáiban
- Balogi Barbara (*DE*) - Dusa Ágnes Réka (*DE*): A vallás és az érdekérvényesítés közösségformáló ereje a Debreceni Egyetemen

10. Fenntartható város

- Tomay Kyra (*VÁTI Magyar Regionális Fejlesztési és Urbanisztikai Nonprofit Kft.*): Demográfiai kihívások a magyar településhálózatban
- Csurgó Bernadett (*MTA PTI*): A városból vidékre költözők hatása a vidék átalakulására - a Budapest környéki falvak esete
- Csizmady Adrienne (*MTA SZKI*): A lakóparkok világa
- Kocsis János Balázs (*BME*): A város határán. A budapesti agglomeráció délnyugati részének térszerkezete, átalakulása
- Gergely Orsolya (*Sapientia*): Így élünk... Lakás és életmód-minták az erdélyi magyar lakosság körében
- Kőszeghy Lea (*MTA KI*): A magyarországi roma lakosság lakhatási helyzete, a lakhatási egyenlőtlenségek tényezői

11. Kritikai társadalomtudomány a rendszerváltás után

- Éber Márk Áron (*ELTE*): Kritikai és nem-kritikai elméletek
- Bartha Eszter (*ELTE*): Átmenet, átalakulás, poszt szocializmus: A kelet-európai rendszerváltás nagy elméletei
- Sik Domonkos (*DE*): A cselekvéskoordináció szerkezetváltása, avagy kísérlet a rendszerváltás kritikai értelmezésére
- Fáber Ágoston (*ELTE*): A szociológus, mint a társadalomkritika végső forrása
- Berger Viktor (*PTE*): Posztfordizmus és elismerésemélet
- Balogh Péter (*BCE*): Fejlesztéspolitika és céllellentétes hatások

12. Tudományos forradalom a társadalomtudományok területén

- Némedi Dénes (*ELTE*): A társadalom/természet választóvonal és a szociológiaelméleti dilemmák
- Végh László (*MTA Atomki*): Világunk fejlődésének hajtóereje
- Kiss Szabolcs (*MTA SZKI*): Cognitive sociology and neurosociology
- Leidinger Dániel (*MTA SZKI*): Erkölc alapú tudomány - Természet és ember viszonyának újrendezése
- Antal Z. László (*MTA SZKI*): Az időszemléletben bekövetkezett paradigmaváltás következményei

13. Szép új világ? Előrejelzés és előre jelezhetőség komplex rendszerekben. Jövőképek, társadalmi mozgásformák

- Vág András (*szociológus*): A környezetpolitika hatékonysága és a társadalomtudományok szerepe
- Veigl Helga (*BCE*): A gyenge jelek a változásban
- Végh László (*MTA Atomki*): A hőtan II. főtétele és a fenntartható társadalom
- Hetesi Zsolt (*ELTE*): Növekedés és komplex rendszerek. Az energia válsága
- Tóth Ferenc (*SZIE*) - Veres Andrea (*SZIE*): Mezőgazdaság és tömegélelmiszer fosszilis tüzelőanyagok nélkül
- Lakatos Zoltán (*ELTE*): (Poszt-)Modernizálódik-e az értékrendszer? Inglehart érték-váltás-elméletének empirikus revíziója

14. Új eredmények és módszertani dilemmák az interjúkutatásban

- Bögre Zsuzsanna (*PPKE*): Mi igaz és mi hamis az élettörténetekben? Az elhallgatások és a hazugságok szerepe az élettörténeti kutatásokban
- Horváth Kata (*Káva - Anblokk*) - Kovai Cecília (*Anblokk*): A részvételi akciókutatás
- Lénárt András (*1956-os Intézet*): Határmezsgyén. 1956-os magyar emigránsokkal készített interjúk módszertani kérdései
- Tóth Eszter Zsófia (*Magyar Országos Levéltár*): Az ügynökjelentések emlékezete
- Vajda Júlia (*MTA SZKI*): Interjúalanyaink védelme

15. Európai összehasonlító vizsgálatok (EUTE - Európai Társadalomtudományi Elemzések)

- Giczi Johanna (*ELTE*) - Sik Endre (*TÁRKI*): Bizalom és társadalmi tőke a mai Európában
- Gregor Anikó (*ELTE*): Lakossági vélemények nők és férfiak gyermekvállalását meghatározó tényezőkről
- Füstös László (*MTA SZKI*) - Szalma Ivett (*MTA SZKI*): Értékváltozások Magyarországon 1977-2009

16. Generációk megváltozott érték-és szerepfelfogásai

- Havasi Virág (*ME*): Az értékrend és életminőség összefüggései
- Szél Bernadett (*KSH*): A párkapcsolati kohéziót segítő minták elemzése. Háztartáson belüli munkamegosztás, kommunikáció és az extramaritális kapcsolatháló szerepe a felek összetartozás-érzésének alakulásában
- Laki Ildikó (*MTA SZKI*): Esélyek és hátrányok a fogyatékosok életében
- Ságvári Bence (*MTA SZKI*): A továbbélő múlt. Generációs értékrendszerek Magyarországon
- Kovács Árpád (*NUSI*) - Velencei Attila (*NUSI*) - Szabó Attila (*NUSI*) - Szabó Tamás (*NUSI*): Egy sporttehetség menedzselési program merítési bázisának társadalmi korlátai
- Dóczi Tamás (*SE*): Társadalmi változások a sportban: Új tendenciák egy régi válságban

17. Társadalmi nemeket érintő változások

- Szalma Ivett (*MTA SZKI*) - Bartus Tamás (*BCE*): The effect of employment insecurity and unemployment on family formation in Hungary
- Rác Andrea (*DE*): A kvázi-professzionális gyermekvédelemben barkácsolt életutak
- Czibere Ibolya (*DE*): Kooperáló magatartás és részvétel. Tartós szegénységben élő nők viselkedési sémáinak hatása a családon belüli dominancia-rendszerre
- Gregor Anikó (*ELTE*): Előíró nemi sztereotípiák változása Magyarországon 1996 és 2008 között
- Balla Réka (*WHO*): Hegemón maszkulinitás versus alternatív maszkulinitások
- Acsády Judit (*MTA SZKI*): A gondoskodás társadalmi konstrukciója. Motivációk, kihívások, ellentmondások gondoskodói munkakörben dolgozók szerep megformálásában

18. Posztterek

- Bihari Ildikó (*DE*): Hátrányos helyzetű fiatalok az oktatásban
- Éliás Anikó (*DE*): Esélyek egyenlősége a felsőoktatásban. Fogyatékkal élő hallgatók a Debreceni Egyetemen
- Galán Anita (*DE*): „Úgy kezdődik, mint egy egyszerű játék...” - A játékszenvedély-betegségről
- Kerekes Noémi (*DE*): Tehetségeselek a társadalom szolgálatában
- Kovács Éva (*MTA SZKI*) - Gárdos Judit (*MTA SZKI*) - Örkény Antal (*ELTE*) - Szabari Vera (*ELTE*) - Tibori Tímea (*MTA SZKI*) - Vidra Zsuzsanna (*MTA SZKI*): A 20. század Hangja Archívum és Kutatóműhely bemutatkozása
- Murinkó Lívია (*KSH NKI*) - Szalma Ivett (*MTA SZKI*): Beszámoló az Európai Szociológiai Társaság 2009-es konferenciájáról: európai szociológia vagy európai szociológiák?
- Nagy Gábor (*DE*): Fogyasztói sérelmek és társadalmi hátrányok Magyarországon
- Tóth Ibolya (*DE*): Munkanélküliség a pályakezdő fiatalok körében. Integráció a szegmentált munkaerőpiacra

MAGYAR SZOCIOLÓGIAI TÁRSASÁG
BUDAPEST · 2009

http://www.szociologia.hu/Debreceni_konferencia_2009/